

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİMDALI

NEVŞEHİR YÖRESİ YER ADLARI VE BUNLAR HAKKINDAKİ
ANLATMALAR

Yüksek Lisans Tezi

Serpil YUMUŞAK

Danışman

Doç. Dr. Adem ÖGER

Nevşehir

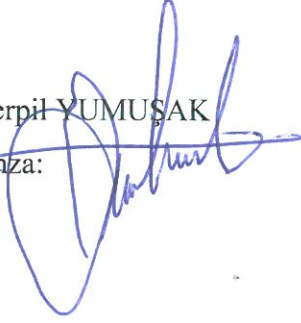
Haziran 2017

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Serpil YUMUŞAK

İmza:

“Nevşehir Yöresi Yer Adları ve Bunlar Hakkındaki Anlatmalar” adlı yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Serpil YUMUŞAK

İmza:

Danışman

Doç. Dr. Adem ÖGER

İmza:

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Filiz KILIÇ

Doç. Dr. Adem ÖGER danışmanlığında Serpil YUMUŞAK tarafından hazırlanan “Nevşehir Yöresi Yer Adları ve Bunlar Hakkındaki Anlatmalar” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

23 / 06 / 2017

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Adem ÖGER

Üye

Yrd. Doç. Dr. Alabi KOBOTARJAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Akbar ANIKARDAN AŞHDAM

Üye

.....

Üye

.....

İMZA:

Adem

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 0.4./0.7./2017 tarih ve 2017.30.460 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

04 / 07 / 2017

Yrd. Doç. Dr. Vedat AKTEPE
Enstitü Müdürü

**NEVŞEHİR YÖRESİ YER ADLARI VE BUNLAR HAKKINDAKİ
ANLATMALAR**
Serpil YUMUŞAK
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı, Yüksek Lisans, Haziran 2017
Danışman: Doç. Dr. Adem ÖGER

ÖZET

Eski çağlardan günümüze dek önemli bir yerleşim merkezi olan Nevşehir yöresi, bu süreç içerisinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Sosyo-kültürel açıdan ve turizm yönünden Türkiye'nin önemli merkezlerinden biri olup Damat İbrahim Paşa, peribacaları gibi tarihi ve coğrafi açıdan da önemli bir yerleşim merkezi olan Nevşehir yöresindeki yer adları ve bunlar hakkındaki anlatmalar bu tez çalışmasının konusunu oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, Nevşehir yöresindeki yer adlarını ve bu yer adları üzerine söylenegelen anlatmaları derleyip inceleyerek ve değerlendirerek, halk kültürünün önemli bir unsuru olan yer adlarının önemini ortaya koymaya çalıştık. Çalışmamızda, yöredeki yer adlarından yola çıkarak, bu isimlerin oluşumu ile ilgili halk arasındaki anlatmaları tespit edip kayıt altına alarak halkbilimi çalışmalarına kaynak sağlamaya çalıştık. Nevşehir yöresine ait bin civarı yer adı hakkında bilgi verdik. Bu yerlerin adını alışı biçimini açıklamaya çalıştık. Bu yer adlarını, adı alışı biçimine göre sınıflandırdık. Halkın yer adları yoluyla kendini ifade ettiği biçimini, gerek doğayla gerek toplumla olsun iletişiminin yer adlarında kendini nasıl gösterdiğini ortaya koymaya çalıştık.

Nevşehir yöresi yer adları hakkında yapılan çalışmaların azlığı tarafımızdan tespit edilmiş olup çalışmamızın bu konuya önemli katkı sunacağı inancındayız.

Anahtar Kelimeler: Yer Adları, Nevşehir, Halk Anlatmaları.

**PLACE NAMES BELONGING TO THE VICINITY OF NEVŞEHİR AND
NARRATIONS ABOUT THEM**

Serpil YUMUŞAK

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Social Sciences Institute
Department of Turkish Language and Literature, Master Degree, June 2017**

Advisor: Assoc. Prof. Adem ÖGER

ABSTRACT

Vicinity of Nevşehir, recently being an important settlement, has hosted several civilizations since ancient times. This thesis is a subject for the geographical place names and their narrations in Nevşehir area, being a magnet of Turkey in terms of socio-cultural and touristic structure and its historical and geographical values such as Damat Ibrahim Pasa and fairy chimneys there.

In this study the importance of place names, one of the most important elements of folklore, in the vicinity of Nevşehir has been underlined with the method of examining and interpreting the gathered place names and narrations about them.

Considering the place names in the area, it has been aimed to identify the folkloric narrations about forming process of these names, thus providing new sources to studies about folklore. In this sense nearly 1000 thousand place names belonging to the vicinity of Nevşehir have been mentioned in our study. Forming of these names have discussed and explained. They have been classified according to their forming types. Also self-expression style of people in the area and how their communication shows itself in both nature and public have been discussed.

We believe that this thesis will contribute increasing the number of similar studies on this subject because of the lack of researches on place names belonging to the vicinity of Nevşehir.

Key Words: Place Names, Nevşehir, Public Narrations.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarımız süresince yardımseverliği, konukseverliği ile sıcakkanlılığını ortaya koyan Nevşehirliilere teşekkürü borç biliriz. Gerek gitmiş olduğumuz il, ilçe, kasaba belediyelerinde gerek muhtarlıklarda; bazen bir kahvehanede, bazen bir evin önünde, bazen bir çay bahçesinde... Nevşehir insanının yardımsever tutumuyla karşılaşmak, gönüllerinden koparak sundukları bir bardak çaylarını içip, soğuk sularıyla içimizi serinletmekse apayrı bir güzellik oldu, aklımıza yöre insanının içten gülümseyişi yer etti. Turizmle iç içe olan bu yöremiz, yüce gönüllü insanlarıyla da dünyada barışın ve sevginin temsilcisi olmaya devam edecektir.

Her şeyden önce “Yer Adları” gibi çalışma alanı geniş ve geniş olduğu kadar da öğretici olan bir konuyu çalışmamı sağladığı için ve çalışmalarım boyunca tezimin şekillenmesine ve hazırlanmasına sunduğu katkılarından dolayı danışmanım Doç. Dr. Adem Öger’e teşekkürü bir borç bilirim.

Serpil YUMUŞAK
Nevşehir, Haziran 2017

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NEVŞEHİR YER ADLARININ SINIFLANDIRILMASI

1.1. Nevşehir Yer Adlarının Sınıflandırılması.....	31
1.1.1. Boy Adlarının Verildiği Yer Adları	35
1.1.2. Kişi Adlarının Verildiği Yer Adları	36
1.1.3. Yapı Adlarının Verildiği Yer Adları	36
1.1.4. Bitki Adlarının Verildiği Yer Adları	36
1.1.5. Suyla İlgili Adların Verildiği Yer Adları	37
1.1.6. Hayvan Adlarının Verildiği Yer Adları.....	37
1.1.7. Yükselti Adlarının Verildiği Yer Adları.....	37
1.1.8. Yol Adının Verildiği Yer Adları	37
1.1.9. Düzlük Adlarının Verildiği Yer Adları	37

1.1.10. Tanımlayıcı Karakterli Yer Adları	38
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

NEVŞEHİR YER ADLARININ İNCELENMESİ

2.1. Nevşehir Yer Adları.....	39
2.1.1. Nevşehir Yer Adları Listesi.....	40
2.2. Nevşehir Yer Adlarına Bir Bakış.....	72
2.3. Nevşehir İli Yer Adlarının Dağılımı	76
2.3.1. Boy Adlarının Verildiği Yer Adları	76
2.3.2. Kişi Adlarının Verildiği Yer Adları	78
2.3.3. Yapı Adlarının Verildiği Yer Adları	84
2.3.4. Bitki Adlarının Verildiği Yer Adları	87
2.3.5. Suyla İlgili Adların Verildiği Yer Adları	89
2.3.6. Hayvan Adlarının Verildiği Yer Adları.....	93
2.3.7. Yükselti Adlarının Verildiği Yer Adları.....	94
2.3.8. Yol Adının Verildiği Yer Adları	99
2.3.9. Düzlük Adlarının Verildiği Yer Adları	101
2.3.10. Tanımlayıcı Karakterli Yer Adları	102
2.4. Değerlendirme	113

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NEVŞEHİR YER ADLARI VE BUNLARA BAĞLI ANLATMALAR

3.1. Kapadokya (Bölge Adı).....	122
3.2. Nevşehir	124
3.3. Muşkara	125
3.4. Nyssa.....	125
3.5. Acıgöl/Dobada (İlçe Adı)	127
3.6. Avanos (İlçe Adı)	128
3.7. Derinkuyu (İlçe Adı).....	130
3.8. Gülşehir (İlçe Adı)	131
3.9. Hacıbektaş (İlçe Adı).....	133
3.10 Kozaklı İlçesi	134

3.11. Ürgüp	135
3.12. Kızılırmak	136
3.13. Edirek (Mevki Adı).....	139
3.14. Tilkilik (Mevki Adı)	139
3.15. Gara (Kara) Yazı (Mevki Adı).....	139
3.16. Hasan Emmi Türbesi	140
3.17. Avcılar (Kasaba Adı).....	140
3.18. Cenkçalıları (Mevki Adı).....	141
3.19. Çakmaklı Sokak.....	141
3.20. Kavak (Kasaba Adı)	141
3.21. Uçhisar Kalesi.....	142
3.22. Kuran Kalesi (Kale ve Mevki Adı).....	142
3.23. Güvercinlik (Vasıl) Vadisi.....	143
3.24. Tekelli Mahalle	143
3.25. Esvap Pınarı (Mevki Adı).....	143
3.26. Yazı (Mevki Adı).....	144
3.27. Gâvuren (Mevki Adı)	145
3.28. Sulusaray(Kasaba Adı)	145
3.29. İcık (Köy Adı).....	145
3.30. Cinali Mevki	146
3.31. Kallangıç (Kırlangıç) Fırını Mevki.....	146
3.32. Yamanlı.....	146
3.33. Cin Deresi	147
3.34. Dede Mezarı Mevki	147
3.35. Sevincil Mevki.....	147
3.36. Güvendik Mevki	147
3.37. Çeç Tümülsü.....	148
3.38. Sarıhan Kervansarayı.....	149
3.39. Avanos Alaattin Mahallesi	150
3.40. Devebağirtan Yokuşu	151
3.41. Mahmatlar	151

3.42. Belha	151
3.43. Altıpınar Köyü	152
3.44. İsmail Sivrisi	152
3.45. Kurban Pınarı	153
3.46. Bozca Köyü	153
3.47. Çavuşin Köyü	154
3.48. Deli Muhtar Mehmet Gürbüz Meydanı	154
3.49. Gelin Cingisi Mevki	155
3.50. Suvermez	155
3.51. Kuyulutatlar Köyü	155
3.52. Til Köy	156
3.53. Gümüşkent (Salanda) Kasabası	156
3.54. Evran Burnu	157
3.55. Gedikkaya	157
3.56. Emmiler Köyü	157
3.57. Eskiyaılacık Köyü (Deller)	158
3.58. Gökçetoprak Köyü	158
3.59. Hacıhalilli Köyü	159
3.60. Terlemez Köyü	159
3.61. Yakatarla Köyü(Nernek)	159
3.62. Şen Bağ Mevki	160
3.63. Hırka Dağı	160
3.64. Atkaya	160
3.65. Akpınar	161
3.66. Beştaşlar	162
3.67. Kulunç Kaya	163
3.68. Kadıncık Ana Mevkii	163
3.69. Minder Kaya	164
3.70. Kesikbaş Türbesi	164
3.71. Âşıklar Köyü	164
3.72. Arzu Gediğı ve Oğlan Pınarı	165

3.73. Kurubaba Ağacı	165
3.74. Hasanlar Köyü	165
3.75. Hırkatepesidelik Köyü	167
3.76. İlice Köyü	167
3.77. Köşektaş Köyü	167
3.78. Kütükçü Köyü	168
3.79. Yenice Köyü	168
3.80. Mendilli Mevki	168
3.81. Kanlıca	168
3.82. Develarkacı	169
3.83. Ören	169
3.84. Musluğun Altı	169
3.85. Sehimler	170
3.86. Çalıbalma	170
3.87. Belekli Köyü	170
3.88. Çayıçi Köyü	170
3.89. Dedenin Dağı	171
3.90. Kapaklı Köyü	171
3.91. Küllüce Köyü	171
3.92. Peribacası	171
3.93. Eğerim Tepesi	172
3.94. Araslan Mevkisi	172
3.95. İmran Suyu	173
3.96. Gelebidir Delikleri	173
3.97. Temenni Tepesi	174
3.98. Tepe, 12 Ermiş	174
3.99. Kalpaklı Kaya	175
3.100. Hızır'ın Üç Köy İçin Dedikleri	175
3.101. Sultan Sazlığı	176
3.102. Mazı Köy	176
3.103. Sarıhıdır Köyü	177

3.104. Sofular Köyü.....	177
3.105. Taşkınpaşa Köyü(Damsa).....	177
3.106. Kesikbaş Türbesi	178
3.107. Ulaşlı ve Çökek.....	179
3.108. Düğün Yurdu Mevki.....	180
SONUÇ.....	181
KAYNAKÇA	186
ÖZGEÇMİŞ.....	195

KISALTMALAR VE SİMGELER

Bkz. : Bakınız

Bul. : Bulvarı

Cad. : Caddesi

K.K. : Kaynak Kişi

Mah. : Mahallesi

Sok. : Sokak

vb.: ve benzeri

yy: yüzyıl

GİRİŞ

İlk yerleşim kayıtlarının M.Ö. 3000'lere kadar uzandığı anlaşılan Nevşehir ve yöresinde Hititler, Frigler, Asurlar, Lidyalılar, Persler ve Makedonyalılar gibi birçok millet ve kavim hâkimiyet kurmuştur.

Asurlular bu bölgeye Katpatuka adını verirken, İranlılar Kapadokya ismini vermişlerdir. Kapadokya ismi Pers dilinde “Cins Atlar Diyarı” anlamındadır. Nevşehir ilimizin ilk ismi ise Nissa (Nyssa)'dır. Texier'e göre Nissa ismini Rumlar muhafaza etmişlerdir. Türklerin Bölgeye yerleşmesinden sonra Muşkara adı kullanılmıştır. Osmanlı Devleti zamanında ise Muşkaralı Damat İbrahim Paşa yerleşkenin ismini Nevşehir olarak değiştirmiştir.¹

Yöre hakkındaki ilk bilgileri Asur Ticaret Kolonileri Çağı'ndan kalma tabletlerden öğrenmekteyiz. Asur devletinin geliştiği sırada Kapadokya'daki halk küçük topluluklar halinde Mezopotamya'dan göç etmişlerdi. Texier'e göre buraya yerleşenlerin kimler olduğunu kesin olarak tespit etmek güçtür. Ona göre yöre halkı, Sami topluluklarından olan Aramilerden oluşmaktadır. Medeniyetten uzak olan bu dağ kavimleri Asurluların bölgeye gelmesinden sonra gelişme imkânı bulmuşlardır. Bölgede tarihi Hititlere kadar uzanan yeraltı şehirleri inşa edilmiştir. Hititler bu yeraltı şehirlerini düşmandan gelebilecek saldırılara karşı kendileri korumak amacıyla kullanmışlardır. Ancak elde edilen verilerden bu şehirlerin daha çok Bizans döneminde kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

¹ Nevşehir İl Yıllığı 1998, **Yıllık**, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1999, 107-119

Romalılar döneminde Ermeni ve Suriyelilerden oluşan yöre halkı ilk zamanlar ateşperest iken Roma hâkimiyetinden sonra putperest inancı benimsemişlerdir. Hıristiyanlığın ilk yıllarında yasak olması nedeniyle Hıristiyan olanlar işkence edilerek öldürülüyordu. Bu zulümden kurtulmak için kaçan kişiler Göreme yöresindeki peribacalarının içine oydukları evlerde yaşıyorlar ve yaptıkları kiliselerle de yörede dinlerini yaymaya çalışıyorlardı. Hıristiyanlığın serbest bırakılmasından sonra da bölgedeki kiliseler okul gibi hizmet vererek papaz yetiştirmişlerdir.

1071'de Malazgirt muharebesinden sonra Anadolu'ya gelen Türkler, Rum köylerinin yanında Türk köyleri de kurmuşlardır. Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Nevşehir'in bulunduğu bölge "Muşkara" adında bir köy olup Ürgüp'e bağlıdır. Osmanlı devleti zamanında Muşkara köyünde doğan Sadrazam İbrahim Paşa Muşkara'nın adını Nevşehir olarak değiştirmiştir. Çevre bölgelerdeki konargöçer aşiretlere Nevşehir'e yerleşmeleri durumunda onlardan vergi alınmayacağını bildirerek yörenin nüfusunun artmasını sağlamıştır. Yenilik yanlısı olan İbrahim Paşa içinde cami, medrese, kütüphane, han, hamam, imarethane bulunan bir de külliye yaptırmıştır. Ancak yenilik karşıtı olan kişiler isyan çıkararak 1730'da İbrahim Paşa'yı öldürmüşlerdir. Paşa'nın ölümünden sonra önemini yitiren Nevşehir 1870'de Kırşehir'e, 1902'de Ankara'ya, Cumhuriyet döneminde de Niğde'ye bağlandıktan sonra 1954 yılında il oldu.²

Nevşehir'in tarihçesiyle ilgili bilgilerden de anlaşılacağı üzere yörenin tarihi geçmişi oldukça eskilere dayanmaktadır. Burada yaşayanlar, şu an il, ilçe, kasaba, köy gibi yerleşim yerlerinin yanı sıra yöredeki bazı mevkileri, yapıları da çeşitli şekillerde isimlendirmişlerdir. Bu isimler geçmişten günümüze kadar yer yer değişikliğe uğrayarak gelmiştir. Halk arasında yöredeki yerleşim yerlerinin veya çeşitli mevkilerin adını alışıyla ilgili bazen çeşitli söylenceler çıkmış bazen de halk arasında yakıştırmalar yapılmış ya da çeşitli açıklamalar getirilmiştir.

² Ed. Taha Parla, Nevşehir Yurt Ansiklopedisi, Cilt 8, Nevşehir: Anadolu Yayınları, 1982-1983, 6072-6073.

Binlerce yıllık tarihinde çeşitli uygarlıklara beşiklik eden Anadolu, tarihi ve doğal güzelliklerinin yanı sıra mitolojik zenginliğiyle de insanoğlunu hayran bırakacak özellikler taşımaktadır. Anadolu’da birçok yerin kuruluşu ve ad almasıyla ilgili anlatmalar bulunmakta ve bunlar kültürümüzde önemli bir yer teşkil etmektedir.

“Nevşehir Yöresi Yer Adları ve Bunlar Hakkındaki Anlatmalar” ismini verdiğimiz çalışmamızda da yurdumuzun önemli turistik merkezlerinden biri olan Nevşehir ilimizdeki yer adlarının veriliş nedenlerini bulmayı, bulduğumuz yer adlarını sınıflandırarak inceleyip değerlendirmeyi ve bu yer adları üzerine söyleneğelen anlatmaları derlemeyi; halk kültürünün yansıdığı önemli bir folklor ürünü kabul ettiğimiz bu yer adlarının halkbilimi açısından önemini ortaya koymayı amaçladık. Eksikliği duyulan yer adları ve bunlar etrafındaki halk anlatmaları çalışmalarına katkı sağlamak, Nevşehir ili, ilçe, köy ve yöredeki çeşitli mevkilerin isimlerinden yola çıkarak yer adlarındaki bilimsel anlamları ve bunların halk arasındaki anlatmalarını belirlemeyi amaç edindik.

1. YER AD BİLİM

1.1. Adlandırma

Ad, “Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam; herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu; canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim.”³ anlamları ile TDK’nin internet sitesindeki Güncel Türkçe Sözlük’te yer almaktadır. Bu tanımdan hareketle adın, hem somut olan canlı, cansız bütün varlıkların hem de duyu organlarımız ve dogmatikler sonucunda var olduğunu kabul ettiğimiz soyut kavramların birer açıklayıcısı, tanıtıcısı durumunda olan, varlıkların birer kimliği olduğunu söyleyebiliriz.

Adlandırma ise yukarıda söz ettiğimiz “Somut veya soyut varlıklara ve nesnelere ad verme”⁴ olarak TDK’nin internet sitesindeki Büyük Türkçe Sözlük’te karşımıza

³Ali Püsküllüoğlu, **Türkçe Sözlük**, 2.Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2004, 27.

⁴Püsküllüoğlu, 32.

çıkılmaktadır. İnsanoğlu her şeyden önce bir varlığı diğerinden ayırt edip onu anlatabilmek, bildirebilmek ve açıklayabilmek amacıyla karşılaştığı her varlığa, her kavrama bir ad verme ihtiyacı hissetmiştir. Bunu yaparken o varlığın ya da kavramın herhangi bir özelliğinden ya da kendisi için anlamından, değerinden hareketle bir tanımlama yapmıştır. Elbette nesnelere ve kavramlara verdikleri isimler zamanla değişiklik gösterdiği gibi, unutulduğu ya da yeniden adlandırıldığı veya bunlara farklı toplumlarca değişik isimler verildiği de olmuştur. Şöyle de denilebilir ki varlıklara verilen adlar, onları kullananların dil ve ağız özelliklerine göre değişik şekillerde söylenmiş, zaman içinde bir kısmı değişikliğe uğramış olabileceği gibi tamamen ortadan kalkmış da olabilir. Her iki durumda da bu adlar yerlerini yeni adlara bırakmıştır.

Adlandırma canlı ve cansız, her türlü varlık ve kavramı anlatan, onu belirleyen veya bir şeyi diğerinden ayırmaya yarayan bir iş olduğuna göre insan, var oluşundan bu yana yaşadığı ortam içerisinde; şehir, ilçe, köy, kasaba, mezra gibi yerleşim alanlarını; dağ, tepe, ova, plato, köprü, geçit ve bunlar gibi yerleri adlandırmak ve birini diğerinden ayırt etmek zorunluluğu duymuştur.⁵

Unutulmamalıdır ki adlar, adı veren toplumun dilinin özelliklerini ortaya koyduğu gibi o toplumun kültürel yapısından da izler taşımaktadır. Yer adları üzerine önemli çalışmalar yapan Levent Kurgun bu konuda şunları söylemektedir:

“Kendisini ve çevresini tanıırken, bir şeyi başka bir şeyden ayırt etmek zorunluluğunu hisseden kişi, yeni edindiği tecrübelerle konuştuğu dilin malzemelerini kullanarak ayırt etme işini halletmiş ve geliştirmiş olabilir.”⁶

Dil, bir milletin kültürünün temel ögesi ve taşıyıcısı konumundadır. Dilin inceliklerini içinde barındıran adlar da nesiller boyunca adı veren milletin kültürünü hem ortaya koyar hem de bu kültürün taşıyıcılığını yapar. Dolayısıyla bizler, bir adı çeşitli şekillerde değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda, adı veren milletle ilgili birçok

⁵ Habip Karaçetin, **Antik Çağda Anadolu'da Yer Adları**, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara: KBY,1984, 219.

⁶ Levent Kurgun, **Denizli İli Yer Adları** Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Ünv. , 2002, 1.

bilgiye de sahip olabiliriz. Çünkü o milletin dilinin özelliklerinden, yaşayış biçimlerine, tarihine, yaşadığı coğrafyaya kadar çeşitli bilgilere ulaşabilmemiz mümkündür.

Adlandırma işinin başlangıç zamanına gelince; insanoğlunun bunu ne zaman başlattığını, çevresindeki varlıklara bir isim verme zorunluluğunu ne zaman hissettiğini tam olarak tespit etmek mümkün olmasa da bunun çok eski zamanlara dayandığı bir gerçektir. Nitekim bu konuda Levent Kurgun'un, Naftali Kadmon'un *Toponymy* adlı eserinden aktardığı bilgiye göre "Canlı ve cansız objelere ad verme, en eski kültürel etkinliklerden biridir."⁷

Adlandırma faaliyetinin nasıl yapıldığına gelince bu iş için çeşitli yöntemlerin kullanıldığı sonucuna varmaktayız. Şöyle ki George R. Steward'ın, "Names On The Globe"⁸ adlı çalışmasından hareketle Levent Kurgun şunları söyler: "Adlandırma faaliyeti iki yönden ele alınabilir: Bunlardan birincisi, harici veya fiziki; ikincisi dâhili veya psikolojik ya da felsefidir."⁹ İlaveten Kurgun, adlandırmanın sosyolojik yönünden de söz ederek bunun adların toplumsal işlevini ortaya koyduğunu ve aslında yukarıda söz edilen iki yöntemi de kapsadığını vurgular. Nitekim çalışmamızda inceleyip değerlendirmeye aldığımız "Nevşehir Yöresi Yer Adları"nda da bunu açıkça görmekteyiz. Adlandırmanın gerek fiziksel özelliklere dayandığını, yer yer psikolojik adlandırma yöntemi uygulandığını ve özellikle de o yerin işlevine uygun olarak da yapıldığını söyleyebiliriz.

İnsanoğlu somut-soyut, canlı-cansız tüm varlıklara, özellikle de onları birbirinden ayırt edebilmek amacıyla bir ad verme ihtiyacı hissetmiş ve bunu yaparken kendi dilinin, kültürünün etkisinde kalmıştır. Adlandırmanın başlangıç zamanını tam olarak bilemesek de insanoğlu bunu en eski dönemlerden beri yapmış ve gelişen teknolojiyle, zamanına, yaşadığı yere, duygu ve düşüncelerine, milli özelliklerine, karakterine vs. uygun olarak yapmaya devam etmektedir. Adlandırma, olmuş bitmiş

⁷ Kurgun, 4.

⁸ George R. Steward, **Names On The Globe**, Oxford: Oxford University Press, 1975, 12.

⁹ Kurgun, 8.

bir iş değil, sürekli devam eden bir faaliyet olup varlıklara ya da konumuz doğrultusunda yerlere verilen adlar yıllar öncesinden beri kullanıldığı gibi bunların değiştiği, yerlerine yenilerinin getirildiği de görülmektedir. Adlar, bize ve bizden sonraki nesillere geçmişten gelen bir elçi gibi bilgi sunmakta ve geçmişin karanlıklarına ışık tutmaktadır.

1.2. Yer Ad Bilimi

“Yer Ad Bilimi” hakkında bilgi vermeden önce genel olarak “Ad Bilimi” hakkında kısaca bilgi vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Doğan Aksan bu konuda şunları ifade eder:

Ad bilimi, canlıların, cansız varlıkların veya soyut kavramların adıyla ilgilenen bilim dalıdır. Ad bilimi iki yönden incelenmektedir. Bunlardan birincisi, sözcük ve kavram ilişkisini inceleyen bölümdür. Bu bölümde herhangi bir kavramdan hareket edilerek, dilde bir kavrama nasıl ad bulunduğu ve bu ifadede hangi etkenlerin rol aldığı incelenir. Ad biliminin ikinci bölümünü ise “özel ad” sayılan adların incelenmesi oluşturur. Bu bölümde özel adın, köken bilgisiyle beraber tarihsel gelişme ve değişme yönü üzerinde durulur. Ad biliminin ikinci bölümü, kendi içerisinde başlıca dört kısma ayrılmaktadır. Bunlar kişi adları bilimi ‘anthroponymie’, yer adları bilimi ‘toponymie, dağ adları bilimi ‘oronymie’, su kaynakları adları bilimi ‘hydronymie’dir.¹⁰

Ad verme geleneğinin başlangıcının tam olarak bilinmediğini, temel olarak varlıkları birbirinden ayırt edebilmek amacıyla insanoğlunun buna başvurduğunu daha önce de belirtmiştik. Mehmet Yıldırım, “Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)’nın Yapı ve Köken Bakımından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Naftali Kadmon’ın “Toponymy” adlı eserinden alıntı yaparak ad verme işinin nasıl başlamış olabileceğine dair bilgi vermektedir. Buna göre:

¹⁰ Doğan Aksan, **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara: 2000, 32.

Yer adlandırma tarihinin, insanoğlunun yaşadığı yöreyi ve civarını, bununla birlikte, hayati ihtiyaçları ve bulunduğu cemiyetin ekonomisi için önem taşıyan avlanma sahalarını adlandırmaya başladığı kabul edilmektedir. Kuzey Amerika'nın çeşitli bölgelerinde bazı yerlerde tesadüf edilen ve çok eski devirlerde balığı çok olduğu için Balık Gölü (Fish Lake) olarak adlandırılan coğrafi nesnelere buna örnek olacağı ifade edilmiştir.¹¹ Dolayısıyla birçok alanda olduğu gibi adlandırma işinde de çevre ve buna bağlı hayati ihtiyaçlar önem taşımaktadır.

Doğal olarak insanoğlu gerek yaşadığı çevreyi gerekse kendisi için önem taşıyan yerleri adlandırma ihtiyacı hissetmiştir. İşte genel olarak bu yer adlandırmalarını inceleyen bilim dalına da "Toponomi" yani yer adı bilimi denir. Bu bölümde, bazı bilim insanlarının konu ile ilgili tanımlamalarına yer vermek uygun olacaktır.

"Konusu yer adlarını incelemekten ibaret olan bu ilim dalının adı 'toponomi'dir. Toponomi dar manada, dil biliminin bir kolu olan ve genel olarak özel isimleri inceleyen 'onomastik' in bir dalı olarak mütalaa edilmektedir."¹²

"Konusunu; insan topluluklarının geçtikleri, yaşadıkları ve geçici yaşadıkları yerlere, Ekonomi, Jeoloji, Botanik, Antropoloji, Sosyoloji, Tarih, Kültür, Folklor, Edebiyat ve buna benzer bilim dallarından yararlanılarak; renk, şekil benzetmeleri de olayları da dikkate alarak verdikleri isimlere (Toponomi) yer adları diyebiliriz."¹³

"Grekçe yer, mevki, mahal; vücudun bir bölümü anlamlarındaki 'tôpos' ile bir kişinin ya da bir şeyin özel adı; şöhret, ün ve ad anlamalarına gelen 'onoma' kelimelerinden yapılmış 'toponymie' terimi, bugün adbilim çalışmalarının en işlek kolu olan yer adlarını inceleme çalışmaları için kullanılmaktadır."¹⁴

¹¹ Mehmet Yıldırım, **Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)'nın Yapı ve Köken Bakımından İncelenmesi**, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006, 4-5.

¹² Bahaeddin Yediyıldız, Türkiye'de Yer Adı Verme Usulleri, **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KBY, Ankara1984, 25.

¹³ Necmi Özdemir, Çivril Bozdağ Yer Adlarına Genel Bir Bakış, **Çivril Sempozyumu**.

¹⁴ Kurgun, 3.

Avrupa dillerinde “toponymie” adı verilen dilbilgisinin bu yeni kolu, yer adlarını yapı, anlam ve köken bakımlarından açıklamaya çalışır. Bu çalışmalarda bütün yer adları, köy ve şehir gibi yerleşme yerlerinin (yani eski tabirle meskûn yerlerin) adları, tabii yer adları (yani dağ, dere, tepe... adları) göz önünde tutulur. Toponymie'nin dağ, tepe, bel, sırt... adları üzerinde duran kolu oronymie; dere, çay, ırmak, göl... adlarını ele alan kolu da hydronymie adıyla anılır. Bu bakımdan Fransızca “Toponymie” olarak anılan bu bilim koluna Türkçede “Yer Adları Bilgisi” adını verebiliriz.¹⁵

Hasan Eren'in açıklamasından da anlaşılacağı üzere yer adı biliminin kendi içinde de dağ adlarını ve su kaynakları adlarını inceleyen dalları olduğunu söyleyebiliriz. Doğan Aksan, ad bilimini kendi içinde “yer adı bilimi” “kişi adları bilimi” “dağ adları bilimi” ve “su kaynakları adı bilimi” olarak dörde ayırmıştır; ama Hasan Eren buradaki dağ adları ve su kaynakları adı bilimini yer adı biliminin alt kolu olarak değerlendirmektedir.

“Toponimi (Fransızca toponymie) yer adı bilimi”¹⁶ Adbilim olan “Onomastik” in alt dallarından biri olup yer adlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Bu bilim dalı yer adlarını araştırır, bütün yönleriyle inceler ve değerlendirir.

1.3. Yer Ad Biliminin Önemi

Adın, bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam; herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu; canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelime, isim olduğunu yukarıda belirtmiştik. Adın tanımından hareketle işlevini yani ne işe yaradığını düşündüğümüzde, insanların birbirleriyle iletişiminden geçmişle bağlantısına, hayatını adlandırmanın getirdiği rahatlıkla ve kolaylıkla yaşayabilmesine kadar büyük önem taşıdığı bir gerçektir. Gerek kişi adları gerek yer adları her şeyden önce

¹⁵ Hasan Eren, **Yer Adlarımızın Dili**, 2.Baskı, Ankara: TDAY Belleten, 1965, 246 ve TDK Yay. 1989, 155.

¹⁶ <http://tdkterim.gov.tr/bts/> 21 Temmuz 2012.

insanın yaşamını kolaylaştırır. Dolayısıyla da adlandırma işi, yer adı araştırmaları yapan “yer ad bilimi” insanoğlunun hayatında büyük önem kazanmaktadır.

Yer adı araştırmalarının ne gibi faydaları olduğunu ortaya koyduğumuzda bu bilim dalının önemi daha iyi anlaşılacaktır. Yer adlarıyla ilgili çeşitli çalışmaları olan bazı bilim insanlarının tespitlerinden hareketle konuyu açıklamaya çalışalım. Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilimi)” adlı çalışmasında yer adı çalışmalarının önemini şöyle anlatır: “Yer adı araştırmalarından; ülkenin dil tarihine, yerleşme tarihine ve etnik yapısına ilişkin önemli ipuçları edinilmektedir.”¹⁷ Cemal Arif Alagöz “Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler” adlı çalışmasında “Yer adları bir yerin coğrafi özellikleriyle ilgili, bazı bilgiler sağlanabilen bir kaynak olması açısından da önem taşımaktadır.”¹⁸ İfadesini kullanır. Bir başka bilim insanı H. Hilmi Karaboran, “Türkiye’de Mevki Adları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında “Yer adları ilmi (toponimi), tarihin, coğrafyanın, folklor ve diğer bazı disiplinlerin yardımcısı olarak bilim sisteminde oldukça önemli bir yere sahiptir.”¹⁹ demektedir. Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu bilim dalı sayesinde ortaya konan ve açıklanan bir yer adı, o adı veren milleti birçok yönüyle bize tanıtmaktadır. Bununla da kalmayıp birçok bilim dalının da yardımcısı durumundadır.

İnsan topluluklarının millet olabilmesi, milletlerin de devlet olabilmesi için bilindiği üzere en temel faktör kültürdür. Zira millet ortak bir kültür anlayışına sahip toplulukların oluşturduğu bir yapıdır. Kültürün kalbi ise dildir. Dil hem kültürü oluşturur hem de onun nesilden nesle taşıyıcılığını üstlenir. Yer adları da bir milletin ortak kültür anlayışı içinde dilinin bütün inceliklerini kullanarak varlıklara verilen adlardır. Bu adlar da bir kişiye ilk kez bile olsa söylendiği andan itibaren o kişinin gerek yaşam biçimi, gerekse milletin karakteristik özellikleri de adın içinde kendini gösterir.

¹⁷ Aksan, 103.

¹⁸ Cemal Arif Alagöz, Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler, **Türk Yer Adları Bildirileri Sempozyumu, 11-13 Eylül**, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984, 11.

¹⁹ Hilmi Karaboran, Türkiye’de Mevki Adları Üzerine Bir Araştırma, **Türk Yer Adları Bildirileri Sempozyumu, 11-13 Eylül**, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984, 97.

Levent Kurgun göre: “Bugüne kadar milli kültür unsurlarımız arasın pek yer verilmeyen Türk yer adlarının, kültürün coğrafya ile ilişkisi göze alındığında, büyük önem taşıdığı görülecektir. Bu zengin malzeme, insana ve coğrafyaya ait çok değerli bilgiler içermektedir.”²⁰

Yer adı biliminin önemini ortaya koymada çok değerli bilgiler edindiğimiz bir başka bilim insanı da Dursun Yıldırım’dır. Yıldırım, “Coğrafyadan Vatana Geçiş ve Vatan İle Göç Ediş” adlı çalışmasında konuya yönelik olarak ayrıntılı bir açıklamada bulunmaktadır:

“Toplumlar arası farklılığı ve farklığın güzelliğini yaratan, insan gruplarının üzerinde yaşayıp, tarihlerini yazdıkları toprak parçaları coğrafyadır. Milli birliğin, milli karakterin veya kültürün dolmasına, büyümesine ve etnik görünümü yansıtmasına bu “toprak parçaları” zemin hazırlar. Bu zeminde toprağın nitelikleri, ormanlar ve orman türleri, hayvanlar ve bitki örtüsü, dağlar, ırmaklar, denizler, göller, çöller, tundralar ve iklim insan gruplarının hayat tarzını, yaşayışını dünya görüşünü şekillendirir. Türk’ün üstünde yaşadığı yer “yir”/yer ve “sub”/su’dan ibaretti. Orada yaşayan Türkler için bu yer “ıduk”/mukades’tir ve sahibi kişiöğlunu yönetmek için yaratılmış olan “Türk”tür. Demek ki Türkler, yaşadıkları tabiat ortamını bu şekilde değerlendirmekte ve ona “mukaddes” gözüyle bakmakta, ecdadın el tuttuğu yer olmasından dolayı kıymet vermektedir. Her etnik grup, kendinin kimliğini belirleyen, mukaddes yer anlayışı kazandıran ilk tabiat ortamından, bir başka deyişle vatan tuttuğu toprak parçasından ayrıldıktan sonra göç ettiği yeni çevreye, kimliğini korumak için hâkim olmaya çalışır. Bunun sonucu olarak, her etnik grup yurt tutmaya karar kıldığı yeni ortama, eski ana yurdundan kendini yansıtan adlar veremeye, damgaları vurmaya başlar. Bir anlamda eski vatan işlenir. Göç edilen ortam, eski vatanda yaratılmış, benliklerini, kimliklerini aksettiren kültürleriyle kültürlenir ve kendilerine yabancı unsurlardan arındırılır; eski yurt hafızalarda ve yeni vatan topraklarında yaşamaya devam eder. Coğrafyadan vatana geçiş sürecinde, etnik görünüm kazanan insan guruplarının üzerinde yaşadıkları, yürüdükleri toprak parçalarına vurdukları ilk damgalar, sınır taşları, yer belirleme işaretleri, hüviyet

²⁰ Levent Kurgun, Yer Adının Yapısı Hakkında: Arayışlar Dergisi, Sayı 11, 2004, 145-150.

varakları, kültürlerinde “yer adları” olarak karşımıza çıkar. Türkler aşağı yukarı bin yıla yakın bir zamandan beri Anadolu ve Rumeli coğrafyası üzerinde, eski yurttan taşıdığı vatani işlemiş, geliştirmiş, mükemmelleştirmiş, kültürlemiş ve kendilerinin olan bir vatan yapmıştır. Anadolu ve Rumeli coğrafyası üzerinde atalarımızın kurmuş olduğu bize miras bıraktığı, bizim de gelecek nesillere intikal ettireceğimiz vatana ait yer adlarını çalışmak zorundayız. Bunu yapmak suretiyle günümüz gündemine tarihi gerçekleri tarif ederek, ya da yanlış varsayımlara oturtup getiren, propaganda malzemesi olarak kullananların iddiaları büyük ölçüde ortadan kaldırılabilir. Bugün, Türkiye, yani Türklere ait olan ülke yer adını verdiğimiz toprakları ecdadımın nasıl vatan haline getirdiğini öğrenmek, bilmek ve bizden sonrakilere doğru biçimde öğretmek zorundayız. Tapusunu bilmeyen toprağına sahip çıkamaz; arasa da neresi kendine aittir bulamaz. Öyleyse toprağımızın tapusu yer adlarını ortaya koymamız, tanıtmamız ve öğrenmemiz gerekiyor.”²¹

Mehmet Yıldırım’ın konuyu değerlendirmesi ise şöyledir: “Coğrafyanın vatan olması toplumların onlara vurdukları damgalarla mümkündür. Bu damgalardan birisi de yer adlarıdır. Bu adların gelecek nesillere aktarılması, bizim hem mirasımız hem de emanetimizdir. Bu nedenle vatan sahibi olmada ve o vatandaki kültürü gelecek nesillere aktarmada adların büyük önemi vardır.”²²

Bu aşamada, yer adlarını herhangi bir bölgenin yaşayan en önemli varlıkları arasında değerlendirebiliriz. Öyle ki bu adlar, o bölgenin geçmişi hakkında birçok bilgi vermenin yanı sıra, gerek bölgenin coğrafi yapısı gerekse orada yaşayan milletlerin tarihi üzerine bilgiler verir. Ayrıca bir bölgedeki yer adlarının günümüze kadar ulaşmış olması, o adların toplum tarafından kabul gördüğünün de önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Diyebiliriz ki adı olmayan bir yer boşluktan ibarettir, bir yeri var eden aynı zamanda o yerin adıdır. Yer ad bilimi de bu noktada bize geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurmada kolaylıklar sağlamaktadır.

²¹Dursun Yıldırım, Coğrafya’dan Vatan’a Geçiş ve Vatan ile Göç Ediş Problemi, **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KBY, Ankara 1984, 157.

²²Yıldırım, 9.

İbrahim Ethem Özkan, bu hususta şunları belirtmektedir: “Yer adları, geçmiş ile gelecek arasında köprü kuran, toplumların geçmişlerini daha sağlıklı bir şekilde araştırmalarına imkân veren, kültürün devamlılığını tesis eden ve bu yüzden üzerinde hassasiyetle çalışılması gereken önemli kaynaklardır.” Bu bilgileri D. Aksan şu satırlarla desteklemektedir: Bilindiği gibi, bugün Türkiye Türkçesinin (Ortak dilin) söz varlığı 32.000 sözcük dolayındadır. Biz çeşitli ses ve biçim değişmelerini ya da özelliklerini incelerken bu söz kadrosunu temel olarak alırız. Ancak Türkiye’de 40.000 kadar köy adı bulunduğu, bunların birbirinin aynı olan adlar bir yana bırakılırsa yine binlerce sözcük, bileşik sözcük, tamlama oluşturduğu göze çarpar. Öte yandan semt, mahalle, otlak, kışlak, akarsu, dağ adları, büyük bir çeşitlilik göstermektedir. İşte, adbilimin önemi burada kendini göstermektedir.²³

Buradan da anlaşılacağı üzere yer adlarının araştırılıp incelenmesiyle uğraşan yer ad bilimi, geniş çalışma sahasından elde ettiği bilgilerle, milletlerin geçmişi ve geleceği arasındaki bağı kuracak ve kültürel devamlılığı sağlayacaktır.

Son olarak, yer adı çalışmalarının bazen uluslararası politikada da önem kazandığını söyleyebiliriz. Yer ad bilimi çalışmalarının önemini ortaya koymada farklı bir örnek olması açısından Hasan Eren’in “Yer Adlarımızın Dili” adlı çalışmasındaki örneği vermeyi uygun buluyoruz:

“Macaristan’la Romanya arasında Transilvanya konusunda yapılan tartışmalarda da yer adlarının tanıklığına sık sık başvurulmuştur. Bu tartışmalar özellikle 2. Dünya Harbi’nden önceki yıllarda sıklaşmıştır. Macarlar ve Rumenler Transilvanya davasını daha çok Toponymie’ye dayanmak suretiyle çözmeye çalışmışlardır. Böylelikle, Toponymie uluslararası politikada büyük bir önem kazanmıştır.”²⁴

Sonuç olarak, yer adı araştırmalarından hareketle bir ülkenin dil tarihine, yerleşme tarihine ve etnik yapısına ilişkin önemli ipuçları elde edilebilir, bir yerin coğrafi

²³ İbrahim Ethem Özkan, Türk Soy, Boy ve Oymak Adlarının Nevşehir Yöresi Yer Adlarına Yansıması, **1.Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri**, Nevşehir 2012,133.

²⁴ Eren, 155-158.

özellikleriyle ilgili çeşitli bilgiler sağlanabilir. Yer ad bilimi, tarih, coğrafya, folklor gibi birçok bilim dalının çalışmalarına katkı sağlayabilir. Yer adları, kültüre ve özellikle de insana ait zengin bir malzemeye sahiptir ve yer adı araştırmalarıyla bunlar ortaya çıkarılabilir. Yer adları herhangi bir coğrafyanın vatan olmasında o yere vurulan damgalardan biridir. Ad, o toprağı vatanlaştırır. Yer adları bir bölgenin yaşayan en önemli varlıklarıdır ve geçmişle gelecek arasında bir köprü görevi üstlenir. Milletlerin geçmişlerini daha sağlıklı bir şekilde araştırmalarına yer adları olanak sağlar, kültürün devamlılığını tesis eder. Yer adları toplumlar için çok kıymetli bir kaynak olup, çok zengin bir malzemeye sahip olan Yer ad bilimi de üzerinde titizlikle durulması gereken önemli bir bilim dalıdır.

Bilim insanlarının yer adlarına ve bunu inceleyen “Yer Ad Bilimi”ne verdikleri önem ortadadır. Yer adları üzerine yapılan çalışmalar dünyada ve ülkemizde her geçen gün artmakta ve yapılan her çalışmayla birlikte de yer adlarının toplumlar için önemi biraz daha fark edilmektedir. Yer adlarının bu öneminden dolayı her bilim dalında araştırmacıların yer adlarını çalışmalarında göz ardı etmemeleri ve üzerinde titizlikle durmaları son derece faydalı olacaktır.

1.4.Yer Ad Biliminin Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi

Ad bilimin ve özellikle de yer ad biliminin araştırma konusunu nelerin oluşturduğunu, bu bilim dalının diğer bilim dallarıyla olan ilişkisine geçmeden önce değinip hatırlatmanın faydalı olacağı kanısındayız.

Ad biliminin (onomastik), canlıların, cansız varlıkların veya soyut kavramların adıyla ilgilen bilim dalı olduğunu; Toponimi (Yer ad bilimi)’nin ise yerleşme yerleri veya herhangi bir fiziki özelliğe verilen adları anlam, oluşum, köken ve dağılım gibi farklı yönleriyle ele alan ve Onomastik’in bir alt dalı olduğu daha önce belirtmiştik. Aynı zamanda yer ad bilimi de kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Şöyle ki yerleşilmemiş yerler -buna örnek olarak ormanlık küçük bir alanı veya bir arazi parçasını verebiliriz- “mikrotoponimi”nin konusunu oluştururken, su kütleleri ile ilgili adlar “hidronimi”nin, dağ adları “oronimi”nin, cadde, sokak vb. ulaşım yollarının adlarını ise “hodonimi” ya da “odonimi”nin konusunu oluşturmaktadır.

Yer ad biliminin araştırma alanı göz önüne alındığında, diğer birçok bilim dalıyla sıkı bir bilgi alış verişi içinde bulunmasının kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Bu anlamda dilbilim, coğrafya, tarih, sosyoloji ve halkbilimi gibi bilim dalları en başta gelenlerdir. Bu bilim dalları yer ad biliminin verilerinden faydalanmak zorunda olduğu gibi, yer ad bilimi de bunların çalışmalarından faydalanacaktır. Bilim dalları ve yer ad biliminin birbirleriyle olan ilişkisini bilim insanları ortaya koymaya çalışmışlar, çeşitli açıklamalar getirmişlerdir. Bunlardan bazılarını örnek olarak sunup sonrasında da genel bir sonuca varmanın konuyu anlaşılır kılacağını düşünmekteyiz:

İbrahim Ethem Özkan, bu konuya dair: “Yer adları, özel adların bir kolu olarak dilbilim çalışmalarına dâhil edilmenin öncesinde sadece tarihe ışık tutma veya tarihsel kaynak olarak değerlendirilmekteydi. Ancak daha sonra bunların sadece toplumların tarihine ışık tutmadıkları, dil açısından da önemli bir malzeme oldukları anlaşılmıştır. Buna paralel olarak yer adları üzerine yapılan çalışmaların; dil, tarih, kültür, halkbilimi, sosyoloji gibi alanlar için oldukça önemli kaynaklar olduğu gündeme gelmiştir.”²⁵ diyerek yer ad biliminin sadece tarihle değil, özellikle dilbilim ile de olan münasebetini vurgulamış ve diğer bilim dallarına da kaynaklık edebileceğine dikkat çekmiştir.

Hacı Ömer Karpuz ve Levent Kurgun, birlikte kaleme aldıkları “Organ Adlarından Oluşan Yer Adları” adlı çalışmalarında yer ad biliminin diğer bilim dallarıyla ilişkisi için şunları söylemektedir: “Bir yer adının birçok bilim dalına kaynak teşkil ettiği, dolayısıyla, araştırılmasında farklı bilim dallarından faydalanıldığı; neticede, ilgili bilim dallarının metotları ve esaslarının da yardımıyla, kendi kaidelerinin ortaya çıktığı anlaşılınca, yer ad biliminin ilk temsilcileri, onu, tarih, coğrafya ve dilbilim üçgeni içerisinde, malzemesinin dile dayalı olması sebebiyle, dilbilime daha yakın bir konuma oturtmuşlardır. Ancak, kısaca belirtmek gerekirse, bu bilim dallarının

²⁵ Özkan, 132.

yanı sıra, Psikoloji, Sosyoloji, Arkeoloji, Halkbilim gibi bilim dalları da Yer ad bilimi ile doğrudan alakalıdır.”²⁶

Yer ad bilimi dilbilime ne kadar yakın olursa olsun, dilbilim ile olduğu gibi diğer birçok bilim dalıyla da etkileşim hâlinindedir.

Genel olarak bilim dalları düşünüldüğünde, Yer ad bilime en yakın bilim dalının dilbilim olduğunu fark etmekteyiz. Tuncer Gülensoy ise konu hakkında şu yorumu getirmiştir: “Dünya bilim âleminin uzun yıllar üzerine eğildiği ve pek çok problemini hallettiği şahıs adları (anthroponymie), coğrafya adları (hydronymie veya ononymie) ve yer adları (toponymie) bilim dallarından birisinin “Türk yer adları” adı altında tartışmaya açılması Türkoloji adına büyük bir kazançtır. Çünkü yukarıda sıraladığımız bu adlar Türk’ün yerleşme ve dil tarihi ile kültürünü yakından ilgilendirmektedir.”²⁷

Bahaeddin Yediyıldız ise: “Bu son zamanlarda sosyal ilimlerin üzerinde durduğu en önemli konulardan birisi de tabiat-kültür ilişkisidir. Ancak her ilim dalı bu ilişkiyi kendi meşguliyet sahası açısından çözümlenmeye ve yorumlamaya gayret etmektedir. Bir taraftan bu kısmi tahliller devam edip giderken diğer taraftan, tabiat-kültür münasebetlerinin açıklanmasında bizde son derece kıymetli veriler temin eden bir bilim dalı daha doğmuştur. Konusu yer adlarını incelemekten ibaret olan bu bilim dalının adı toponimidir. Toponimi dar manada, dilbiliminin bir kolu olan ve genel olarak özel isimleri inceleyen “onomastik” in bir alt dalı olarak mütalaa edilmektedir. Bununla birlikte o, arkeoloji, tarih, folklor, coğrafya, jeoloji, botanik, antropoloji, sosyoloji ve buna benzer diğer ilimleri de yakından alakadar etmektedir. Sosyal tarihçi olarak ben de, ülkemizin bir bölgesindeki tabiat-kültür münasebetlerini incelerken, bölgenin yer adları üzerinde durmak mecburiyetinde kaldım.”²⁸ diyerek bir bakıma yer ad bilimi ile sosyolojinin daha doğrusu, sosyal tarihin ilişkisinin kaçınılmazlığını vurgulamıştır.

²⁶ Kurgun, 5.

²⁷ Tuncer Gülensoy, Elazığ, Bingöl ve Tunceli İlleri Yer Adlarına Bir Bakış, **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KBY, Ankara 1984, 149.

²⁸ Yediyıldız, 25.

Yer ad bilimi ile dilbilim arasında sıkı bir münasebet olduğu açıktır. Aynı durum tarih ilmiyle de karşımıza çıkmaktadır. Yer ad bilimi ve tarih bilimi arasındaki ilişkiyi bilim insanları şu şekilde ortaya koymaya çalışmışlardır:

Enver Uzun, bu konuda: “Şehir, kasaba, köy, yayla, kışlak, tepe gibi yerleşim alanlarına ve dere, göl, ırmak gibi yerlere konulmuş adlar gelişigüzel tespit edilmemiştir. Bu adlar aynı zamanda milletlerin tarihi, soy-sop ve geçmişleriyle yakın alâkalıdır. Yer adları sayesinde milletlerin geçmişi ortaya konarak tarihlerine ışık tutar. Buna göre de “toponimi” olmadan tarih ilmi eksik kalır.”²⁹ diyerek tarih için yer ad biliminin zorunluluğunu belirtmiştir.

Tarih ve yer ad bilimi birbiri için olmazsa olmaz bilim dallarıdır. Her iki bilim dalı da araştırmalarında birbirinden faydalanmaktadır. Yer adları, bugüne kadar, amaçları doğrultusunda birçok çalışmada kullanılmıştır. Özellikle tarih ve coğrafya ile ilgili bilimsel çalışmalarda, yer adlarına başvurulmuştur. Yer adlarının toprağa işlenmiş kültür unsurları olmaları sebebiyle bilimsel tarih çalışmalarının yer adı bilimi verileri olmadan eksik kalacağı aşikârdır.

Tarih bilimi açısından değerlendirme yaptığımızda yer adları bu bilim dalı için sadece herhangi bir yerin adı olmanın, o mevkiinin adını belirtmenin ötesinde bir anlam ifade etmektedir. Şöyle ki eskiden, yeni bir köy veya kasaba kuruluşunda, oraya yeni bir ad aramaya ihtiyaç kalmaksızın, doğrudan doğruya oraya yerleşen topluluğun adı verilmiştir. Anadolu bunun en güzel örnekleriyle doludur. Araştırma alanımız olan Nevşehir yer adlarında da bu duruma sıkça rastlamaktayız. Nitekim İbrahim Ethem Özkan’ın “Türk Soy, Boy ve Oymak Adlarının Nevşehir Yöresi Yer Adlarına Yansıması” adlı çalışmasında ele alınan ilçe ve özellikle de köy adlarında yukarıda bahsettiğimiz ilgi çok net ortaya konmuştur. Özkan, “Nevşehir ve yöresi

²⁹ Muhittin Çelik, Enver Uzun Akçaabat Yer Adları: Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı 7, 2005, 145.

için, bilinen tarihten önce, Bizans dönemlerinden başlayarak Türk boylarının yerleştiği ve vatan edindiği, yurtlaştırdığı bir bölge diyebiliriz.”³⁰

Yer adlarından Tarih bilimine önemli bir veri sağlamıştır. Çünkü bu adlar bize, aynı adı taşıyan boy, aşiret, cemaat gibi grupların nasıl bir yayılma gösterdiklerini anlatır ki bu da tarih bilimi için büyük önem taşımaktadır.

Tuncer Gülensoy’un da dediği gibi “Yer adları, yerleşme tarihi açısından, hem tarihçi hem de dilbilimciler için, gerçekten bir yol göstericidir.”³¹

Yer adlarıyla yakından ilgili olduğunu düşündüğümüz bir başka bilim dalı da coğrafyadır. Yer adı bilimi ile coğrafya arasındaki ilgiyi ortaya koyabilmek için H. Hilmi Karaboran’ın konu hakkındaki görüşlerinden faydalanmanın doğru olacağı kanısındayız: “Ad koymada önemli bir unsur da tasniftir. İşte bu tasniflerden bir tanesi de coğrafi yapı ile ad arasındaki ilişkidir. Özellikle göçebe bir hayat tarzını benimseyen Türk toplumu; göç ettikleri yerlere isim verirken o yörenin arazi yapısı, iklimi ve bitki örtüsünü de göz önünde bulundurmışlardır. Bu saydıklarımız ise coğrafya biliminin kapsamı içerisinde olduğuna göre bu iki bilim birbirinde bağımsız düşünülemez. Coğrafyaya çok bağlı ve yerinde kullanılmış, birçok mahalli terimleri bulup çıkarmak toponomi açısından ilgi çekicidir. Bunlar, Türkçenin araziye yakıştırarak ad koyma hususundaki zenginliğini göstermektedir.”³²

Levent Kurgun yer ad bilimi ve coğrafya bilimi arasındaki bağı haritalardan hareketle kurmaktadır: “Beşeri ve fiziki coğrafyada kullanılan haritaların, üzerilerinde onları dillerinden adlar olmadan pek kullanışlı olmayacağı kesinlikle söylenilebilir. Bu yüzden coğrafya bilimi de yer adlarından en geniş ölçüde yararlanan bilim dallarından biri konumundadır.”³³

³⁰ Özkan, 4.

³¹ Gülensoy, 149.

³² Karaboran, 97.

³³ Kurgun, 5.

Yer adı bilimiyle ilişkisi olan bir başka bilim dalı ise sosyolojidir. Bilindiği gibi sosyoloji, “Toplum yaşamının oluşumunu, koşullarını, işleyişini değişimini objektif bir şekilde sosyal bütünlük içerisinde inceleyen bir bilim dalıdır. En genel anlamda, toplum içinde yer alan sosyal grupları, sosyal sınıfları, ekonomik, politik, sosyal, dinsel ve hukuksal kurumları; nüfus, örf, adet, değer norm ve inançları tüm bunlar arasındaki karşılıklı ilişkileri, tüm bu unsurlardaki değişimleri inceler ve açıklamaya çalışır.”³⁴

Yer adı vermenin de toplumların en temel geleneklerinden biri olduğunu daha önce belirtmiştik. Sosyolojinin çalışma alanlarına bakıldığında ad verme eyleminin doğrudan sosyolojinin ilgi alanına girmekte olduğunu söyleyebilmekteyiz.

Sosyoloji ve yer adı bilimi ilişkisi üzerine Mehmet Eröz şu açıklamayı getirerek konuyu aydınlatmaya çalışmıştır: “İçtimai zümrelerin(sosyal grupların) arazi üzerinde yerleşip mekân tutmalarında coğrafi ve iktisadi zorlamaların yanında, sosyal ve kültürel yapılarla, siyasi ve askeri ihtiyaçların rol oynadığı, sosyolojik çalışmaların konusu oluyor. Onomastik adı verilen yer ve insan adları bilgisinin yer adlarıyla uğraşan kolu olan toponimi de bu sosyolojik gerçeğe uymak zorundadır.”³⁵

Arkeoloji ve yer ad bilimi arasındaki ilişkiye değinmeden önce arkeoloji bilim dalının araştırma konusunun ne olduğunu ortaya koymanın faydalı olacağı kanısındayız. “Arkeoloji Fransızca kökenli bir kelime olup kısa ve öz tanımı da “kazıbilim”dir. Arkeoloji, insanın geçmişini, geride bıraktığı maddi kültür belgelerine dayanarak incelemektedir.”³⁶ Yer ad bilimi ile olan ilişkisini ise yüksek lisans tezinde Mehmet Yıldırım, Reginald Aubrey Fessenden’ın *Tufan Öncesi Kafkas Kıstağı Kayıtları* adlı eserinden alıntı yaparak şu şekilde açıklamıştır: “Yer adları ve göndermeler, tarihsel fosiller gibi ele alındığı için jeoloji ile belirli benzerliği vardır. Jeoloji biliminin fosillerin incelenmesi üzerine temellenmesi gibi biz de bu fosilleşmiş gelenek ve adlar üzerine “mitarkeoloji” biçiminde adlandırılacak yeni bir bilim inşa ediyoruz. Bu çalışmalar kesinlikle verimli sonuçlar doğurmuştur ve

³⁴ <http://www.turkish-media.com>, 05 Mayıs 2015.

³⁵ Mehmet Eröz, Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları, **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KBY, Ankara 1984, 43.

³⁶ Ana Britannica, Ana Yayıncılık , Cilt 1, 2004, 127.

Kafkas K1stağının y1zyıllar boyunca arkeologlarca yoğun biçimde inceleneceğini umuyoruz.”³⁷

Yer ad biliminin diğer bilim dallarıyla olan ilişkisi 1zerine son olarak Levent Kurgun’ un Denizli Yer Adları adlı doktora tezinden alıntı yapıp sonrasında genel bir değerlendirme yapmanın uygun olacağını d1ř1nmekteyiz. Levent Kurgun 1alışmasında konuyu şu şekilde değerlendirmiştir: “Temelde insan ile toprak arasında iletişimi sağlayan bir k1pr1 olduğu d1ř1n1l1rse, yer adlarına başka bilim dallarının penceresinden bakmak ve bunlara g1re değerlendirmek yerine, yer adının kendiliğinden farkına varmak ve yer adına yer adı olduğu i1in dikkat etmek gerektiği ister istemez ortaya 1ıkacaktır. 11nk1 yer adları, tarih bilimi g1zlg1đ1 ile değerlendirilecek olsaydı, bunların tarihi belgeler gibi, ilgili tarih araştırmasını aydınlatmaya yarayan, herhangi bir tarihi olayın a1ıklanmasına yardımcı olan malzemeler olduğu s1ylenebilecekti. Dolayısıyla yer adlarının g1revinin, incelenen olayın tarihine katkıda bulunmaktan ibaret olduğu ifade edilebilecekti. Ancak tarih araştırmalarında yer adlarının leng1istik ve coğrafi y1n1 dikkate alınmadığında boy, soy ve kişi adlarından kaynaklanmayan yer adlarının (1rneğin G1kpnar, Derek1y, Kartaltepe vs.) durumu, ki bunlar da tarihi ge1mişe sahip olabilirler, tam olarak a1ıklanamayacağından ya da yer adında ger1ekleşen dil olayları a1ığa 1ıkarılamayacağından 1alışmanın sağlıklı olacağını s1ylemek g11 olacaktır.”³⁸

Konu hakkındaki g1r1şlerini bu şekilde ifade eden Kurgun, değerlendirmeye başka bir a1ıdan yaklaşarak ř1yle devam eder: “Eğer değerlendirme coğrafya g1z1yle yapılacak olsaydı, bu sefer de yer adlarının, herhangi bir coğrafi b1lge 1zerinde nesnelere birbirinden ayırma g1revi taşıyan unsurlar ve haritaları dillendirmeye yarayan işaretler olduğunun dışında bir g1revden s1z edilmeyecekti. Bu durumda ise, coğrafi adların tarihi ve k1lt1rel y1n1 g1z ardı edilecek, bu tarz yaklaşım ile yer adları, haritalar 1zerinde yer alan rakamlardan farksız, ruhu olmayan birer mekanik vasıta olarak g1r1lecekti. Nihayet yer adlarına dilbilim a1ısından bakılsaydı, bunların dile ait diğer unsurlardan farkı olmayan ve 1eşitli nesnelere, kavramları ifade etmeye

³⁷ Yıldıırım, Coğrafya’dan Vatan’a Ge1iş ve Vatan İle G11 Ediş Problemi, 13.

³⁸ Kurgun, 6-8.

yarayan kelimeler olduğu söylenebilecek; yer adlarının oluşumunda, işletilmesinde vs. büyük etkisi olan dil dışı faktörleri dikkate almamak gibi, yer adları incelemeleri için tehlikeli bir durum ortaya çıkacaktı. Yer adı araştırmalarında yukarıda belirtilen bilim dallarına başvurmamak kesinlikle, amaca ulaşmada bir engel teşkil etmektedir. Hatta bilim dallarının birbirleriyle olan münasebetlerinde, sözü edilen bilim dalları nasıl yer adlarından yararlanıyorsa, yer adı araştırmalarının da bu bilimlerin metotlarının yardımıyla oluştuğu kolayca söylenebilir. Bu yüzden yer adlarını incelemek için meseleye bir bütün olarak bakmak lazımdır. Adların lengüistik alanda tetkiki, istatistik bilgiler, coğrafi ve tarihi analizlerle tamamlanmalıdır. Bu noktadan sonra yer adının, kendiliğinin ne olduğunu belirlemek gerekmektedir. İfade edildiği gibi, her ne kadar tarihi ve coğrafi vasfı olsa da yer adları yapıldığı dile aittir ve bu bakımdan yer adlarını temel ya da büyük ölçüde bağımlı olarak lengüistik açıdan incelemek en tabii yoldur. Lengüistik elemanlar oldukları için dil incelemeleri ile doğrudan bağlantılı görünen yer adları, bazı önemli özellikler taşımaları sebebiyle farklı bir şekilde ele alınmaktadır. Yer adı olarak ifade edilen dil işaretlerinin dilde bulunan diğer kelimelerden belirgin bir biçimde ayrıldığı noktalar vardır. Yer adının kendiliğine ait özellikler, yalnızca yer adını inceleme alanı yapan bu bilim dalı tarafından ele alınmalıdır.”³⁹

Kurgun’ un sözlerinden de anlaşılacağı üzere yer adları herhangi bir bilim dalının içerisinde ele alınmasından çok başlı başına bir bilim dalı tarafından araştırılmalıdır. Nitekim herhangi bir bilim dalı içinde değerlendirilen bu adlar hiçbir biçimde tam olarak incelenemeyecek ve ele alınan bilim dalının araştırma alanı içinde gerektiği şekilde yer edemeyecektir.

Sonuç olarak, her bilim dalının kendi içinde belli bir araştırma alanı söz konusudur. Bu alan içinde çalışmalarını yürütür ve bilimsel sonuçlara ulaşmaya çalışır. Bunu yaparken hiçbir bilim dalı sadece kendi metotlarıyla ve kendi bilimsel verileriyle hareket etmemektedir, etmesine de pek imkân yoktur. Zaten, amacın her alanda

³⁹ Kurgun, 6-8.

bilimsel gerçeklere ulaşmak olduğu düşünülürken, bilim dalları birbirine yardımcı olmak suretiyle sonuca ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Bilim insanlarının açıklamalarından da anlaşılacağı üzere yer ad bilimi de diğer bütün bilim dalları gibi, başka bilim dalları ile bilgi alış verişi içerisinde. Yukarıda yer ad biliminin, bunlardan bazılarıyla olan ilişkisine yer verdik. Elbette ki yer ad biliminin, sadece burada yer verilen bilim dalları değil, yer vermediğimiz halkbilimi, antropoloji, botanik gibi çeşitli alanlarla da ilişkisi söz konusudur.

Yer ad biliminin özellikle de dilbilim, tarih ve coğrafya ile son derece iç içe olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim bu bilim dalları yer ad biliminde büyük ölçüde faydalandığı gibi yer ad bilimine de kayda değer nitelikte veriler sağlamaktadır.

Konuyu yukarıdaki açıklamalardan hareketle toparlayacak olursak: Yer adları üzerine yapılan çalışmaların; dil, tarih, kültür, halkbilimi, sosyoloji gibi alanlar için oldukça önemli kaynaklardır ve bu bilim dallarının da verilerinin yer ad biliminin çalışmalarına hem kaynaklık etmekte hem de yer ad bilimine verileri, yöntem ve teknikleriyle yardımcı olabilmektedir.

Konusu sadece yer adları olan bir bilim dalının oluşması ve bu bilim dalının çalışmaları bilim dünyasına çok şey kazandırmış ve kazandırmaya da devam edecektir.

1.5. Yer Ad Biliminin Tarihi

1.5.1. Dünyada Yer Adı Çalışmaları

Dünyada yer adlarıyla ilgili olarak yapılmış çalışmaların neler olduğu konusunda Hasan Eren “Yer Adlarımızın Dili” adlı çalışmasında ayrıntılı olarak durmuştur. Bu çalışmada Hasan Eren, Avrupa’da yer adlarıyla ilgili çalışmaların artması sonucunda bağımsız bir bilim dalının oluştuğunu ve bu bilim dalının da adının “toponymie” olduğunu ifade ederken Levent Kurgun doktora tezinde “Toponimik bilimlerin kurucusu Johann Jakob Egli kabul edilmektedir.”⁴⁰ demektedir.

⁴⁰ Kurgun, 13.

“Son elli yıl içinde yer adları üzerinde birçok kimse çalışmış, bu alanda birçok araştırma yayınlanmıştır. Bu alandaki çalışmaların olumlu sonuçlar vermesi, “toponymie” araştırmalarında “linguistique”, yani dil bilimi metodlarının kullanılmasıyla bir kat daha artmıştır.”⁴¹

Fransa’da yer ad bilimi alanında birçok kişi çalışmıştır. Kişisel çalışmaların yanı sıra Paris’te uluslararası kongreler de düzenlenmiştir ki bu yer ad bilimi açısından oldukça önemlidir. Eren, Fransa’daki çalışmalarını şu şekilde özetler: “Toponymie alanında Fransa’da birçok kimseler çalışmıştır. Houze, Quicherat, Cocheris, d’Arbois de Jubainville, Auguste Longnon, Albert Dauzat... gibi. 1938’de Paris’te Uluslararası “I. Toponymie ve Anthroponymie Kongresi” toplanmıştır. Bu kongreye yirmiye yakın ülke katılmıştır. Bu kongre sonunda Fransa’da bir Toponymie ve Anthroponymie Komisyonu da kurulmuştur. Sonraki yıllarda Paris’te (1947) ve başka yerlerde (Bruxelles, 1949; Uppsala, 1952) bu kongreye devam edilmiştir.”⁴²

Fransa’nın yanı sıra yer adı çalışmaları İsviçre, Belçika, İtalya, İspanya, Portekiz, Almanya ve Slav ülkelerinde başlamış ve devam etmiştir. Buralarda yapılan çalışmalar hakkında Hasan Eren şu bilgileri vermektedir: Fransa’ya paralel olarak toponymie çalışmalarının Belçika’da da geliştiğini biliyoruz. Belçika’da yetişen toponymisteler, Fransa’daki yer adları üzerinde de çalışmışlardır. Örnek olarak A. Vincent’in 1937’de çıkan Toponymie de la France adlı eserini gösterebiliriz. Belçikalı toponymisteler arasında Vincent’dan başka, Carnoy, Vannerus, Van de Wijer’i de alabiliriz. 1926’da Belçika’da bir Toponymie ve Dialectoloji Komisyonu kurulmuştur. “Revue de Dialectologie et de Toponymie” dergisi bu komisyon tarafından çıkarılmaktadır. Toponymie çalışmaları, İsviçre’de de büyük bir gelişme göstermiştir. İsviçre’de bu alanda “Jaccard ve Les noms de lieux dans les langues romanes” (1930) yazarı Ernest Muret’den sonra bugün Aebischer ve Hupschmied

⁴¹ Eren, 155.

⁴² Eren, 155.

gibi seçkin bilginler çalışmaktadır. İtalyan toponymiste'leri arasında Battisti, Bertoldi, Bertoni, Olivieri, Pieri, Serra gibi isimleri anmak mümkündür. Genç İtalyan toponymistelerinden Alessio, Lambrogia, Pasquali de verimli çalışmaları ile tanınmışlardır. İspanya ve Portekiz'de de toponymie çalışmalarına büyük bir önem verilmiştir. İspanya'da Griera ve Montoliu, Portekiz'de ise Leite de Vasconellos toponymiste olarak ün yapmıştır. Almanya'da da yer adları üzerinde ciddi araştırmalar yapılmıştır. P. Skok ve Karspers gibi bilginlerin çalışmalarından sonra, H. Grohler (Über Ursprung und Bedeutung der Französischen Ortsnamen. Heidelberg, I. 1913, II. 1933), Gamillscheg ve Schnetz'in bu alanda ciddi yayınlar yaptığını biliyoruz. Fransız dilinin étymologique sözlüğünü yazmış olan Gamillscheg, Kuzey Fransa'daki Frank yerleşmeleri üzerinde durmuştur. Schnetz ise "Zeitschrift für Ortsnamen Forschungen" adlı dergiyi çıkarmıştır. 1925'te Münih'te çıkmaya başlayan bu dergi, 1938'de "Zeitschrift für Namen Forschungen" adını almış, böylelikle programını bütün özel adları kapsayacak biçimde genişletmiştir. Slav ülkelerinde de toponymie çalışmalarının eski bir geçmişi vardır. Büyük Slaviste Franz Miklosich, Slav yer adlarını yapı ve anlam bakımlarından ele almıştır. Daha sonra, Çekoslovakya, Polonya, Rusya, Yugoslavya ve Bulgaristan'da bu alanda birçok yayınlar çıkmış, dergilerde toponymie yazılarına geniş bir yer verilmiştir. Çekoslovakya'da Antonin Profous, Çek yer adlarını büyük bir eserde toplamıştır. Rus dilinin etymologique sözlüğünü yazmış olan Max Vasmer, Rus yer adları üzerinde durduğu gibi, Balkan topraklarındaki Slav yer adlarını da ele almış, Slav dilleri bakımından büyük bir önem taşıyan Yunanistan'daki Slavca adları gözden geçirmiştir. Slav ülkelerindeki bu çalışmalara Fin ve Macar Slavistleri de katılmışlardır. Avrupa'da yapılan çalışmalarda, Türk yer adlarına yarar sağlayacak bir takım veriler de elde edilmiştir. Bu verilerin en önemlisi, Fin dilci Martti Rasanen'den gelmiştir. Tanınmış Fin Slaviste'i J. J. Mikkola'nın, Martti Rasanen'in bu alandaki yayınları, Rus topraklarındaki Türk yer adlarına ait bilgilerimizi yeni verilerle derinleştirmiş, zenginleştirmiştir. Volga adı üzerine yazmış olduğu yazıları belirtmek isterim. Seçkin Fin bilgini, bu büyük ırmağın Rusça adının Türkçeden geldiğini -sağlam verilere dayanarak- ileri sürmüştür. Fin bilginleri gibi Macar Slaviste ve Türkologları da yer adlarına sık sık dokunmuşlardır. Bu yoldaki çalışmalarıyla büyük bir ün kazanmış olan Macar bilginleri olarak J. Melich, J.

Nemeth, 1. Kniezsa ve L. Rasonyi'yi anmakla yetineceğim. Dünyadaki yer adları çalışmaları, aynı zamanda bazı devletlerin siyasal çekişmelerinde de kaynak olarak kullanılmışlardır. Macaristan'la Romanya arasında Transilvanya konusunda yapılan tartışmalarda da yer adlarının tanıklığına sık sık başvurulmuştur. Bu tartışmalar özellikle 2. Dünya Harbinden önceki yıllarda sıklaşmıştır. Macarlar ve Rumenler Transilvanya davasını daha çok toponymie'ye dayanmak suretiyle çözmeye çalışmışlardır. Böylelikle, toponymie uluslararası politikada büyük bir önem kazanmıştır.⁴³

Yer adlarıyla ilgili dünyada yapılan çalışmalara bir başka örneği ise Tuncer Gülensoy vermektedir: “Onomastik/toponomi/hidronomi (kişi, yer, su, dağ vb. adları) çalışmaları, Avrupa'da ve Amerika'da oldukça ileridir. Avrupa'da bu konuda yayımlanan “Onoma” adlı bir bilimsel dergi de bulunmaktadır. Kişi ve yer adları, boy-soy-oymak-cemaat-oba adları ile birlikte, iç içe yaşamakta, bir milletin tapu kayıtlarını oluşturmaktadırlar.”⁴⁴

Sonuç olarak, dünyada birçok ülkede yer adı çalışmaları bizden çok daha önce başlamış olup, yoğun bir biçimde de devam etmektedir. Yer adları üzerine yapılan çalışmaların çokluğu yer adlarını konu edinen bir bilim dalının da oluşmasını sağlamış, böylelikle çalışmalar bir bilim dalının disiplini çerçevesinde daha düzenli ve daha bilimsel yürütülmüştür. Fransa, Almanya, İsveç, Belçika, İtalya, Slav ülkeleri ve daha birçok ülke yer adı çalışmalarıyla bilim dünyasına katkı sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir.

1.5.2. Türkiye’de Yer Adı Üzerine Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de yer adlarıyla ilgili çalışmalar Cumhuriyetimizin ilk yıllarından beri yapılmaktadır ve günden güne de bu çalışmaların sayısı artmaktadır. Bu durum yer ad bilimi açısından oldukça önemlidir. Sadece yer ad bilimi değil -yukarıda yer ad biliminin diğer bilim dallarıyla olan ilişkisini açıklamıştık- diğer bilim dalları için de

⁴³ Eren, 155-165.

⁴⁴ Tuncer Gülensoy, **Türk Kişi Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi**, Ankara: Türk Dili, 1999, 3-8, 565.

oldukça faydalı olmakta ve yer ad biliminin verileri birçok bilim dalına kaynak teşkil etmektedir. Türkiye’de yer adı üzerine yapılan çalışmalardan tespit edebildiklerimiz şunlardır:

Hasan Eren “Yer Adlarımızın Dili” adlı çalışmasında Türkiye’deki yer adı çalışmalarından söz etmektedir. Buna göre: “Bizde bu alandaki çalışmaların henüz başlangıç evresinde bulunduğunu söyleyebiliriz. Fuad Köprülü, Oğuzların muhaceret yollarıyla iskân sahalarındaki bilimum coğrafi isimler ve bilhassa köy isimleri üzerinde durmuştur. Köprülü’nün bu yazısı üzerine 1928’de H. Nihal ile A. Naci, Türkiyat Mecmuası’nda (2) bir yazı yayınladılar (Anadolu’da Türklere ait yer isimleri). Bu yazı Genelkurmay haritalarından toplanmış bir takım yer adalarını kapsıyordu.”⁴⁵

“Yer adları hakkındaki çalışmalar Cumhuriyetin ilk yıllarına dek uzanır. Bu yıllarda yayınlanan ve topografya haritalarından derlenen bilgilere dayanan “Anadolu’da Türklere Aid Yer İsimleri” adlı çalışma ilklerden birisidir (H. Nihal, A. Naci 1928). Bu yayının hemen ardından o günkü adıyla “Maarif Vekâleti” “Coğrafi İsimlerin İmlâları Hakkında Rapor” isimli kitabı yayınlamış ve yer adlarının kullanımında birlikteliği sağlamaya dönük önemli bir adım atılmış (Maarif Vekâleti 1929), birkaç yıl sonrasında yer adlarının önemi bir başka çalışmada daha dile getirilmiştir (H. Namık 1933).”⁴⁶

“Mehmet Şakir’in 1928’de çıkan bir yazısı ise Sinop ve çevresinde Oğuzlarla diğer Türk zümrelerine ait köy adlarına tahsis edilmişti. (Halk Bilgisi Mecmuası, 1928). 1936’da Isparta Halkevi Yayınları arasında F. Aksu’nun, “Isparta İli Yer Adları” adlı küçük bir eseri çıkmıştı. Bu eserde bir yandan şehir, kent, köy, mahalle, semt, yayla, kışla ve çiftlik gibi yerleşme adları, bir yandan da dağ, tepe, hüyük, bel, belen, sırt, etek, yamaç, seki, boğaz, gedik, geçit, ırmak, dere, çay, pınar, arık, göl, gölet, düden... gibi tabii yer adları toplanmıştır. Aksu’nun bu eserinden sonra, Sırrı Üçer

⁴⁵Eren, 155-158.

⁴⁶Harun Tuncel, **Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler**, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, 2000, 23-34.

ile Mesud Koman, “Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme” (Konya, 1945) adlı küçük bir eser yayınladılar. Bu yayınlara ek olarak İshak Refet İşıtman’ın, 1945’te çıkan bir yazısını da sayabiliriz. “Köy Adları Üzerine Bir İrdeleme” (Türk Dili Belleten, 1945) adı altında çıkan bu yazıda, Anadolu’da Türk ve özellikle Oğuz boylarına ait yer adları üzerinde durulmuştur. Abdülkadir İnan, 1945’te çıkan “Anadolu’nun Toponimisi ve Türk Boylarının Adları Meselesi” (Türk Dili Belleten, 1945) adlı yazısında Anadolu toponymisiyle ilgili yayınları özet olarak tanıtmakla yetinmiştir. Fuad Köprülü, 1925’te çıkan yazısından sonra da muhtelif vesilelerle yer adlarından yararlanmış. Örnek olarak “halk şairi, âşık” anlamına gelen ozan kelimesinden bahsederken, Anadolu’da tesadüf edilen Ozan, Ozanlar gibi yer adlarını vermiştir. Sonra, Uran kabilesine ait yazısında, Anadolu’da yer adlarında kullanılan viran, ören kelimesine temas etmiştir. Köprülü’nün bu yazısı üzerine ben de yer adlarında sık sık kullanılan bu ören kelimesi üzerinde durdum.”⁴⁷

Yer adları ile ilgili bir diğer çalışma Hasan Eren’e aittir. Kendisinin 1965 yılında Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten dergisinde yer alan “Yer Adlarımızın Dili” isimli makalesi, bu alanda çalışacak olan araştırmacılara çok değerli bir kaynak teşkil etmektedir. Hasan Eren bu makalede, yer adları biliminin dünyada doğuşunu ve bilim halini alma sürecini, birçok ülkedeki yer adı çalışmalarını, Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmaların neler olduğunu anlatmış, yer ad biliminin önemi üzerinde durmuştur. Aynı zamanda yer adlarıyla ilgili örnek incelemelere de bu makalede yer vermiştir.⁴⁸

Cemal Arif Alagöz, “Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler” isimli makalesini sunmasında yararlandığı kaynaklar olarak Hermann Lautensach’ın “İber Yarımadasının Coğrafi Tablosunda Mağribi-Berberi Arap Çizgileri” adlı eserinden ve Faruk Sümer’in Oğuzlar (Türkmenler)” kitabından yararlandığını ifade etmiştir.⁴⁹

Mehmet Eröz, “Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları” isimli makalesinde, “Bu konuyla ilgili olarak, Caferoğlu’nun, Fındıkoğlu’nun, Abdülkadir İnan’ın, Togan’ın,

⁴⁷Eren, 155-158.

⁴⁸Eren, 155-158.

⁴⁹ **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KBY, Ankara 1984, 11-12.

Raşonyi'nin, Kafesoğlu'nun adlarını anmak gerekir.”⁵⁰ diyerek yer adlarıyla ilgili çalışma yapan bilim adamlarının isimlerini saymıştır.

Tuncer Gülensoy'un “Elazığ, Bingöl ve Tunceli İlleri Yer Adlarına Bir Bakış” adlı makalesi de oldukça önemlidir. Burada yer adı çalışmalarına yönelik eleştirilerini de dile getiren Gülensoy şunları söylemektedir: “Türk yer adları üzerine yapılan incelemeler, ne yazık ki yeterli değildir. H. Eren, D. Aksan, Ö. Başkan gibi Türkolog ve dil bilimcilerinin çalışmalarının ancak birkaçı yer adlarına yönelik olduğu için, bu konuyla ilgili pek çok mesele henüz çözülememiştir. Türk yer adlarıyla ilgili geniş bir çalışma, meslektaşımız H. Scheinhard'ın “Typen Türkischer Ortsnamen. Einführung, Phonogie, Morphologie, Bibliographie” (Heidelberg, 1979) adlı eseridir. Scheinhard, bu çalışmasıyla Türkoloji'nin karanlık bir cephesini aydınlatmışsa da meselenin tam manasıyla çözüldüğünü ifade etmek, biraz erken olur. Çünkü görüşüme göre, yer adları üzerine yapılan çalışmalar, sahada yapılan tespitlerden çok masa başı çalışmalarına dayanmaktadır. Masa başı çalışmaları da komisyonlarca sık sık değiştirilen yer adlarına dayandığı için, sonucun verimli olmadığı ortadadır.”⁵¹

Cevdet Türkay'ın “Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler (1979)” adlı eseri de yer adları çalışmalarına kaynaklık edecek çok önemli bir eserdir.⁵²

Ali Açık, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi'nde yayınlanan makalesinde ülkemizdeki yer adları çalışmalarında kaynaklardan yeterince faydalanılmadığını ve çalışmaların son derece yüzeysel kaldığını belirtir. Bu makalede konuya yönelik olarak Açık şunları söylemektedir: “Tarih boyunca değişik kültürlerin yerleşme ve geçit alanı olmuş olan ülkemizde 1920'lerden itibaren toponimi çalışmalarına başlanmış ve bu alanda birçok araştırma eser kaleme alınmıştır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. İnan, 1987; Eren, 1965; Baykara, 1988;

⁵⁰ **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KBY, Ankara 1984, 43.

⁵¹ Gülensoy, 150.

⁵² Cevdet Türkay, **Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler**, İstanbul: Tercüman, 1979, 27.

Budak, 2001; Sakaoglu, 2001. Bu incelemelerde daha çok modern yer adları kılavuzları esas alındığından günümüz yer adlarının tarihi kökenleri üzerinde fazla durulmamıştır. Ayrıca kronik tarih kitapları, seyahatnameler, arşiv malzemesi (defter ve belgeler), şer’iyye sicilleri ve benzeri, kıymeti haiz kaynaklar, Türkiye yer adları konusunda tam olarak seferber edilememiştir. Bu tarihi kaynakların sadece bir kısmı, bazı araştırmacılar tarafından incelenmiştir.”⁵³

Yer adları üzerine Türkiye’de yapılmış en önemli çalışmalardan biri de 11-13 Eylül 1984’te düzenlenen “Türk Yer Adları Sempozyumu”dur.⁵⁴ Bu sempozyum yer adları ile ilgili çalışmaların ortaya konulması ve bu alanda çalışanları bir araya getirmesi bakımından oldukça önemli bir organizasyon olmuştur. Bununla birlikte sempozyumun devamının gelmemesi ve de Türkiye’de yer adları ile ilgili başka bir kongre veya sempozyumun düzenlenmemiş olması büyük bir eksikliktir. Neticede, ulusal ve uluslararası sempozyum ve kongreler, yer adları ile ilgili yapılmış olan çalışmaların daha da geniş kitlelere duyurulması açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak doğrudan yer adları ile ilgili olmasa da başka kongre ve sempozyumlarda konuyla ilgili bildiriler sunulmakta ve bu alandaki çalışmalar da hızla artmaktadır.

Yer adları üzerine Türkiye’de çalışan önemli isimlerden biri de Levent Kurgun’dur. Kurgun hem yüksek lisans hem de doktora tezini yer adları üzerine yapmıştır. Özellikle, doktora tezi olan “Denizli İli Yer Adları”⁵⁵ adlı çalışması, yer adları üzerine çalışacak araştırmacılara hem kaynaklık hem de örnek teşkil edecek bir çalışmadır. Bu tezde Kurgun, Denizli ili yer adlarının kökenlerini ve yapılarını ele alıp değerlendirmektedir. Aynı zamanda yer adlarıyla ilgili çalışmaların nasıl yürütüldüğüne, bu çalışmaların dünyada ve ülkemizde nasıl olduğuna, nasıl olması gerektiğine de yer veren Kurgun’un çalışması bu anlamda da önemli bir kaynaktır.

⁵³ Ali Açık, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 20, Sayı 2, 2003, 181-202.

⁵⁴ Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, KBY, Ankara 1984.

⁵⁵ Levent Kurgun, **Denizli İli Yer Adları**, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, 2002.

Güven Şahin'in, Türkiye'de yer adları ile ilgili ortaya konan eserlerin derlendiği "Türkiye'de Yapılmış Toponomi Çalışmaları"⁵⁶ adlı çalışmasının, Türkiye'de yapılan toponomi çalışmalarını ortaya koymak ve yer adları ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynak ve/veya referans olabilme amacı taşıyan önemli bir çalışma olduğunu düşünmekteyiz. Güven Şahin bu çalışmasında: "Yapılan bu literatür taraması sonucunda yer adları ile ilgili çok sayıda eserin ortaya konduğu tespit edilmiş olmakla birlikte toponomi konusunda son dönemlerdeki çalışmalarda bir artışın gözlemlendiğini, Türkiye gibi zengin bir tarihi geçmişe sahip ülkede, toponomi konusunun malzemesinin bol ve çalışma alanının çok geniş olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada Türkiye'de yer adları ile ilgili yapılmış toplam 284 eser tespit edilmiş, bunların 152 tanesi kitap ve makalelerden; 69 tanesi çeşitli sempozyum ve kongrelerde sunulmuş bildirilerden; 63 tanesi de bitirme, yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluşmaktadır. Söz konusu tezlerin tamamı il bazında yapılmış olup çok az bir kısmında da iskân ve tarihçe ile birlikte yer adları da incelenmiştir. Bununla birlikte coğrafya, tarih ve edebiyat bölümlerinde hazırlanmış pek çok tezde yer adları ile ilgili bölümlere yer verilmiş olmakla birlikte bunlar bizzat toponomi ile alakalı olmadığından bu bibliyografya çalışmasında yer almamışlardır.

Literatür çalışması neticesinde yer adları ile ilgili farklı alanlardan araştırmacılar tarafından pek çok makale kaleme alınmış olmakla birlikte bu alanda basılmış kitap sayısının çok az olduğu dikkat çekici bir husustur. Zira Türkiye gibi asırlardır iskân edilen, köklü bir geçmişe sahip ve de aynı yerde zaman içerisinde pek çok yerleşme adının kullanıldığı bu coğrafyada özellikle toponomi alanında ciddi anlamda kaynak eksikliği söz konusudur. Bununla birlikte yurdumuzun kimi yerlerinin yer adları konusunda farklı zamanlarda farklı araştırmacılar tarafından tekrar incelenmiş olduğu görülmektedir (Samsun, Sakarya gibi). Bu durum yapılan çalışmaların bilgi güvenilirliğini pekiştirmesi açısından büyük önem taşıdığını göstermesine karşılık günümüzde hâlâ yer adları ile ilgili incelemelerin yapılmadığı yerler göz önüne

⁵⁶ Güven Şahin, Türkiye'de Yapılmış Toponomi Çalışmaları, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Haziran, Sayı 4, 2010.

alınarak çalışmaların bu gibi sahalara (Örneğin: Kırıkkale, Aksaray, Osmaniye gibi.) yönlendirilmesi öncelik arz etmektedir.”⁵⁷

Ülkemizde yer adları üzerine 2017 yılına ait son çalışmalardan biri de Hasan Coşkun’un “Sarıveliler ve Başyayla (Karaman) İlçeleri Yer Adları” adlı yüksek lisans tezidir. Karaman ili Sarıveliler ve Başyayla ilçeleri yer adlarının “tür”, “leksik köken”, “yapı” ve “anlam” olarak incelendiği çalışma, Türkiye’de yer adları çalışmalarının umut verici bir biçimde hızla devam ettiğinin bir göstergesidir.

Sonuç olarak, Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlayan yer adı çalışmaları, günden güne artmakta ve bilim insanları konuya çalışmalarıyla katkı sağlamaktadırlar. Bu anlamda, ülkemizde de konuyla ilgili birçok makale, kitap yazılmakta, bildiri sunulmakta, yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılmaktadır. Bu tür akademik çalışmaların dışında konuya ilgi duyan kişiler tarafından da çok sayıda araştırma, derleme türünde eserlerin ortaya konulmuş olması yer adı çalışmaları adına çok önemli olup umut vericidir. Tüm bu gelişmeler de yer ad bilimi için son derece önemli olup tarih, edebiyat, coğrafya gibi çeşitli disiplinlerden pek çok araştırmacının ve konuya ilgi duyanların, Türkiye toponimisi hakkında ulusal ve uluslararası çapta çeşitli çalışmalar ortaya koymalarına da vesile olacaktır.

⁵⁷ Şahin, 155-156.

BİRİNCİ BÖLÜM

NEVŞEHİR YER ADLARININ SINIFLANDIRILMASI

1.1. Nevşehir Yer Adlarının Sınıflandırılması

Yer adlarının sınıflandırmasına geçmeden önce “sınıflandırma” üzerinde kısaca durmak uygun olacaktır. Levent Kurgun bu konuda “Türk Toponimisi Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmasında, sınıflandırma işinin bilimin en önemli gereklerinden biri olduğunu dile getirmektedir:

“Şeyleri yöntemli bir biçimde gruplara, sınıflara ayırma işi demek olan sınıflandırma bilimin en önemli gereklerinden biridir. Öyle ki, çalışma alanı yalnızca sınıflandırma olan bir bilim dalı bile teşkil etmiştir. Sınıflandırmada esas *ortak özellik(ler)*dir. Bu esas, farklı bilim dallarında farklı şekillerde ortaya çıkar. Mesela çalıkları omurgalılar ve omurgasızlar; sayıları tek sayılar ve çift sayılar; kelimeleri adlar, fiiller olarak ikiye ayırmak bir sınıflandırmadır. Hepsinde de ulaşılmak istenen, ilgili malzeme üzerinde doğru sonuçları elde edebilmektir. Malzemesi gereği, neredeyse bütün sosyal bilimlerle ilişkisi olan adbilim, daha çok dilbilimin bir alt dalı olarak kabul edilir. Oluşma devresini henüz tamamlamamış olduğu görülen adbilim kendi içinde de temel olarak *kişi adları bilimi* ve *yer adları bilimi* şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Her şeyin bir adı olduğuna göre sınıflandırma, adbilim için son derece önemli bir yer işgal etmektedir.”⁵⁸

⁵⁸ http://www.kurgun.com/wp-content/uploads/2010/12/turk_toponimisi.swf , 05 Ağustos 2012.

Her bilim dalı için önemli olan sınıflandırma işinin adbilim için de önemi ortadadır. Bu noktada da sınıflandırma çalışmaları yer adbilim için de yapılmıştır. Yer adlarının nasıl sınıflandırılabileceği üzerinde durulmuş ve sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan belli başlıları şunlardır:

Hasan Eren bu konuda ilk çalışmaları yapan isimlerden biridir. Eren, “Yer Adlarımızın Dili” adlı çalışmasında genel bir tasnif yapmış ve yer adlarını iki bölümde incelemiştir:

1. Türk kökünden gelen adlar
2. Yabancı dillerden alınmış olan adlar.⁵⁹

Mehmet Eröz, Hasan Eren’e göre daha ayrıntılı bir sınıflandırma yaparak adlarını sekiz başlıkta değerlendirmiştir:

1. Türk adıyla veya Türk ulus ve uruk adları ile anılanlar
2. Türk ulus ve uruklarına bağlı boy ve oymak adları ile anılanlar
3. Tür içtimai teşkilatına ait isimler taşıyan köyler
4. Ünlü kişilere göre isimlendirmeler
5. Totemik ya da mitolojik izler taşıyan köy adları
6. Orta Asya ve öteki Türk illerine ait kelimeler
7. Maddi kültürümüzle ilgili olan köy adları
8. Mânâ ve mefhumların karıştırılmasına yol açan değiştirmeler.⁶⁰

Saim Sakaoğlu da Mehmet Eröz gibi yer adlarını sekiz kategoride değerlendirmiştir:

1. Bizans menşeli veya Grek dilinden gelen adlar
2. Türk şahıs adlarından gelen adlar
3. O mahalledeki muayyen bir alametten veya özellikten gelen adlar
4. Zamanla esas şeklini kaybederek yeni biçimlere giren adlar
5. Çeşitli topluluk veya iskânlar ile ilgili adlar
6. Kaybolmuş binalar veya şekli değişmiş yerlerin hatırası olan adlar
7. Avrupai kökenden gelen Levanten adlar

⁵⁹ Eren, 159.

⁶⁰ Eröz, 43.

8.Özel olarak uydurulmuş adlar⁶¹

Doğan Aksan, yer adlarını tüm araştırmacılarından farklı olarak iki ana başlık altında değerlendirmiş ve ana başlıklar çerçevesinde alt başlıklar oluşturmuştur:

A- Çevreyle ilgili adlar

B- Bireyle ilgili adlar.

A-Çevreyle ilgili adlar

1.Çevrenin coğrafi özellikleri ve jeolojik yapısı,

2. Çevredeki renkler,

3. Çevrenin genel nitelikleri,

4. Çevredeki varlıklar:

a. Bitki örtüsü,

b. Hayvanlar,

c. Yapılar.

B-Bireyle ilgili adlar

1. Kişi adları, unvanlar,

2. Dinle ilgili adlar,

3. Meslekle ilgili adlar, akrabalık adları.⁶²

Yer adlarını Tuncer Gülensoy da 9 kategoriye ayırmıştır:

1.Yerin yapısına göre verilen adlar.

2.Yerin ve çevrenin renk özelliğine göre verilen adlar

3.Yerin bir başka yerle farklı durumuna göre verilen adlar

4.Yerin ve çevrenin hayvanlarına göre verilen adlar

5.Çevredeki yapılara göre verilen adlar

6. O yere ilk yerleşen topluluğun lideri veya büyüğünün adına göre verilen adlar

7.Çevredeki akarsulara göre verilen adlar

8.Dinle ilgili adlar

9. Meslekle ilgili adlar⁶³

⁶¹ Saim Sakaoğlu, İnsan Adlarından Kaynaklanan Yer Adlarımız, **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KBY, Ankara 1984, 259.

⁶²Doğan Aksan, Anadolu Yer Adları, Ankara: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, 1973, 185.

⁶³Gülensoy, 156.

Levent Kurgun, doktora tezinde 18 kategoriden oluşan bir tasnif yapmış ve yer adlarının neye ait olduğunu daha da somutlaştırarak, ayrıntıya inmiştir. Kurgun'un sınıflandırması şöyledir:

- 1.Orun adı
- 2.Su adı
- 3.Düzlük adı
- 4.Yükselti adı
- 5.Mevki adı
- 6.Boy adı
- 7.Kişi adı
- 8.Bitki adı
- 9.Hayvan adı
- 10.Yapı adı
- 11.Eşya adı
- 12.Yol adı
- 13.Mezar adı
- 14.Harabe adı
- 15.Tanımlayıcı adlar
- 16.Hatıra karakterli adlar
- 17.Yapay adlar
18. Olaya dayanan adlar⁶⁴

Yer adlarıyla ilgili başka bir sınıflandırma çalışmasını da İhsan Bulut aşağıdaki şekilde yapmıştır:

A-Fiziki Unsurlar

- 1.Bitkilerle ilgili
- 2.Sularla ilgili
- 3.Yer şekliyle ilgili
- 4.Kayaçlarla ilgili
- 5.Hayvan türleri ile ilgili
- 6.Rüzgâr ve yönlerle ilgili

⁶⁴Kurgun, 55.

B-Beşeri Unsurlar

- 1.Kişi-soy-boy adı
- 2.Ekonomik faaliyet türü
- 3.Tarihî ve tarih öncesi yer
- 4.İnanış şekli efsanevî
- 5.Mezar
- 6.Geçici yerleşme yeri
- 7.Diğerleri⁶⁵

Araştırmacılar, yer adlarını çeşitli şekillerde sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Bütün bu çalışmalar Nevşehir yer adlarını sınıflandırmamızda bize kaynaklık etmiştir. Ancak biz, bunların birini alarak sınıflandırma yapmak yerine, Nevşehir yer adlarının özelliklerini dikkate alarak, bu adlara özel bir sınıflandırma yapmaya çalıştık. Yaptığımız sınıflandırmada ele aldığımız kategoriler alt başlıklara ayrılabilceği gibi, farklı kategoriler de sınıflandırmaya dâhil edilebilir. Biz çok fazla ayrıma gitmenin, daha çok bu yer adlarını halkbilimi açısından ve bu yer adlarının adını alışları hakkındaki anlatımlarla yöre insanını ve özelliklerini ortaya koyabilmeyi amaçlayan bu çalışmamız için ayrıntıya inmek olacağını düşündüğümüzden, köken itibariyle yer adlarını genel olarak değerlendirmeyi uygun bulduk. Kökenleri bakımından değerlendirme yaparken de yerin adını almasındaki temel unsurun ne olduğu hususunu birinci planda tutmaya çalıştık.

Nevşehir ili yer adlarını verilme biçimleri doğrultusunda şu şekilde sınıflandırdık:

1.1.1. Boy Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu adlar boy, oymak, aşiret, cemaat gibi herhangi bir topluluğu belirten adlardır. Bunlar bir topluluğu bildirmek üzere çokluk eki de almış olabilirler. Aynı zamanda o yerde yaşamış olan ya da yaşadığı düşünülen bir ailenin ya da sülalenin adından kaynaklı olan yer adları da bu grupta incelenmiştir.

⁶⁵ İhsan Bulut, *Sorgun Yöresi Köy ve Mevkii Adlarının Kaynakları*, Yozgat: Akademik Araştırmalar, 1996, 30.

1.1.2. Kişi Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu başlık altında topladığımız yer adları ise kişi adlarından kaynaklıdır. Bu adlar kapsamında; Nevşehir'e hizmeti bulunan kişilerin veya zamanında o yerde yaşayan herhangi bir kişinin, tarihteki ünlü devlet adamlarının ve tanınmış kişilerin, Nevşehirli şehitlerimizin adlarının verildiği yer adları incelenmiştir. Hiçbir ayırım gözetmeden sadece kişi adları esas alınmıştır.

1.1.3. Yapı Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu yer adları, içinde adını orada bulunan bir yapıdan dolayı almış olan yer adlarıdır. Nevşehir'de Kale, ağıl, değirmen, han, çeşme, hamam, cami vb. yapılardan dolayı adını almış çok yer adı olduğunu görmekteyiz. Yer adının içinde bu şekilde bir yapı adı söz konusu olmuşsa bu gruba dâhil etmeyi uygun bulduk. Örneğin "Eski Konak" yer adı tanımlayıcı karakterli yer adları grubu içinde de değerlendirilebilecekken biz yerin adını almasında etkili olanın "konak" olmasından dolayı yapı adı kökenli gruba bu yer adını aldık. Yine benzer şekilde "Değerimen Deresi" yer adı su adı kökenli yer adları grubunun içine de alınabilecekken, yerin adını almasında "değerimen" yapısı etkili olduğu için bu adı biz yapı adı kökenli yer adları grubuna dâhil ettik.

1.1.4. Bitki Adlarının Verildiği Yer Adları

Bitkilere verilen genel ve özel adlarla bitkilerin herhangi bir parçasını ya da durumunu bildiren sözcüklerin kullanıldığı yer adları bu gruba dâhil edilmiştir. Öyle ki bu grupta esas alınan nokta, o yer adının adını alışında etkili olanın bir bitki adı, parçası ya da o bitkinin yetiştiği bir yer olması gibi esaslar olmuştur. Örneğin; "Dutluk" yer adı, bir mevki kökenli yer adı olarak da değerlendirilebilir ya da "Çalılı Gedik" yer adı bir "gedik" kelimesinden dolayı bir yükselti adı olarak değerlendirilebilir veya "Kavak Deresi" yer adı su adı kökenli yer adları grubunda da değerlendirilebilmek mümkündür. Ancak esas aldığımız ise o yerin adını alışında "dut, çalı, kavak" isimlerinin etkin olmasıdır.

1.1.5. Suyla İlgili Adların Verildiği Yer Adları

Yapısında pınar, dere, öz, oluk, çay, göl vb. gibi su nesnelерinin adları ve yine suyla ilgili olan sözcüklerden oluşan yer adları bu grupta değerlendirilmiştir. Yukarıdaki başlıklarda yaptığımız örneklendirmeler bu grup için de geçerli olup, burada da esas olarak o yerin adını alışıında “su” unsurunun bulunup bulunmadığı gözetilmiştir ve ona göre bu gruba o yer adı dâhil edilmiştir. Bu yer adlarından örneğin; “Kuru Çay” gibi, tanımlayıcı karakterli yer adları içine de alınabileceken, yapının içinde bulunan “çay” sözcüğünden dolayı ya da benzer biçimde “Büyük Pınar” adında da “pınar” sözcüğünden dolayı bu yer adları su adı kökenli yer adları grubuna alınmıştır. Bu grupta daha çok adın içinde suyla ilgili kelimeler olup olmaması değerlendirilmiştir.

1.1.6. Hayvan Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu grupta ise her türden hayvan adını, onlara ait özellikleri veya onların belli bölümlerini gösteren yer adları toplanmıştır. Yer adının yapısında bulunan ya da adını alışıında etkili olan hayvan ismi, o adı bu gruba dâhil etmiştir.

1.1.7. Yükselti Adlarının Verildiği Yer Adları

Burada yükselteler, çukurluklar ve diğer engebeleri bildiren sözcüklerden oluşan yer adlarını toplanmıştır. Buna göre dağ, tepe, çukur, bel, boğaz, gedik, seki, taş, kaya vb. sözcükleri taşıyan ya da adını böyle bir yükseltiden alan yer adları bu gruba dâhil edilmiştir.

1.1.8. Yol Adının Verildiği Yer Adları

Buradaki yer adları genellikle içinde “yol” sözcüğü olan ve herhangi bir yere, bir kişiye ya da başka bir şeye doğru yönelme durumu olan, oraya giden yolun geçtiği mevki anlatan yer adlarıdır.

1.1.9. Düzlük Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu başlık altında değerlendirdiğimiz yer adları ova, tarla, alan, yazı, bağ, bahçe, gibi coğrafi nesnelere karşılایan yer adları, düzlük adı kökenli yer adları olarak

değerlendirilmiştir. Yer adının yapısının içindeki bu sözcükler esas alınmıştır. Yine yukarıdaki örneklerde olduğu gibi farklı gruplar içinde de değerlendirilebilecek nitelikte yer adları bu grupta da mevcuttur. Ancak bizim sınıflandırmamızda esas nokta o yerin adını alışındaki temel etkenin ne olduğu ve yapısındaki sözcüklerdir.

1.1.10. Tanımlayıcı Karakterli Yer Adları

Bölgenin kendine özgü bir özelliğinden kaynaklanan yer adlarını bu grupta değerlendirmeyi uygun bulduk. Bu adlarda doğrudan doğruya nesneye ait bir özellik bildiren sözcükler kullanılır. Dolayısıyla da genel olarak sıfat tamlaması biçiminde karşımıza çıkar. Ancak her sıfat tamlaması biçiminde karşımıza çıkan ya da o yerin kendine özgü bir özelliğini anlatan yer adları bu grup içine alınmamıştır; çünkü o yer adının başka bir özelliği daha ağır basmıştır. Yukarıda örneğini verdiğimiz “Eski Konak” [s.88] , “Büyük Pınar” [s.95] , “Guru Çay” [s.95] gibi. Tanımlayıcı yer adları içine, yer adını oluşturan kelimenin anlamı kesin olarak belirlenememiş, köken itibarıyla hangi grupta değerlendirmek gerektiği tam olarak tespit edilememiş olan yer adları da dâhil edilmiş olup bunlarla ilgili bilgi de yine dipnotlarda verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

NEVŞEHİR YER ADLARININ İNCELENMESİ

2.1. Nevşehir Yer Adları

“Yer Adı” denildiği zaman, genel olarak yerleşim yeri adları akla gelmektedir. Şehirler, ilçeler, kasabalar, köyler düşünülmektedir; ama “Yer Adı” kavramı içinde değerlendirebileceğimiz birçok coğrafi nesnenin özel adı ise atlanmaktadır. Oysa “Yer Adı”: “ Dünya üzerinde ve dünya dışında bulunan her coğrafi nesnenin özel adı için kullanılmaktadır. Dolayısıyla, Gürün ilçesinin yanı sıra “Mars Gezegeni” de “Abdurrahman Çeşmesi” de yer adı olarak kabul edilmelidir.”⁶⁶

Çalışmamızda yer adlarını tespit ederken Ömer Karpuz ve Levent Kurgun’un bu tanımlamasından yola çıktık. Ancak bu durum, çalışmamızın hacmini oldukça artırdı. Bu noktada da çalışmamız için şöyle bir sınırlandırma koyduk: Nevşehir’deki her yer adından ziyade, o yere, o adın verilme nedenini belirleyebildiğimiz, adın verilmesi hakkında gerçek bir bilgi olabileceği gibi özellikle de yerin adını alışıyla ilgili herhangi bir halk anlatması olanlara öncelik verdik. Halkbilimi çalışmaları açısından oldukça değerli bir malzeme olan bu anlatmalar, özellikle de kökeni bilinmeyen yer adlarına halkın getirdiği bir açıklama olmasının yanı sıra insanımızın yaratıcı hayal gücünü de ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda, belirlediğimiz Nevşehir yer adlarını ele alıp değerlendirmeye geçmeden önce bunların bir listesini vermeyi uygun bulmaktayız. Listemizde yer adlarını yerleşim yerleri, mevki adları, mahalle adları vs. gibi ayırmak yerine ilçelere göre sınıflandırdık ve yer adının yanına da köy, kasaba, sokak, mahalle, mevki vs. ne adı olduğunu belirttik. Çalışmamızın son bölümünde ise bu yer adlarından özellikle

⁶⁶ <http://www.kurgun.com/wp-content/uploads/2010/12/sivas.swf>, 25 Temmuz 2012.

de halk anlatmalarına bağlı olanları vermeyi uygun gördük. Diğer yer adlarının adını alışı ile ilgili bilgileri ise yer adlarının incelenmesi ve sınıflandırması aşamasında belirteceğimiz için bunlara son bölümde yer vermeyeceğiz.

2.1.1. Nevşehir Yer Adları Listesi

A- Merkez İlçedeki Yer Adları

A-1 Merkez İlçe Temel Yer Adları

1. Avcılar (Göreme'nin Eski Adı)
2. Nevşehir (İl Adı)
3. Kapadokya (Bölge Adı)
4. Nissa (Nevşehir'in İlk Adı)

A-2 Merkez İlçe Kasaba Adları

1. Çat (Kasaba Adı)
2. Göre (Kasaba Adı)
3. Göreme (Kasaba Adı)
4. Kavak (Kasaba Adı)
5. Kaymaklı (Kasaba Adı)
6. Sulusaray(Kasaba Adı)
7. Nar (Kasaba Adı)
8. Uçhisar (Kasaba Adı)

A-3 Merkez İlçe Köy Adları

1. Alacaşar (Köy Adı)
2. Balcın (Köy Adı)
3. Basansarnıç (Köy Adı)
4. Boğaz (Köy Adı)
5. Çardak (Köy Adı)
6. Çiftlik (Köy Adı)
7. Güvercinlik(Köy Adı)
8. İcik (Köy Adı)

9. Özyayla (Köy Adı)

A-4 Merkez İlçe Mahalle Adları

1. 20 Temmuz Mahallesi
2. 2000 Evler Mahallesi
3. 350 Evler Mahallesi
4. Afet Evler Mahallesi
5. Aydınlı Mahallesi
6. Bahçelievler Mahallesi
7. Bekdik Mahallesi
8. Cami Atik Mahallesi
9. Cami Cedit Mahallesi
10. Cevher Dudayev Mahallesi
11. Cumhuriyet Mahallesi
12. Dere Mahalle
13. Emek Mahallesi
14. Esentepe Mahallesi
15. Eskili Mahallesi
16. Güzelyurt Mahallesi
17. Hacı Rüştü Mahallesi
18. Herikli Mahallesi
19. İbrahim Paşa Mahallesi
20. Kapucubaşı Mahallesi
21. Karasökü Mahallesi
22. Kaya Cami Mahallesi
23. Kıratlıoğlu Mahallesi
24. Mehmet Akif Ersoy Mahallesi
25. Memişbey Mahallesi
26. Mustafa Paşa Mahallesi
27. Ragıp Üner Mahallesi
28. Sümer Mahallesi
29. Tahtacami Mahallesi

30. Tekelli Mahalle
31. Yeni Mahalle

A-5 Merkez İlçe Cadde Adları

1. Aksaray Caddesi
2. Aparslan Caddesi
3. Baraklı Raşit Efendi Caddesi
4. Dr. Sadık Ahmet Caddesi
5. Fatih Sultan Mehmet Caddesi
6. Hacı Osman Öğüt Caddesi
7. Kanuni Sultan Süleyman Caddesi
8. Mahmut Sami Efendi Caddesi
9. Mustafa Parmaksız Caddesi
10. Muşkara Caddesi
11. Orhan Gazi Caddesi
12. Şehit Hacı Gencer Caddesi
13. Vefa Küçük Caddesi
14. Yunus Emre Caddesi

A-6 Merkez İlçe Sokak Adları

1. Abdi Bayırı Sokağı
2. Ada Sokağı
3. Afet Sokağı
4. Ahmet Rasim Sokağı
5. Akan Sokağı
6. Akyol Sokağı
7. Alaybey Sokağı
8. Alıç Sokağı
9. Alıçhane Sokağı
10. Ali Babaoğlu Sokağı
11. Andaç Sokağı
12. Anıt Sokağı

13. Asma Sokağı
14. Ata Sokağı
15. Atatürk Sokağı
16. Atilla Sokağı
17. Avni Parmaksız Sokağı
18. Aydoğan Sokağı
19. Ayva Sokağı
20. Badem Sokağı
21. Bahçe Sokağı
22. Bahçeli Sokağı
23. Barbaros Sokağı
24. Barış Sokağı
25. Başçeşme Sokağı
26. Battal Gazi Sokağı
27. Bekdik Sokağı
28. Bekirağa Sokağı
29. Belediye Sokağı
30. Beyazıt Sokağı
31. Bezirhane Sokağı
32. Bilge Sokağı
33. Cami Kebir Sokağı
34. Cami Yolu Sokağı
35. Cengiz Topel Sokağı
36. Cerit Sokağı
37. Cevdet Bey Sokağı
38. Ceviz Sokağı
39. Cıngıl Sokağı
40. Çakır Sokağı
41. Çakmaklı Sokak
42. Çamlık Sokak
43. Çapacı Sokağı
44. Çarşı Yolu Sokağı

45. Çayır Sokağı
46. ekieşme Sokağı
47. elik Sokağı
48. imen Sokağı
49. Daldallar Sokağı
50. Damat İbrahim Paşa Sokağı
51. Dar Sokak
52. Dedeler Sokağı
53. Değirmendere Sokağı
54. Demir Sokağı
55. Dere Kumesi Sokağı
56. Dere Sokağı
57. Dolapoğlu Sokağı
58. Durukanlı Sokağı
59. Elmacı Sokağı
60. Eren Sokağı
61. Ergün Sokağı
62. Eski Konak Sokağı
63. Eski Sanayi Meydanı Sokağı
64. Eski Zahirre Sokağı
65. Fatih Sokağı
66. Fetih Sokağı
67. Fevzi akmak Sokağı
68. Gazhane Sokağı
69. Gazi Osman Paşa Sokağı
70. Gedik Sokağı
71. Gelincik Sokağı
72. Genç Osman Sokağı
73. Göre Yolu Sokağı
74. Hacı Rıfat Efendi Sokağı
75. Hal arşı Sokağı
76. Hamam Sokağı

77. Hapishane Sokağı
78. Haramyemez Sokağı
79. Hastane Sokağı
80. Hayri Bey Sokağı
81. Hayta Sokağı
82. Hoca Ahmet Yesevi Sokağı
83. Ihlamur Sokağı
84. Ilıca Sokağı
85. IV. Murat Sokağı
86. İpşir Sokağı
87. İtfaiye Sokağı
88. Kahveci Sokağı
89. Kahya Yolu Sokağı
90. Kakilli Sokağı
91. Kale Sokağı
92. Kalfaoğlu Sokağı
93. Kanuni Sokağı
94. Kapucu Sokağı
95. Karabacak Sokağı
96. Karacami Sokağı
97. Kazım Hoca Sokağı
98. Keçeciler Sokağı
99. Kemal Dedeoğlu Sokağı
100. Kitapçı Sokağı
101. Kocamaz Sokağı
102. Konak Sokak
103. Lale Sokağı
104. Lüleçikmazı Sokağı
105. Mehmet Ağa Sokağı
106. Mehmet Akif Ersoy Sokağı
107. Mescit Sokağı
108. Meşe Sokağı

109. Mevlana Sokağı
110. Meydan Sokağı
111. Mihcioğlu Sokağı
112. Mimar Sinan Sokağı
113. Murat Hüdavendigar Sokağı
114. Nar Sokağı
115. Naryolu Sokağı
116. Nejdet Ersan Sokağı
117. Nihat Arayan Sokağı
118. Onbaşı Sokağı
119. Orhan Eren Sokağı
120. Osman Gazi Sokağı
121. Osmanlı Sokağı
122. Palancı Sokağı
123. Pertef Ağa Sokağı
124. Rasim Varol Sokağı
125. Refik Başaran Sokağı
126. Saatçi Hoca Sokağı
127. Sait Hoca Sokağı
128. Salim Başbuğ Sokağı
129. Santral Sokağı
130. Sebze Pazarı Sokağı
131. Seyit Taşçı Sokağı
132. Sucu Tahsin Sokağı
133. Sultan Abdülaziz Sokağı
134. Süer Sokağı
135. Şehit Ahmet Kara Sokağı
136. Şehit Ali Güven Sokağı
137. Şehit Ali Kayacı Sokağı
138. Şehit Bekir Şahin Sokağı
139. Şehit Cevdet Şimşek Sokağı
140. Şehit Ekrem Çölyen Sokağı

141. Şehit Emrullah Solmaz Sokağı
142. Şehit Er Ahmet Pınar Sokağı
143. Şehit Er Murat Ateş Sokağı
144. Şehit Er Musa Özdemir Sokağı
145. Şehit Mehmet Korkmaz Sokağı
146. Şehit Murat Koç Sokağı
147. Şehit Mustafa Ceylan Sokağı
148. Şehit Nihat Özsoy Sokağı
149. Şehit Oktay Arıkan Sokağı
150. Şehit Selim Bingöl Sokağı
151. Şehit Serkan Tosun Sokağı
152. Şehit Şahin Kurtoğlu Sokağı
153. Şehit Şenol Coşkun Sokağı
154. Şube Yolu Sokağı
155. Şükrü Süer Sokağı
156. Tanışmanlı Sokağı
157. Turgut Reis Sokağı
158. Tusan Sokağı
159. Uzun Bayır Sokağı
160. Vaiz Osman Hoca Sokağı
161. Vali Sokağı
162. Yavuz Sultan Selim Sokağı

A-7 Merkez İlçe Mevki Adları

1. Abdi Bayırı Mevki
2. Acı Kiraz (Mevki Adı)
3. Ada (Mevki Adı)
4. Ağ Yokuşu (Mevki Adı)
5. Ağaç Pınar (Mevki Adı)
6. Ağbayır(Akbayır) (Mevki Adı)
7. Alçılık (Mevki Adı)
8. Ali Efendi (Mevki Adı)

9. Arılık (Mevki Adı)
10. Arka Dere (Mevki Adı)
11. Aşağı Yazı (Mevki Adı)
12. At Ağılı (Mevki Adı)
13. Avanos Yolu (Mevki Adı)
14. Ayakdaş (Mevki Adı)
15. Aydınkırağı (Mevki Adı)
16. Bağırsak (Mevki Adı)
17. Bağolmaz (Mevki Adı)
18. Beş Sivri (Mevki Adı)
19. Bokludağ (Mevki Adı)
20. Borus (Mevki Adı)
21. Bostanlık (Mevki Adı)
22. Büveleklik (Mevki Adı)
23. Büyük Hark (Mevki Adı)
24. Büyük Tarla (Mevki Adı)
25. Camız Burnu (Mevki Adı)
26. Cenkçalıları (Mevki Adı)
27. Cevizli Oğlu (Mevki Adı)
28. Çakıllı Dere (Mevki Adı)
29. Çakmaklık (Mevki Adı)
30. Çalı Üstü (Mevki Adı)
31. Çaltıboğazı (Mevki Adı)
32. Çardak Bayırı (Mevki Adı)
33. Çarşag Mevki
34. Çay Harkı (Mevki Adı)
35. Çay Kenarı (Mevki Adı)
36. Çayağıl (Mevki Adı)
37. Çekirge (Mevki Adı)
38. Çifte Armutlar (Mevki Adı)
39. Çombuz (Mevki Adı)
40. Çömlekçi (Mevki Adı)

41. Çördük Dibi (Mevki Adı)
42. Çukur Harım (Mevki Adı)
43. Dağ Ardı (Mevki Adı)
44. Damlı Dere (Mevki Adı)
45. Daştepe (Taştepe) (Mevki Adı)
46. Davullu (Mevki Adı)
47. Değirmen Deresi (Mevki Adı)
48. Değirmen Harkı (Mevki Adı)
49. Değirmen Yolu (Mevki Adı)
50. Dere Yolu (Mevki Adı)
51. Derin Dere (Mevki Adı)
52. Deve Boynu (Mevki Adı)
53. Deve Yazısı (Damlar Üssü(Üstü) (Mevki Adı)
54. Dikili Daş (Taş) (Mevki Adı)
55. Dokuz Deresi (Mevki Adı)
56. Dölek (Mevki Adı)
57. Döllük (Mevki Adı)
58. Dut Yolu (Mevki Adı)
59. Duz(Tuz) Taşı (Mevki Adı)
60. Duzlu (Tuzlu) Su (Mevki Adı)
61. Düğün Yurdu (Mevki Adı)
62. Edirek (Mevki Adı)
63. Efeklik (Mevki Adı)
64. Erik Çayı (Mevki Adı)
65. Ertaş Yaylası (Mevki Adı)
66. Eski (Âzlık) Ağızlık (Mevki Adı)
67. Eski Ankara Yolu (Mevki Adı)
68. Eski Bağ (Mevki Adı)
69. Esvap Pınarı (Mevki Adı)
70. Evcik Üstü (Mevki Adı)
71. Gadirah (Kadirah) (Mevki Adı)
72. Galdırım (Kaldırım) Gâvur Harmanı (Mevki Adı)

73. Galdırım (Kaldırım) Kadı Deresi (Mevki Adı)
74. Galdırım(Kaldırım) (Mevki Adı)
75. Gâni(Kağrı) Yolu (Mevki Adı)
76. Gara (Kara) Tepe (Mevki Adı)
77. Gara (Kara) Yazı (Mevki Adı)
78. Gara (Karataş) (Mevki Adı)
79. Gara(Kara) Gum(Kum) Mevki
80. Garabacak (Karabacak) (Mevki Adı)
81. Garanlık (Karanlık) Dere (Mevki Adı)
82. Garşı(Karşı) Mahalle (Mevki Adı)
83. Garşı(Karşı)Dağ (Mevki Adı)
84. Gâvuren (Mevki Adı)
85. Geç Çayı (Mevki Adı)
86. Geç (Keçi) Kalesi(Geçalesi) (Mevki Adı)
87. Gedik (Mevki Adı)
88. Gelenze (Mevki Adı)
89. Gezbaşı (Mevki Adı)
90. Gızlar (Kızlar) Damı Mevki
91. Gızlar(Kızlar) Mezarı (Mevki Adı)
92. Göbekli (Mevki Adı)
93. Göç Yolu (Mevki Adı)
94. Göğ(Gök)Çakıl (Mevki Adı)
95. Göller (Mevki Adı)
96. Gözlük Kaya (Mevki Adı)
97. Göztepe (Mevki Adı)
98. Gulaklı (Kulaklı) (Mevki Adı)
99. Guru(Kuru) Pınar (Mevki Adı)
100. Guzuluk(Kuzuluk) (Mevki Adı)
101. Güllüce (Mevki Adı)
102. Haflı Mevki
103. Hamam Bayırı Mevki
104. Han Önü(Mevki Adı)

105. Harımlı(Harmanlı) (Mevki Adı)
106. Hasan Emmi (Mevki Adı)
107. Hızarcı (Mevki Adı)
108. Hömerti (Mevki Adı)
109. İçeridere (Mevki Adı)
110. İdecig(İğdecik) (Mevki Adı)
111. İlfatın Kaya Mevki
112. İlice (Mevki Adı)
113. İlice(İlca)Mevki
114. İno(İN Önü) (Mevki Adı)
115. İvriş Harkı (Mevki Adı)
116. Kapaklıpınar (Mevki Adı)
117. Kara Kum (Mevki Adı)
118. Karankemer Deresi (Mevki Adı)
119. Karşıdağ Döleği (Mevki Adı)
120. Kâtip Deresi (Mevki Adı)
121. Kavak Deresi (Mevki Adı)
122. Kaya Dibi (Mevki Adı)
123. Kepez ve Kepez Önü (Mevki Adı)
124. Keyiş (Keşiş) Deresi (Mevki Adı)
125. Keyiş Dere (Mevki Adı)
126. Kılıç Dağı Mevki
127. Kırk Eşikli Sarnıç (Mevki Adı)
128. Kırmızı Toprak Mevki
129. Kızıl Tepe (Mevki Adı)
130. Kızıl Yolak (Mevki Adı)
131. Kisle(Kilise)Önü Mevki
132. Kör Guyu(Kuyu) (Mevki Adı)
133. Körçeşme (Mevki Adı)
134. Kössübeleği (Kössü Beleni) (Mevki Adı)
135. Kuru Çay Mevki
136. Küçük Dağ (Mevki Adı)

137. Maara(Mağara) (Mevki Adı)
138. Madala (Mevki Adı)
139. Malardı (Mevki Adı)
140. Maşatlık (Mevki Adı)
141. Mercimek Kaya (Mevki Adı)
142. Mercimek Tepesi (Mevki Adı)
143. Mermerli Burun (Mevki Adı)
144. Özler Mevki
145. Pirenlik (Mevki Adı)
146. Porsuk Deliği (Mevki Adı)
147. Rahdıvanın Çiftliği (Mevki Adı)
148. Sarı Yaprak (Mevki Adı)
149. Sarnıç Başı Mevki
150. Sarnıç Kaya (Mevki Adı)
151. Sayın Başı (Mevki Adı)
152. Senirin (Mevki Adı)
153. Sıla Gediği (Mevki Adı)
154. Sırt (Mevki Adı)
155. Siyekli (Mevki Adı)
156. Subaşı (Mevki Adı)
157. Susa Yolu(Cici Yol) Mevki
158. Sürtüğün Bayır (Mevki Adı)
159. Şık Şıkı Bayırı Mevki
160. Taş Ocakları (Mevki Adı)
161. Taşlıbel (Mevki Adı)
162. Tepecik (Mevki Adı)
163. Tilkilik (Mevki Adı)
164. Topraklık (Mevki Adı)
165. Tozağan (Mevki Adı)
166. Tozkoparan (Mevki Adı)
167. Tunus Bağı (Mevki Adı)
168. Türübe (Türbe) (Mevki Adı)

169. Ulu Dere (Mevki Adı)
170. Uyuz Pınarı (Mevki Adı)
171. Vıġla (Mevki Adı)
172. Yakın orak Mevki
173. Yalnız Mezar Mevki
174. Yalnız Söġüt (Mevki Adı)
175. Yapraklı Seki (Mevki Adı)
176. Yazı (Mevki Adı)
177. Yeni eşme (Mevki Adı)
178. Yeni Dünya (Mevki Adı)

A-8 Merkez İlçe Diġer Yer Adları

1. Hasan Emmi Türbesi(Yapı Adı)
2. Karakale (Kale Adı)
3. Kuran Kalesi
4. Uçhisar Kalesi
5. Peribacası
6. Kızılırmak (Irmak Adı)
7. Baġlıdere Vadisi(Aşk Vadisi)
8. Güvercinlik (Vasıl) Vadisi
9. Ali Dirikoç Bulvarı
10. Hakkıpaşa Meydanı

Merkez ilçede Nevşehir, Kapadokya, peribacası ve Kızılırmak adlarının da dâhil edildiġi, kasaba, köy, cadde, mahalle, sokak, mevki, kale vb. adlarından oluşan 416 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında, adını alışı ile ilgili herhangi bir bilgi tespit edemediġimiz yer adları da vardır.

B- Acıġöl İlçesindeki Yer Adları

B-1 Acıġöl İlçesi Yer Adı

B-2 Acıġöl İlçesindeki Kasaba Adları

1. İnallı (Kasaba Adı)

2. Karapınar (Kasaba Adı)
3. Kurugöl (Kasaba Adı)
4. Tatların (Kasaba Adı)

B-3 Acıgöl İlçesindeki Köy Adları

1. Ağıllı (Köy Adı)
2. Bağlıca (Köy Adı)
3. Çullar (Köy Adı)
4. Karacaören (Köy Adı)
5. Kozluca (Köy Adı)
6. Tepeköy (Köy Adı)
7. Topaç (Köy Adı)
8. Yuva (Köy Adı)

B-4 Acıgöl İlçesindeki Mahalle Adları

1. Bahçeli Mahallesi
2. Cumhuriyet Mahallesi
3. Çayırılı Mahallesi
4. Yukarı Mahalle

B-5 Acıgöl İlçesindeki Mevki Adları

1. Acı Su (Mevki Adı)
2. Acıgöl (Mevki Adı)
3. Arabacı Mezarı (Mevki Adı)
4. Bağın Depe (Tepe) (Mevki Adı)
5. Belağıl (Mevki Adı)
6. Cimcime Kayası (Mevki Adı)
7. Çatal Kaya (Mevki Adı)
8. Çavdarlık (Mevki Adı)
9. Çekiçoğlunun Kaya (Mevki Adı)
10. Çukurören (Mevki Adı)
11. Daş(Taş) Kesti (Mevki Adı)

12. Eğri Yol (Mevki Adı)
13. Galaycı Depesi (Mevki Adı)
14. Gara (Kara) Kepez (Mevki Adı)
15. Gaya (Kaya) Boğazı Mevki
16. Gızıl (Kızıl) Depe (Tepe) (Mevki Adı)
17. Gızıl (Kızıl) Depe (Tepe) (Mevki Adı)
18. Göbeklik (Mevki Adı)
19. Guzu (Kuzu) Ağılı (Mevki Adı)
20. Güney Dağı (Mevki Adı)
21. Hacı Yolu (Mevki Adı)
22. Kale (Mevki Adı)
23. Kara Yer (Mevki Adı)
24. Kepez Önü Mevki
25. Kılıcın Kaya (Mevki Adı)
26. Obruk Çukuru (Mevki Adı)
27. Pekmez Toprağı (Mevki Adı)
28. Say (Mevki Adı)
29. Saz Gaya (Kaya) (Mevki Adı)
30. Sıra Gaya (Kaya) (Mevki Adı)
31. Sulu Dam (Mevki Adı)
32. Tandır Toprağı (Mevki Adı)
33. Tatağıl (Mevki Adı)
34. Tavşancıl (Mevki Adı)
35. Tuz Yolu (Mevki Adı)
36. Yolak (Mevki Adı)

Acıgöl ilçesinde kasaba, köy, mahalle, mevki vb. adlarından oluşan 53 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında, bizim, adını alışı ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlamadığımız yer adları da vardır.

C- Avanos İlçesindeki Yer Adları

C-1 Avanos İlçesi Yer Adı

C-2 Avanos İlçesindeki Kasaba Adları

1. Akarca (Kasaba Adı)
2. Çalış (Kasaba Adı)
3. Göynük (Kasaba Adı)
4. Kalaba (Kasaba Adı)
5. Mahmatlar (Kasaba Adı)
6. Mahmat (Kasaba Adı)
7. Özkonak (Kasaba Adı)
8. Sarılar (Kasaba Adı)
9. Topaklı (Kasaba Adı)

C-3 Avanos İlçesindeki Köy Adları

1. Aktepe (Köy Adı)
2. Altıpınar (Köy Adı)
3. Bozca (Köy Adı)
4. Büyükayhan (Köy Adı)
5. Çavuşin (Köy Adı)
6. İğdelikişla (Köy Adı)
7. Karacauşağı (Köy Adı)
8. Kuyulukışla (Köy Adı)
9. Küçükayhan (Köy Adı)
10. Paşalı (Köy Adı)
11. Üçkuyu (Köy Adı)

C-4 Avanos İlçesindeki Mahalle Adları

1. Alaattin Mahallesi
2. Bahçelievler Mahallesi
3. Bayır Mahallesi
4. Camicedit Mahallesi
5. Camikebir Mahallesi
6. Cumhuriyet Mahallesi
7. Fatih Mahallesi

8. Orta Mahalle
9. Yeni Mahalle
10. Yukarı Mahalle

C-5 Avanos İlçesindeki Mevki Adları

1. Ağ(Ak)Bel (Mevki Adı)
2. Ambar (Mevki Adı)
3. At Ağılı (Mevki Adı)
4. At Deresi (Mevki Adı)
5. Balıklı Ova (Mevki Adı)
6. Balıklı Ova (Mevki Adı)
7. Balıca (Mevki Adı)
8. Bayram Depesi(Tepesi) (Mevki Adı)
9. Belha (Mevki Adı)
10. Cin Deresi (Mevki Adı)
11. Cinali (Mevki Adı)
12. Çakıl Kayası (Mevki Adı)
13. Çalı Pınarı (Mevki Adı)
14. Çardaklı Kaya (Mevki Adı)
15. Davşandüşen(Tavşandüşen) (Mevki Adı)
16. Dede Mezarı (Mevki Adı)
17. Deli Muhtar Mehmet Gürbüz Meydanı(Mevki Adı)
18. Depe(Tepe)Başı (Mevki Adı)
19. Devebağırtan Yokuşu (Mevki Adı)
20. Diğde(Didiren)Çorak (Mevki Adı)
21. Dölek (Mevki Adı)
22. Ense Pınarı (Mevki Adı)
23. Esed Deresi (Mevki Adı)
24. Fırın Başı (Mevki Adı)
25. Galın (Kalın) Harman (Mevki Adı)
26. Gara(Kara)Dağ (Mevki Adı)
27. Garşı (Karşı) Bağ (Mevki Adı)

28. Geçitağzı (Mevki Adı)
29. Gırhı(Kırkı) (Mevki Adı)
30. Gızıl (Kızıl) Yer (Mevki Adı)
31. Gızıl(Kızıl) Gırma (Kırma) (Mevki Adı)
32. Göl Ayağı (Mevki Adı)
33. Gözek(Mevki Adı)
34. Gurt (Kurt) Deresi (Mevki Adı)
35. Guru(Kuru)Çay (Mevki Adı)
36. Güvendik (Mevki Adı)
37. Güvendik (Mevki Adı)
38. Hasan Kalesi (Mevki Adı)
39. İbrahim Adası (Mevki Adı)
40. İsmail Sivrisi (Mevki Adı)
41. Kallangiç(Kırlangiç) Fırını (Mevki Adı)
42. Karadağ (Mevki Adı)
43. Kavak Deresi (Mevki Adı)
44. Kırık Pınar (Mevki Adı)
45. Kızılöz (Mevki Adı)
46. Köybağ (Mevki Adı)
47. Kurban Pınarı (Mevki Adı)
48. Kuşadası (Mevki Adı)
49. Küccin(Kuşcu İni) (Mevki Adı)
50. Maltepesi (Mevki Adı)
51. Meleklik (Mevki Adı)
52. Meşelik(Mevki Adı)
53. Mezarüstü(Mevki Adı)
54. Pöğrenği(Mevki Adı)
55. Püsküllü (Mevki Adı)
56. Sevincil (Mevki Adı)
57. Sık Söğüt (Mevki Adı)
58. Tahtalı(Mevki Adı)
59. Tatlı Su (Mevki Adı)

60. Ulu Ada (Mevki Adı)
61. Üç Ceviz (Mevki Adı)
62. Yamanlı (Mevki Adı)
63. Yazı (Mevki Adı)
64. Yazı (Mevki Adı)
65. Yüksek Ağıl (Mevki Adı)
66. Ziraat Dağı (Mevki Adı)

C-6 Avanos İlçesindeki Yapı Adları

1. Çeç Tümülüsü
2. İnat Çeşmesi (Çeşme Adı)
3. Kartal Pınarı (Çeşme Adı)
4. Kaya Pınar (Çeşme Adı)
5. Kör Pınar (Çeşme Adı)
6. Sarihan Kervansarayı
7. Şeker Pınarı (Çeşme Adı)
8. Yassı Pınar (Çeşme Adı)

C-7 Avanos İlçesindeki Diğer Yer Adları

1. Şişgavın Pınarı(Şişko'nun Pınarı)

Avanos ilçesinde kasaba, köy, mahalle, mevki vb. adlarından oluşan 106 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında adını alışıyla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız yer adları da mutlaka vardır.

D- Derinkuyu İlçesindeki Yer Adları

D-1 Derinkuyu İlçesi Yer Adı

D-2 Derinkuyu İlçesindeki Kasaba Adları

1. Suvermez (Kasaba Adı)
2. Yazıhöyük (Kasaba Adı)

D-3 Derinkuyu İlçesindeki Köy Adları

1. Çakıllı Köyü (Giledis)(Köy Adı)
2. Doğala (Köy Adı)
3. Güneyce (Köy Adı)
4. Kuyulutatlar (Köy Adı)
5. Özlüce (Köy Adı)
6. Til (Köy Adı)

D-4 Derinkuyu İlçesindeki Mahalle Adları

1. Baş Mahalle Mahallesi
2. Bayramlı Mahallesi
3. Cumhuriyet Mahallesi
4. Demirci Mahallesi

D-5 Derinkuyu İlçesindeki Mevki Adları

1. Armutluk (Mevki Adı)
2. Asker Mezarı (Mevki Adı)
3. Asma (Mevki Adı)
4. Asma- Asma Yolu (Mevki Adı)
5. Belen (Mevki Adı)
6. Belören (Mevki Adı)
7. Camız Öldüren (Mevki Adı)
8. Çağşaltı (Mevki Adı)
9. Çağşırlık (Mevki Adı)
10. Çağşırlık (Mevki Adı)
11. Çekirdek Çukuru (Mevki Adı)
12. Çekirdek Çukuru (Mevki Adı)
13. Değirmen Taşı (Mevki Adı)
14. Dikilitaş (Mevki Adı)
15. Dikilitaş (Mevki Adı)
16. Dolayhan (Mevki Adı)

17. Dutluk (Mevki Adı)
18. Elmalık (Mevki Adı)
19. Eski Bağlar (Mevki Adı)
20. Etambağ - Etambağ Yolu (Mevki Adı)
21. Gelin Cingisi (Mevki Adı)
22. Gelin Cingisi (Mevki Adı)
23. Gc Yolu (Mevki Adı)
24. Hacılar Yolu (Mevki Adı)
25. Hacılar Yolu (Mevki Adı)
26. Havaslık (Mevki Adı)
27. İbibik (Mevki Adı)
28. İnce Dere (Mevki Adı)
29. İnce Yol (Mevki Adı)
30. Karalem (Mevki Adı)
31. Kaya Harman (Mevki Adı)
32. Kemercik (Mevki Adı)
33. Kepez (Mevki Adı)
34. Kevenlik (Mevki Adı)
35. Kırk Bayır (Mevki Adı)
36. Kırkbayır (Mevki Adı)
37. Kızılkisle(Kilise) (Mevki Adı)
38. Kızılören (Mevki Adı)
39. Korlan (Mevki Adı)
40. Kum Yolu (Mevki Adı)
41. Manyurdu (Mevki Adı)
42. Mezere (Mevki Adı)
43. Sıra Sarnıç (Mevki Adı)
44. Sızma (Mevki Adı)
45. Sğdere (Sğütlüdere) (Mevki Adı)
46. Sğütlü Tepe (Mevki Adı)
47. Şemşili (Mevki Adı)
48. Tandır Toprağı (Cingiler) (Mevki Adı)

49. Til Yolu (Mevki Adı)
50. Topal Eyüp (Mevki Adı)
51. Tütünlük (Mevki Adı)
52. Yalaklı Yol (Mevki Adı)
53. Yalaklı Yol (Mevki Adı)
54. Yalnız Ağaç (Mevki Adı)
55. Yapağı (Mevki Adı)

Derinkuyu ilçesinde kasaba, köy, mahalle, mevki vb. adlarından oluşan 68 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında adını alışıyla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız yer adları da vardır.

E- Gülşehir İlçesindeki Yer Adları

E-1 Gülşehir İlçesi Yer Adı

E-2 Gülşehir İlçesindeki Kasaba Adları

1. Abuşağı (Kasaba Adı)
2. Gümüşkent (Kasaba Adı)
3. Karacaşar(Vestene) (Kasaba Adı)
4. Ovaören (Kasaba Adı)
5. Tuzköy (Kasaba Adı)

E-3 Gülşehir İlçesindeki Köy Adları

1. Alemlı (Köy Adı)
2. Alkan (Köy Adı)
3. Bölükören (Köy Adı)
4. Civelek (Köy Adı)
5. Dadağı (Köy Adı)
6. Eğrikuyu (Köy Adı)
7. Emmiler (Köy Adı)
8. Eskiaylacık (Deller) (Köy Adı)
9. Fakuşağı (Köy Adı)
10. Gökçetoprak (Köy Adı)

11. Gülpınar (Kızılköy) (Köy Adı)
12. Gmşyazı (Arafa) (Köy Adı)
13. Hacıhalilli (Köy Adı)
14. Hacılar (Köy Adı)
15. Hamzalı (Köy Adı)
16. Karahöyük (Köy Adı)
17. Kızılkaya (Köy Adı)
18. Oğulkaya (Cırıklar) (Köy Adı)
19. Şahinler (Kırıklı) (Köy Adı)
20. Terlemez (Köy Adı)
21. Yakatarla (Nernek) (Köy Adı)
22. Yalıntaş (Taşdeller) (Köy Adı)
23. Yamalı (Köy Adı)
24. Yeniyaylacık (Dellercedit) (Köy Adı)
25. Yeşilli (Kazıklı) (Köy Adı)
26. Yeşilöz (Cemel) (Köy Adı)
27. Yeşilyurt (Sığırılı) (Köy Adı)
28. Yüksekli (Köy Adı)

E-4 Gülşehir İlçesindeki Mahalle Adları

1. Cumhuriyet Mahallesi
2. Çalışkanlar Mahallesi
3. Çayır Mahallesi
4. Evler Mahallesi

E-5 Gülşehir İlçesindeki Mevki Adları

1. Açıksaray (Mevki Adı)
2. Armut Boğazı (Mevki Adı)
3. Ballı Gaya (Kaya) (Mevki Adı)

4. Bey Yurdu (Mevki Adı)
5. Bölük Taş (Mevki Adı)
6. Büyük Saray(Mevki Adı)
7. Dölek (Mevki Adı)
8. Döllük (Mevki Adı)
9. Evran Burnu (Mevki Adı)
10. Gale (Kale) Önü (Mevki Adı)
11. Gara(Kara)Yatak (Mevki Adı)
12. Garnı(Karnı)Yarık (Mevki Adı)
13. Gedikkaya (Mevki Adı)
14. Gızıl (Kızıl) Katma (Mevki Adı)
15. Göl Yeri (Mevki Adı)
16. Guru (Kuru) Dere (Mevki Adı)
17. Güllü Depe(Tepe) (Mevki Adı)
18. Hozankaya Harabeleri(Mevki Adı)
19. Ilıca (Mevki Adı)
20. Kâtip Yeri (Mevki Adı)
21. Mantarkaya (Mevki Adı)
22. Öksüz Dere (Mevki Adı)

E-6 Gülşehir İlçesindeki Diğer Yer Adları

1. Boğalı Kilise(Kilise Adı)

Gülşehir ilçesinde kasaba, köy, mahalle, mevki vb. adlarından oluşan 61 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında, adını alışıyla ilgili herhangi bir bilgi edinemediğimiz yer adları da vardır.

F- Hacıbektaş İlçesindeki Yer Adları

F-1 Hacıbektaş İlçesi Yer Adı

F-2 Hacıbektaş İlçesindeki Kasaba Adları

1. Karaburna (Kasaba Adı)
2. Kızılağıl (Kasaba Adı)

F-3 Hacibektaş İlçesindeki Köy Adları

1. Akçataş (Köy Adı)
2. Anapınar (Köy Adı)
3. Aşağıbarak (Köy Adı)
4. Âşıklar (Köy Adı)
5. Avuç (Köy Adı)
6. Başköy(Köy Adı)
7. Belbarak (Köy Adı)
8. Büyükburunağıl (Köy Adı)
9. Büyükkışla (Köy Adı)
10. Çiğdem (Köy Adı)
11. Çivril (Köy Adı)
12. Hasanlar (Köy Adı)
13. Hıdırlar (Köy Adı)
14. Hırkatepesidelik (Köy Adı)
15. İlice (Köy Adı)
16. Karaburç (Köy Adı)
17. Karaova (Köy Adı)
18. Kayaaltı (Köy Adı)
19. Kayı (Köy Adı)
20. Killik (Köy Adı)
21. Kisecik (Köy Adı)
22. Köşektaş (Köy Adı)
23. Kütükçü (Köy Adı)
28. Yurtyeri (Köy Adı)
24. Mikâil (Köy Adı)
25. Sadık (Köy Adı)
26. Yenice (Köy Adı)
27. Yenyapan (Köy Adı)

F-4 Hacibektaş İlçesindeki Mahalle Adları

1. Bala Mahallesi

2. Savat Mahallesi
3. Zir Mahallesi

F-5 Hacibektaş İlçesindeki Mevki Adları

1. Arzu Gediği ve Oğlan Pınarı(Mevki Adı)
2. Aslanlı Çeşme
3. Atkaya (Kaya ve Mevki Adı)
4. Bademli (Mevki Adı)
5. Bakı Bağ (Mevki Adı)
6. Beştaşlar (Mevki Adı)
7. Çanak/Çanağın Altı(Mevki Adı)
8. Çile Hane (Mevki Adı)
9. Çoraklı Depe(Tepe)Si (Mevki Adı)
10. Dede Bağ (Mevki Adı)
11. Eskiören(Mevki Adı)
12. Kadıncık Ana Mevki
13. Kepir(Mevki Adı)
14. Kerpiç Çukuru(Mevki Adı)
15. Kulunç Kaya(Kaya ve Mevki Adı)
16. Kurubaba Ağacı(Mevki Adı)
17. Minder Kaya(Kaya ve Mevki Adı)
18. Şen Bağ (Mevki Adı)
19. Taşlık(Mevki Adı)

F-6 Hacibektaş İlçesindeki Diğer Yer Adları

1. Hırka Dağı
2. Akpınar (Çeşme Adı)
3. Kesikbaş Türbesi

Hacibektaş ilçesinde kasaba, köy, mahalle, mevki vb. adlarından oluşan 56 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında, adını alışıyla ilgili herhangi bir bilgi edinemediğimiz yer adları da vardır.

G- Kozaklı İlçesindeki Yer Adları

G-1 Kozaklı İlçesi Yer Adı

G-2 Kozaklı İlçesindeki Kasaba Adları

1. Kanlıca (Kasaba Adı)
2. Karahasanlı (Kasaba Adı)
3. Karasenir (Kasaba Adı)
4. Kalecik (Kasaba Adı)

G-3 Kozaklı İlçesindeki Köy Adları

1. Abdi (Köy Adı)
2. Akpınar (Köy Adı)
3. Ayılı (Köy Adı)
4. Bayramuşağı (Köy Adı)
5. Belekli (Köy Adı)
6. Boğaziçi (Köy Adı)
7. Büyükyazlı (Köy Adı)
8. Çağsak (Köy Adı)
9. Çayıçi (Köy Adı)
10. Doyduk (Köy Adı)
11. Dört Yol (Köy Adı)
12. Gerce (Köy Adı)
13. Hacıfakılı (Köy Adı)
14. Hızırüşağı (Köy Adı)
15. İmran (Köy Adı)
16. Kapaklı (Köy Adı)
17. Kaşıkışla (Köy Adı)
18. Kuruağıl (Köy Adı)
19. Küçükyağlı (Köy Adı)
20. Küllüce (Köy Adı)
21. Merdanali (Köy Adı)
22. Özce (Köy Adı)
23. Taşlıhöyük (Köy Adı)

24. Yassıca (Köy Adı)

G-4 Kozaklı İlçesindeki Mahalle Adları

1. Altınsu Mahallesi
2. Bahçelievler Mahallesi
3. Emek Mahallesi
4. Yeni Mahalle

G-5 Kozaklı İlçesindeki Mevki Adları

1. Acı Çeşme (Mevki Adı)
2. Ağgedik (Mevki Adı)
3. Ataderesi (Mevki Adı)
4. Aylı Yüz (Mevki Adı)
5. Bozôlan (Bozoğlan) (Mevki Adı)
6. Boztarla (Mevki Adı)
7. Büyük Pınar (Mevki Adı)
8. Çalibalma (Mevki Adı)
9. Çalılı Gedik (Mevki Adı)
10. Çırçır (Mevki Adı)
11. Çukurtarla (Mevki Adı)
12. Dede'nin Dağı (Mevki Adı)
13. Deve Damı (Mevki Adı)
14. Develarkacı (Mevki Adı)
15. Erbağın Düz (Mevki Adı)
16. Eşe Deresi (Mevki Adı)
17. Eşek Gıran (Kıran) (Mevki Adı)
18. Garaca (Karaca) Gangal (Kangal) (Mevki Adı)
19. Güllükoyak (Mevki Adı)
20. Hacı Gediğın Ağılı (Mevki Adı)
21. Kaldırım Boğazı (Mevki Adı)
22. Katarası (Mevki Adı)
23. Kefek Ağılı (Mevki Adı)

24. Kılılkuyu (Mevki Adı)
25. K r Pınar (Mevki Adı)
26. Mendilli (Mevki Adı)
27. Mera (Mevki Adı)
28. Musluğun Altı (Mevki Adı)
29. Ören (Mevki Adı)
30. Sehimler (Mevki Adı)
31. Sürmeli (Mevki Adı)
32. Tarhana Taşı  z (Mevki Adı)
33. Tilki Kayası (Mevki Adı)
34. Toprak Pınar (Mevki Adı)
35. Tozlar Gaçtı (Kaçtı) (Mevki Adı)
36. Tuz Daşı (Mevki Adı)
37. Uçuk Kayanın Başı (Mevki Adı)
38. Üç Kardeş (Mevki Adı)
39. Yapılı (Mevki Adı)

Kozaklı ilçesinde kasaba, köy, mahalle, mevki vb. adlarından oluşan 72 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında adını alışıyla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız yer adları da vardır.

H- Ürgüp İlçesindeki Yer Adları

H-1 Ürgüp İlçesi Yer Adı

H-2 Ürgüp İlçesindeki Kasaba Adları

1. Aksalur (Kasaba Adı)
2. Başdere (Kasaba Adı)
3. Mustafapaşa (Kasaba Adı)
4. Ortahisar (Kasaba Adı)
5. Sultan Sazlığı (Kasaba Adı)

H-3 Ürgüp İlçesindeki Köy Adları

1. Akçaören (Köy Adı)

2. Akköy (Köy Adı)
3. Ayvalı (Köy Adı)
4. Bahçeli (Köy Adı)
5. Boyalı (Köy Adı)
6. Cemil (Köy Adı)
7. Çökek (Köy Adı)
8. Davul Tokmağı(Mevki Adı)
9. Demirtaş (Köy Adı)
10. İbrahimpaşa (Köy Adı)
11. Karacaören (Köy Adı)
12. Karain (Köy Adı)
13. Karakaya (Köy Adı)
14. Karlık (Köy Adı)
15. Kesikbaş Türbesi
16. İltaş (Köy Adı)
17. Mazı (Köy Adı)
18. Sarıhıdır (Köy Adı)
19. Sofular (Köy Adı)
20. Şahinefendi (Köy Adı)
21. Taşkınpaşa Köyü(Damsa) (Köy Adı)
22. Ulaşlı (Köy Adı)
23. Yeşilöz (Köy Adı)

H-4 Ürgüp İlçesindeki Mahalle Adları

1. Altıkapı Mahallesi
2. Dereler Mahallesi
3. Dua Yeri Mahallesi
4. Dutlu Cami Mahallesi
5. Esbelli Mahallesi
6. Garağan(Karağan)Dere Mahallesi
7. Gavaklı (Kavaklı) Önü Mahallesi
8. Sivritaş Mahallesi

9. Yunak Mahallesi

H-5 Ürgüp İlçesindeki Mevki Adları

1. Ağ(Ak)Bayır (Mevki Adı)
2. Araslan (Mevki Adı)
3. Avlağa (Mevki Adı)
4. Avlağı Dağı(Dağ ve Mevki Adı)
5. Böcüklük (Mevki Adı)
6. Çakmaklık (Mevki Adı)
7. Çamurlu (Mevki Adı)
8. Çapul(Çipil) (Mevki Adı)
9. Çürük Tepe (Mevki Adı)
10. Daşlık (Taşlık) (Mevki Adı)
11. Derecik (Mevki Adı)
12. Derecik (Mevki Adı)
13. Devrent Başı (Mevki Adı)
14. Eğirim Tepesi(Tepe ve Mevki Adı)
15. Fadime Ana Suyu (Mevki Adı)
16. Ganlı(Kanlı)Kaya (Mevki Adı)
17. Gara (Kara) Yazı (Mevki Adı)
18. Gara(Kara)Kuş (Mevki Adı)
19. Gelebidir Delikleri (Mevki Adı)
20. Giş(Giç)Gine (Mevki Adı)
21. Goç(Koç) Tepesi (Mevki Adı)
22. Guyumcu(Kuyumcu) Deresi (Mevki Adı)
23. İçmece Ayağı (Mevki Adı)
24. İçmece Suyu (Mevki Adı)
25. İmran Suyu(Mevki Adı)
26. Kalpaklı (Mevki Adı)
27. Kalpaklı Kaya(Kaya ve Mevki adı)
28. Kara Özü (Mevki Adı)
29. Karamıklı (Mevki Adı)

30. Kavroloz (Mevki Adı)
31. Kazan Tepe (Mevki Adı)
32. Kızılağaç (Mevki Adı)
33. Koyun Yolu (Mevki Adı)
34. Kumluk (Mevki Adı)
35. Kükürtlük (Mevki Adı)
36. Meşe Deresi (Mevki Adı)
37. Pınarbaşı (Mevki Adı)
38. Sarı Değirmen Önü (Mevki Adı)
39. Sarı Güvercinlik (Mevki Adı)
40. Sarı Musluk (Mevki Adı)
41. Sıra Çalıkları (Mevki Adı)
42. Tokmak Başı (Mevki Adı)
43. Tuz Yolu (Mevki Adı)
44. Uç Ağıl (Mevki Adı)
45. Yumrucak (Mevki Adı)

H-6 Ürgüp İlçesindeki Diğer Yer Adları

1. Temenni Tepesi
2. Tepe, 12 Ermiş
3. Altı Kapılı Türbe

Ürgüp ilçesinde kasaba, köy, mahalle, mevki vb. adlarından oluşan 86 yer adı tespit edilebilmiştir. Bunların dışında adını alışıyla ilgili herhangi bir bilgiye, ulaşamadığımız yer adları da vardır.

Sonuç olarak, Nevşehir iline ait tespit edip isminin nereden geldiği hakkında bilgi edinebildiğimiz bin civarı yer adı vardır.

2.2. Nevşehir Yer Adlarına Bir Bakış

İnsanoğlu için, içinde bulunduğu zamanın koşulları ve özellikle de ihtiyaçları doğrultusunda “yer” önem kazanmıştır. “Yer” in önem kazanması coğrafi yapıyla ve

ihtiyaçlarla orantılı olmuştur. İnsanların zaman içinde gerek başkalarıyla ilişkisi gerekse çevreyle olan ilişkisi gelişmiş ve bu noktada da bir yerlere sahip olma düşüncesi doğmuştur. İnsanlara, yaşam koşullarını kolaylaştıracak ve zenginleştirecek yerler cazip gelmeye başlamış ve buralarda yerleşip, tutunma çabaları baş göstermiştir. Hatta o yerler için insanoğlu sonu gelmez mücadelelere girişmiş, savaşlar yapmış, birçok kayıp vermiştir. Sevip değer verdiklerinden, malından mülkünden vazgeçebilmiştir. Bunun da ötesinde öldürmeyi ve ölmeyi de göze alabilmiştir. Peki, bu sadece herhangi bir “yer” için midir yoksa o “yer” artık insan için sıradan bir “yer” olmaktan çıkmış ve bir “yurt/vatan” haline mi gelmiştir? O “yer”i tüm her şeyden vazgeçebilecek kadar sevip, değerli kılıp “vatan”laştıran insanoğlu, orada birlik ve beraberliğini sağlamış, o yer üzerinde ortak bir kültür geliştirmiş, edindikleri ortak kültürleri onları millet yapmış ve o milletler de devletler kurmuştur.

Tüm bunları yaparken de kendi yerlerini diğer yerlerden ayırt edebilecek, insanını, kültürünü coğrafya üzerinde de yansıtabilecek nitelikte, sahibi olduğu “yer”lere, yani yurduna adlar koymuştur. Koydukları bu adlarla da milletler, Hasan Eren’e göre “*adres*”⁶⁷, Dursun Yıldırım’a göre ise “*tapu senetleri ya da tapu*”⁶⁸ olan önemli izler bırakmışlar ve bırakmaya da devam etmektedirler. İşte, bu suretle de daha önce de belirttiğimiz gibi birçok bilim dalı bu izleri takip etmiş, devamında da “Yer Ad Bilim” yani “Toponimi” adı altında bir bilim dalı da oluşmuştur. Bu bilim dalı da yer adlarını her yönüyle araştırıp inceleme altına almıştır.

“Yer adları, kişi ve toplumla olan ilgisi yüzünden, eski devirlerden günümüze kadar, ister doğrudan doğruya isterse dolaylı olarak birçok alanda ele alınmıştır. Onlar, yakın zamana kadar birtakım düşünürlerce inanç sistemleri çerçevesinde değerlendirilmiş, birçok bilim insanınca en önemli başvuru kaynakları olmaları yüzünden tarih ve coğrafya bilimleri içinde ve önceleri anonim üretim oldukları için halkbilimi alanında ele alınmıştır. Günümüzde onlar gerek köken, gerek yapı, gerekse işlevsel özelliklerine bağlı olarak ve çok geniş ve derin bakış açılarıyla,

⁶⁷Eren, 160.

⁶⁸Yıldırım, Coğrafya’dan Vatan’a Geçiş ve Vatan İle Göç Ediş Problemi, 161.

değişik ve etkili yöntem ve tekniklerin geliştirildiği dilbilimi ile sıkı bağlantılı bir bilim dalı olarak ortaya çıkan Yeradbilim'in inceleme evrenini oluşturmaktadır.”⁶⁹

Biz de çalışmamızda öncelikli olarak Nevşehir yer adlarını, kökenleri itibariyle ortaya koymaya çalıştıktan sonra, özellikle halk bilimi için büyük öneme sahip olan yer adlarıyla ilgili rivayetler üzerinde duracağız. Bu yer adı anlatmalarının ortaya çıkmasındaki insan/halk faktörü üzerine, anlatmalardan hareketle örnekler vereceğiz. Halkın anlattığı rivayetler ile adın bağlantısını kurmanın; yöredeki insanın yere sahip çıkışını, yeri benimseyişini, yerle olan ilişkisini, daha da önemlisi bu anlatmalar sayesinde yöre insanının yaşama bakış açısını, çevreyle olan bağını belirlemede önemli bir faktör olduğunu düşünmekteyiz. Dolayısıyla, çalışmamızda yer adlarının işlevi üzerinde durarak hem yöre insanının yer adları aracılığıyla kültürel yapısını ortaya koyuşunu hem de ekonomik, siyasal, sosyal, coğrafi vb. özellikleri halkın yer adlarına yansıtışını ve bunu nasıl yaptığını örnekler vererek belirlemeye çalışacağız.

Metin Ekici, “Türk Sözlü Geleneğinde Anlatıcılar ve Anlatmalar Arasındaki İlişkiye Art Zamanlı (Diyakronik) ve Eş Zamanlı (Senkronik) Bir Bakış” adlı çalışmasında şöyle diyor: “ Türk dünyasında oldukça zengin halk anlatıları ve bu anlatıları yaratan anlatıcılar ve anlatıcıları yaratan sosyal, siyasal ve ekonomik nedenler vardır. Doğal olarak anlatıcı ile anlatma arasında göz ardı edilmemesi gereken bir ilişki söz konusudur.”⁷⁰ Yer adları üzerine de halk arasında çeşitli rivayetler söz konusudur ve bu rivayetlerden hareketle, yöre insanını gerek sosyal, gerek siyasal, gerekse ekonomik açıdan tanıyabilmek, özellikle de yöre insanının kültürel yönünü ortaya koyabilmek mümkün olabilecektir. Bu anlatmaların bizi yer adının geçmişini ve nasıl ortaya çıktığını, nasıl konduğunu belirlemede yüzde yüz bir sonuca götüremeyeceği, bazı anlatmaların bizi adla ilgili asıl gerçeklerden uzaklaştırabileceği de olasıdır. Ancak her ne olursa olsun bu anlatmaların Türk toplumunun kültürel yapısını ve yaratıcı hayal gücünü ortaya çıkarabilmemizde çok önemli malzemeler olduğu kanısındayız. Metin Ekici'nin de belirttiği gibi anlatıcı ile anlatma arasında göz ardı

⁶⁹ <http://www.kurgun.com/wp-content/uploads/2010/12/sivas.swf> , 26 Temmuz 2012.

⁷⁰ http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/metin_ekici_turk_sozlu_gelenegi_anlatilar_anlatmalar_art_zamanli_ve_es_zamanli_bakis.pdf , 26 Temmuz 2012.

edilmemesi gereken bir ilişki vardır, dolayısıyla da Nevşehir yer adları hakkındaki anlatmalar da bizi geçmişten bugüne bu yöre insanına götürecektir.

Nevşehir, tarih öncesi çağlardan günümüze kadar doğu ile batı arasında bir köprü oluşturan, Anadolu'nun orta yerinde kurulmuş, doğası, tarihi ve kültürel değerleriyle dünyada bir başka eşi olmayan Kapadokya'nın merkezi durumunda bir şehirdir. Dolayısıyla da buradaki coğrafi, tarihi, kültürel zenginlik, 5.467 km^2 ⁷¹ lik yüzölçümü ile Türkiye'nin yerleşim alanı küçük illerinden biri olmasına rağmen, yer adlarında da kendini göstermektedir. Ancak maalesef, Nevşehir yer adları üzerine yapılmış çalışmaların bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az ve yetersizdir. Oysaki bu konu üzerinde yapılacak bilimsel çalışmalarla bu zenginliğin ortaya çıkarılması gerektiği inancındayız. Bizim çalışmamızın ise, bu hazinenin ancak bir bölümünü aydınlayabileceğini; fakat yapılacak yeni çalışmalara da vesile olup örnek oluşturacağını düşünmekteyiz.

“Sivas ili Orun (Yerleşim Yeri) Adları Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmalarında Ömer Karpuz ve Levent Kurgun'un bir şehirdeki yaklaşık ne kadar yer adı olabileceğine ilişkin hesaplamasını biz de Nevşehir için yapalım istedik. Karpuz ve Kurgun'un bu konudaki açıklaması şöyledir: “Bu tür çalışmalarda genellikle Harita Genel Komutanlığının hazırladığı 1/25000 ölçekli topografik haritalar kullanılır. Bunların bir paftasında ortalama 150 yer adı vardır. Bir pafta ise yaklaşık 140 km² lik bir alanı kapsar.”⁷² Nevşehir için uyguladığımızda karşımıza 39 pafta çıkmakta ve buna bağlı olarak da yaklaşık 5850 yer adı çıkmaktadır. Peki, sadece bu kadar mıdır? Elbette hayır. Yukarıda açıklamada bulunduğumuz “yer adı” tanımımızı düşünürsek bunun içine mahallelerden, caddelerden, sokaklardan, çeşmelerden, mevkilerden, hatta apartman adlarından, binalardan, yollardan, ovalardan, dağlardan vs. eklendiği zaman karşımıza çok büyük rakamlar çıkmaktadır. Durum böyle olunca, biz çalışmamızda daha önce belirttiğimiz üzere yer adının konma sebebini bulabildiğimiz ve özellikle de anlatmalara dayalı olanlara yer verdik.

⁷¹ Nevşehir İl Yıllığı, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1999, .3.

⁷² <http://www.kurgun.com/wp-content/uploads/2010/12/sivas.swf>, 30 Temmuz 2012.

2.3. Nevşehir İli Yer Adlarının Dağılımı

Nevşehir ili yer adlarını on başlık altında toplayabiliriz: **Boy** adlarının verildiği yer adları, **kişi** adlarının verildiği yer adları, **yapı** adlarının verildiği yer adları, **bitki** adlarının verildiği yer adları, **suy**la ilgili adların verildiği yer adları, **hayvan** adlarının verildiği yer adları, **yükselti** adlarının verildiği yer adları, **yol** adının verildiği yer adları, **düzlük** adlarıyla ilgili yer adları ve **tanımlayıcı** karakterli yer adları. Aşağıda bunları verirken yer adlarının aynı olanlarına tekrara düşmemek amacıyla iki defa yer vermeyeceğiz ancak değerlendirmede bu adları, sayısal verilere dâhil edeceğiz.

2.3.1. Boy Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu adlar boy, oymak, aşiret, cemaat gibi herhangi bir topluluğu belirten adlardır. Bunlar bir topluluğu bildirmek üzere çokluk eki de almış olabilirler. Aynı zamanda o yerde yaşamış olan ya da yaşadığı düşünülen bir ailenin ya da sülalenin adından kaynaklı olan yer adları da bu grupta incelenmiştir.

Nevşehir'in daha doğrusu Kapadokya bölgesinin coğrafi konumu gereği, Anadolu'nun ortasında ve tam bir geçiş alanı içinde olması gibi faktörler birçok topluluğun burada kalıp yurt tutmasını sağlamıştır. Listemize göre bunların adını yazacağız ve dipnotlarla da yerin adını alışı hakkındaki bilgileri sunmaya çalışacağız:

Hayta⁷³, Eskili⁷⁴, Bekdik⁷⁵, (Bekdik karşımıza hem mahalle hem de sokak adı olarak çıkmaktadır.) Tanışmanlı⁷⁶, Herikli⁷⁷, Osmanlı⁷⁸, Lüleçikmazı⁷⁹, Sarılar, Akarca,

⁷³ Haytalar, Türkmen aşiretlerinden biridir. Bu sokakta ilk yaşayanların, Osmanlı Devleti zamanında savaşlarda en önde yer almaları, cesur olmaları ve Hayta Türkmenlerinden olmalarından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁷⁴ Bilindiği üzere Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, çevredeki illerden, ilçelerden, köylerden Nevşehir'e insanların gelmesini ve buraya yerleşmelerini sağlamıştır. Bugünkü Aksaray ilinin, şimdi bir ilçesi ama o zamanlar bir köyü olan Eskil'den gelenler, kale civarına yerleştirilmiştir. Geldikleri yeri belirtmek ve isimlerini de korumak amacıyla bu mahalleye, sakinlerinden dolayı Eskili adı verilmiştir. Eskili'yi de bu gruba dâhil etmemiz bir topluluk adı olmasındandır.

⁷⁵ Bu mahalleye göç esnasında yerleşenler Aksaray'ın Bekdik köyünden geldiklerinden, geldikleri yerin isminin yaşatılması amacıyla mahallenin ismi de Bekdik Mahallesi konulmuştur.

⁷⁶ Tanışmanlı Aşireti'ne mensup kişilerin ikamet alanı olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁷⁷ Bugünkü Şerefli Koçhisar'ın Herikli Aşireti'nden gelenler buraya yerleştirilmiştir. Mahalle de bu yüzden bu Türkmen aşiretinin adını almıştır. Bu mahallede Boynu İnceli Cami vardır. Bu civar da Boynu İnceli olarak isimlendirilmektedir. Boynu İnceli de yine bir Türkmen aşireti adıdır.

Çalış, Göynük⁸⁰, Kalaba, Topaklı, Karacauşağı, İcık, Çakıllı, Doğala⁸¹, Aşağıbarak, İnallı, Tatların, Karacaören, Yuva, Abuşağı⁸², Dadağı, Hacıhalilli⁸³, Hacılar, Yakatarla Köyü (Nernek)⁸⁴, Yeşilöz Köyü (Cemel), Karacaören, Belbarak⁸⁵, Büyükburunağıl⁸⁶, Kayı Köyü⁸⁷, Sadık Köyü⁸⁸, Aksalur⁸⁹, Hıdırlar, Gerce, Kapaklı⁹⁰, Çapacı⁹¹, Elmacı⁹², Kitapçı⁹³,

⁷⁸ Osmanlı Devleti ismine istinaden sokağa bu isim verilmiştir. Osmanlılar Oğuzların Kayı boyundandır.

⁷⁹ Bu sokakta Kara Lüle lakaplı Boynu İnceli Aşireti'nden kişiler yaşadığı için ve bu sokağın bitiminde çıkmaz bulunduğu için bu isim verilmiştir.

⁸⁰ Kasabanın adı "ormandan açılan yer, harap vıran" anlamlarına gelmektedir.

⁸¹ Bilge Umar: "Doğala ilk çağ kentçiliği çeşitli bölgelerde Dora, Doğra, Odoğra, Odogra diye anılıyor." der ve "Kentçiliğin adının doğru biçimini, kökenini belirleyemedim. Bu ad, Phryg yahut Galat/Kelt dilinden gelme olabilir." demektedir. Köyün yaşlılarına göre "Dukale" yani iki kale; bu görünüşün dayanağı Ertaş Dağı'nın tepesinde bulunan iki kaleye istinat eder. Dukale'nin doğru olabileceği ihtimalinden öte: Doğala-Til köyü güzergâhında Selçuklu kervan yolu hanları bulunmaktadır. Doğala'da bulunan hanın adı Doğan Han'dır. Köyün adını bu handan aldığı bilinmektedir. Yine Cumhuriyet döneminde yaptırılan bir camiye de Doğan Han adı verilmiştir. Köyün kuzeyinde bulunan Ertaş dağının eteklerinde de meşelikler vardır. Dağın tepesi çıplaktır. Köyün güney doğusunda Çukurtepe(Kabaktepe) vardır. Tepeye çukur olduğu için bu ad verilmiştir. (Osman Aytekin; Dünden Bugüne Derinkuyu, Elma Ofset Matbaacılık, Niğde 2006, s.42.)

⁸² Kasabaya ilk gelenler Abu Oğulları sülalesi olduğundan Abuşağı ismini almıştır.

⁸³ Hacıhalilli köyü halkının Türkmen boyunun 'Karakeçili Aşireti' ne mensup olduğu bilinmektedir. [Köyün bulunduğu yere Hacı Halil yerleşir. Bir kilometre kuzeydeki mağaraya ise Hacı Osman yerleşir. Köyün iki kilometre güneyine ise Hacı Fuat yerleşir. Daha sonraları bu üç kardeş bir araya gelerek birlik oluştururlar. Köye de Hacı Halil ismini koyarlar." Bu köy de Nevşehir yöresindeki pek çok köy gibi adını kurucularından almıştır.

⁸⁴ "Köyün önceki adı Nernek'tir. Nernek, ismini Narnek' (Kralın ikinci eşinin adı, sarayın önünden akan suyun adı) ten alır. Narnek (Camuzlu Özü), yerleşim bölgesinin güney doğusundan kuzeyine doğru akmaktaydı." Yani bölgede kelimenin anlamına uygun olarak akan bir su vardır. Bunun yanında Narnek adlı bir kraliçe de vardır: "Yakatarla köyünde iki höyük bulunmaktadır. Bunlardan ilki Çerdğin Özü ve Taşdeller doğusunda ve Nernek'in batısında bulunan Yığma Höyük'tür. Bu höyük, Narnek adlı kraliçenin saray hazinesi(Hazine: Bahçe) içindedir." Köyün "Yakatarla" adı ile ilgili elimizde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

⁸⁵ Köy, adından da anlaşılacağı üzere Barak Türkmenleri tarafından kurulmuştur. Aşağıbarak ile köyümüz arasında küçük bir tepe bulunur. Aşağıbarak'ta bu tepeye "Gedik" derler. O gedik bir işaret (bel) olarak kabul edilmiştir. İşte resmî isim olarak köyümüzün adı kayıtlara Bel-Barak olarak geçmiştir. Yukarı Barak olarak da bilinir.

⁸⁶ Çok eski bir yerleşim yeri olan ve terk edilmiş duruma gelen Burunağıl köyüne bir kısım Karacakurt(Karacayurt) aşireti mensubu gelerek yerleşmiştir.(1727/30) Ancak daha sonra köy mensupları arasında çıkan bir kavga nedeniyle, bu köyden ayrılan bir grup, Kıran ve Başköy'den gelenlerle birlikte köyün bir kilometre uzağında yeni bir köy meydana getirerek adını önce Burunağıl-ı Sagır, sonra da Küçükburunağıl koymuşlardır. İlk köye de önce Burunağıl-ı Kebir sonra da Büyükburunağıl denilmiştir. Köye Burunağıl adının verilmesini, Kırlangıç dağının doğu burunda kurulmaları ve kuruldukları/yerleştikleri yerde koyun muhafaza etmeye yarayan ağılların bulunmasından olsa gerektir.

⁸⁷ Hacıbektaş ilçesine beş kilometre uzaklıkta ve daha önce Kayı ve Kisecek adı altında iki ayrı köy halinde bulunan bu köylerin halkı, Oğuzhan'ın altı oğlundan biri olan Günhan'ın dört oğlundan en büyüğü olan Kayı Boyu'na mensupturlar. Köyün bağlı olduğu Hacıbektaş, Selçuklular zamanında Yunus Mukri adlı Kayı veya Çepni boyundan bir Türkmen ve aşiretine şahsi otlakıye olarak verilmiştir. Kayı köyünün Yunus Mukri'nin dört oğlundan biri tarafından kurulduğu söylenmektedir.

Palancı⁹⁴, Ergün⁹⁵, Kakilli⁹⁶, Dolapoğlu⁹⁷, Kapucu⁹⁸, Kalfaoğlu⁹⁹, Keçeciler¹⁰⁰, Çelik¹⁰¹, Aydoğan¹⁰², Dedeler¹⁰³, Mihçioğlu¹⁰⁴, Çakır¹⁰⁵, Karasökü¹⁰⁶, Cerit¹⁰⁷, Daldallar¹⁰⁸, Çömlekçi¹⁰⁹, Çekiçoğlunun Kaya¹¹⁰, Bayramlı Mahallesi¹¹¹, Fakuşağı¹¹², Hamzalı¹¹³.

Bu durumda, yöredeki diğer köy adlarının çoğunda olduğu gibi burada da köye gelip yerleşen aşiretin ya da köyün kurucularının, o köyün ismini almadaki etkisi görülmektedir. Kayı boyuna mensup kişilerin kurmuş olduğu bu köy, ismini de bu boyun adından almaktadır.

⁸⁸ Köyün sahip olduğu arazi Hasanlar köyüne ait bir mezra iken Şerefli ve Sadıklı Türkmen aşiretlerinden bir gurup Avanos Tepesidelik(Gülşehir) ve Nevşehir dolaylarından gelip buraya yerleşmişlerdir. Bu aşiretlerden bir grup, 1850'li yıllarda buralardan geçerken köyün yerindeki çayır çimenlik araziye beğenerek çadır kurmak suretiyle yerleşmeye karar vermişlerdir. Köyün ilk ismi Sermusa, daha sonra Sadıklı, Cumhuriyetten sonra da Sadık olmuştur.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı üzere, köy adını kurucusu olan Sadıklı aşiretinden almaktadır.

⁸⁹ Aksalur ismini, Geç Osmanlı devrinde buraya yerleştirilen Türkmen oymaklarından olan Salurlardan almıştır. Salurlar Avasark denilen yerleşim yerinin yakınına yerleşerek Salur köyünü kurmuşlardır. Daha sonra bu iki yerleşim yeri büyüyerek birleşmiş ve bugünkü kasaba meydana gelmiştir.

⁹⁰ Anlatıldığına göre, eskiden köyde halkın su ihtiyacını karşılayan kapaklı bir su kuyusu bulunması nedeniyle köye bu ad verilmiştir.

⁹¹ Çapacı ailesine istinaden bu isim verilmiştir. Bunlar bu mahallede yaşamışlar ve eskiden bu aile, Nevşehir'de tarla, bağ ve bahçelerin çapalanması işiyle uğraşmış.

⁹² Bekdik aşiretine mensup Elmacı ailesinin burada olmasından dolayı mahalleye bu isim verilmiştir.

⁹³ Bekdik Aşireti'nden "Kitapçı ailesinin burada olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁹⁴ Eskiden palan yapma işiyle uğraşan Eskili Aşireti'nden Palancı ailesinin burada yaşamasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁹⁵ Bu sokakta Ergün ailesi adıyla yaşayan aileye istinaden bu isim verilmiştir.

⁹⁶ Kakilli ailesi Nevşehir'in sanayi esnaflarındandır. Şu anda İstanbul'a göçmüşlerdir. Sokak bu aileden ismini almıştır.

⁹⁷ Burada yaşayan Bekdik Aşireti'nden olan Dolapoğlu ailesine istinaden bu isim verilmiştir.

⁹⁸ Türkmen Aşireti'nden olan Kapucuoğlu ailesine istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

⁹⁹ Nevşehir'in ünlü tüccarlarından Kalfaoğlu ailesine istinaden verilmiş isimdir. Bunlar, Herikli Aşireti'ndendir.

¹⁰⁰ Burada keçe işiyle uğraşan bir aileden dolayı sokak bu ismi almıştır.

¹⁰¹ Nevşehir'de Herikli aşiretinden olan Çelik ailesine istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁰² Nevşehir'de ticaretle uğraşan Aydoğanlar ailesine istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁰³ Nevşehir'de Belediye başkanlığı yapmış biri olan Kemal Dedeoğlu'nun aile adlarına istinaden sokağa bu ad verilmiştir.

¹⁰⁴ Herikli aşiretinden Mihçiler ailesinin burada yaşamasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁰⁵ Bu sokakta Herikli Aşiretinden Çakırlar Sülalesi vardır. Bundan dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁰⁶ Bu mahalle Damat İbrahim Paşa zamanında buralara yerleştirilen ailelerin isimlerinden biridir.

¹⁰⁷ Bu sokakta Cerit isimli ailenin oturmasından dolayı bu isim verilmiştir.

¹⁰⁸ Burada iki kardeşin olmasından dolayı iki dal manasında Daldallar'dır. Daldallar ailesinin burada yaşamasından dolayı bu isim verilmiştir.

¹⁰⁹ Kara Tepe Mevkiinin komşusu olup, burası da çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Buranın Çömlekçi ismini, çömlekçilikle uğraşan, çok eski bir zenginden aldığı söylenmektedir.

¹¹⁰ Acıgöl'ün kuzeyine düşmektedir. Çekiçoğulları isminde bir aileden ismini almıştır.

¹¹¹ Derinkuyu'nun güney doğusuna düşmektedir. "Bayram Uşağı" isminde bir sülalenin burada yaşamasından dolayı mahalle bu aileden ismini almıştır.

¹¹² Fakuşağı Köyü XVII. Asırda 'Fakı Oğlu' adlı bir aile reisinin bu bölgeye gelip, yerleşmesiyle kurulmuştur. Fakı Oğlu'nun Türkmen aşiretlerine mensup olduğu ve komşu kasabadaki (Abuuşağı

2.3.2. Kişi Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu başlık altında topladığımız yer adları ise kişi adlarından kaynaklıdır. Bu adlar kapsamında; Nevşehir'e hizmeti bulunan kişilerin veya zamanında o yerde yaşayan herhangi bir kişinin, tarihteki ünlü devlet adamlarının ve tanınmış kişilerin, Nevşehirli şehitlerimizin adlarının verildiği yer adları incelenmiştir. Hiçbir fark gözetmeden sadece kişi adları esas alınmıştır:

Atatürk¹¹⁴, Mehmet Ağa¹¹⁵, Abdi Bayırı¹¹⁶, Bilge¹¹⁷, Bekirağa¹¹⁸, İpşir¹¹⁹, Kazım Hoca¹²⁰, Kocamaz¹²¹, Mevlana¹²², Memişbey¹²³, Onbaşı¹²⁴, Haramyemez¹²⁵, Vaiz Osman Hoca¹²⁶, Hayri Bey¹²⁷, Kanuni¹²⁸, Kapucubaşı¹²⁹, Cıngıl¹³⁰, Ali Dirikoç¹³¹, Damat İbrahim Paşa¹³², Hacı Rüştü¹³³, Battal Gazi¹³⁴, Mustafa Paşa¹³⁵, Mehmet Akif

Kasabası) Abu Oğulları ile beraber geldikleri söylenmektedir.” Köy de ismini bu kurucularından almıştır.

¹¹³ Köyün kurucusu Hacı Hamza'dır. Hamzalı köyü adını kurucusundan almıştır.

¹¹⁴ Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

¹¹⁵ Bu mahalleye ilk yerleşenlerden biri olan Mehmet Ağa adında birinin ismi verilmiştir.

¹¹⁶ Bu sokakta yaşayan Yüzbaşı Abdi isminde birisinin olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

¹¹⁷ Bu sokağa eski milletvekillerinden Necip Bilge'nin ismi verilmiştir.

¹¹⁸ Bu mahallede muhtarlık yapmış bir kişinin ismi verilmiştir.

¹¹⁹ Belediyede zabıtalık yapan, İpşirlerin Kazım Çavuş ismiyle anılan kişiye istinaden konulmuş bir isimdir.

¹²⁰ Kazım Hoca uzun süre Herikli Cami imamlığını yapmış biridir. Onun adına istinaden sokağa bu ad verilmiştir.

¹²¹ Nevşehir'in esnaflarından Hacı Kocamaz'a istinaden konmuş bir isimdir.

¹²² Mevlana Celaleddin Rumi'nin adı bu sokağa verilmiştir.

¹²³ Bu mahallede beyler sülalesi çok olduğundan ve içlerinde Memiş Bey ismindeki kişi daha çok saygın ve zengin olduğundan, mahalleye eskiden beri Memiş Bey Mahallesi denilmiş olup bu isim verilmiştir.

¹²⁴ Bu sokakta onbaşı lakabıyla anılan birisi olmasından dolayı sokağa bu ad verilmiştir.

¹²⁵ Burada yaşadığı düşünülen bu lakaplı bir kişiye istinaden bu isim verilmiştir.

¹²⁶ Kurşunlu Camisi'nde otuz yılı aşkın hocalık yapmış biri olan Vaiz Osman Hoca'nın adı sokağa verilmiştir.

¹²⁷ Hayri adında bir doktor varmış ve eskiden atıyla 'atlı doktor' olarak hastaların ayağına gittiği için bu sokağa onun adı verilmiştir.

¹²⁸ Osmanlının onuncu sultanı Kanuni Sultan Süleyman'a istinaden bu sokağa onun lakabı olan Kanuni adı verilmiştir.

¹²⁹ İlk yerleşimde, buraya Koçhisar'ın bir aşiretinden kişiler gelmiş ve burası başlarının ismi ile anılmış. Yerleşim alanı çarşı civarında olduğundan büyük bir alanı kapsamakta olup halen de bu mahalle Kapucubaşı ismiyle anılmaktadır.

¹³⁰ İbrahim Cıngıl isimli bir şahısın ismi sokağa verilmiştir.

¹³¹ Nevşehirli işadamdır. Onun ismine istinaden bulvara bu isim verilmiştir.

¹³² Nevşehir'in kurulmasını sağlayan, kendisi de Nevşehirli olan Osmanlı sadrazamının adı sokağa verilmiştir.

¹³³ Herikli Mahallesi'nden bölünme olup sonradan belediye encümeni kararı ile mahalleye burada yaşamış bulunan Hacı Rüştü ismindeki bir âlim hoca efendinin ismi verilmiştir.

¹³⁴ Sekizinci yüzyılda yaşadığı tahmin edilen bir kahramanın ismi sokağa ad olmuştur.

Ersoy¹³⁶, Alparslan¹³⁷, Fevzi Çakmak¹³⁸, Gazi Osman Paşa¹³⁹, Mahmut Sami Efendi¹⁴⁰, Şehit Ali Kayacı¹⁴¹, Şehit Bekir Şahin¹⁴², Yavuz Sultan Selim¹⁴³, Dr. Sadık Ahmet¹⁴⁴, Hacı Osman Öğüt¹⁴⁵, Şehit Hacı Gencer¹⁴⁶, Avni Parmaksız¹⁴⁷, Hacı Rıfat Efendi¹⁴⁸, Nihat Arayan¹⁴⁹, Orhan Eren¹⁵⁰, Pertef Ağa¹⁵¹, Rasim Varol¹⁵², Seyit Taşçı¹⁵³, Sucu Tahsin¹⁵⁴, Şehit Cevdet Şimşek¹⁵⁵, Şehit Er Ahmet Pınar¹⁵⁶, Şehit Er

¹³⁵ Çok gelişen Bekdik mahallesinden bölünme olup burada daha önce yaşamış olan Mustafa Paşa'nın ismi belediye encümeni kararınca mahalleye verilmiştir.

¹³⁶ Bekdik mahallesinden bölünme olup sonradan yerleşim alanı olarak kabul edilen ve Aksaray asfaltı üzerinde bulunan bu mahalleye belediye encümenince İstiklal Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un ismi verilmiştir. Aynı isimde sokak da vardır.

¹³⁷ Çağrı Bey'in oğlu olan Selçuklu sultanı Alparslan'a yönelik olarak konulmuş bir isimdir.

¹³⁸ Fevzi Çakmak, mareşal unvanı almış ikinci ve son Türk komutanıdır. Onun adı sokağa verilmiştir.

¹³⁹ 93 Harbi'nde 145 günlük Plevne Savunmasını komuta etmiş ve direnişiyile askerlik tarihine geçmiş, türkülere konu olmuş, müdafaa hattı stratejileriyle esir bulunduğu dönemde Rus çarından bile saygı görmüş, dönemin tüm komutanları tarafından örnek alınan, ünlü bir Türk komutanına istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁴⁰ Tasavvuf erbaplarından Mahmut Sami Efendi'ye istinaden caddeye bu isim verilmiştir.

¹⁴¹ Jandarma er, Şehit Ali Kayacı, 1995'te Diyarbakır'da şehit olmuştur. Bu şehidimizin adını yaşatmak amacıyla sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁴² Acıgöllü olan Şehit Bekir Şahin, 1992'de Ömerli/Ovabaşı'nda şehit olmuştur. Bu şehidimizin adını yaşatmak amacıyla sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁴³ Dokuzuncu Osmanlı padişahı olan Yavuz Sultan Selim, 1512-1520 yılları arasında saltanat sürmüştür. Bu padişahımızın adı sokağa verilmiştir.

¹⁴⁴ Gümülcine'de doğmuştur. Batı Trakya Türklerinin hakları için verdiği mücadele ile tanınmış bir tıp doktoru ve siyasetçisidir. Kendisine duyulan saygıdan dolayı caddeye onun adı verilmiştir.

¹⁴⁵ Eylül 1919 Sivas Kongresine Nevşehir adına katılan Delalzade Hacı Osman Efendi Soyadı kanunundan sonra Öğüt soyadını almıştır. Hacı Osman Efendi 1868 yılında Nevşehir'de doğmuştur. Nevşehir'de medrese tahsili yaptıktan sonra Konya Darülfünü'ndan diploma almıştır. Bir süre İzmir'de vaziflik yapar ve Nevşehir'e dönerek Rüştüye mektebinde eğitimlik yapar. Aynı zamanda hafızlık, serbest vaziflik, idadide yöneticilik yapar. Numune mektebinin kurucusu ve fahri hocası olan Osman Efendi Birinci dünya savaşı sonrası Maliye memurluğuna tayin edilir ve 1932 yılında emekli olur. Nevşehirli bu önemli şahsiyetin ismi bu caddeye verilmiştir.

¹⁴⁶ Jandarma Er Şehit Hacı Gencer, 1996'da Çukurca'da şehit olmuştur. Bu şehidimizin adını yaşatmak amacıyla caddeye bu isim verilmiştir.

¹⁴⁷ Nevşehir'in önemli iş adamlarından Avni Parmaksız'ın ismi bu sokağa verilmiştir.

¹⁴⁸ Nevşehir'de çok değer verilen din adamlarından biridir. Adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁴⁹ Nevşehirli bir zabıta memuru olan Nihat Arayan'ın adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁵⁰ 1946'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1980'de İçişleri Bakanlığı'na getirilen bir Türk siyasetçisidir. Adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁵¹ Nevşehir'in hatırı sayılır büyüklerinden biridir. Bu sokağa onun adı verilmiştir.

¹⁵² Rasim Varol, Nevşehir esnaflarındandır. Nevşehir sporun kuruluşunda çok katkısı olmuştur. Bu sokağa da onun adı verilmiştir.

¹⁵³ Seyit Taşçı, Nevşehirli esnaflarındandır. Bu sokağa onun adı verilmiştir.

¹⁵⁴ Sucu Tahsin, Nevşehir esnaflarındandır. Belediyede uzun yıllar çalıştı. Nevşehir'in alt yapı çalışmalarında Sucu Tahsin'in önemli katkısı olmuştur. Bu yüzden de kendisinin adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁵⁵ Piyale Komando Er Cevdet Şimşek, 1991'de Başyurt Yaylası'nda şehit olmuştur. Bu şehidimizin adını yaşatmak amacıyla sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁵⁶ Bosna Hersek'e gönüllü olarak giden Şehit Er Ahmet Pınar, orada şehit olmuştur. Bu şehidimizin adını yaşatmak amacıyla sokağa bu isim verilmiştir.

Murat Ateş¹⁵⁷, Şehit Er Musa Özdemir¹⁵⁸, Şükrü Süer¹⁵⁹, İbrahim Paşa¹⁶⁰, Durukanlı¹⁶¹, Osman Gazi¹⁶², Kıratlıoğlu¹⁶³, Ahmet Rasim¹⁶⁴, Akan¹⁶⁵, Ali Babaoğlu¹⁶⁶, Beyazıt¹⁶⁷, Cengiz Topel¹⁶⁸, Cevdet Bey¹⁶⁹, Fatih¹⁷⁰, Kemal Dedeoğlu¹⁷¹, Sait Hoca¹⁷², Salim Başbuğ¹⁷³, Şehit Nihat Özsoy¹⁷⁴, Yunus Emre¹⁷⁵,

¹⁵⁷ Nevşehirli olan Şehit Er Murat Ateş, 1993'te Kars'ta şehit olmuştur. Bu şehidimizin adını yaşatmak amacıyla sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁵⁸ Nevşehirli olan Şehit Er Musa Özdemir, 1992'de Diyarbakır'da şehit olmuştur. Bu şehidimizin adını yaşatmak amacıyla sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁵⁹ Şükrü Süer, Nevşehir Belediye Başkanlığı yapmıştır. Onun ismi bu sokağa verilmiştir.

¹⁶⁰ Burası tarla ve bağlardan ibaret iken, bir yerleşim alanı olarak gelişmiş ve belediye encümen kararı ile İbrahim Paşa Mahallesi ismi ile anılır olmuştur. Damat İbrahim Paşa'nın ismi verilmiştir.

¹⁶¹ Eski belediye başkanı Azmi Durukanlı'nın soy ismi bu sokağa verilmiştir.

¹⁶² Sokağa, Birinci Osmanlı padişahlarından olan Osman Gazi'nin ismi verilmiştir.

¹⁶³ İbrahim paşa Mahallesi ile komşu bir mahalle olup yeni bir yerleşim alanıdır. Bu mahalleye yakın bir yerde yaşamış, vaiz ve irşatla meşgul olan bir zatın soyadı mahalleye isim olarak verilmiştir. Bu zatın oğlu da Esat Kıratlıoğlu olup belediye başkanlığı, İller Bankası Genel Müdürlüğü ve uzun yıllar milletvekilliği yapmıştır. Nevşehir'e kendi zamanında birçok eserler kazandırmış ve fayda sağlamıştır. Bu nedenle bu mahalleye de belediye encümeni kararı ile Kıratlıoğlu Mahallesi ismi verilmiştir.

¹⁶⁴ Ahmet Rasim, Türk Edebiyatının en önemli isimlerinden biridir. Tercüman-ı Hakikat, Ceride-i Havadis, Tasfir-i Efkâr, Yenigün, Akşam, Cumhuriyet gibi gazetelerde birçok makale, fıkra, gezi yazısı yayınlamıştır." Bunun yanında milletvekilliği de yapmış olan Ahmet Rasim'in adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁶⁵ Bu sokağa ismi, burada muhtarlık yapmış olan Derviş Akan'dan dolayı verilmiştir.

¹⁶⁶ Ali Babaoğlu, Nevşehir Belediye Başkanlığı, Nevşehir Ziraat Odası Başkanlığı, 17. ve 18. dönem Nevşehir Milletvekilliği yapmıştır. Bu sokağa da Nevşehir için önemli olan bu şahsın adı verilmiştir.

¹⁶⁷ Sokağa, sekizinci Osmanlı padişahı olan II. Beyazıt'ın adı verilmiştir.

¹⁶⁸ 8 Ağustos 1964 yılında, Rumları Türk Halkı'na karşı işledikleri insanlık dışı eylemlerden caydırmak için Eskişehir'den Kıbrıs'a, 4'lü Filo Komutanı olarak gönderilen Cengiz Topel'in uçağı, uçuş esnasında yerden isabet alarak düşürüldü. Cengiz Topel, paraşütle atlamayı başardı fakat esir alındığı Rumlar tarafından şehit edildi." Kıbrıs'ta ilk Türk hava harp şehidi olan Cengiz Topel'in adını yaşatmak amacıyla ve ona duyulan saygıdan dolayı bu sokağa onun ismi verilmiştir.

¹⁶⁹ Cevdet Bey, eskiden belediye meclis üyeliği yapmış biridir ve kendisine duyulan saygıdan dolayı sokağa onun adı verilmiştir.

¹⁷⁰ Fatih Sultan Mehmed'e istinaden sokağa bu ad verilmiştir.

¹⁷¹ Kemal Dedeoğlu, Nevşehir'in eski Belediye Başkanlarındandır. Onun adı, bu sokağa verilmiştir.

¹⁷² Asıl adı Sait Uluğlar'dır. Nevşehir'in hatırı sayılır avukatlarından biridir. Aynı zamanda öğretmen olan Sait Hoca, uzun yıllar liselerde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Adı da bu sokağa verilmiştir.

¹⁷³ Nevşehir esnaflarındandır. Sokağa onun adı verilmiştir.

¹⁷⁴ Jandarma Astsubay Şehit Nihat Özsoy, 1981'de Mersin'de şehit olmuştur. Şehidimizin adını yaşatmak ve bir saygı göstergesi olarak adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁷⁵ Türk halk şairlerinin tartışmasız öncüsü olan ve Türk'ün İslam'a bakışını Türk dilinin tüm sadelik ve güzelliğiyle ortaya koyan Yunus Emre, sevgiyi felsefe haline getirmiş örnek bir insandır. Yaklaşık yedi yüz yıldır Türk milleti tarafından dilden dile aktarılmış, türkü ve ilahilere söz olmuş, yer yer atasözü misali dilden dile dolaşmış mısralarıyla Yunus Emre, Türk kültür ve medeniyetinin oluşumuna büyük katkılar sağlamış bir gönül adamıdır. Anadolu'da Türkçe şiirin öncüsü olan mutasavvıf bir Türk halk şairi olan Yunus Emre'nin adı ona duyulan saygı ve sevgiden dolayı bu caddeye isim olarak verilmiştir.

Ata¹⁷⁶, Baraklı Raşit Efendi¹⁷⁷, Şehit Serkan Tosun¹⁷⁸, Turgut Reis¹⁷⁹, Mustafa Parmaksız¹⁸⁰, Şehit Mehmet Korkmaz¹⁸¹, Şehit Ali Güven¹⁸², Şehit Emrullah Solmaz¹⁸³, Hoca Ahmet Yesevi¹⁸⁴, Saatçi Hoca¹⁸⁵, Demir¹⁸⁶, Nejdet Ersan¹⁸⁷, Şehit Şahin Kurtoğlu¹⁸⁸, Atilla¹⁸⁹, Barbaros¹⁹⁰, Şehit Ahmet Kara¹⁹¹, Şehit Ekrem Çölyen¹⁹², Ragıp Üner¹⁹³, Vefa Küçük¹⁹⁴, Fatih Sultan Mehmet¹⁹⁵, Genç Osman¹⁹⁶,

¹⁷⁶ Ata Bey Osmanlı Meclisi Mebusanı'nın son döneminde ve TBMM'nin ilk üç döneminde Niğde milletvekilliği yapmış, ayrıca iki dönem Dahiliye Vekilliğini (İçişleri Bakanlığı) yürütmüş bir siyasetçi ve idarecidir. Nevşehirlidir. Ata Bey'in ismi bu sokağa verilmiştir.

¹⁷⁷ Barak Türkmenleri, Oğuzların sağ kolu Bozoklardan Yıldızhan Oğullarına bağlı Beğdili boyu içerisinde yer alan oymaklardan biridir. Baraklı Raşit Efendi de Konya Darülfünun mezunu olup dava vekili (avukat) olarak çalışmıştır. İyi ahlakıyla tanınan Raşit Efendi'nin adı Nevşehir'in bu caddesine verilmiştir.

¹⁷⁸ Piyade Er Serkan Tosun, 1996'da Şırnak'ın Akdizgin mevkiinde şehit olmuştur. Bu şehidimizin anısına sokağa bu isim verilmiştir.

¹⁷⁹ Trablusgarp fatihi olarak anılan ünlü Türk denizcisinin adı sokağa verilmiştir.

¹⁸⁰ Nevşehir'in eski belediye başkanı olan Mustafa Parmaksız'ın adı, caddeye isim olarak verilmiştir.

¹⁸¹ Nevşehirli Şehit Mehmet Korkmaz, 1997'de Sınır Ötesi Harekâtı'nda Kuzey Irak'ta şehit düşmüştür. Şehidimizin anısına sokağa adı verilmiştir.

¹⁸² Derinkuyulu olan Şehit Ali Güven, 1992'de Tunceli'de şehit olmuştur. Şehidimizin adını yaşatmak ve onu her zaman anmak için anısına ismi bu sokağa verilmiştir.

¹⁸³ Avanoslu olan Şehit Emrullah Solmaz, 1993'te Batman'da şehit olmuştur. Şehidimizin anısına sokağa ismi verilmiştir.

¹⁸⁴ Batı Türkistan'ın Sayram şehrinde doğmuş ve tasavvufi marifetleri Buhara muhitinde edinmiş bulunan Hoca Ahmed Yesevî, tarikat kurucusu, şair ve din büyüğü olarak Türk dünyasının manevî hayatını etkilemiş nâdir kişilerdendir. Türk dünyası için saygın bir kişi olup hikmetleriyle ünlü Ahmet Yesevi'nin adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁸⁵ Bu sokağa Nevşehir'e Suriye'den gelen, Kurşunlu Camii'nde yıllarca hocalık yapan aynı zamanda saat ustalığı da yaptığı için kendisine Saatçi Hoca denen imamın ismi verilmiştir. Kendisi saatçiliği boş zamanlarında yapmıştır. Saatçi Hoca çok fazla hafız yetiştirmiş birisidir.

¹⁸⁶ Bu mahallede yaşayan Demir Hafız lakaplı bir hafızın olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir. Bu mahallede yaşayan Demir hafızın çok güçlü hafızası olmasından dolayı kendisine 'demir' denilmiştir.

¹⁸⁷ Nejdet Ersan, Nevşehir'in 20. Belediye Başkanıdır. 1990'da belediye toplantısı yapmak amacıyla gittiği yolculukta kaza yaparak vefat etmiştir. Vefatının ardından adı, bu sokak ve parka verilmiştir.

¹⁸⁸ Acıgöllü olan Şehit Şahin Kurtoğlu, 1992'de Şırnak'ta şehit olmuştur. Şehidimizin anısına adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁸⁹ Batı Hunları ya da Avrupa Hunları diye bilinen Türk devleti hükümdarı olan Atilla'nın adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁹⁰ Barbaros Hayrettin Paşa Osmanlı tarihinin ünlü denizcilerinden olup "kaptan-ı derya" olarak bilinir. Osmanlı Devleti'nin ilk kaptan paşasıdır. Onun adı da bu sokağa verilmiştir.

¹⁹¹ Bu sokağa 1994'te atışlar sırasında kurşun sekmesi sonucu şehit düşen polis memurunun ismi verilmiştir.

¹⁹² Bu sokağa 1978'te faili meçhul bir şekilde şehit düşen polis memurunun ismi verilmiştir.

¹⁹³ Güzelyurt Mahallesinin bitiminden başlayıp 2000 Evler Mahallesine kadar bir alanı kapsamaktadır. Burası da yeni bir yerleşim alanıdır. İsmi bir zamanlar bakanlık yapmış(Sağlık Bakanlığı) şimdi rahmetli olan Ragıp Üner'in anısına almıştır.

¹⁹⁴ Vefa Küçük, Nevşehir'in tanınmış iş adamlarındandır. Nevşehir Hastanesi'nin ve üniversite binasının yapılmasında katkısı bulunmaktadır. Bu sebeple de kendisinin ismi bir caddeye ad olmuştur.

¹⁹⁵ Yedinci Osmanlı padişahı olan Fatih Sultan Mehmet, 1451- 1481 yılları arasında saltanat sürmüştür. Bu caddeye de İstanbul Fatihinin adı verilmiştir.

¹⁹⁶ On altıncı Osmanlı padişahı olan Genç Osman'nın adı bu sokağa verilmiştir.

IV. Murat¹⁹⁷, Kanuni Sultan Süleyman¹⁹⁸, Murat Hüdavendigâr¹⁹⁹, Orhan Gazi²⁰⁰, Refik Başaran²⁰¹, Sultan Abdülaziz²⁰², Mimar Sinan²⁰³, Süer Sokağı²⁰⁴, Cevher Dudayev²⁰⁵, Şehit Murat Koç²⁰⁶, Şehit Mustafa Ceylan²⁰⁷, Şehit Oktay Arıkan²⁰⁸, Şehit Selim Bingöl²⁰⁹, Şehit Şenol Coşkun²¹⁰, Rahdivanın Çiftliği²¹¹, Garabacak (Karabacak) Mevki,²¹² Ali Efendi Mevki²¹³, Hasan Emmi²¹⁴, Gadirah (Kadirah)²¹⁵, Hasan Emmi Türbesi²¹⁶, Hakkıpaşa Meydanı²¹⁷, Alaattin Mahallesi, Mahmat, Belha, Mahmatlar, Çavuşin, Deli Muhtar Mehmet Gürbüz Meydanı, Hacıbektaş, Kadıncık

¹⁹⁷ On yedinci Osmanlı padişahı olan IV. Murat'ın adı bu sokağa verilmiştir.

¹⁹⁸ Onuncu Osmanlı padişahı olan Kanuni Sultan Süleyman'a istinaden caddeye bu isim verilmiştir.

¹⁹⁹ Osmanlı'nın üçüncü padişahı olan Murat Hüdavendigâr'a istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

²⁰⁰ Osmanlı'nın ikinci padişahı olan Orhan Gazi'ye istinaden caddeye bu isim verilmiştir.

²⁰¹ Nevşehirli Türk saz şairine istinaden bu isim verilmiştir.

²⁰² Osmanlı'nın otuz ikinci padişahı olan Sultan Abdülaziz'e istinaden bu isim verilmiştir.

²⁰³ Osmanlı'nın önemli mimarlarından biri olan Mimar Sinan'ın ismi bu sokağa verilmiştir.

²⁰⁴ Bu sokağa Nevşehir Belediye Başkanlığı yapan Şükrü Süer'e istinaden bu isim verilmiştir.

²⁰⁵ Nevşehir belediye başkanlarından Yalçın Demir'in Cevher Dudayev'le olan muhabbeti ve dostluğu nedeniyle mahalleye Cevher Dudayev ismi verilmiştir. Cevher Dudayev, Çeçenistan'ı özgürlüğü kavuşturan önemli bir liderdir.

²⁰⁶ Piyade Er Şehit Murat Koç, 1995'te Diyarbakır'da şehit olmuştur. Bu şehidimizin anısına sokağa onun ismi verilmiştir.

²⁰⁷ Acıgöllü olan Şehit Mustafa Ceylan, 1996'da İskenderun'da şehit olmuştur. Şehidimizin anısına sokağa onun adı verilmiştir.

²⁰⁸ Jandarma Er Şehit Oktay Arıkan, 1996'da Çukurca'da şehit olmuştur. Bu şehidimizin anısına sokağa onun ismi verilmiştir.

²⁰⁹ Nevşehirli olan Şehit Selim Bingöl, 1996'da Hakkari'de şehit olmuştur. Bu şehidimizin anısına sokağa onun adı verilmiştir.

²¹⁰ Kozaklı doğumlu olan Jandarma Astsubay Şehit Şenol Coşkun, 1992'de Ağrı'da şehit olmuştur. Bu şehidimizin anısına sokağa onun adı verilmiştir.

²¹¹ Yaklaşık elli hektarlık bir alanı kapsar. Çiftlik mevki ve çiftlik olup ismini rahmetli milletvekili Zeki Tekiner'in babasından almıştır. Bu aile "Rahdivanoğlu" olarak anılmaktadır.

²¹² Bugünkü ticaret odasının arsasından başlayıp Çavuşoğlu Galeri'nin arka kısımlarına kadar Kuzuluk mevkiin altında kalan ve çoğunluğu yerleşim alanı olan bir yerdir. Bu yerin adını, Osmanlı zamanında imparatorluğu ziyarete gelen Karabacak isimli bir gezginden aldığı söylenmektedir.

²¹³ Yeni Dünya mevkiinin karşısında, Senirin Çayı'na inen çayın kenarında büyük bir alanı kapsamaktadır. Bu çevreye Keçi Kalesi Dağlar eteğinden su getirerek birkaç yolun birleştiği yere çeşme yaptıran Ali Efendi'den ismi verilmiştir.

²¹⁴ Hasan Emmi Mevkii bugünkü Hasan Emmi türbesinin bulunduğu alandan yukarı yükseltiyeye doğru büyük bir alan iken, büyük bir kısmı imara ve yollara açıldığından az bir mevki kalmıştır. Bu yer, ismini Hasan Emmi türbesinden almıştır.

²¹⁵ Nevşehir'in Borus köprüsünden başlayıp Nar Kasabasında biten bir vadinin kapsadığı alandır. Çok güzel bir bahçe vardır. Sayfiye yeri halindedir. Büyük bir çağlayan vardır ama şimdi suların azalması nedeniyle çağlayanın sesi zayıf çıkmaktadır. Nevşehir kısmında kalan bakımlı yerlerin sayısı azdır. Derenin içini takiben gitmek çok zor ve olanaksızdır. Kadirah isminin, Kadir Ağa isimli birisinden geldiği düşünülmektedir.

²¹⁶ Türbe, adını hayatı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığımız "Hasan Dede", "Hasan Baba" ve "Hasan Emmi" isimleriyle tanınan ve on sekizinci yüzyıl Osmanlısında Nevşehir'de yaşamış Anadolu'nun önemli evliyalarından birinden aldığı söylenir.

²¹⁷ Buralı Hakkı Sutekin adında bir paşa varmış ve bu meydana da onun adı verilerek Hakkıpaşa Meydanı denilmiştir.

Ana Mevkii, Hasanlar Köyü, Fatih Mahallesi²¹⁸, İbrahim Adası Mevki²¹⁹, Şişgavın Pınarı(Şişko'nun Pınarı)²²⁰, Karalem²²¹, Şemşili²²², Topal Eyüp²²³, Sarıhıdır, Şahinefendi, Taşkınpaşa Köyü(Damsa), İbrahimpaşa²²⁴, Cemil, Mustafapaşa, Mikâil²²⁵, Hacıfakılı²²⁶, Bayramuşağı, Abdi²²⁷.

2.3.3. Yapı Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu yer adları içinde adını orada bulunan bir yapıdan dolayı almış olan yer adları bulunmaktadır. Nevşehir'de Kale, ağıl, değirmen, han, çeşme, hamam, cami vb. yapılardan dolayı adını almış çok yer adı olduğunu görmekteyiz. Yer adının içinde bu şekilde bir yapı adı söz konusu olmuşsa bu gruba dâhil etmeyi uygun bulduk:

Kaya Cami²²⁸, Kale²²⁹, Bezirhane²³⁰, Tahtacami²³¹, Alaybey²³², Karabacak²³³, Cami Atik²³⁴, Başçeşme²³⁵, Eski Konak²³⁶, Karacami²³⁷,

²¹⁸ Fatih Sultan Mehmet'e duyulan sevgi ve saygıdan dolayı konulmuş bir mahalle ismidir.

²¹⁹ Avanos'un doğusuna düşmektedir. İbrahim isminde birisinin tarlasının ada şeklinde yüksek bir alanda olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

²²⁰ Lakabı Şişgav olan Mehmet Göksu tarafından yaptırılan pınara verilen addır.

²²¹ Karalem tarlası olarak da bu ad anılır. Karalem isimli bir Rum'un adından dolayı bu isim verilmiş olup bu yol, Fatih cami yanından batıya doğru giden ince bir yoldur.

²²² Derinkuyu'nun yaylalarından biridir. Adını Şems'ten almıştır.

²²³ Derinkuyu'nun doğusunda bir yayla olup o yaylayı ilk defa Topal Eyüp isminde biri ihdas ettiği için bu ad verilmiştir.

²²⁴ İbrahimpaşa adını Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dan almıştır. Damat İbrahim Paşa Sadrazamlık görevinde iken Ürgüp'e su götürmüş, giden su boruları köy sınırlarından geçtiği için köye 2/12 hisse verilmiştir. Bu yüzden köyün adı İbrahimpaşa olarak kalmıştır. Daha önceki ismi ise Babayandır.

²²⁵ Köyün ismi M.1278/1279(H.676) tarihli Ahi Evran Vakfiyesi'nde Mikâil Hisarı diye geçmektedir. Mikâil kelimesinin anlamı (Büyük Larouse, cilt 16, s.8155-8156) Hıristiyan geleneğine göre meleklerin efendisi olarak adlandırılan dört melekten biridir. Bilindiği gibi Mikâil Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in dedesi, Ertuğrul Gazi'nin ise babasıdır. Mikâil kardeşi İsrail ile birlikte kabilelerinin başkanı idiler. Horasan'da oturur iken 1071'den sonra Anadolu'ya gelmişlerdir. Bunlardan bir grup Hacıbektaş'a gelerek, o zaman var olan Mikâil köyüne yerleşmişlerdir. Bu bilgiler ışığı altında köyün bir zamanlar adının Mikâil Hisarı olduğunu sonradan ise Hisarı kelimesinin kaldırılarak sadece Mikâil isminin kaldığını ve yine birçok köyde olduğu gibi köyün kurucularının adını aldığı söyleyebiliriz.

²²⁶ Köy adını "Hacı Fakih" isminden almıştır.

²²⁷ Kaynak kişilerden edinmiş olduğumuz bilgilere göre köye, Abdi Koca adlı kişinin adı verilmiştir.

²²⁸ Mahalle, 1711 yıllarında Damat İbrahim Paşa'nın yeğeni Mehmet Efendi tarafından kayadan oyma suretiyle yapılan camiden ismini almıştır.

²²⁹ Burada, Nevşehir kalesinin olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²³⁰ Bu sokak Kahveci Dağı'nın altındadır. Burada eskiden bezirhane olduğu için bu isim verilmiştir. Bezir, "keten tohumu" anlamındadır ve bezirhanede keten tohumundan yağ çıkarılmakta; bu yağ, yağlı boya yapmada ve çeşitli teknik alanlarda kullanılmaktadır.

Cami Cedit²³⁸, Belediye²³⁹, Cami Kebir²⁴⁰, Gazhane²⁴¹, Hastane²⁴², Hamam²⁴³, Hapishane²⁴⁴, Mescit²⁴⁵, İtfaiye²⁴⁶, Tusan²⁴⁷, Asma²⁴⁸, Değirmendere²⁴⁹, Anıt²⁵⁰, Santral²⁵¹, 2000 Evler²⁵², 350 Evler²⁵³, Çekiççeşme, Vali Sokağı²⁵⁴, Değirmen Harkı²⁵⁵, Değirmen Deresi²⁵⁶, Kisle(Kilise) Önu²⁵⁷, Gızlar (Kızlar) Damı²⁵⁸, Sarnıç Başı²⁵⁹, Konak Sokak²⁶⁰, Evcik Üstü²⁶¹, Uçhisar, Uçhisar Kalesi, Kuran Kalesi,

²³¹ Burada halen mevcut bulunun Tahta Cami'nin inşası sırasında çokça tahta kullanılmasından camiye Tahtacami ismi verilmiştir. Yani başında kurulan mahalle de camiden dolayı Tahtacami ismini almıştır.

²³² Bu sokakta yüzbaşı iken alay beyi olan bir şahsın yaptırdığı Alaybey Çeşmesi vardır. Bu çeşmeden dolayı da sokağa bu isim verilmiştir.

²³³ Bu mevkide bulunan Karabacak Çeşmesinden dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²³⁴ Buradaki camiye, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın ilk yaptırdığı cami olduğu için Cami Atik denilmiştir. Atik, "Eski, eski zamanla ilgili." anlamını taşımaktadır. "Çevresindeki mahalle de camiden dolayı Camiatik ismini almıştır."

²³⁵ Burada Damat İbrahim Paşa'nın yaptırmış olduğu çeşme olduğu için bu isim verilmiştir.

²³⁶ Eskiden hükümet konağı, adliye, kaymakamlık burada olduğu için sokağa bu isim verilmiştir. Daha sonraları bu bina yetiştirme yurdu olarak da kullanılmıştır.

²³⁷ Kurşunlu Cami'den önce yapılan bir caminin ismi buraya verilmiştir.

²³⁸ Camiatik'ten sonra yapılan bir cami olup yeni kelimesinin karşılığı da cedit olduğundan mahalleye camiye istinaden Cami Cedit Mahallesi ismi verilmiştir.

²³⁹ Bu yerde belediye hizmet binası olduğu için bu isim verilmiştir.

²⁴⁰ Sultan Cami" olarak da anılan Cami Kebir, Danişmentlilerin Kayseri'deki emiri Melik Mehmet Gazi tarafından 1135'te yapılmıştır. Bu camiye istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

²⁴¹ Eski zamanlarda aydınlatmanın kandillerle olduğu ve gaz kullanıldığı zamanlarda burası gazların depolandığı yer olduğu için sokağa bu isim verilmiştir.

²⁴² Eski Devlet Hastanesi'nin burada bulunmasından dolayı sokağa da bu isim verilmiştir.

²⁴³ Cami kenarında bulunan hamamdan dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁴⁴ Burada hapishane binasının olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁴⁵ Bu alanda bir mescit vardır ve bundan dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁴⁶ İtfaiye binası burada olduğu için sokağa bu isim verilmiştir.

²⁴⁷ Tusan, Nevşehir'in ilk turistik oteli olup burada olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁴⁸ Bu sokağın olduğu yerde Asmalı Çeşme olduğu için bu isim verilmiştir.

²⁴⁹ Bu sokakta kullanılmayan değirmenler olduğu için bu isim verilmiştir.

²⁵⁰ Bu sokakta Damat İbrahim Paşa heykelinin olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁵¹ Burada elektrik santrali olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁵² İsmi, bu mahallede ilk başlangıçta 2000 tane konut olmasından dolayı 2000 Evler olarak almıştır. Sayıya yönelik bir sınıflandırma yapmadık ve "ev" in de bir yapı olmasından hareketle bu yer adını bu grupta değerlendirdik.

²⁵³ 775 sayılı kanun gereğince evsiz vatandaşlara arsa temini cihetine gidilerek rahmetli Belediye Başkanı Mustafa Parmaksız tarafından, bu günkü Karşıdağ eteklerinde bulunan Küçükdağ ismindeki yer ve civarında büyük bir alan kamulaştırması yapılarak hak sahiplerine dağıtımı yapılmıştır. Bazen belediyenin bazen de iskân müdürlüğünün(Bayındırlık Müdür-lüğü) ve hak sahibinin kendi gayretleri ile oluşan bu mahalle, bazen Yeni Mahalle ve bazen de Emek Mahallesi muhtarlıkları tarafından yönetilmiştir. Sonradan buradaki yapı sayısı 350 olduğu düşüncesi ile belediye encümeni kararı ile 350 Evler Mahallesi denilmiştir. Bu günkü Valilik Konağı, civarı ve terk edilen SSK Hastanesi binası ve arka tarafları 350 evlere aittir.

²⁵⁴ Bu sokakta eskiden valinin kalacağı ev bulunduğundan sokağa bu isim verilmiştir.

²⁵⁵ Çay harkı ile İvriş harkı arasında kalan kısım olup, üzerinde değirmen kalıntıları bulunan, Göre'den Nevşehir'e uzanan çay üzerindeki bu alanın ismi üzerinde bulunan değirmenlerden gelmektedir.

Karakale²⁶², Han Önü²⁶³, Türübe(Türbe)²⁶⁴ At Ağılı²⁶⁵, Belağıl Mevki²⁶⁶, Sarihan Kervansarayı, Özkonak, Aslanlı Çeşme²⁶⁷, Kesikbaş Türbesi, İnat Çeşmesi²⁶⁸, Fırın Başı²⁶⁹, Kızılkisle(Kilise)²⁷⁰, Tatağıl²⁷¹, Ağıllı²⁷², Yüksek Ağıl²⁷³, Dolayhan²⁷⁴, Evler Mahallesi²⁷⁵, Altı Kapılı Türbe²⁷⁶, Kesikbaş Türbesi, Ortahisar, Kefek Ağılı²⁷⁷, Uç

²⁵⁶ Terk edilen karayolları civarından başlayıp bugünkü kavşağın kuzeyini takip eden dereyi izleyerek Nar kasabasına kadar iner ve içinde eski değirmenler bulunduğu Değirmen Deresi ismini alır. Yakın çevresi imara açıldığından, dar bir saha olarak esas dere kısmı kalmıştır.

²⁵⁷ Meryem Ana kilisesinin önüdür. Nevşehir yöresinde halk arasında kiliseye “kisle” de denilmektedir.

²⁵⁸ Ali Efendi Çeşmesi'nin yanındır. Çok eski inler olduğu için ve bu inler dama benzetildiğinden mevkie bu isim verilmiştir.

²⁵⁹ Bugün Bekdik Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu bölgede sarnıç olduğu için bu isim verilmiştir.

²⁶⁰ Orada bulunan konaktan dolayı bu ismi almıştır. Şu an kapalı olan konak çeşitli amaçlarla işletme olarak vs. daha önce kullanılmıştır.

²⁶¹ Bu alan üzerinde Hititler zamanından kalma kaya içine oyulmuş evler bulunduğu için buraya bu isim verilmiştir.

²⁶² Kalenin üstünde bulunan şapka bölgede yapısına az rastlanan farklı bir volkanik dokudan oluşmaktadır. Siyah renkteki bu dokudan dolayı kaleye Karakale denilmektedir.

²⁶³ İpek yolu üzerinde belli yerlerde hanlar vardır ve buraya da Aksaray üzerinden, hatta Konya üzerinden gelersen birçok hana rastlarsın: Örneğin, Avanos'taki Sarihan gibi. İşte bu hanlar bu İpekyolu güzergâhı üzerindedir. Buradaki han da yer altına oyulmuş, kayadan oyma bir handır. Önceleri gelen kervanlar burada konaklardı, buraya develerini bağlardı ve burası bir çeşit çarşı idi. Yazı ise daha sonraları ve daha bilinçli yapılmıştır. Orada bir Mektep Önü vardır, Aşağı Mahalle Çeşmesinin önü, orası bir merkez; Tekeli Mahallesi'nde de “Han Önü” dediğimiz yer bir merkezdir. Mesela orada Han Pınarı vardır, Han Cami vardır. Köyde merkezi bir yerdir ve Handan kaynaklı olarak da “Han Önü” denilmiştir.

²⁶⁴ Çardak köyünün güneyine düşmektedir. Bu alanda eskiden türbe olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

²⁶⁵ Bu alanda eskiden atların kaldığı ağıllar bulunduğu için alana bu isim verilmiştir.

²⁶⁶ Acıgöl'ün batısına düşmektedir. “Belli” kelimesinin kısaltılması ve ağıl kelimelerinin birleştirilmesi ile oluşmuş bir kelimedir. Burada bulunan ağılların sahiplerinin belli olmasından dolayı bu ismi almıştır.

²⁶⁷ Hacı Bektaş-ı Velî müzesinin ikinci avlusunda yer alan ve ağızından su akan aslanlı mermer bir çeşmedir. “Bu çeşmeye Mısır prenseslerinden Kara Fatma Sultan'ın Mısır'dan gönderdiği, mermerden yapılmış bir aslan heykeli yerleştirildiği için bu Aslanlı Çeşme adı verilmiştir.

²⁶⁸ Bahar Aylarında gürül gürül akıp yaz aylarında suyu kesilen çeşmeye verilen addır.

²⁶⁹ Bu alanda çok fazla çanak çömlek fırını olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

²⁷⁰ Dikilitaş yolunda iki tane eski kilisenin kızılığın sebebiyle bu ad verilmiştir.

²⁷¹ Acıgöl'ün doğusuna düşmektedir. Otlaklık bir yer olduğu için bu isim verilmiştir. Bu meranın otlarının tatlı olmasından dolayı tatlı kelimesi kısaltılmış, tat- fiili yalın halde kullanılmıştır.

²⁷² Batıdan gelen yıllar öncesi İpek yolun ve göç yolları üzerinde olması nedeniyle mağaralar sığınma ve dinlenme yeri olarak kullanılmıştır. Halk hayvancılıkla uğraştığından, hayvan barınağı çoktur ve bu nedenle de “Ağıllı” adını almıştır.

²⁷³ Avanos'un kuzey batısına düşmektedir. Taşların üzerinde ve zeminden elli metre kadar yüksekte olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

²⁷⁴ Til köyünde Selçuklular döneminde yapıldığı bilinen köyün güney doğusunda Dolayhan adında bir kervansaray bulunmakta olup, bu han harebe hâldedir. Bu mevkii adını bu handan almıştır.

²⁷⁵ Eski adı Kara Vezir Mahallesi'dir. Gülşehir'in kurucusu Kara Vezir Paşa I.Abdülhamit zamanında padişahlık yapmış bir kişidir.

Ağıl²⁷⁸, Çile Hane²⁷⁹, Hacı Gediğin Ağılı²⁸⁰, Acı Çeşme²⁸¹, Kalecik²⁸², Sarı Değirmen Önü²⁸³, Kaşkışla²⁸⁴

2.3.4. Bitki Adlarının Verildiği Yer Adlar

Bitkilere verilen genel ve özel adlarla bitkilerin herhangi bir parçasını ya da durumunu bildiren sözcüklerin kullanıldığı yer adları bu gruba dâhil edilmiştir. Öyle ki bu grupta esas alınan nokta, o yer adının adını alışında etkili olanın bir bitki adı, parçası ya da o bitkinin yetiştiği bir yer olması gibi esaslar olmuştur:

Alıç²⁸⁵, Ceviz²⁸⁶, Çimen²⁸⁷, Badem²⁸⁸, Meşe²⁸⁹, Ayva²⁹⁰, Ihlamur²⁹¹, Gelincik²⁹², Sarı Yaprak Mevki²⁹³, Ağaç Pınar Mevki²⁹⁴, Cevizli Oğlu²⁹⁵, Pirenlik²⁹⁶, Cenkçalıları,

²⁷⁶ Altı Kapılı Türbesi Ürgüp Lisesinin bahçesindedir. Altıgen bir kümbettir. Duvarlardan birinde kapı, diğer duvarlarda kapı gibi büyük pencereler vardır. Adını bundan dolayı almıştır.

²⁷⁷ Bu mevki Kozaklı'nın batısına düşmektedir. Bu mevkiinin bulunduğu alanda "kefek" adı verilen yumuşak, kolay şekil verilebilen taş bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir. Ayrıca bu alanda hayvan otlatmak ve hayvanların barınması için ağıllar da bulunmaktadır.

²⁷⁸ Ürgüp'ün kuzeyine düşmektedir. Burada iki yüz civarı hayvan alabilecek bir ağıl olduğu için mevkie bu isim verilmiştir. Eski zamanlarda hayvanlar için otlaklarda ağıllar olurmuş. Bu ağılların yerini belli etmek amacıyla da "uç, orta" gibi isimler verilirmiş. Uç ağılın olduğu bu yere de "Uç Ağıl Mevki" denilmiştir.

²⁷⁹ Hacıbektaş'ın doğusuna düşmektedir. Bu alan Bektaşî dervişlerinin çilelerini tamamladıkları yerdir.

²⁸⁰ Kozaklı'nın batısına düşmektedir. Bu alanda "Hacı Gedik" isminde bir şahısın ağılı bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

²⁸¹ Kozaklı'nın batısına düşmektedir. Burada bulunan çeşmenin suyunun acı olmasından dolayı bu bölgeye bu isim verilmiştir.

²⁸² Kalecik veya Kalaycık, küçük kale veya sur anlamına gelir. Kalecik çevresi tamamen sert kireç taşlardan, çingî kayalıklardan, sırasının üzerine dikilmiş taş kitlesinden çevrilmiştir. Eski dönemde evlerin yapımında tamamen bu sert taşlardan kullanılmıştır. Kale olarak tabir edilen yüksek tepe kayalıklardan meydana gelir. Kale camisinin de bulunduğu bu yer kuzeyden başlayarak güneye doğru alçalarak devam eder. Bir rivayete göre kasaba adını buradan almıştır. Kale, Kalecik veya Kalacıyık, Kalaycık sözleri daha sonra zamanla değişerek, kısaltılarak Kalecik olarak kullanılmıştır.

²⁸³ Ürgüp'ün kuzeyine düşmektedir. Bu bölgede bulunan sarı boyalı su değirmeni olduğundan dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

²⁸⁴ İlk adı "Kışla" olan köy, çevrede bulunan arazilere hâkim bir tepeye kurulmuştur. Bu tepe üzerinde askeri bir kışla olmasından dolayı köye bu adın verildiği söylenmektedir. Anlatıldığına göre, "Karşıkışla" olan köyün adı, sonraları değişerek "Kaşkışla" hâlini almıştır.

²⁸⁵ Bu sokakta alıç ağacının çokça olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

²⁸⁶ Burada ceviz ağaçlarının çok olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁸⁷ Buradaki çimenlik alanlardan dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁸⁸ Bu sokakta çok fazla badem ağacı olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁸⁹ Bu sokakta meşe ağaçlarının fazla olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁹⁰ Bu sokakta ayva ağaçlarının olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

²⁹¹ Bu sokakta ihlamur ağaçları bulunmaktadır ve bu sebeple de sokağa bu isim verilmiştir.

Kavak, Çalı Üstü²⁹⁷, Çifte Armutlar²⁹⁸, Efeklik²⁹⁹, İdecig(İğdecik), Nar, Siyekli Mevki³⁰⁰, Bostanlık³⁰¹, Kavak Deresi³⁰², Çördük Dibi³⁰³, Yalnız Söğüt³⁰⁴, Çavdarlık³⁰⁵, Çayır, İğdelikişla³⁰⁶, Meşelik³⁰⁷, Sık Söğüt Mevki, Üç Ceviz Mevki³⁰⁸, Asma Mevki³⁰⁹, Armutluk³¹⁰, Kevenlik³¹¹, Söğdere (Söğütlüdere)³¹², Çamlık³¹³,

²⁹² Yazın kırlarda, özellikle ekin tarlalarında yetişen, kırmızı ve otsu bitki olan gelincik bu sokağın adı olmuştur. Bu sokakta çok fazla gelincik bitkisinin yetişmesi bunda etkilidir.

²⁹³ Burası Kahveci Dağının üzerindedir. Rüzgârlara karşı açık bir alan olduğundan burada yapraklar erken sararmaktadır. Diğer yerlerden önce güz mevsimi başladığından buraya bu isim verilmiştir.

²⁹⁴ Kepez dağının kuzey kısmında kalan, bir kısmı Çat Kasabası arazisi ve kalan kısmı da Nar ve Nevşehir arazisi olan bir yerdir. Burası, ağaçlarının çokluğundan ve yer yer de pınar gözenekleri olduğundan bu ismi almıştır.

²⁹⁵ Dedeman Otelinden içeri girişten tahminen 3500 metre kadar içerde bulunan ve dağ yamacı doğrultusunda ilerleyen geniş bir alanı kapsayan yer olup çeşitli bahçeler ve sulanan yerler ile sayfiye ekleri vardır. İçinde çok çeşitli meyve ağaçları yetiştirilmektedir. Öteden beri de ceviz ağaçlarının çokluğundan bu ismin verildiği yaşlılar tarafından bildirilmektedir. Bu gün sayfiye haline gelmiş bir yerdir. Bundan sonrası Uçhisar alanına girmektedir.

²⁹⁶ Bu mevkiin büyük bir kısmı Nar Kasabası, daha aşağı kısımları da Sulusaray Kasabası hudutlarındadır. Toki alanı ve Nevşehir Üniversitesi'nin de büyük bir kısmı ile rakı fabrikası bu alan içindedir. Pirenlik isminin verilmesi piren olarak bilinen ve bazı hastalıklara iyi geldiği söylenen, kendiliğinden toprakta biten bir ottan ileri gelmektedir; çünkü bu mevkide bu ot boldur.

²⁹⁷ Bu alanda çok fazla çalılık alan bulunmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

²⁹⁸ Bu alanda iki tane armut ağacı bulunmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

²⁹⁹ Bu alan üzerinde çok fazla "efek" otunun bulunmasından dolayı bu isim verilmiştir.

³⁰⁰ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda "siyek" ismi verilen dikensi bitkilerin fazla olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

³⁰¹ Çardak köyünün kuzey doğusuna düşmektedir. Bu alanda köyün kavunu, karpuzu yetiştirildiği için alana bu isim verilmiştir.

³⁰² Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda kavak ağacı fazla olduğu için ve Kavak yerleşim yerine giden yol buradan geçtiği için bu ismi almıştır.

³⁰³ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Armut ağacına Nevşehir ağzında "çördük" denilmektedir. Burada da çok fazla armut ağacı olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

³⁰⁴ Çardak köyünün kuzeyine düşmektedir. Bu alanda bir tane söğüt ağacı olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

³⁰⁵ Acıgöl'ün kuzeyine düşmektedir. Bu bölgenin toprağında ekim yapılmadan çavdar yetiştiği için bu isim verilmiştir. Bu çavdarlar hayvanlara yem olarak kullanılmaktadır.

³⁰⁶ Bugün Avanos-Özkonak bucağına bağlı İğdelikişla ve Kuyulukışla köyleri, daha önceleri Gülşehir'e bağlı idiler. Büyükkışla köyü ise Hacıbektaş'a bağlı ve ilk kurulan köydür. Daha sonra İğdelikişla ve Kuyulukışla köyleri kurulmuştur. İğdelikişla köyü Büyükkışla'dan ayrılan bir grup köylü iğde ağacının olduğu yere gelip yerleşmişlerdir. Böylece köy kurulmuş ve adını da kuruluş yerindeki iğde ağacından almıştır.

³⁰⁷ Burada bol miktarda meşe ağacı olduğu için bu ad verilmiştir.

³⁰⁸ Avanos'un kuzeyine düşmektedir. Sıra sıra üç cevizin bulunduğu bağlık alana verilen isimdir.

³⁰⁹ Derinkuyu'nun kuzey doğusuna düşmektedir. Çevresine göre biraz yüksekte bulunan ve asma gibi yüksekte olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

³¹⁰ Derinkuyu'nun doğusuna düşmektedir. Bu bölgede çok fazla armut olduğu için bu isim verilmiştir.

³¹¹ Bu mevki, Kurak bölgelerde rastlanan dikenli, top görünüşlü bir bitkiden dolayı bu adı almıştır.

³¹² Derinkuyu ile Yazıhöyük arasında bulunan yassı bir tepeye nispetle ve bu tepede de söğüt de olduğundan Söğütlü Tepe demişler. Söğdere olarak bilinen bu yer şimdi Söğütlüdere olarak anılıyor.

³¹³ Burada çam ağaçları fazladır ve bundan dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

Çağşırılık³¹⁴, Tütünlük³¹⁵, Püsküllü³¹⁶, Dutluk³¹⁷, Elmalık³¹⁸, Çayır, Armut Boğazı Mevki³¹⁹, Çiğdem³²⁰, Meşe Deresi³²¹, Sıra Çalılırları³²², Ayvalı, Garaca (Karaca) Gangal (Kangal)³²³, Bademli³²⁴, Karamıklı³²⁵, Dutlu Cami³²⁶, Gavaklı (Kavaklı) Önü³²⁷, Çalılı Gedik³²⁸.

2.3.5. Suyla İlgili Adların Verildiği Yer Adları

Yapısında pınar, dere, öz, oluk, çay, göl vb. gibi su nesnelere ait adları ve yine suyla ilgili olan sözcüklerden oluşan yer adları bu grupta değerlendirilmiştir. Yukarıdaki başlıklarda yaptığımız örneklendirmeler bu grup için de geçerli olup burada da esas olarak o yerin adını alışımda “su” unsurunun bulunup bulunmadığı gözetilmiş ve ona göre bu gruba o yer adı dâhil edilmiştir:

³¹⁴ İlçenin güneyinde bir arazi olup, bu arazide “Çağşırılık Otu” isminde bir ot yetiştiği için, o otun ismine nispetle bu mevkie Çağşırılık denmiştir.

³¹⁵ Zamanında buraya tütün ekildiği için bu mevkie Tütünlük denmiştir.

³¹⁶ Avanos’un doğusuna düşmektedir. Bu alanda çok fazla söğüt bulunduğundan buraya karşıdan bakılınca püsküllü püsküllü görüldüğü için bu isim verilmiştir.

³¹⁷ Derinkuyu’nun kuzey batısına düşmektedir. Burada çok fazla dut olduğu ve ipekböcekçiliği yapıldığı için bu isim verilmiştir.

³¹⁸ Derinkuyu’nun doğusuna düşmektedir. Burada çok fazla elma ağacı bulunduğu için bu isim verilmiştir.

³¹⁹ Gülşehir’in batısına düşmektedir. Burada çok fazla armut ağacı olması sebebiyle ve bu mevkiinin dar bir alanda olup arazinin boğaza benzetilmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

³²⁰ “Hacıbektaş’a bağlı köylerden biri olan Çiğdem köyü Mucur-Hacıbektaş yolunun kenarında, düz kıraç ve çiğdem bitkisinin çok olmasından dolayı bu ismin verildiği tahmin edilen bir köydür. Çiğdem ayrıca ‘genç, dinamik’ anlamına gelmektedir. Bu isim buraya 1727-1730 yılları arasında yerleşen Karacakurt(Karacayurtlu) aşireti mensuplarınınca verilmiştir.” Bu köyün adını alışımda köyde çok fazla yetişen “çiğdem” bitkisi etkili olmuştur.

³²¹ Ürgüp’ün batısına düşmektedir. Bu bölgede çok fazla meşe ağacı olduğu için bölgeye bu isim verilmiştir.

³²² Sıra sıra çalılık bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

³²³ Kozaklı’nın güneyine düşmektedir. “Kangal” isminde dikenli bir bitkinin burada yetişmesinden ve bu bitkinin renginin siyah olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

³²⁴ Hacıbektaş’ın güney doğusuna düşmektedir. Burada çok fazla badem yetiştiği için bu isim verilmiştir.

³²⁵ Ürgüp’ün kuzeyine düşmektedir. Karamuk bitkisinin çok olmasından dolayı bu isim verilmiştir. Bu bölgede yetişen doğal karamukların toplanmasıyla tatlılar yapılmış veya bu karamukların suyu yazın serinlemek amacıyla içilmiştir.

³²⁶ Burada bulunan caminin bahçesindeki dut ağacından dolayı mahalleye bu isim verilmiştir. Genellikle camilerin çevresi yeşillik olduğu bilinmektedir fakat buradaki fark bu ağacın çok belirgin olması ve heybetine istinaden bu ismin verilmesidir. Bu dut ağacından Kur’an eğitimi alan öğrenciler alır yerlermiş.

³²⁷ Bu mahalle de eskiden kavakların çokluğundan dolayı bu ismi almıştır.

³²⁸ Kozaklı’nın batısına düşmektedir. Bu alanda çok fazla çalı olmasından dolayı bölgeye bu isim verilmiştir.

Dere Mahalle³²⁹, Dere Sokak, Dere Kümesi, Erik Çayı Mevki³³⁰, Galdırım (Kaldırım) Kadı Deresi Mevki³³¹, Kapaklıpınar³³², Geç Çayı³³³, Çay Harkı³³⁴, İvriş Harkı³³⁵, Kâtip Deresi³³⁶, Keyiş (Keşiş) Deresi³³⁷, Uyuz Pınarı³³⁸, Duzlu (Tuzlu) Su³³⁹, Özler Mevki³⁴⁰, Kuru Çay³⁴¹, İllice(İllica)³⁴², Kızılırmak³⁴³, Keyiş Dere³⁴⁴,

³²⁹ Bu mahalle, şehrin eski durumuna göre vadi şeklinde ve dere içinde bulunduğundan Dere Mahallesi denilmiştir. Aynı isimde bir de sokak mevcuttur.

³³⁰ Burası, kuru bir derenin kenarında küçük bir alanı kaplayan bir yerdir. Derenin kenarında eskiden sağlı sollu erik ağaçları olmasından ve oradan geçen dereye de “Erik Çayı” denmesinden dolayı, burası bu isimle anılmaktadır.

³³¹ Kaldırım bağ ve tarlalarından, aralık istikametinde, derelerden oluşan bir ekim alanıdır. Eskiden bu yerde belli bir kadının devamlı bulunduğu ve burada bir bağı olduğundan bu isim verilmiştir.

³³² Sürtüğün Bayır’ın Nevşehir yönündeki büyükçe bir kuru çayın kenarında bulunan eskiden sarnıç tabir edilen suyun bulunduğu bir yerin çevresindedir. Bu pınardan esinlenerek, çevreye bu isim verilmiştir. Bu çevrenin büyük bir kısmı bakliyatçılar sitesine katılmıştır. Bir kısmı da meskene dönüştürülmüştür.

³³³ Nevşehir-Gülşehir asfaltını takiben giden yolun sol tarafı olup şimdi patates ambarları için tercih edilen bir yerdir. İsmi oradaki akıp giden çok zayıf bir sudan, çaydan almıştır. “Çay geçiyor.” manasına gelmektedir.

³³⁴ Eskiden, Nevşehir’in büyük bir kısmı sulanırken, açılan kuyular nedeni ile sular kesilmiştir. Eski bahçe kısımları halen kendi isimleri ile anılmaktadır. Bunlardan Çay Harkı Nevşehir’in şimdiki Ziraat Bankası altından geçmekte olup, Borus mevkiine kadar kalan kısmıdır. Harkın “Hendek” anlamı vardır.

³³⁵ Eskiden Göre’den başlayarak akıp gelen “İvriş Çayı”ndan ismini almıştır.

³³⁶ Dedeman otelinin arka sırt kısımlarından başlayarak yeni çeşmenin suyunun kaynadığı bahçelere kadar uzanan vadi arasında, bir kısmı da dağ yamacında kalan ve şuan imara alınmış bir yerdir. İsmi içeride suyun kaynadığı yerde beylerden bir kâtipin bulunmasından aldığı söylentiler arasındadır.

³³⁷ Kızıl Tepenin güney doğu kısmına rastlayan bazı yerleri dağ yamacı, bazı yerleri de düzlük olan bir alandır. İsminden anlaşılacağı üzere, halk arasında keşişlere “keyiş” denildiğinden bu ismi almıştır. Buralarda eskiden keşişlerin yaşadıkları söylenmektedir.

³³⁸ Yeni Niğde Caddesi üzerinde, Göre kasabasına yakın bir yerde bulunmaktadır. Buradaki pınarın suyunun uyuz hastalığına iyi geldiği kanaati ile mevkie bu isim verilmiştir. Çoğunluk kısmı imar alanına girdiğinden pınarın suyu yukarı alınmıştır ama halk yine de buranın suyundan evine taşıyarak içme suyu olarak kullanılmaktadır.

³³⁹ Bu mevkii de tuzlu bir su olduğu için mevkie bu isim verilmiştir. Halen bu tuzlu su burada aynı adı taşıyan çeşmeden akmaktadır.

³⁴⁰ Sulu bir yer olup tarlaları sulanabilir olduğu için bu isim verilmiştir. Nevşehir halkı tarafından sulanabilir araziye “öz” ismi verilmektedir.

³⁴¹ Adnan Menderes Otobüs Terminali’nin alt tarafında kalmaktadır. Burada suyu kesilmiş bir çay olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

³⁴² Nevşehir’de Nar yoluna bakan kısma bu isim verilmektedir. Eskiden buradan ılık bir su çıktığı için mevkie bu isim verilmiştir.

³⁴³ Adını suyunun renginden alan, antikçağda ise tuzlu akarsu anlamına gelen Halys adıyla anılan Kızılırmak, Anadolu’da kurulmuş medeniyetlere hep ev sahipliği yapmıştır.

³⁴⁴ Keyiş kelimesinin anlamı Türk Dil Kurumunun Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğünde “Keşiş, papaz” olarak geçmektedir. Bu anlama uygun olarak ve yörede de eskiden Hıristiyanların olduğu düşünüldüğünde bu mevkiiin adını alışı belirginleşmektedir. “Bu dere içinde eskiden Keyişler yani papazlar yaşadığı için adına halk arasında Keyiş Dere denilmiştir. Burada böyle Uzundere, İçeridere, Tatarın Dere gibi başka yerler de vardır. Burayı da halk diğerlerinden bu şekilde ayırmıştır. Bu yörede mevkiler ad alırken çoğu zaman şöyle ad almıştır: Bir kişi gelir burada bir yerden toprak alır ve sonra da o bölge o toprağı alan kişinin adıyla anılmaya başlar.

Çayağıl³⁴⁵, İçeridere³⁴⁶, Çay Kenarı³⁴⁷, Dokuz Deresi³⁴⁸, Göller, Guru(Kuru) Pınar, Karankemer Deresi³⁴⁹, Esvap Pınarı, Ulu Dere³⁵⁰, Körçeşme³⁵¹, Damlı Dere³⁵², Subaşı Mevki³⁵³, Çakıllı Dere³⁵⁴, Arka Dere³⁵⁵, İlice³⁵⁶, Sulu Dam³⁵⁷, Altıpınar, Kurban Pınarı, Şeker Pınarı, Kaya Pınar³⁵⁸, Yassı Pınar, Kör Pınar³⁵⁹, Gözek³⁶⁰, Suvermez, Akpınar, Acı Su³⁶¹, Kurugöl, Guru(Kuru)Çay³⁶², Göl Ayağı³⁶³, Cin Deresi, Kırık Pınar³⁶⁴, Tatlı Su³⁶⁵, Ense Pınarı³⁶⁶, Esed Deresi³⁶⁷, Çalı Pınarı³⁶⁸, Ilıca,

³⁴⁵ Çayağıl'da şarlak bir su varmış yani çok akan bir su. Bu su asitli bir suymuş. Bu çayın yani derenin ağzı bağlandığı için buraya Çayağıl deniyormuş. Dağda yayılan hayvanlar orada su içerlermiş. Çünkü derenin önünü biraz kapatıp havuz oluşturmuşlar ve hayvanların orada su içmesini sağlamışlar. Ayrıca orada kayalardan oyma ağıllar varmış ve hayvanlar serin yerde dinlenirlermiş.

³⁴⁶ Göreme kasabasının iç kısmında bir dere olduğundan dolayı, halk arasında İçeridere ya da İçerdere şeklinde anılır.

³⁴⁷ Bu alanda akmakta olan çayın kenarında olmasından dolayı bölgeye bu isim verilmiştir.

³⁴⁸ Bu alan üzerinde dokuz adet dere bulunmasından dolayı bu isim verilmiştir.

³⁴⁹ Karankemer deresi Cevizli'nin devamında yer alır ve aslında 'Karanlık Kemer' şeklindedir. Orada karanlık bir kemer vardır. Karanlık Kemer hep kayadır. Mahsenler vardır ve oyularak aşağı yukarı Avanos'a kadar uzanır; ama Karankemer'i çıktıktan sonra semt adı değişir ve kemer biter orada. Burası hep elle oymadır ve hâlâ gündüz vakti güzünüzün görmeyeceği yer vardır. Orayı gözü kapalı tahmini geçmek gerekir. Vadinin ortasında az bir bahçe toprağı vardır. Kar, yağmur suları geldiği zaman bu toprağı alıp götürmesin, zarar görmesin diye; yerin hemen yan tarafı kayalıktır ve oraya küçük savaklar, tüneller oymuşlardır. Onlar da su erozyonuyla büyüyüp genişlemiştir ve bazı yerleri yıkılmıştır. Karankemer o şekilde oluşmuştur ve ad almıştır.

³⁵⁰ Çardak köyünün güneyine düşmektedir. Burada eskiden kurtların çok fazla olması ve çok ulumalarından dolayı bu isim verilmiştir.

³⁵¹ Çardak köyünün güneyine düşmektedir. Bu alanda bulunan çeşmenin suyunun yıllar önce kesilmesinden dolayı "akmayan" manasında Kör Çeşme adı verilmiştir.

³⁵² Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alan dere kenarında olup, bu derenin kenarındaki kayaların oyulup buraya hayvanlar için dam yapılmasından dolayı bu isim verilmiştir.

³⁵³ Çardak köyünün kuzey doğusuna düşmektedir. Eskiden bu alandan su çıktığı için mevkie bu isim verilmiştir.

³⁵⁴ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda dere vardır ve çakıl taşları da fazladır. Bundan dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

³⁵⁵ Çardak köyünün kuzeyine düşmektedir. Burada bulunan derenin köyün yerleşim yerinin arkasına düşmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

³⁵⁶ Çardak köyünün kuzeyine düşmektedir. Bu alanda bulunan bir çeşmeden parmak kalınlığında su aktığı için, "ince akan su" manasında bu isim verilmiştir.

³⁵⁷ Acıgöl'ün kuzeyine düşmektedir. Burada insanların veya hayvanların içmesi için su kaynağı bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

³⁵⁸ Kaynağı kayaların arasında olduğundan bu pınara da bu isim uygun bulunmuş.

³⁵⁹ Suyu az olduğu için bu ad verilen pınardır.

³⁶⁰ Gözek, Altıpınar köyünde bir mevkiinin adıdır. Çok sulak olan ve su kaynağı bulunan yere verilen addır.

³⁶¹ Acıgöl'ün doğusuna düşmektedir. Burada bulunan bir su kaynağının suyunun acı olmasından dolayı mevkie de bu isim verilmiştir.

³⁶² Derelerin taşmasıyla aşan taş ve kumların oluşumundan meydana geldiği için bu isim verilmiştir. Çay kum ve taşlardan oluşmuştur.

³⁶³ Avanos'un kuzeyine düşmektedir. Burada bulunan bir gölün alt kısmında bulunduğu için bu isim verilmiştir.

³⁶⁴ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Burada bulunan bir çeşmenin yerel ağızda "çörtlen"i yani oluğu kırık olduğu için bu isim verilmiştir.

İnce Dere³⁶⁹, Göl Yeri³⁷⁰, Öksüz Dere³⁷¹, Oğlan Pınarı, Çayıçi, Dereler Mahallesi³⁷², Garağan(Karağan)Dere³⁷³, İçmece Suyu³⁷⁴, İçmece Ayağı³⁷⁵, Fadime Ana Suyu³⁷⁶, Derecik Mevki³⁷⁷, Pınarbaşı³⁷⁸, İmran Suyu, Başdere, İlice, Altınsu³⁷⁹, Guyumcu(Kuyumcu) Deresi³⁸⁰, Anapınar³⁸¹, Eşe Deresi³⁸², Büyük Pınar, Toprak Pınar³⁸³, Kör Pınar³⁸⁴, Ataderesi³⁸⁵, Akpınar.

³⁶⁵ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Burada bulunan bir tatlı su kaynağından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

³⁶⁶ Avanos'un kuzey batısına düşmektedir. Avanos'un yön itibariyle değil de kurulum şekli bakımından yüksekinde bulunmasından dolayı insanın ensesine benzetilmiş ve mevkie bu isim verilmiştir. Bu bölgeden su çıkarılmaktadır ve bundan dolayı da pınar ismi de eklenmiştir.

³⁶⁷ Bu alan dere içinde olduğundan ve Esed isminde birisi burada yaşadığından dolayı bu adı almıştır.

³⁶⁸ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu alanda çok fazla çalı bulunduğu için ve bu çalıların tabanından su çıktığı için buraya Çalı Pınarı denilmiştir.

³⁶⁹ İncesulunun Deresi olarak da bilinir. Yüz elli yıl kadar önce İncesulu Mehmet'in İnesu'dan geldiği ve doğudaki bir dereye bağ dikiğinden dolayı dereye bu ad verilmiştir.

³⁷⁰ Gülşehir'in doğusuna düşmektedir. Irmak kenarında olduğu için aşırı yağmur yağdığı anda arazileri su basmasından, tarlaların göle benzemesinden dolayı bu isim verilmiştir.

³⁷¹ Gülşehir'in güney doğusuna düşmektedir. Burada bir öküz kaybolup öksüz kaldığı rivayet edilmektedir.

³⁷² Dere içinde olduğu için bu isim verilmiştir.

³⁷³ Bu mahalle derenin içinde kaldığı ve güneşi az gördüğü için bu ismi almıştır. Bir derenin içinde olması sebebiyle güneşi çok az alması, sabah geç aydınlanması akşam erken kararması sebebiyle bu isim verilmiştir.

³⁷⁴ Ürgüp'ün kuzeyine düşmektedir. Bu bölgede içme suyu olarak kullanılan bir kaynak olduğu için ve suyunun içmeye uygunluğu sebebiyle mevkie bu isim verilmiştir. İçmece "içmeye müsait" manasında verilmiştir.

³⁷⁵ Ürgüp'ün kuzeyine düşmektedir. İçme sularının artıklarının döküldüğü yerdir.

³⁷⁶ Ürgüp'ün doğusuna düşmektedir. Fadime ana lakabıyla anılan bir kadın vardır ve bu kadın çok iyiliksever birisi olup bu kadının halk arasında sevilmesinden dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

³⁷⁷ Ürgüp'ün doğusuna düşmektedir. Burada ufak bir dere olduğu için mevki bu ismi almıştır.

³⁷⁸ Ürgüp'ün batısına düşmektedir. Burada eskiden çok fazla su oldu için bu isim verilmiştir.

³⁷⁹ Bu mahalleden kaplıca suları çıkarıldığı için "altın gibi değerli, sağlığa yararlı" manasında bu isim verilmiştir.

³⁸⁰ Burada eskiden kuyumculukla uğraşan birisi bulunduğundan dolayı mevki bu ismi almıştır.

³⁸¹ Köy, ismini köy halkının Kör Pınar diye de adlandırdıkları oradaki bir pınardan almaktadır.

³⁸² Kozaklı'nın güneyine düşmektedir. Burada eskiden "Eşe" isminde bir hanım bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

³⁸³ Kozaklı'nın doğusuna düşmektedir. Bu alanda suyun çıktığı alan üzerinde taş ve kaya olmayıp tamamen toprak olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

³⁸⁴ Kozaklı'nın güneyine düşmektedir. Bu alandan çıkan suyun çok az olmasından dolayı buraya bu isim verilmiştir.

³⁸⁵ At Ağa Deresi kısaltılarak 'Ataderesi' denmiştir. Bir ağanın atlarının yayladığı yer olmasından dolayı bu adı almıştır.

2.3.6. Hayvan Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu grupta ise her türden hayvan adını, onlara ait özellikleri veya onların belli bölümlerini gösteren yer adları toplanmıştır. Yer adının yapısında bulunan ya da alını alışında etkili olan hayvan ismi, o adı bu gruba dâhil etmiştir:

Arılık Mevki³⁸⁶, Kössübeleği (Kössü Beleni)³⁸⁷, Deve Boynu Mevki³⁸⁸, Tilkilik Mevki³⁸⁹, Camız Burnu³⁹⁰, Gelenze³⁹¹, Güvercinlik (Vasıl) Vadisi, Porsuk Deliği³⁹², Malardi³⁹³, Büveleklik³⁹⁴, Deve Yazısı (Damlar Üssü(Üstü)³⁹⁵, Çekirge Mevki³⁹⁶, Güvercinlik Köyü, Guzu (Kuzu) Ağılı³⁹⁷, Devebağırtan Yokuşu, Evran Burnu, Davşandüşen(Tavşandüşen)³⁹⁸, Gurt (Kurt) Deresi³⁹⁹, Balıklı Ova Mevki⁴⁰⁰, At Ağılı

³⁸⁶ Kadı Deresinden başlayıp, Keçi Kalesi Mevkiine kadar Vıĭla sınırları uzantısında bir yerdur. Kayadan oyma çok eski yerleşim alanlarında oğul veren arılar buraya yerleştiğinden, buraya “Arılık” ismi verilmiştir.

³⁸⁷ Bu mevkiin toprağı çok yumuşaktır. Burada köstebek de çoktur. Bu nedenle de bu mevki bu isimle anılmaktadır. Halen bu alanda köstebeklerin yeryüzüne çıkardıkları, küçük tümsekler belirli halde görölmektedir.

³⁸⁸ Kâtip Deresi'nin üst kısımlarındaki dağ yamacı olup gerçekten bu dağın doğrutusu deve boynu gibi olduğundan bu isim ile anılmaktadır.

³⁸⁹ Bu mevki de Yapraklı Seki'nin üst kısımları olup, uzantısı eski Avanos yoluna bağlanır. Burada eskiden tilki çok olduğundan ve tilki avları yapıldığından dolayı burası bu ismi almıştır.

³⁹⁰ Bu alanda bulunan kayanın camızın burnuna benzemesinden dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

³⁹¹ “Gelenze” Nevşehir ağzında bir fare türüdür. Bu alanda bu farelerden fazla olmasından dolayı buraya bu isim verilmiştir.

³⁹² Bu alan üzerinde çok fazla porsuk deliğı bulunmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

³⁹³ Çardak köyünün güney batısına düşmektedir. Burada eskiden büyük baş hayvanlar otlatıldığı için bu isim verilmiştir. Büyükbaş hayvanlar için “mal” kelimesi de kullanılmaktadır.

³⁹⁴ Çardak köyünün güney doğusuna düşmektedir. Büvelek Nevşehir ağzında “Hayvanların sinek, böcek vs. haşerattan etkilenmesiyle tepinmesi” manasına gelmektedir. Burada da çok fazla haşerat olması ve hayvanları rahatsız edip büvelek tutturmasından bu isim verilmiştir. Burada “büvelek tutmak” şeklinde söylenmektedir. Büvelek aynı zamanda “Sığırları rahatsız eden bir çeşit sinek, gübre sineğı”dir.

³⁹⁵ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alandan İpek Yol'u geçermiş ve buradan geçen deve kervanlarının develerini burada otlatması sebebiyle mevkie bu isim verilmiştir. Bu alana ayrıca Damlar Üstü denilmesinin sebebi de kayalarda hayvan beslemek için dam bulunmasındandır. Nevşehir ağzında ahıra “dam” da denilmektedir.

³⁹⁶ Çardak köyünün güney doğusuna düşmektedir. Bu alan yıllar önce çekirge istilasına uğradığı için alana bu isim verilmiştir.

³⁹⁷ Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Bu bölgede kuzuların yetiştirilmesi için ağıl vardır ve etrafı yeşilliktir. Kuzu yetiştiriciliğine elverişli olduğu için mevkie bu isim verilmiştir. Herkes koyunlarını kuzularını buraya getirdiğı için kurt saldırılarından güvende olması sebebiyle de kuzu yetiştiriciliğinde tercih edilen bir yerdir.

³⁹⁸ Bol miktarda tavşan bulunan ve arazinin eğiminden dolayı tavşanların yokuş aşağı kaçarken sık sık düştükleri için bu yere böyle bir ad uygun görölmüştür.

³⁹⁹ Avanos'un kuzey doğusuna düşmektedir. Bu alan çok derin olduğu için kurtların buraya indiğı düşüncesiyle buraya bu isim verilmiştir.

⁴⁰⁰ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu alanda yer alan düzlük bir alanda gölet içinde çok fazla balık bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

Mevki⁴⁰¹, At Deresi Mevki⁴⁰², Kallangıç(Kırlangıç) Fırını Mevki⁴⁰³, Tavşancıl Mevki⁴⁰⁴, Küccin(Kuşcu İni)⁴⁰⁵, Kuşadası Mevki⁴⁰⁶, Kartal Pınarı⁴⁰⁷, Camız Öldüren⁴⁰⁸, Guzuluk(Kuzuluk)⁴⁰⁹, Geçi (Keçi) Kalesi(Geçalesi)⁴¹⁰, İbibik⁴¹¹, Boğalı Kilise⁴¹². Araslan, Tilki Kayası⁴¹³, Eşek Gıran (Kıran)⁴¹⁴, Deve Damı⁴¹⁵, Ayılı, Sarı Güvercinlik⁴¹⁶, Gara(Kara)Kuş⁴¹⁷, Böcük⁴¹⁸.

2.3.7. Yükselti Adlarının Verildiği Yer Adları

Burada yükselti, çukurluklar ve diğer engebeleri bildiren sözcülerden oluşan yer adlarını toplanmıştır. Buna göre dağ, tepe, çukur, bel, boğaz, gedik, seki, taş, kaya

⁴⁰¹ Nevşehir'de eski zamanlarda atlar daha fazlaymış. Bu atlar yaylalarda otlatılır ve ağıllarda toplanmıştır. Bu mevki de atların ağılı olduğu için buraya bu isim verilmiştir.

⁴⁰² Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu bölgenin çok sulak bir alan olması sebebiyle yabani atlar buraya otlamaya ve su içmeye gelirlermiş. Bundan dolayı da mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁰³ Avanos'un merkezine düşmektedir. Burada bir fırın vardır. Kırlangıçların ilk geliş ve dönüş zamanlarında havaların soğuk olmasından dolayı kuşlar buradaki fırının sıcaklığından faydalanmak için bu alan etrafında çok fazla dönerler. Halk da buradaki kuşların fazlalığından dolayı bu mevkie bu ismi vermiştir.

⁴⁰⁴ Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Burada çok fazla tavşan olması sebebiyle bu isim verilmiştir.

⁴⁰⁵ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu bölgede kuşları besleyen birisinin evi bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁰⁶ Bu alanda kuşlar çok fazla bulunduğu için bu isim verilmiştir.

⁴⁰⁷ Üzerinde kartalların sıkça dolaştığı görülen pınara verilen addır.

⁴⁰⁸ Derinkuyu'nun güney doğusuna düşmektedir. Buranın Camızı dahi öldürebilecek kadar bataklık olduğunu belirtmek için bu isim verilmiştir.

⁴⁰⁹ Eskiden mahalleliler kuzularını burada otlattıklarından bu mevkie bu isim verilmiştir.

⁴¹⁰ Aralıktan sonra gelen yükselti bir yerde bulunan, birbirine yan yana olan dağ silsilesinden meydana gelmiş bir alana yayılmış, kale kalıntılarına rastlanan bir yerdir. Bu alandaki kale kalıntısı etrafında keçi otlatıldığı için bu isim verilmiştir. Şimdi ise ne kaleden eser kalmıştır ne de güzelim bağlardan ne de içindeki tarihi eserlerden.

⁴¹¹ Derinkuyu'nun kuzeyine düşmektedir. Buraya çok fazla ibibik kuşunun konmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴¹² Bu kilise, Açıksaray'ın girişinden sonra sağ tarafta yer alan ilk kilisedir. İsmi alışı ile ilgili olarak Ali İhsan Açıkgöz eserinde şu bilgiyi vermektedir:

“İçeri girildiği zaman kapının üzerindeki derin bir nişin her iki tarafında, simetrik birbirine bakar şekilde görülen iki boğa kabartmasından dolayı bu adı almıştır.”

⁴¹³ Kozaklı'nın kuzeyine düşmektedir. Bu alan üzerinde çok fazla tilki olmasından dolayı alana bu isim verilmiştir.

⁴¹⁴ Kozaklı'nın doğusuna düşmektedir. Bu alanın toprağı çok sıkı olduğu için eşeklerin bunu taşımakta zorlanmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁴¹⁵ Kozaklı'nın kuzeyine düşmektedir. Dam Nevşehir ağzında “hayvanların beslendiği ahır” manasındadır. Bu alan üzerinde yoldan geçmekte olan develi kafilelerin dinlenmesi, konaklaması sebebiyle alana bu isim verilmiştir.

⁴¹⁶ Ürgüp'ün güneyine düşmektedir. Buradaki kayalıklarda güvercin yetiştiriciliği yapıldığı için ve bu kayanın renginin sarı olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴¹⁷ Ürgüp'ün batısına düşmektedir. Bu bölgede eskiden kartal, atmaca vs. yırtıcı kuşlar olduğundan dolayı ve bunlar kötülük gelebilecek kuşlar olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁴¹⁸ Ürgüp'ün kuzeyine düşmektedir. Burada çok fazla böcek olduğu için bu isim verilmiştir. Nevşehir ağzında böceğe ‘böcük’ denilmektedir.

vb. sözcükleri taşıyan ya da adını böyle bir yükseltiden alan yer adları bu gruba dâhil edilmiştir:

Kahveci ⁴¹⁹, Uzun Bayır⁴²⁰, Daştepe (Taştepe) Mevki⁴²¹, Mercimek Tepesi⁴²², Sürtüğün Bayır⁴²³, Bokludağ⁴²⁴, Kepez ve Kepez Önü⁴²⁵, Gara (Kara) Tepe⁴²⁶, Garşı(Karşı)Dağ⁴²⁷, Küçük Dağ⁴²⁸, Sıla Gediği⁴²⁹, Kızıl Tepe⁴³⁰, Taş Ocakları⁴³¹, Şık Şıkı Bayırı⁴³², Abdi Bayırı⁴³³, Hamam Bayırı⁴³⁴, Kılıç Dağı⁴³⁵, İlfatın Kaya⁴³⁶,

⁴¹⁹ Nevşehir’de bulunan, Kahveci Dağı’ndan ismini almış bir sokaktır.

⁴²⁰ Bu alanda uzun bir bayır olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁴²¹ Taş bir tepenin etrafını çevreleyen bir yerdir. Bu yüzden de buraya bu isim verilmiştir. Vıgla mevkiinin arkasındadır. Çok büyük bir çevreyi kapsamaktadır.

⁴²² Tepe civarında en iyi yetişen ürün mercimek olduğundan mevkie bu isim verilmiştir. Bu yer bir tepenin üstündedir.

⁴²³ Mevki, ismini bu isimle anılan bir bayırdan almıştır. Burası sağlı sollu büyük bir alanı kapsamaktadır. Bu bayır oldukça adı üzerinde küçük bir yokuş alan olmasına rağmen zahmetli bir çıkışı ve ilerlemesi olması sebebinden olsa gerek “sürtük” adını aldığı düşünülmektedir.

⁴²⁴ İsmi aynen Tapu sicilinde de bu şekilde yazılmaktadır. Ali Efendi çeşmesi karşısında hayvanların otlatıldığı bir yerdir. Sığır, zamanına göre camız, koyun ve keçi otlatılmıştır. Buraya hayvanların pisliklerinden dolayı bu ismin verildiği anlaşılmaktadır. Epeyce yükseltide bir alandır ama bazı yerlerinden insan ve hayvan çıkışına geçit vermektedir.

⁴²⁵ Bu günkü televizyon yansıtıcılarının bulunduğu kısım ve etekleri, Kepez mevki olup, ondan sonrakiler de Kepez Önü Mevkiidir. Dağa ve çevresinde bulunan taşlara Kepez dendiğinden buraya bu isim verilmiştir. Kepez, kelimesinin “Yüksek tepe, dağ.” anlamında kullanıldığını biliyoruz. Dağın alt kısmında insan eliyle yapılan mağaralar vardır ve bunlar yerleşim yeri olarak oyulmuş olduğundan dağın altı ve civarı boş kayalıklardan oluşmaktadır.

⁴²⁶ Sürtüğün Bayır’ın kuzeyinden Kepez arasında ve Nevşehir üçgeni arasında kalan, çok geniş bir alana sahiptir. Buranın üzerindeki tepenin kara oluşandan Karatepe ismini almıştır. Buradaki tarlaların çoğunluğu verimsiz bir arazi haline gelmiştir.

⁴²⁷ Bu yer çok büyük bir alanı kapsadığından kendi içinde isimler olarak bölünmüş kısımlara ayrılmıştır.

⁴²⁸ Karşı Dağın eteğinde yer alan, bugünkü eski SSK Hastanesi’nin bulunduğu alandır. Bu yerin bir kısmı Afet Evler Mahallesi, bir kısmı 350 Evler Mahallesi dâhil edilmiş arka kısımları ise halen bağ ve tarladan oluşmaktadır. İsmi, küçük dağın üzerinde bulunuyor olmasından dolayı “Küçük Dağ Mevki”dir.

⁴²⁹ Karşı Dağın Nevşehir’e bakan kısmında olup bulunduğu taşlık arazi içinde bir gedik olduğundan, yeni yetişen gençler de bu yer üzerinde sıra türkeleri söylediğinden bu isim verilmiştir.

⁴³⁰ Kocaçay ismi ile bilinen ve Güzelyurt mahallesinin bir kısmını kapsayan dağ yamacıdır. Toprağının kızıl renkli olmasından dolayı bu ismi almıştır. Dağın çevresi büyük olduğundan diğer yönlerinde başka isimlerle anılan mevkiler de vardır.

⁴³¹ Kızıl Tepenin alt kısımlarından, bugünkü kara yollarının üzerine kadar devam eder. Buradan sarı taş ve benzerleri çıkarıldığından Taş Ocakları Mevkii denilmiştir. Devamında ve komşu olarak Çakmaklık Mevkii vardır.

⁴³² Killi toprağı ile meşhurdur. Yağmurlardan sonra toprağına girenin zor çıkması ve ayaklarından “şık şık” diye ses çıkartmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁴³³ Bektik mahallesinde bulunan dik bir yokuştur. Abdi isimli birisinden ismini almıştır.

⁴³⁴ Mevki, İbrahim Paşa’nın yaptırmış olduğu hamama giderken bir bayır olması sebebi ile bu isimle bilinmektedir.

⁴³⁵ Avanos Yolu üzerindedir. Eskiden bu bölgeden değirmen taşı kesildiği için bu isim verilmiştir.

Çaltıboğazi⁴³⁷, Ayakdaş⁴³⁸, Çardak Bayırı⁴³⁹, Çukur Harım⁴⁴⁰, Dağ Ardi⁴⁴¹, Göztepe⁴⁴², Kaya Dibi, Sırt⁴⁴³, Ağ Yokuşu⁴⁴⁴, Sarnıç Kaya⁴⁴⁵, Tepecik Mevki⁴⁴⁶, Gedik Mevki⁴⁴⁷, Mercimek Kaya⁴⁴⁸, Sayın Başı Mevki⁴⁴⁹, Göğ (Gök) Çakıl⁴⁵⁰, Dikili Daş (Taş)⁴⁵¹, Beş Sivri Mevki⁴⁵², Gözlük Kaya⁴⁵³, Gızıl (Kızıl) Depe (Tepe)⁴⁵⁴, Sıra Gaya (Kaya)⁴⁵⁵, Say Mevki⁴⁵⁶, Daş (Taş) Kesti⁴⁵⁷, Kale⁴⁵⁸, Ziraat Dağı⁴⁵⁹, Maltepesi⁴⁶⁰, Depe (Tepe)Başı⁴⁶¹, Çakıl Kayası⁴⁶², Çardaklı Kaya⁴⁶³, Ağ (Ak)Bel⁴⁶⁴,

⁴³⁶ Acıgöl yolu üzerindedir. İlfat isminde birisinin kaya kenarında tarlası olması sebebiyle bu isim verilmiştir.

⁴³⁷ İki kaya arası bir yerdir. Koyunların araziye gittiği otlamaya gittiği bir boğazdır. Burası Çaltı diye bilinen küçük bir tepe ile Karadağ arasında bir geçit vardır ve arasındaki alana da ‘boğaz’ denirdi. O tepeden adını alarak koyunların otlatıldığı bu mevkie de halk arasında Çaltıboğazi denmiştir.

⁴³⁸ Bu alanda Erciyes Dağı’ndan fırlayan lavların soğuması sonucu alanın ayak şeklini alması buraya adının verilmesinde etkili olmuştur.

⁴³⁹ Bu alanda bulunan yolun Çardak köyüne giden yol üzerinde olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁴⁰ Bu alanda harman yeri bulunduğu için ve bu alanın etrafına nazaran alçakta kalmasından dolayı alana bu isim verilmiştir.

⁴⁴¹ Bu alanda bulunan bir dağın arkasına düşmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁴² Bu alanın biraz yüksek olması ve gelebilecek düşmanlara karşı gözcü tepesi olarak kullanılmasından dolayı buraya bu isim verilmiştir.

⁴⁴³ Çardak köyünün güney doğusuna düşmektedir. Çardak köyünün yerleşim merkezinin arkasına düşmesinden dolayı, insan sırtına benzetilmiş ve mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁴⁴ Çardak köyünün batısına düşmektedir. Bu alanın çok yokuş olmasından dolayı yokuşa bu isim verilmiştir.

⁴⁴⁵ Çardak köyünün güney doğusuna düşmektedir Bu alanda kayaların içinde sarnıç bulunmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁴⁶ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda küçük bir tepe olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁴⁷ Çardak köyünün kuzeyine düşmektedir. Bu alanda diğer köylere gidiş sırasında iki kayanın arasında yol vardır ve iki kayanın arası da gedik kalmış olup bu yüzden de mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁴⁸ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda arazi yapısına nazaran küçük bir kaya bulunmaktadır ve bu kayanın mercimek kadar küçük olduğuna bir benzetmeyle yapılarak mevkie de bu isim verilmiştir.

⁴⁴⁹ Çardak köyünün güneyine düşmektedir. Çarda köyünde lavlardan çıkan taşlara “say” denildiği için ve bu alandan itibaren bu taşların görülmeye başlamasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁵⁰ Çardak köyünün güneyine düşmektedir. Burada bulunan taşların renginin yeşile çalmasından dolayı bu isim verilmiştir. Gök “yeşil” manasında kullanılmaktadır.

⁴⁵¹ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda eskiden bir iki metre yüksekliğinde dikilmiş taşlar bulunmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁵² Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda sıralı bir şekilde bulunan beş tane peri bacası olduğu için mevkie de bu isim verilmiştir.

⁴⁵³ Çardak köyünün kuzeyine düşmektedir. Bu alanda insan gözlüğüne benzeyen kayalar bulunduğu için alana bu isim verilmiştir.

⁴⁵⁴ Acıgöl’ün batısına düşmektedir. Burada bulunan tepenin toprağının renginin kırmızı olmasından dolayı buraya bu isim verilmiştir.

⁴⁵⁵ Acıgöl’ün batısına düşmektedir. Sıralı kayalar bulunduğu için bu isim verilmiştir.

⁴⁵⁶ Acıgöl’ün batısına düşmektedir. Uzun uzun taşlar vardır ve bu taşlar mezar taşı gibi kullanıldığı için mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁵⁷ Acıgöl’ün kuzey batısına düşmektedir. Burada doğum yapan bir kadının, çocuğunun göbek bağını buradaki keskin taşlarla kesmesinden dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

Karadağ⁴⁶⁵, Bayram Depesi (Tepesi)⁴⁶⁶, Çekirdek Çukuru⁴⁶⁷, Söğütlü Tepe⁴⁶⁸, Dikilitaş⁴⁶⁹, Kırk Bayır⁴⁷⁰, Belen⁴⁷¹, Belören⁴⁷², Gelin Cingisi⁴⁷³, Kepez⁴⁷⁴, Beştaşlar, Kulunç Kaya, Cimcime Kayası⁴⁷⁵, Gaya (Kaya) Boğazi⁴⁷⁶, Obruk Çukuru⁴⁷⁷, Gızıl (Kızıl) Depe (Tepe)⁴⁷⁸, Galaycı (Kalaycı) Depesi (Tepesi)⁴⁷⁹, Güney Dağı⁴⁸⁰, Bağın Depe (Tepe)⁴⁸¹, Çatal Kaya⁴⁸², Saz Gaya (Kaya)⁴⁸³, Tepeköy, Bayır Mahallesi⁴⁸⁴,

⁴⁵⁸ Acıgöl'ün kuzey batısına düşmektedir. Eskiden yerleşim yeri iken şimdi terk edilmiş olup şu anda kale kalıntıları mevcuttur.

⁴⁵⁹ Avanos'un kuzeyine düşmektedir. Diğer adı "İğdiş Dağı" olarak geçer. Bu bölge tarımsal faaliyetlere elverişli olduğu için bu ismi almıştır.

⁴⁶⁰ Avanos'un kuzey doğusuna düşmektedir. Etrafı mera olduğu ve hayvan otlatıldığı için bu yer bu isim verilmiştir. Genelde büyük baş hayvana "mal" isminin kullanıldığını görmekteyiz.

⁴⁶¹ Avanos'un kuzey batısına düşmektedir. Tepenin başında olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁶² Avanos'un merkezinde bulunmaktadır. Burada irili ufaklı taşların bulunmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁶³ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu alanda bulunan kayanın çardağa benzemesinden dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁶⁴ Avanos'un batısına düşmektedir. Bu alanın toprağı beyaz renkli olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁶⁵ Avanos'un güney batısına düşmektedir. Bu dağın toprağı kara toprak olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁶⁶ Burada bulunan tepe üzerine dini ve milli bayramlarda bayrak asılmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁶⁷ Derinkuyu'nun kuzey doğusuna düşmektedir. Arazinin yapısı engebeli olup çekirdek şeklinde zeminde aşağıda olması sebebiyle ay çekirdeği başağına benzetilmiştir.

⁴⁶⁸ Derinkuyu'nun batısına düşmektedir. Burası sulu bir alan olduğundan dolayı doğal bir şekilde burada çok fazla söğüt yetiştiği için bu isim verilmiştir.

⁴⁶⁹ Derinkuyu'nun doğusuna düşmektedir. Burada bulunan dikili şekilde bulunan bir taştan dolayı bu ismi almıştır.

⁴⁷⁰ Derinkuyu'nun doğusuna düşmektedir. Zemininin oldukça engebeli olması, yukarı çıkarken zorlanması ve kırka yakın bayır olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁷¹ Dağ beli; iki tepe arasında geçit veren alçakça kısım olduğu için bu mevkii Belen adını almıştır.

⁴⁷² Derinkuyu sınırı ile Orhanlı sınırı arasında olan bir yere Belören demişler. Belören denmesinde ören yerlerinin bulunması ve yüksekliklerin de olması sebebiyle bu mevkie bu Belören adı uygun görülmüştür.

⁴⁷³ Söğütlüdere yolunda, yolun sağında dikili bir cingiye nispetle Gelin Cingisi adı verilmiştir.

⁴⁷⁴ İri kayadan dolayı bu ad verilmiş olabilir.

⁴⁷⁵ Acıgöl'ün batısına düşmektedir. Burada küçük büyük kayalar olduğu için küçük çocuklara benzetilip alana bu isim verilmiştir.

⁴⁷⁶ Acıgöl'ün kuzeyine düşmektedir. Burada bulunan kayaların insan boğazını anımsatmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁴⁷⁷ Acıgöl'ün kuzeyine düşmektedir. Buradan su çıkmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁷⁸ Acıgöl'ün kuzeyine düşmektedir. Burada bulunan bir tepenin toprağının kızıl olmasından dolayı buraya bu isim verilmiştir.

⁴⁷⁹ Acıgöl'ün doğusuna düşmektedir. Burada eskiden kazan, çömlek vs. kaplaması yapıldığı için bu yere bu isim verilmiştir.

⁴⁸⁰ Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Güney tarafına düşen bir volkanik dağ olduğu için bu isim verilmiştir.

⁴⁸¹ Acıgöl'ün güney doğusuna düşmektedir. Tepe bir yer üzerinde ve etrafında bağlar bulunduğu için bu isim verilmiştir.

Gara (Kara) Dağ⁴⁸⁵, Hasan Kalesi⁴⁸⁶, Aktepe, İsmail Sivrisi, Güllü Depe (Tepe)⁴⁸⁷, Gızıl (Kızıl) Katma⁴⁸⁸, Ballı Gaya (Kaya)⁴⁸⁹, Gale (Kale) Önü⁴⁹⁰, Bölük Taş⁴⁹¹, Mantarkaya⁴⁹², Hozankaya Harabeleri⁴⁹³, Gedikkaya, Oğulkaya Köyü(Cırıklar), Yalıntaş Köyü (Taşdeller), Çoraklı Depe (Tepe)si⁴⁹⁴, Hırka Dağı, Atkaya, Minder Kaya, Kerpiç Çukuru⁴⁹⁵, Taşlık⁴⁹⁶, Eğirim Tepesi, Köşektaş, Tarhana Taşı Öz⁴⁹⁷, Kaldırım Boğazi⁴⁹⁸, Uçuk Kayanın Başı⁴⁹⁹, Ağgedik⁵⁰⁰, Tuz Daşı⁵⁰¹, Dede'nin

⁴⁸² Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Buradaki kayaların çok fazla ve çatal şeklinde kayalar olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁸³ Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Kayaların olduğu yerde sazlık olduğu için bu isim verilmiştir.

⁴⁸⁴ Bu mahallenin girişi bayır bir şekilde olmasından dolayı mahalleye bu isim verilmiştir.

⁴⁸⁵ Avanos'un batısına düşmektedir. Orada bulunan dağın eteklerindeki yer alan volkanik siyah taşlardan dolayı mevki bu ismi almıştır.

⁴⁸⁶ Avanos'un güney batısına düşmektedir. Burada bulunan bir kayanın kaleye benzetilmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁸⁷ Gülşehir'in güneyine düşmektedir. Burada gül yetiştirildiği için bu isim verilmiştir.

⁴⁸⁸ Gülşehir'in güneyine düşmektedir. Toprağının renginin kırmızı olmasından dolayı bu isim verilmiştir. Katma ise, üstü kapalı yanları açık kaya parçasıdır.

⁴⁸⁹ Gülşehir'in güneyine düşmektedir. Burada kayaların arasında arı olup arılar bal yaptıkları için ve bu balların zamanında kayaların arasından akmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁹⁰ Gülşehir'in doğusuna düşmektedir. Eskiden burada bulunan kaleden dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁹¹ Gülşehir'in kuzeyine düşmektedir. Bu arazinin çok taşlı olması ve taşlarının bölük bölük olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁴⁹² Gülşehir'in simgesi haline gelen Mantarkaya adeta bir şemsiyeyi andırmaktadır. Üzerindeki sert kaya doğa olaylarıyla erimediği için, kayanın altında yer alan tuf kaya ise eridiği için kaya, mantar biçimini almıştır. Şeklinden dolayı da Mantarkaya ismiyle bilinmektedir. Yörede bu kayanın benzeri başka kaya bulunmamaktadır.

⁴⁹³ Kızılırmak'ın kuzey kıyısında kalan, Yeşilöz Köyü ve takiben Avanos yolu üzerindeki Hozankaya mevkiindeki mağaralarda da eski insanlar yaşamıştır. Buraya özgü peribacaları ve yıkılmış mesken ve mağaralar vardır. Mahalli söyleyişte hozan kelimesi harap anlamına gelmektedir. Hozankaya ise, harap kaya yani harabe demektir.

⁴⁹⁴ Hacıbektaş'ın güney doğusuna düşmektedir. Burasının toprağını tuzlu olması ve tarıma elverişli olmaması sebebiyle bu isim verilmiştir.

⁴⁹⁵ Kerpiç Çukuru, köyümüzün tam ortasında bulunan, şimdiki köy konağı ve PTT şubesinin bulunduğu alandır. Eskiden buradaki toprakla kerpiç yapılır, yapılan kerpiçle de evler, ahırlar yapılırmış. Yazları serin, kışları ise sıcak tutan kerpiç evler, sağlamlığı ve düzenli onarım gerektirmesi sebebiyle günümüzde pek rağbet görmemektedir. Köyümüzde bulunan kerpiç evlerin yüzde doksanı bu alandaki toprakla yapılan kerpiçlerle yapılmıştır. Sel sularının bu alana sürüklediği toprak neredeyse elenmiş gibidir.

⁴⁹⁶ "Köyümüzün kuzeydoğusunda, su deposunun en yüksek yerinde kurulu olduğu bol taşlı bir bölgedir. Adını buradaki taşların çokluğundan alan bölgeden siva toprağı çıkarılmaktadır."

Avuç köyündeki bu bölge ismini içinde barındırdığı çokça taştan alarak "Taşlık" olmuştur. Halk bölgenin fiziki özelliklerine dikkat ederek isimlendirmiştir.

⁴⁹⁷ Kenarındaki büyük bir kayanın adı olup kayanın kullanım amacından dolayı bu adı mevki olarak kullanmışlardır.

⁴⁹⁸ Kaldırım yük koyulan ve zeminden yüksek yapılmış yer olup bu tarihi yolun taş döşenerek yapılması, yol kenarlarına büyük kayalar yerleştirilerek bariyer gibi sıralanması ile hem yolun işareti hem de adının kaydı olmuştur.

⁴⁹⁹ Mevki adını yıldırım düşmesi sonucu bölünüp uçan kayadan almış buranın üst tarafına da Uçuk Kayanın Başı denmiştir.

Dağı⁵⁰², Kazan Tepe⁵⁰³, Çürük Tepe⁵⁰⁴, Ağ(Ak) Bayır⁵⁰⁵, Ganlı (Kanlı) Kaya⁵⁰⁶, Daşlık (Taşlık)⁵⁰⁷, Goç(Koç) Tepesi⁵⁰⁸, Eğrim Tepesi, Avlağı Dağı⁵⁰⁹, Temenni Tepesi, Tepe, 12 Ermiş, Kalpaklı Kaya, Demirtaş Köyü, İltaş Köyü, Karakaya Köyü, Gelin Cingisi⁵¹⁰, Gezbaşı⁵¹¹, Gedik Sokağı⁵¹², Esentepe⁵¹³, Arzu Gediği, Hırkatepesidelik, Sivritaş⁵¹⁴.

2.3.8. Yol Adının Verildiği Yer Adları

Buradaki yer adları genellikle içinde “yol” sözcüğü olan ve herhangi bir yere, bir kişiye ya da başka bir şeye doğru yönelme durumu olan, oraya giden yolun geçtiği mevki anlatan yer adlarıdır:

⁵⁰⁰ Davarların geceleri barındığı kaya kütlelerinin sıralandığı, kalkım yani ileri uzanması ile yağmurdan yaştan korunak olarak kullanılmış yerdir. Bu gedikte hayvanlar yağmurdan korunuyorlar.

⁵⁰¹ Hasanlarlı Ağaların davarlarına tuz yedirildiği yer olduğundan burası bu adı almıştır.

⁵⁰² Doyduk köyünde Dede Türbesi olarak bilinen bir ziyaret yeri vardır. Köy halkı, bu mezarda yatan kişinin tarihi şahsiyetini bilmemektedir. Sadece atalarından burada yatan şahsın, evliya ve Allah dostu biri olduğunu duymuşlardır. İşte, mezarın bulunduğu bölgeye de “Dede'nin Dağı” adını vermişlerdir.

⁵⁰³ Ürgüp'ün doğusuna düşmektedir. Kazan şeklini andıran bir tepe olduğu için bu isim verilmiştir. Bir diğer rivayet ise buraya kazan kalaylamak için gelen insanların burada konaklaması sebebiyle mevkie bu isim verilmiştir.

⁵⁰⁴ Ürgüp'ün doğusuna düşmektedir. Burada çok fazla böcek bulunur ve bunlar toprağı delik deşik ettiklerinden dolayı toprak tarıma elverişli değildir. Bu sebeple de Çürük Tepe ismini almıştır.

⁵⁰⁵ Ürgüp'ün doğusuna düşmektedir. Bu bölgenin topraklarının rengi ak renkte olduğu için bu ismi almıştır.

⁵⁰⁶ Burada eskiden öldürülen bir şahıstan dolayı bu kayanın kana bulanmış olduğunu belirtmek için alana bu isim verilmiştir.

⁵⁰⁷ Ürgüp'ün batısına düşmektedir. Buradan ev yapımı için taş temin edildiği için bu isim verilmiştir.

⁵⁰⁸ Zamanında orada koyun kuzu besiciliği yapılmış olduğu için mevki bu ismi almıştır.

⁵⁰⁹ M.Kaya, Eğrim Tepesi'nin güneye doğru devamında Avlağı Dağı bulunur. Ürgüp'ün tespit edilebilen ilk yerleşim bulguları İngiliz arkeologlarca bu tepede bulunmuştur. Ürgüp'te öğretmenler öğrencilerine buranın adını “atalarımızın av avladığı dağ” olarak açıklarları.” şeklinde açıkladıktan sonra “Avlağı”nın Luvi dilinde “suyun kaynağı” anlamında olduğunu ve bölgedeki Damsa Çayı'nın da kaynağını teşkil ettiğini ekler. Luvi dili ise Anadolu'da Luvilerin kullandığı bir resim yazısıdır. Diğer adı ile Hiyeroglif'tir.

⁵¹⁰ Derinkuyu'nun batısına düşmektedir. Gelinin çocuğunu bazlamayla yıkamasından dolayı cezalandırılıp kayaya dönüştürüldüğü rivayet edilmektedir. Cingi, Nevşehir ağzında “kaya, taş” anlamlarına gelmektedir.

⁵¹¹ Çömlekçi ve Kepez sınırları arasında kalan bir alan olup gez bir kenar timsali olduğundan bu isim verilmiştir. Gez kelimesinin “bel, geçit” anlamının ismin verilmesinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Burası da iki mevki arasında gez(geçit) görevi üstlenmektedir.

⁵¹² Gedik, “Bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne.” anlamındadır. Nevşehir ağzında buraya “Dımık” da denilmektedir. Dımık, Nevşehir ağzında “Bir şeyin ucu, köşesi, sivri çıkıntısı” anlamında kullanılır. Bu sokak da başta, köşede yer aldığı için bu ismi almıştır.

⁵¹³ Yeni bir yerleşim alanı olup bir kısmı 350 Evler Mahallesi'nden bölünerek, Ürgüp asfaltı üzerinde Dedeman Otel'i'ne kadar olan bir yeri kapsamaktadır. Nevkur Blokları ve bunun yanında yapılan diğer başkaca bloklar da dâhil edilerek, burada yaşayanlarında isteği üzerine belediye encümenince Esentepe Mahallesi ismi verilmiş ve muhtarlık haline getirilmiştir.

⁵¹⁴ Bu mahallede sivri bir peri bacası olduğundan dolayı mahalleye bu isim verilmiştir.

Kahya Yolu⁵¹⁵, Şube Yolu⁵¹⁶, Göre Yolu⁵¹⁷, Çarşı Yolu⁵¹⁸, Nar⁵¹⁹, Aksaray Caddesi⁵²⁰, Naryolu⁵²¹, Cami Yolu⁵²², Eski Ankara Yolu⁵²³, Avanos Yolu Mevki⁵²⁴, Susa Yolu (Cici Yol)⁵²⁵, Dere Yolu⁵²⁶, Dut Yolu, Gâni (Kağrı) Yolu⁵²⁷, Değirmen Yolu⁵²⁸, Göç Yolu⁵²⁹, Hacı Yolu⁵³⁰, Göç Yolu⁵³¹, Hacılar Yolu⁵³², İnce Yol⁵³³, Til Yolu⁵³⁴, Eğri Yol⁵³⁵, Yolak Mevki⁵³⁶, Asma- Asma Yolu⁵³⁷, Kum Yolu⁵³⁸,

⁵¹⁵ Kahya isminin neden verildiğini bulamadık. Ancak “yol” kelimesinden dolayı bir yere ya da kişiye doğru yöneliş olduğu için bu adı da almayı uygun gördük.

⁵¹⁶ Burası, askerlik şubesine giden yol olduğu için buraya bu isim verilmiştir.

⁵¹⁷ Göre Kasabasına giden yoldan dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁵¹⁸ Bu sokağın çarşıya giden yola sahip olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁵¹⁹ Nevşehir’in yakınında bulunan Nar kasabasına istinaden sokağa bu isim verilmiştir. Geçiş yoludur.

⁵²⁰ Aksaray iline doğru giden yol olmasından dolayı caddeye bu isim verilmiştir.

⁵²¹ Bu sokağın bulunduğu alanda Nar Kasabasına giden yol bulunduğu için sokağa bu isim verilmiştir.

⁵²² Bu sokağın yolunun camiye çıkmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁵²³ Ali Efendi çeşmesi dediğimiz yerden ayrılan ve eskiden Ankara’ya gidilen, şimdi ise, Ankara yolunu bilmeyen kişilerin kullandıkları, Çat ve Basan Sarnıç yerleşim alanları arasında kalan yol üzerindedir.

⁵²⁴ Bugünkü Dedeman Otelinin kuzeyinden itibaren giden yolu takiben Avanos ilçesine gidildiğinden, Avanos Yolu Mevkii ismini almıştır. Şimdi ise “Eski Avanos Yolu” olarak anılmaktadır. Bu mevkiin bir kısmı Uçhisar Belediyesi sınırlarında kalmaktadır. Büyük bir kısmı ise Nevşehir hudutları içindedir.

⁵²⁵ “Susa’ya giden yol” manasında kullanılmıştır.

⁵²⁶ Bu alanda bulunan yolun derin dere diye anılan yerin yolu üzerinde bulunmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁵²⁷ Eskiden burada kağrıların geçmesi için yol bulunduğu için buraya bu isim verilmiştir.

⁵²⁸ Çardak köyünün güney batısına düşmektedir. Burada eskiden Kaymaklı Kasabası’ndaki değirmene yük taşıyan kervanların geçmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

⁵²⁹ Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Çardak Köyü’nden İpek Yolu’nun geçmesinden ve bu yolun Göç Yolu diye adlandırılmasından dolayı mevkie de bu isim verilmiştir.

⁵³⁰ Acıgöl’ün güneyine düşmektedir. Hacca gitmek için hacı adaylarının buradan geçmesinden dolayı mevkie bu isim verilmiştir. “Hacca gidilmek için kullanılan yol” manasındadır.

⁵³¹ Derinkuyu’nun doğusuna düşmektedir. Eskiden İhlara Vadisi’ne su bulmak için gelen insanların kullandığı doğudan batıya uzanan bir yoldur.

⁵³² Derinkuyu’nun güneyine düşmektedir. Hacca gitmek için hacı adaylarının kullandığı Niğde’ye kestirme ulaşan bir yol olduğu için bu isim verilmiştir.

⁵³³ Derinkuyu’nun güneyine düşmektedir. Yolun dar ve sel yatağından geçmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

⁵³⁴ Derinkuyu’nun doğusuna düşmektedir. Til köyüne giden yol bulunduğu için bu isim verilmiştir.

⁵³⁵ Acıgöl’ün kuzeyine düşmektedir. Bu bölgede bulunan bir yolun eğri büğrü olmasından dolayı bölgeye bu isim verilmiştir.

⁵³⁶ Acıgöl’ün güney batısına düşmektedir. Hacıyoluna giden kestirme bir yol olduğu için bu isim verilmiştir.

⁵³⁷ Çekirdek çukuruna giderken büyük dere içinde asmalar(bağ) olduğundan Asma veya Asma Yolu adıyla anılmıştır.

⁵³⁸ Kum deresi ve bu dereye kum banyosu yapılmaktaydı. Burası, Derinkuyu’nun doğusunda bulunan kum deresine giden yoldur.

YalaklıYol⁵³⁹, Tuz Yolu⁵⁴⁰, Akyol Sokağı⁵⁴¹, Mezere⁵⁴², Etembağ Yolu⁵⁴³, Yalaklı Yol⁵⁴⁴, Koyun Yolu⁵⁴⁵, Kızıl Yolak, Dört Yol⁵⁴⁶.

2.3.9. Düzlük Adlarının Verildiği Yer Adları

Bu başlık altında değerlendirdiğimiz yer adları ova, tarla, alan, yazı, bağ, bahçe gibi coğrafi nesnelere karşılık gelen yer adları, düzlük adı kökenli yer adları olarak değerlendirilmiştir. Yer adının yapısının içindeki bu sözcükler esas alınmıştır:

Ertaş Yaylası Mevki⁵⁴⁷, Karşıdağ Döleği⁵⁴⁸, Tunus Bağı⁵⁴⁹, Eski Bağ, Bağlıdere⁵⁵⁰, Bağolmaz⁵⁵¹, Yazı, Büyük Tarla⁵⁵², Dölek Mevki⁵⁵³, Özyayla, Yazıhöyük⁵⁵⁴,

⁵³⁹ Demirci mahallesinde yağmur suyu biriken bir yalak vardı ve yanından da bir yol geçiyordu. Bu ad da bundan dolayı verilmiştir.

⁵⁴⁰ Tuz Köyü'ne giden bir yol olduğu için bu isim verilmiştir.

⁵⁴¹ Bu sokakta yolların beyaz renkli topraktan oluşması ve sürekli tozmasından dolayı bu isim verilmiştir. Eski ismi de Tozağan'dır.

⁵⁴² Derinkuyu'nun kuzeyine düşmektedir. Burada bulunan mezarlığa giden yol olduğu için mezar kelimesine yönelme hali ekinin getirilmesiyle yapılmış bir kelimedir.

⁵⁴³ Batkın Halil İbrahim'in kardeşi Etem Ağa varmış. Etem'in bağından dolayı Etembağ demişler.

⁵⁴⁴ Derinkuyu'nun batısına düşmektedir. Bu alanda hayvan sulamak için yalak adı verilen su yolları olduğu için bu isim verilmiştir.

⁵⁴⁵ Ürgüp'ün güneyine düşmektedir. Bu bölgeden eskiden koyunların güdülmeye götürülürken kullanılan bir yol olmasından dolayı bölge bu ismi almıştır.

⁵⁴⁶ Köyün eski adı "Halaka" dır. Komşu köy Bağlıca'nın koyunlarını barındırmak için yaptıkları ağaçların bulunduğu mevkide olması ve bu bölgeye Halka Ağıl adını vermeleri nedeniyle köyün ilk adı "Halka Köy" olduğu ve daha sonra adının "Halaka Köyü" olarak değiştiği ve sonuçta 1954 yılında Dört Yol Köyü olarak değiştirilerek bugünkü resmi adını aldığı belirtilmektedir; ancak ilçe halkı köy adının yıllar önce değiştirilmiş olmasına rağmen "Halaka" adını kullanmayı tercih etmektedir.

⁵⁴⁷ Burası, Rahdivan Çiftliği, Vığla, Boğaz köyüne kadar olan bir uzantının güneyinde olup Ertaş Dağı çevresinde bulunduğundan bu ismi almıştır.

⁵⁴⁸ Karşı Dağın tepesindeki düzlük olup burada bağ ve tarlalar mevcuttur. Dağın düzlüğünde çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bulduğu yerin ismi verilmiştir. Bilindiği üzere dölek, "Düzlük" anlamında da kullanılmaktadır.

⁵⁴⁹ Bu bölgede Tunus'tan gelen kişiler oturduğu için ve onlara ait bağlar olduğu için Tunus Bağı denilmiştir. Aynı şekilde bir de Cezayir mevkiinde de Cezayir'den gelenler otururlarmış.

⁵⁵⁰ Uçhisar'da başlayıp, Çavuşin'de biten bu vadi ismini, içinde bulunan bağlardan alır.

⁵⁵¹ Burası Uçhisar'da bir mevki adıdır. Halkın açıklaması ve söylemek istediği: 'Burada fazla bağ olmaz.' şeklindedir. Tapu gibi resmi belgelerde de bu bölgeye 'Bağolmaz' denir. Bağ yapılmaya uygun bir alan olmadığından dolayı halk buraya bu adı vermiştir.

⁵⁵² Çardak köyünün doğusuna düşmektedir. Bu alanda bulunan tarlanın, mirasçıları tarafından hiç bölünmemesinden dolayı mevki de bu ismi almıştır.

⁵⁵³ Çardak köyünün kuzeyine düşmektedir. Bu alanın düz ve verimli toprakları olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁵⁵⁴ Kasaba adının Osmanlı yönetiminde(1530) Yazır olduğunu düşünüyoruz. Bu dönemde Melegübi olan nahiyenin karye ve mezra olarak on yedi yerleşim birimi bulunmaktadır. Derinkuyu ilçe sınırları içinde üç yığma höyük vardır. Bunlar Til köyündeki Manayı, ilçenin doğusunda eski bir yerleşim yeri

Bahçelievler⁵⁵⁵, Bahçeli⁵⁵⁶, Bahçe⁵⁵⁷, Bağlıca, Köybağ⁵⁵⁸, Yazı Mevki⁵⁵⁹, Garşı (Karşı) Bağ⁵⁶⁰, Eski Bağlar⁵⁶¹, Bahçeli, Ovaören⁵⁶², Bakı Bağ⁵⁶³, Dede Bağ, Şen Bağ⁵⁶⁴, Karaova, Çukurtarla⁵⁶⁵, Mera⁵⁶⁶, Erbağın Düz⁵⁶⁷, Boztarla⁵⁶⁸, Gara (Kara) Yazı⁵⁶⁹.

2.3.10. Tanımlayıcı Karakterli Yer Adları

Bölgenin kendine özgü bir özelliğinden kaynaklanan yer adlarını bu grupta değerlendirmeyi uygun bulduk. Bu adlarda doğrudan doğruya nesneye ait bir özellik bildiren sözcükler kullanılır. Dolayısıyla da genel olarak sıfat tamlaması biçiminde karşımıza çıkar. Ancak her sıfat tamlaması biçiminde karşımıza çıkan ya da o yerin kendine özgü bir özelliğini anlatan yer adları da bu grup içine alınmamıştır; çünkü o yer adının başka bir özelliği daha ağır basmıştır. Tanımlayıcı yer adları içine, yer

olan Kırağçaşar mevkiinde ve Yazıhöyük içindeki höyüklerdir. Yazıhöyük'te bulunan höyük kasabaya adını vermiştir.

⁵⁵⁵ Bu mahalle, Herikli Mahallesi'nin kuzey kısmında yeni gelişen bir mahalledir. Bahçeşehir Mahallesi ismi altında yeni bir mahalle ihdas edilmiş olup, evlerin çevresinde küçük de olsa bahçeler bulunduğundan bu ismin verilmesi belediye encümenince uygun görülmüştür.

⁵⁵⁶ Bu sokaktaki evlerin önünde bahçeler olması sebebiyle sokağa bu isim verilmiştir.

⁵⁵⁷ Bu sokaktaki evlerin önünde küçük küçük bahçelerin olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁵⁵⁸ Avanos'un kuzeyine düşmektedir. Bu bölgede bağlık yerler olduğu için mevki bu isimi almıştır.

⁵⁵⁹ Avanos'un güneyine düşer. Burası düzlük olduğu için bu isim verilmiştir. Şimdi şehir merkezidir. Düzlük olması yerleşime en müsait yer olması sebebiyle burası şehir merkezi seçilmiştir. Yazının "Düz yer" anlamına uygun olarak mevkie ad verilmiştir.

⁵⁶⁰ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Burada bulunan ve halen de mevcut olan sıra sıra bademlerden, bağlardan ismini almıştır. Bu bölgeden eskiden asker uğurlaması yapılmaktaymış.

⁵⁶¹ Eski Bağ Yolu olarak da bilinen bu yere; ilçede ilk bağların yetiştirildiği için bu ad verilmiştir. Çekirdek Çukuru'na giden yol mevki olarak bilinmektedir.

⁵⁶² Ovaören'in önceki adı Göstesin'dir. Düz bir ovada kurulmuştur. Kasabanın ortasında çok eski yerleşim yerleri olan mağaralar vardır. Kasabada adeta tarihi eserlerin kokusu hissedilmektedir. Kasabanın düz bir alanda kurulmuş olması ve bir ören yeri oluşturması sebebiyle Ovaören adını aldığını belirtebiliriz. Göstesin için ise şu bilgiye ulaşmaktayız: "Osmanlılar döneminde 'güzel' anlamına gelen Göstesin adı, yakın bir tarihte Ovaören olarak değiştirilir.

⁵⁶³ Hacıbektaş'ın kuzey batısına düşmektedir. Hacıbektaş Veli'nin talebelerinden Baki'nin bağının olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁵⁶⁴ Hacıbektaş'ın kuzey doğusuna düşmektedir. Burada bulunan bağların çok verimli olması ve hasat zamanında üreticisine adeta şenlik yaşatıyormuş gibi olması sebebiyle bu isim verilmiştir.

⁵⁶⁵ Kozaklı'nın doğusuna düşmektedir. Bu alanın etrafına göre çukura düşmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

⁵⁶⁶ Kozaklı'nın doğusuna düşmektedir. Bu alana 1950'li yıllarda Bulgaristan'dan göçenlere devlet tarafından topraklar tahsis edilmiştir. Daha sonra bu göçmenler buraları terk ettiği için bu alanlar mera olarak isimlendirilmiştir.

⁵⁶⁷ Kozaklı'nın kuzeyine düşmektedir. Bu alan üzerinde "Erbağlar" diye anılan aşiret oturduğu için ve bu alanın düzlük olmasından dolayı "Erbağın Düz" denilmiştir.

⁵⁶⁸ Köydeki bu tarlaya, toprağının rengi boz olduğundan "Boztarla" demişler.

⁵⁶⁹ Ürgüp'ün doğusuna düşmektedir. Toprağının renginin kara olmasından dolayı ve tarıma elverişli olduğu için bu isim verilmiştir.

adını oluşturan kelimenin anlamı kesin olarak belirlenememiş, köken itibariyle hangi grupta değerlendirmek gerektiği tam olarak tespit edilememiş olan yer adları da dâhil edilmiş olup bunlarla ilgili bilgi de yine dipnotlarda verilmiştir:

Yeni Dünya⁵⁷⁰, Gulaklı (Kulaklı)⁵⁷¹, Gara (Karataş)⁵⁷², Ağbayır (Akbayır)⁵⁷³, Büyük Hark⁵⁷⁴, Acı Kiraz⁵⁷⁵, Güllüce⁵⁷⁶, Mermerli Burun⁵⁷⁷, Garanlık (Karanlık) Dere⁵⁷⁸, Taşlıbel⁵⁷⁹, Yeni Çeşme Mevki⁵⁸⁰, Tozağan⁵⁸¹, Yapraklı Seki⁵⁸², Alçılık⁵⁸³, Çakmaklık⁵⁸⁴, Maşatlık⁵⁸⁵, Kırk Eşikli Sarnıç⁵⁸⁶, Gara (Kara) Yazı⁵⁸⁷, Göbekli⁵⁸⁸,

⁵⁷⁰ Sürtüğün Bayır üzerinden başlayan, Ali Efendi çeşmesi uzantısında güney kısımlara doğru Keçi Kalesi ile sınırdış olan bir yerdir. Zamanında burası harap bir yer iken, bahçe ve bağlara tarlaları tahsis edildikten sonra her eline geçen kendisine bir yer ayırdığından, “Yeni Dünya” ismini almıştır. Şimdi ise çoğunluğu harap durumdadır.

⁵⁷¹ Arazisi Dügün Yurdu arazisi ile komşu olup bu iki mevki birbirine karışık durumdadır. Toplam arazi kabaca bir kulak şeklini andığından bu isim Kulaklı olarak yerleşip kalmıştır.

⁵⁷² Eski askerlik şubesinin alt tarafından Nifa Evleri, eski mal pazarının altından yukarı çay istikametine uzanan bir kısmı, Yeni Sanayi ve Zahir Pazarını kapsayan bir alan içinde olup, ismini derelerin kenarında görülen kara taştan almıştır.

⁵⁷³ Gülşehir'e giden yolun sol kısmında kalan alan olup asfalt yapılmadan önce toprağının beyaz oluşundan bu ismi almıştır.

⁵⁷⁴ Yukarıda anlatılan İvriş Harkı ile Karşı Dağ arasında kalan bir suluma alanı iken, çoğunluğu yerleşim alınana giren bir yer olup, ismini bu arktan almıştır.

⁵⁷⁵ Büyük Hark ile Karşı Dağ arasında bulunan bir alan olup burada yetişen kirazların acı olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁵⁷⁶ Büyücek bir alanı kapsayıp, dağ yamacında güller açan bir yer olduğundan Güllüce ismini almıştır.

⁵⁷⁷ Karşı Dağın Göre kısmında ve bir kısmı Nevşehir ve bir kısmı da Göre Kasabası'na ait olan bir arazidir. İsmi burada çokça bulunan mermer parçalarından almıştır.

⁵⁷⁸ Karşı Dağın arka tarafından, Kâtip Deresi yönündedir. Dağ ile Katip Deresi'nin üstündeki dağ arasında bulunmasından, ikinci vaktin den hemen sonra burada hava kararmaktadır. “Karanlık Dere” ismini bundan dolayı almıştır.

⁵⁷⁹ Hasan Emmi türbesinden, Ürgüp yolu üzerinde uzantıya sahip kavşaktan sonra bir kısmı Güzelyurt Mahallesi sınırları içinde kalan büyük bir alandır. Çoğunluğu yerleşim alanına ayrıldığından, dağ yamacında tarıma elverişli kısımlar ile Nevşehir Mezarlığına ayrılan yerler kalmıştır. İsmi de bu arazinin toprağının taşlı olmasından almıştır.

⁵⁸⁰ İsmi, Damat İbrahim Paşanın kızı Fatma Sultanın yaptırmış olduğu ve bugün üzerinde kitabesi bulunun, halen engelli bakım yeri olarak yapılan yerin yanında olan, sarı taştan imal çeşmeden almıştır. Çoğunluğu yerleşim alanına girmekle az bir arazi kalmıştır, kalan kısımlarda imar alına alınmıştır.

⁵⁸¹ Arazinin toprağının çok yumuşaktır ve eskiden ufak bir rüzgârla hortum oluşturan bir yer olduğu için bu ismi almıştır. Çoğu kısmı askeriye altındadır. Yoğunluk yaşanan bir kısmı da imara girmiş, mezarlığın karşısında büyük bir alan oluşturmuştur.

⁵⁸² Çakmaklık sırtlarını kapsayan yamaçlardaki mor yeşil alanların hepsi de “Yapraklı Seki” ismi ile anılmaktadır. Burada bağ, diğer yerlere nispeten daha fazladır. Dolayısıyla da yaprağı da boldur. Bağlar da birbirine pareler sekiler halinde bulunduğundan “Yapraklı Seki” ismini almıştır.

⁵⁸³ Eskiden buradan alçı taşı çıkarıldığı için mevkie bu isim verilmiştir.

⁵⁸⁴ Eskiden ateş yakabilecek kibrit vs. olmadığından, bilindiği üzere tiryakiler sigaralarını bir çelik parçası ve birde çakmak taşı tabir edilen taşı birbirine vurmakla çıkan ateşten yakarlarmış. Hatta odun ocaklarının bile bununla yakılması mümkünmüş. Orada bu taş çok olduğundan bu isim verilmiştir.

⁵⁸⁵ Burası da Rumlar tarafından mezar yeri olarak kullanılmıştır. Çevresinde Rumlara ait bağlar ve hayvan yayılım yerleri bulunduğu, şimdi ise tamamen terk edilmiş olduğu görülmektedir. Bir kısmı

Yalnız Mezar⁵⁸⁹, Haflı⁵⁹⁰, Yakın Çorak⁵⁹¹, Kırmızı Toprak⁵⁹², Aydınlı, Çakmaklı Sokak⁵⁹³, Aydınkırağı⁵⁹⁴, Kaymaklı, Ada Mevki⁵⁹⁵, Derin Dere⁵⁹⁶, Gara (Kara) Gum (Kum), Kör Guyu (Kuyu), Madala⁵⁹⁷, Maara (Mağara), Tekelli, Sulusaray, Balcın⁵⁹⁸, Basansarnıç⁵⁹⁹, Kara Kum⁶⁰⁰, Davullu⁶⁰¹, Aşağı Yazı⁶⁰², Tozkoparan Mevki⁶⁰³, Garşı (Karşı) Mahalle⁶⁰⁴, Harımlı(Harmanlı)⁶⁰⁵, Topraklık⁶⁰⁶, İno (İN ÖNÜ) Mevki⁶⁰⁷, Duz

imara sonradan alınmıştır. Maşat kelimesinin anlamları şunlardır: “Giysi yıkanan açık ya da kapalı yer, çamaşırılık.” Bir diğer anlamı: “Güreşçi”. Bir başka anlamı da “Müslüman olmayan kimselerin sinliği.” Bu anlamlardan hareketle “Maşatlık” ın “Mezarlık” anlamında kullanıldığını söyleyebiliriz.

⁵⁸⁶ Bölgede eskiden hayvanların su içebileceği sarnıçlar olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁵⁸⁷ Bu bölgenin arazisinin toprağı kara olup çok verimli olduğu için bu isim verilmiştir.

⁵⁸⁸ Kara yazı mevkiinin üst tarafındadır. Göbekli denilmesinin sebebi iniş ve çıkışların çok kavisli olmasından insan göbeğı ile benzerlik kurulmuş ve mevki bu ismi almıştır.

⁵⁸⁹ Bu isimle anılan iki yer vardır: Birincisi Nevşehir Üniversitesini geçince taş ocaklarının altındadır. Diğer yer ise Ürgüp yolu üzerinde Uçhisar kavşağına varmadandır. Her ikisinde de yalnız mezar bulunur.

⁵⁹⁰ Nevşehir ağzında suya ‘‘haf’’ denildiğı için ve burada bol su olduğu için ‘‘Haflı’’ denilmiştir. Yeni Mahalle sınırları içerisinde bulunmaktadır.

⁵⁹¹ Bu gün 2000 Evler Mahallesi sınırları içerisinde çok tuzlu bir su kaynağı olduğu için ve bu tuzlu suyun bağlarda çoraklığa neden olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁵⁹² Cumhuriyet Mahallesi sınırları içerisinde. Toprağının kırmızı olmasından bu isim verilmiştir.

⁵⁹³ Burada çakmaktaşı olduğundan dolayı buranın adı Çakmak sokaktır. Burada çok sert bir cingitaş vardır ve bu taşa demirle vurulduğunda ateş çıkmaktadır. Eskiden demire pamuk sarılırmış, bu taşa vurdukça pamuk yanar ve ateş çıkarmış. Çoğu zaman pamuk da bulunmaz, baharda kavaklardan dökülen pamuklar toplanır, bir keseye konur ve biriktirilir sonra da onunla ateş tutturulmuş.

⁵⁹⁴ Güneş batarken çok güzel bir görüntü oluşan bu yerde aydınlık olması nedeniyle Aydın denirken kırağı ise aydınlığı sonradan kırdığı için söylenmiştir. Kasaba karardığında orada güneşin son ışıklarını görebilirsiniz ve bu ışıklar en son burada kırılır ve gider. Bu sebeple bölgedeki bu panoromik alana Aydınkırağı ya da Aydınkıraa denir.

⁵⁹⁵ Bu alanın etrafı yollarla çevrili olması ve etrafına göre biraz yüksek olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁵⁹⁶ Bu alanda bulunan derenin iki kaya arasında olmasından ve etrafına göre alçakta bulunmasından dolayı buraya bu isim verilmiştir.

⁵⁹⁷ Bu alandan ‘‘madala’’ taşının çıkarılmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁵⁹⁸ Köyün adı, yıllar önce buraya yerleşen köylüler arıcılıkla uğraştığı için Balcın olmuştur.

⁵⁹⁹ Köy ismi yıllar önce bölgedeki çok sayıda olan su sarnıçlarının batmasıyla ‘Batansarnıç’ ismiyle anılmış zamanla bu kelime ‘Basansarnıç’ a dönüşmüştür.

⁶⁰⁰ Çardak köyünün batısına düşmektedir. Burasının toprağı siyah renkli olduğu için bu isim verilmiştir.

⁶⁰¹ Çardak köyünün güneyine düşmektedir. Bu alanda eskiden yer altı şehirlerinin olduğu bölümden davul sesinin duyulduğu söylendiğı için bölgeye bu isim verilmiştir.

⁶⁰² Çardak köyünün güneyine düşmektedir. Bu alan çevreye göre alçakta kaldığı ve düz bir alanda olduğu için bu isim verilmiştir.

⁶⁰³ Çardak köyünün güney batısına düşmektedir. Bu alanda eskiden hortum çıktığı için ve köye toz getirdiğı için bu isim verilmiştir.

⁶⁰⁴ Çardak köyünün batısına düşmektedir. Bu alan köyün yerleşim alanının karşısına düşmesinden dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁰⁵ Çardak köyünün kuzey doğusuna düşmektedir. Bu alanın köyün harman yapılan yerine gidilen yol üzerinde olmasından dolayı alana bu isim verilmiştir.

⁶⁰⁶ Çardak köyünün kuzey doğusuna düşmektedir. Eskiden bu alandan köylü, evlerini yapmak için toprak almış. Bundan dolayı mevkie de bu isim verilmiştir.

(Tuz) Taşı⁶⁰⁸, Çiftlik, Acıgöl, Yukarı Mahallesi, Çayırli Mahallesi, Bahçeli Mahallesi, Kepez Önü⁶⁰⁹, Gara (Kara) Kepez⁶¹⁰, Çukurören⁶¹¹, Kılıcın Kaya⁶¹², Nevşehir⁶¹³, Avanos, Gızıl (Kızıl) Yer⁶¹⁴, Kızılöz⁶¹⁵, Çeç Tümülüsü, Bozca, Büyükayhan, Til, Gülşehir, Gara(Kara)Yatak⁶¹⁶, Gümüşkent, Derinkuyu, Baş Mahalle⁶¹⁷, Çağşırılık⁶¹⁸, Kemercik⁶¹⁹, Kozaklı, Ürgüp, Peribacası, Ada Sokağı⁶²⁰, Dar Sokağı⁶²¹, Eski Sanayi Meydanı⁶²², Muşkara Caddesi⁶²³, Edirek⁶²⁴, Göreme, Avcılar, Yeni Mahalle, Yukarı Mahalle, Orta Mahalle, Ambar⁶²⁵, Ballica⁶²⁶, Tahtalı,

⁶⁰⁷ Çardak köyünün kuzeyine düşmektedir. Bu alanda hayvan inleri bulunmasından dolayı buraya bu isim verilmiştir.

⁶⁰⁸ Çardak Köyü'nün güney doğusuna düşmektedir. Bu alan üzerinde bulunan kayaların tuzlu olmasından dolayı alana bu isim verilmiştir.

⁶⁰⁹ Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Kaya ve mağaraların fazla ve çok eski bir yerleşim yeri olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶¹⁰ Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Burada bulunan mağara ve kayalıkların renginin siyah olmasından dolayı mevki bu ismi almıştır.

⁶¹¹ Acıgöl'ün güneyine düşmektedir. Yine burada mağaralar çok fazladır ve etrafına göre çukur olduğu için mevki bu ismi almıştır.

⁶¹² Acıgöl'ün kuzeyine düşmektedir. Burada bulunan kayaların çok sivri olmasından dolayı kılıca benzetilmiş ve mevkie bu isim verilmiştir.

⁶¹³ 1725 yılında Damat İbrahim Paşa'nın emri ile Muşkara köyünün adı 'yeni şehir' anlamına gelen Nevşehir'e çevrilmiştir.

⁶¹⁴ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Kızılırmak kenarındadır. Toprağı kızıl olduğu için mevki bu ismi almıştır.

⁶¹⁵ Avanos'un batısına düşmektedir. Toprağının kızıl olmasından dolayı ve tarıma elverişli olmasından dolayı bu ismi almıştır. Nevşehir ağzında tarıma elverişli araziye "öz" adı verilmektedir.

⁶¹⁶ Gülşehir'in doğusuna düşmektedir. Toprağı siyah ve verimli olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶¹⁷ Derinkuyu'nun kuzey doğusuna düşmektedir. Nüfusu çok yoğun olduğu için ve ilk kurulan mahalle olduğu için "başlangıç, ilk" manasında bu isim verilmiştir.

⁶¹⁸ Derinkuyu'nun güney batısına düşmektedir. Zemininin gevşek olması ve toprak altı sularının zemine yakın olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶¹⁹ Derinkuyu'nun doğusuna düşmektedir. Kemer taşı kesimi yapıldığı için bu isim verilmiştir.

⁶²⁰ Bu yerin etrafı yollarla çevrilidir ve sokak ortada kalmıştır. Bundan dolayı adaya benzetildiği için sokağa bu isim verilmiştir.

⁶²¹ Bu sokağın olduğu yer çok dar olduğu için sokağa bu isim verilmiştir.

⁶²² Eskiden sanayi olarak işlev gören yerin ortasındaki büyük meydana dır. Adını da bu eski sanayi meydanından almıştır.

⁶²³ Muşkara, Nevşehir'in eki adıdır ve bu caddeye isim olmuştur.

⁶²⁴ Bu yerin çoğunluğu Nev-kur blokları içinde kalmış, arka ve iç kısımları imara açılmaktadır. Bir kısmı halen dağ yamacındadır. Burada zamanında çeşitli meyve ağaçları bulunmasından dolayı çok eskilerde "Yedi Renk" olarak söylendiği anlatılır. Buranın bekçisinin "Y" harfini telaffuz edemediği ve "Yedi Renk" yerine "Edirek" ismini kullandığı şeklinde rivayetler vardır. Bir başka anlatıma göre de Rumlar burada mevcut iken, onların "Edirek" ismini vermiş oldukları yönündedir.

⁶²⁵ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu alanda meyvelerin saklanması ve tazeliğini koruması için doğal olarak oluşmuş kaya vs. vardır. Buralara bir ambar gibi meyvelerin konmasından dolayı alana da bu isim verilmiştir.

⁶²⁶ Avanos'un kuzey batısına düşmektedir. Buradan çıkan suyun çok tatlı olmasından dolayı "bal gibi" manasında bu isim verilmiştir. Buradan çıkan suyun oldukça şifalı ve kükürtlü olduğu söylenmektedir.

Gırhı (Kırkı)⁶²⁷, Demirci Mahallesi⁶²⁸, Tandır Toprağı (Cingiler)⁶²⁹, Açık saray⁶³⁰, Eski yaylacık Köyü (Deller), Gökçetoprak, Galdırım (Kaldırım)⁶³¹, Galdırım (Kaldırım) Gâvur Harmanı⁶³², Döllük⁶³³, Düğün Yurdu, Bağırsak⁶³⁴, Çat⁶³⁵, Pekmez Toprağı⁶³⁶, Kara Yer⁶³⁷, Göbeklik⁶³⁸, Tandır Toprağı⁶³⁹, Arabacı Mezarı⁶⁴⁰, Andaç⁶⁴¹, Hızarcı⁶⁴², Güzelyurt, Meydan, Eski (Âzlık) Ağzılık⁶⁴³, Gızlar (Kızlar)

⁶²⁷ Eskiden koyunların kırkıldığı yer olup şimdilerde mahalleye dönüşmüş yerin adıdır.

⁶²⁸ Derinkuyu'nun güney batısına düşmektedir. Burada eskiden orak, çekiç vs. demirden araç ve gereçlerin yapılıyor olmasından dolayı mahalle bu ismi almıştır.

⁶²⁹ Derinkuyu'nun kuzeyine düşmektedir. Tandır fırını yapmak için kullanılan toprağın buradan çıkarılmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶³⁰ Açık saray, ilk çağlarda bir köy ve yerleşim yeri olarak karşımıza çıkar ve Gülşehir merkezine dört kilometre mesafede olduğundan kaynaklar burayı bir köy olarak ele alır. Burada ilk çağlara ait çok katlı yer altı şehirleri, mağara, barınak, sonradan yapılmış ve halen yıkık olan saraylar ve çok miktarda da kaya kilisesi ve şapeller mevcuttur. Bundan dolayı da ismini alışı ile ilgili olarak Ali İhsan Açık göz adı geçem eserinde şu bilgiyi vermektedir: "Açık saray'ın ilk kuruluşu ve isminin ne olduğu hususunda bir kaynağa rastlanmamıştır. Sonradan gelen Türklerin, buralarda bulunan eski sarayların yıkıntılarını dikkate alarak, Açık saray ismini verdikleri anlaşılmaktadır."

⁶³¹ Ankara yolu üzerinde sağlı sollu bağ ve tarlalar yoldan biraz yüksekçe bulunduğundan, kaldırımını anımsattığı için buraya bu isim verilmiştir. Bu mevki çok büyük bir alanı kaplamaktadır.

⁶³² Kaldırım mevkiinin devamındadır. Rumlar mübadeleye tabi olmadan onların burada çok büyük harmanları vardır. Burası, "Kaldırım-Gâvur Harmanı" ismi ile anılmaktadır. Bilindiği üzere Anadolu'da gayri Müslimlere "gâvur" denilmektedir. Tarımın ilkel yollarla yapıldığı zamanlarda hasat, harman alanlarında toplanmış. Bu alanda toplanmasının sebebi ürünlerin ezilen, dökülen bölümünü rahatça toplayabilmek ve ürünleri, ulaşımı kolay olan yerleşim yerine yakın yere taşıma isteğidir. Bunun için de halk harman alanları oluşturmuştur. Anadolu'nun pek çok yerinde bu harman yerlerine rastlamak mümkündür. Bu mevki de eskiden burada yaşayan yabancıların oluşturduğu bir harman alanıdır.

⁶³³ Bu mevkideki alanların tarım için kullanıldığı zamanlarda, her dikilen sebze veya meyveler fire vermeden, toprağına tuttuğundan ve iyi ürün alındığından bu isim verilmiştir. Burada bolca meyve ve sebze yetişmesi mevkiinin bu adla anılmasında etkilidir. Şimdi ise burası bomboş bir arazi durumundadır.

⁶³⁴ Kepez Dağının güney cephesinde çoğunluğu çukur bir alanı kapsamaktadır. Yollarının çok kıvrım kıvrım olmasından bağırsağa benzetilmiştir ve buraya bu isim verilmiştir.

⁶³⁵ Çat, Nevşehir'e 7 km uzaklıkta bir kasaba olup adının Çat olması hakkında değişik rivayetler vardır: "iki vadinin çatıştığı yere kurulu olması, ya da Osmanlı Devleti zamanında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında İç Anadolu bölgesindeki kervan yollarının kesiştiği yer olması" sebebiyle buraya Çat adı verilmiştir.

⁶³⁶ Acıgöl'ün batısına düşmektedir. Buranın toprağı pekmez yapımında kullanıldığından mevkie de bu isim verilmiştir.

⁶³⁷ Acıgöl'ün doğusuna düşmektedir. Toprağının kara olması ve çok verimli olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶³⁸ Acıgöl'ün doğusuna düşmektedir. Burada bulunan bir dağın göbek şeklinde bir yerinin olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶³⁹ Acıgöl'ün doğusuna düşmektedir. Buranın toprağının tandır fırını yapmak için elverişli olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁴⁰ Acıgöl'ün batısına düşmektedir. Bu mevkide at arabacılığı yapan bir kişinin hayatını kaybetmesi ve buraya defnedilmesiyle mevki bu adı almıştır.

⁶⁴¹ Andaç, Nevşehir ağzında "Karşı, ön taraf, gözünü, her taraftan görülebilen yer, meydan, açıklık." anlamında kullanılır. Bu sokak da kelimenin anlamına uygun olarak yamaçta kurulduğu için sokağa bu isim verilmiştir.

Mezarı⁶⁴⁴, Karapınar, Camicedit⁶⁴⁵, Camikebir⁶⁴⁶, Cinali Mevki⁶⁴⁷, Ulu Ada⁶⁴⁸, Yamanlı⁶⁴⁹, Dede Mezarı, Geçitağzı⁶⁵⁰, Çağşaltı⁶⁵¹, Sevincil⁶⁵², Galın (Kalın) Harman⁶⁵³, Gızıl(Kızıl) Gırma (Kırma)⁶⁵⁴, Meleklik⁶⁵⁵, Diğde (Didiren) Çorak⁶⁵⁶, Mezarüstü⁶⁵⁷, Pöğrenği⁶⁵⁸, Küçükayhan, Paşalı, Üçkuyu, Kuyulukışla, Kozluca, Topaç, Çullar, Asker Mezarı⁶⁵⁹, Kaya Harman⁶⁶⁰, Sıra Sarnıç⁶⁶¹, Değirmen Taşı⁶⁶²,

⁶⁴² Karşıdağ'ın orta kısımlarında olup çok eskiden burada kesim işleri ile uğraşan bir hızarıcı bulunduğundan bu isim verilmiştir. Hızarıcı odun kesme işi ile uğraşan kişidir.

⁶⁴³ Eskiden yapı malzemeleri bugünkü gibi çok değildir ve Kahveci Dağının Göre'ye kadar uzantısının altında, yumuşak kayalar bulunmaktadır. Bu kayaların işlenmesi kolay olup dağın altı taşlar kesilerek oyulmuştur. İçerisindeki boşluk oldukça büyüktür ve bu boşluğun, yani oyuğun giriş kısımlarına da "ağızlık" denilmektedir. Dolayısıyla bu mevkii "eski ağızlık" diye isim almıştır. Eskiden bu ağızlıklardan merkep sırtında inşaatlara taş taşınarak geçim de sağlanmış. Bu oyuklar zaman içinde soğutma alanı olarak kullanılması düşünülmüşse de bu başarılamamıştır.

⁶⁴⁴ Çardak köyünün kuzey doğusuna düşmektedir. Bu alanda bir kızın mezarının olduğu söylendiği için mevkie bu isim verilmiştir.

⁶⁴⁵ Cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı'dan kalma camilere göre yeni olduğu için mahalleye bu isim verilmiştir.

⁶⁴⁶ Etrafındaki camilere göre büyük bir caminin bu mahallede olmasından dolayı mahalleye bu isim verilmiştir.

⁶⁴⁷ Avanos'un doğu mevkiine düşmektedir. Dere içinde olup gelen geçenin çok az olduğu ıssız bir yer olduğunu anlatmak amacıyla "İn cin top oynuyor." deyimine istinaden mevkie bu isim verilmiştir.

⁶⁴⁸ Avanos'un batısına düşmektedir. Burada bulunan bir alanda ağaçların çok ve yaşlı olmalarından dolayı bu alan heybetli görünür ve bu yüzden de mevkie "Ulu Ada" denilmiştir.

⁶⁴⁹ Avanos'un güney batısına düşen bir mevki adıdır. Buranın toprağı verimsiz olmasına rağmen buradan başka ekim yapılacak yerleri olmayan halk, geçimini sağlayabilmek amacıyla yine de burada tarım yapar. Bu oldukça zordur. İşin zorluğunu anlatabilmek ve bu zor şartlarda bile tarım yapılmasının önemini vurgulamak amacıyla olsa gerek halk burada ekim yapana "yaman adam" derken buraya da "Yamanlı" denmiştir.

⁶⁵⁰ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu bölge Kızılırmak kenarında olup karşı yakaların birleştiği yer olması sebebiyle bu isim verilmiştir.

⁶⁵¹ Çağşaltı olarak bilinen bu yer ilçenin doğusunun kuzeyinde kayalar kırık dökük olduğu için Çağşak adı verilmiştir.

⁶⁵² Avanos'un kuzey doğusuna düşmektedir. Bu topraklardan elde edilen ürünün veriminin fazla olmasından dolayı "sahibini sevindiren yer" manasında mevkie bu isim verilmiştir.

⁶⁵³ Avanos'un güney batısına düşmektedir. Eski zamanlarda tarımsal faaliyet olarak ürünlerin hasadından sonra harman denilen ürünün kendisinin elde edilme safhasının belli alanlarda yapılması söz konusudur. Bu bölge de harman yapılan yer olduğu için ve altında kayalıklar olduğu için yeryüzü tabakasına göre kalıncadır ve bu sebeple mevkie bu isim verilmiştir.

⁶⁵⁴ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu alanın toprağı yağmurlardan sonra çizik çizik olduğu için ve bu şeklin kırılmış bir şeye benzemesinden dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁶⁵⁵ Avanos'un kuzey batısına düşmektedir. Bu alanın toprağının rengi kireçten dolayı beyaz olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁶⁵⁶ Avanos'un doğusuna düşmektedir. Bu yer çok kurak olduğu için çorak denilmiştir. Bu alanda yerden çok az ve ince bir şekilde fişkırın Nevşehir ağzında "didir, didiren, diğdiren" diye adlandırılan bir su olduğu için bu isim verilmiştir.

⁶⁵⁷ Altıpınar Köy mezarlığının kuzey yukarısında yer alan arazinin adıdır.

⁶⁵⁸ Ta ören yeri" kelimelerinin kaynaşması sonucu ortaya çıkan bir addır. Köyün kuzeybatısında yer alan önceleri bostan yeri olarak kullanılan arazisinin adıdır.

⁶⁵⁹ Derinkuyu'nun kuzeyine düşmektedir. I.Dünya Savaşı sırasında askere giderken Niğde yolunda şehit edilen bir askerden ismini almıştır.

Kızılören⁶⁶³, Döllük⁶⁶⁴, Karacaşar (Vestene)⁶⁶⁵, Büyükkışla⁶⁶⁶, Manyurdu⁶⁶⁷, Sızma⁶⁶⁸, Yalnız Ağaç⁶⁶⁹, Yapağı, Güneyce, Kuyulutatlar⁶⁷⁰, Özlüce⁶⁷¹, Âşıklar, Kepir⁶⁷², Çanak/Çanağın Altı⁶⁷³, Eskiören⁶⁷⁴, Başköy⁶⁷⁵, Develarkacı, Musluğun Altı,

⁶⁶⁰ Derinkuyu'nun kuzeyine düşmektedir. Eskiden buğday hasadının harmanı burada yapıldığı ve bu alanda çok fazla kaya olduğu için bu isim verilmiştir.

⁶⁶¹ Derinkuyu'nun doğusuna düşmektedir. Bu alan üzerinde sıralı şekilde duran sarnıçlar olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁶² Bir cingi kesmesi olup el öğütme değirmenleri o cingilerden yapıldığından dolayı oraya Değirmen Taşı denilmiştir.

⁶⁶³ İlçenin doğusunda bir yayla olup örenlerin, arazinin kızıla çalması nedeni ile bu adı almıştır.

⁶⁶⁴ Burası Açıksaray'ın kuzey doğusunda ve Nevşehir yolunun kuzeyinde kalan bir mevki olup, buralarda peribacası gibi olan blok kayalara oyulmuş kaya mezarlar ve mezarların içinde de mezar odası ve adak çukurları bulunmaktadır. Bu kaya mezarları Romalılardan kalmıştır. Sadece burada rastlanılan peribacalarına sahip ve tarıma elverişli olmayan bu mevki, halk tarafından davar ağılı olarak kullanılmış ve koyunlar, döl verme (kuzulama) mevsiminde burada yatırıldığı için bu mevkie Döllük ismi verilmiştir.

⁶⁶⁵ Ali İhsan Açıkgöz adı geçen eserinde, bu kasaba halkının Orta Asya'dan geldiğini söyler ve devam eder: "Bu kasaba halkı, Uygur Türklerinin yaşadığı Orta Asya'da bulunan Karacaşar şehrinin isminden esinlenerek köylerine Karacaşar ismini vermiş olabilirler." diyerek bu yerleşim yerinin adının nereden geldiğini açıklamaktadır.

Bir başka kaynaktan edindiğimiz bilgiye göre ise kasabanın adını alışı şöyledir: "Kasabanın en önemli özelliği kara taşların çok olmasıdır. Zaten adını da bu özelliğe bağlı olarak almıştır. Siyah renkteki taşların çok olduğunu belirtmek amacıyla 'Kara' kelimesi; orada yaşanan şehir anlamına gelen 'şar' kelimesi ile birleştirilerek bugünkü 'Karacaşar' adını almıştır.

⁶⁶⁶ Büyükkışla köyü, İğdelikışla ve Kuyulukışla köyleri arasında ilk kurulan köydür. "Bu köye oğuz boyundan olup, Suriye Şam bölgesinde yaşamakta iken kuraklık nedeniyle önce Güneydoğu Anadolu bölgesine oradan da İç Anadolu bölgesine göç ederek yerleşen Türkmen aşireti yerleşmiştir. Bu aşiretten göç sırasında, Adıyaman, Antep, Elazığ, Diyarbakır, Adana bölgesinde kalanlar olmuştur. Suluca Karahöyük' ün Kızılöz Mevkiine yerleşen bu Türkmen grubu, bugünkü köy yerini yine Türkmen olan Barak aşiretini savaşta yenerek almışlardır. Bu köy civar köylerden daha büyük olup, hem bir medreseye hem de Osmanlı Tımar Sistemi ile beslenen askerlerden oluşan Büyük bir askeri birliğe sahipti. Başka bir deyişle en büyük olan bu köyde diğer köyleri de denetleyen bir askeri birlik mevcuttu. Köyün ismi buradan gelmekte olup, Halen eskiler bu köylülere Suriye Şamdan gelme anlamında 'Şambayadılı' derler. Bayat ise eski Şam'da bir Türk mahallesidir.

⁶⁶⁷ Osman Aytekin adı geçen eserinde "Büyük bir çukur veya boşluk anlamına gelebileceği ileri sürülebilir." şeklinde açıklamada bulunmaktadır.

⁶⁶⁸ a-Yağmur veya kar sularının kuyulara süzülerek gelmesi, b- Diğer kuyu sularına göre temiz su. anlamlarından biri dolayısıyla bu mevkie bu ad verilmiştir.

⁶⁶⁹ Yapağı'da zamanında tek ağaç olduğu için buraya Yalnız Ağaç demişler.

⁶⁷⁰ Bir kervanla iki aile burada konaklamış ve daha sonra da buraya yerleşmişler. Bu ailelerin lideri zor konuşan iki kardeş olduğundan Tatar denmiş. Açılan kuyular sebebiyle kuyu ile tatarın birleşmesiyle köyün adı da Kuyulutatlar olmuş.

⁶⁷¹ Köyün orta çağdaki ismi Zeila(Zhila,Zhla)'dır. Daha sonradan ise Zile, Sile veya Djuvarzile diye adlandırılmıştır.

⁶⁷² "Sözlük anlamı 'Çorak, çamurlu, verimsiz toprak' olan Kepir, eskiden köyün elmalığının ve büyük bahçelerinin bulunduğu sulak bir yerd. Bu bölgeye yonca ekilir biçilir, büyükbaş hayvanlar burada otlatılırdı. Bol sayıda elma, armut, kayısı ağacı vardı. Avuç köyünün güneyinde bulunan bu alan günümüzde bakımsızlıktan terk edilmiş görünüme sahiptir. Kayısı ağaçları hâlâ yemiş vermektedir fakat ilaçlanmadığı için maalesef yenilemez durumdadır."

Avuç köyünde bir mevki olan Kepir, kelime anlamına uygun olarak, fiziki özelliğine göre ad almıştır.

⁶⁷³ "Çanak aslında çeşmelerimizden birisidir. Fakat köylülerimiz arasında Çanağın altı şeklinde bir deyim vardır ki bu bölge İkizkavak ve Çanak çeşmesinin arasındır. Çanak on havuzlu bir çeşmedir. Eskiden suyuna bu on havuzun bile az geldiği Çanak Çeşmesi'nin suları İkizkavak'a kadar ulaşırdı."

Güllükoyak⁶⁷⁶, Sehimler, Çalıbalma, Büyükyaağı⁶⁷⁷, Çağsak⁶⁷⁸, Gelebidir, Yeşilöz⁶⁷⁹, Ulaşlı, Çökek, Mazı, Davul Tokmağı⁶⁸⁰, Karlık, Karain, Boyalı⁶⁸¹, Akçaören, Akköy Köyü, Sultan Sazlığı, Devrent Başı⁶⁸², Çalışkanlar⁶⁸³, Gara (Kara)Yatak⁶⁸⁴, Guru (Kuru) Dere⁶⁸⁵, Bey Yurdu⁶⁸⁶, Garnı(Karnı)Yarık⁶⁸⁷, Kâtip Yeri⁶⁸⁸, Büyük Saray⁶⁸⁹,

Avuç köyündeki bu mevki adını içindeki çeşmeden almıştır. Aynı zamanda çanak çok fazla havuz olması, çanağı andırması da bu ismi almasında etkili olmuştur.

⁶⁷⁴ “Eskiören, köyümüz ve Belbarak arasında kalan bir bölgedir. Adın da anlaşılacağı gibi bir ören yeridir. Burada koyun, sığır güden çobanlar birçok delikli para bulmuştur. Aslında sit alanı yapılması gereken bölgede birçok tarihi eser bulunduğu bilinmektedir.”

Avuç köyündeki bu mevki eski bir ören yeri olduğu için halk arasında buraya Eskiören denmiştir.

⁶⁷⁵ Başköy, Başhacıveli köyü veya Maksutlu köyü olarak da bilinmektedir. Hasan Şahin adı geçen eserinde bu köy için şunları söyler:

“Önce 1720’li yıllarda Hasanlara yerleşen Baş Hacıveli, burasının dar gelmesi üzerine aşiret başkanı Kadir Bölükbaşı’nın da onayıyla oymağı ile birlikte ayrılarak, Hasanların dört kilometre batısındaki Çürük Ada’nın batı eteğindeki yere yerleşerek, 1730/35’te Başhacıveli köyünü kurmuşlar ve ismine de oymak başkanlarının adına istinaden Başhacıveli Köyü demişlerdir.”

Bir ara bu köye Maksutlu-Başhacıveli Köyü denmişse de cumhuriyetten sonra sadece Başköy denilmeye başlanmıştır.

⁶⁷⁶ Köyde, tarlaların olduğu bir yerdir. Orada bizim de tarlamız vardı. Bu bölgede bir dere var ve çevresinde de çokça gül vardır. Bundan dolayı o bölgeye köy halkı “Güllükoyak” der. “Koyak” ve “Gül” birleşiyor “Güllükoyak” oluyor.

“Koyak” kelimesinin halk ağzındaki anlamının “Dağlar ve kayalıklarda oluşmuş doğal çukur” olduğu düşünüldüğünde, “Güllüdere” gibi bir ifadenin yanlış olmayacağı kanısındayız.

⁶⁷⁷ Köyün ilk adı, büyük yağlı anlamına gelen “Yağlı-i Kebir” dir. Aynen Küçükyağı adında olduğu gibi, eskiden köyde hayvancılık yapılaması ve tereyağı satılması nedeniyle köye bu ad verilmiştir.

⁶⁷⁸ Çağsak” Kozaklı’da yer alan bir köyün adıdır. Anlatıldığına göre, geçmişte köyün ortasından çağlayarak akan bir dere geçmesi nedeniyle köye bu ad verilmiştir.

⁶⁷⁹ Köyün ilk ismi Tağar dır. Ancak sonrası isim değişikliğine gidilmiş, 1961 yılında "Beydeğirmeni" 1966 yılında da yeşillikler içerisinde şirin bir görünüm arz eden yerleşim alanına atfen "Yeşilöz" ismi verilmiştir.

⁶⁸⁰ Karlık köyünde Keklik Pınarının yaklaşık bir buçuk kilometre aşağısında yer alan kayalıklara “Davul Tokmağı” adı verilmiştir. Bölgede ilginç ve çok küçük volkanik taşlar yer almaktadır. Vadinin güney yamaçlarında yüksek seviyelerde çıkılmayan yerler vardır. “Buraya, kayanın yüksek seviyesinde ve batısında davul tokmağına benzer bir oyuktan dolayı Davul Tokmağı denilmektedir.

⁶⁸¹ Köyün adına Boyalı denmesinin sebebi, eskiden köyün bazı bölgelerinde boya çıkartıldığı ve boyacılıkla uğraşıldığı içindir.

⁶⁸² Ürgüp’ün batısına düşmektedir. Kayalık bir yer olduğu için bu isim verilmiştir. Eski zamanlarda soyguncuların, haraç alanların mekânı olarak bilinmektedir.

⁶⁸³ Mübadele sırasında yerleştirilen muhacirlerin bulunduğu mahalleye, bu muhacirlerin çok çalışkan olmalarından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁸⁴ Gülşehir’in doğusuna düşmektedir. Toprağı siyah ve verimli olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁸⁵ Gülşehir’in güneyine düşmektedir. Kurumuş, suları çekilmiş bir dereden dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁸⁶ Gülşehir’in güneyine düşmektedir. Eski bir yerleşim yeri olup o zamanlar burada beylerin yaşamasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁸⁷ Gülşehir’in güneyine düşmektedir. Arazilerin çok sarp bir alanda ve kayaların içinde olmasından dolayı karnıyarık yemeğine benzetilmiştir.

⁶⁸⁸ Gülşehir’in batısına düşmektedir. Bu alanda eskiden Gülşehir’de görev yapan kâtipler bulunduğu için bu isim verilmiştir.

⁶⁸⁹ Açısaray harabelerinin doğu kesiminde, Gülşehir’in simgesi haline gelen Mantarkaya’nın hemen yakınında bulunan kaya bloklarına oyularak inşa edilmiş devasa boyuttaki yapı, genel görünüm itibarıyla bir sarayı andırmaktadır. Bu yapıdan dolayı yerli halk, zamanla bu mevkie Büyük Saray adını vermiş olabilir.

Tuzköy⁶⁹⁰, Terlemez⁶⁹¹, Yeniaylacık Köyü (Dellercedit), Yeşilli Köyü (Kazıklı), Yamalı, Yeşilyurt Köyü(Sığırlı)⁶⁹², Yüksekli⁶⁹³, Zir Mahallesi⁶⁹⁴, Savat Mahallesi⁶⁹⁵, Bala Mahallesi⁶⁹⁶, Avuç⁶⁹⁷, Kurubaba Ağacı, Karaburç⁶⁹⁸, Kayaaltı⁶⁹⁹, Killik, Kütükçü⁷⁰⁰, Yenice⁷⁰¹, Yeniaylan, Yurtyeri, Emek, Yeni Mahalle, Mendilli, Bozolan (Bozoğlan)⁷⁰², Alemlı, Alkan, Civelek, Bölükören, Eğrikuyu⁷⁰³, Gülpınar Köyü(

⁶⁹⁰ Kasabada, “Önceleri Hacı Bektaş Veli’ye ait iken, sonradan Tekel’e devredilen ve şimdi de Tekel tarafından terk edilen Kaya tuzlası vardır. Bu kaya tuzlasından dolayı köyün adı Tuzköy olmuştur.

“Tuzköy’ün eski ismi Güdül’dür.” Bu kelimenin Türk Dil Kurumunun Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğünde Nevşehir yöresinde “Kulpu ve boğazı kırık toprak testi.” anlamına geldiği belirtilmiştir.

⁶⁹¹ Köyün adını alışı şu şekildedir: “Köy kurulmadan önce köy halkının ‘Hacılar’ denilen mağaralarda yaşadıkları bilinmektedir. Yaz mevsimi gelince bu mağaralardan çıkıp, köyün şimdiki yerine gelip oturduklarından ve şimdiki yerinin yaz mevsiminde serin olmasından dolayı oraya gelip oturanlara ‘Terlemez’ ismini vermişlerdir.”

⁶⁹² Yeşilyurt köyümüzün eski adı Sığırlı’dır. Köy halkı önceleri büyükbaş hayvanla uğraştıklarından ve sığırcılığa önem verdiklerinden bu köye ‘Sığırlı’ denilmiştir. Başka söylentilere göre de köy halkı iyi sır sakladığından bu ismi almıştır. Köyün ismi sonra Yeşilyurt olarak değiştirilmiştir.

⁶⁹³ Ağıl denilen yerden, Kızılırmak kenarına inip yerleştiklerinden dolayı, yüksekte geldiklerini belirtmek için bu halka ve köye ‘Yüksekli’ denilmiştir.

⁶⁹⁴ Zir “bir şeyin alt tarafı” manasına gelmektedir. Farsça kökenli bir kelimedir. Karşıtı üsttür. Bu mahallenin etrafına göre aşağıda olmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁶⁹⁵ Savat, gümüş üzerine yapılan süsleme sanatıdır. Bu mahallede eskiden savatçılığın yapılmasından dolayı mahalleye bu isim verilmiştir.

⁶⁹⁶ Bala, “yüksek yüce” manasındadır. Bu mahallenin yüksekte olmasından dolayı bu isim verilmiştir. Diğer bir rivayet ise Balım Sultan isminden geldiği yönündedir.

⁶⁹⁷ Köyümüze kurulduğu yerin avuç içine benzemesinden dolayı Avuç/Avuçköy denilmiştir. Köyün güneyindeki Yiğren dağı sanki bir avucun uzayan dört parmağı, Taşlık bölgesi ise avuç içine hafifçe kıvrımlı başparmak gibi durur. Köyün adını avuç şekline benzeyen coğrafi koşullarından hareketle aldığını söyleyebiliriz.

⁶⁹⁸ Türkmen Herikli aşireti mensuplarının yerleştiği köylerden biri de Hacıbektaş’a bağlı Karaburç köyüdür. Köy ismini burada mevcut ve kara taştan yapılan bir burçtan aldığı tahmin edilmektedir.

⁶⁹⁹ Köyün şimdiki sakinleri Herikli Türkmen aşiretindedir. Bunlar 1727-1730 yıllarında bu köye gelip yerleşmişler ve köyün ismini de Kayaaltı diye değiştirmişlerdir. Gerçekten köyün olduğu yer taşlık ve kayalıktır.” Bu bilgilerin ışığında, köyün adını almasında Nevşehir yöresindeki birçok yer gibi fiziki durum etkili olmuştur. Kayanın taşın bol olduğu bir alanın altında kurulmasından hareketle köye Kayaaltı adı verilmiştir. Ancak köyün bundan önce başka bir isminin de olduğunu söyleyebiliriz. Bu ismin ise ne olduğu elde bulunan kaynaklarda geçmemektedir.

⁷⁰⁰ Köyün adı Beydili boyundan Türkmenlerin yerleşerek kurdukları ve geçimini kütük satarak kazanan bir Türkmen’in Hacıbektaş’ta ‘kütükçü amca’ olarak anılmasından geldiği söylenmektedir.

⁷⁰¹ Eski adı Engel’dir. Yaygın olarak hâlâ Engel adı kullanılır. Gerçek adı Kadim Engel’dir. İlk kurulan köy Engel Kadim köyüdür. Hacıbektaş Veli tarafından dokuz hane olarak Horasan’dan getirilmiş ve tekkenin ihtiyaçlarını karşılamakla görevlendirilmişler, Hacıbektaş’ı ziyarete gelenleri ağırlamışlardır. Yıllar sonra Bolu Geygel’den gelen Geygeloğulları geri dönmemiş, yerleşip kalarak muhtarlık olmuşlardır. Daha sonra Kadim Engel’le birleşmiş ve Yenice Engel olmuştur. Gülşehir tarafına geçmek isteyenlere bir engel olan Hırka Dağı bu köyden başladığı için bu adı aldığı tahmin edilmektedir.

⁷⁰² Kozaklı’nın batısına düşmektedir. Bu mevki üzerindeki otların etrafta bulunan kaplıcalar sebebiyle erken bozarması ve karşidan hepsi boz renkleyen görenleri etkilediği için bu isim verilmiştir.

⁷⁰³ Doğusunda düz arazi ve bağlar, batısında Kepez adı verilen taşlık bir tepe bulunmaktadır. Köy, dağlık taşlık alanda suyun bulunduğunu temsilen bu adı almıştır.

Kızılköy), Gümüşyazı Köyü (Arafa), Karahöyük Köyü, Kızılkaya⁷⁰⁴, Giş (Giç) Gine⁷⁰⁵, Yumrucak⁷⁰⁶, Çapul(Çipil)⁷⁰⁷, Kumluk⁷⁰⁸, Çamurlu⁷⁰⁹, Çakmaklık⁷¹⁰, Kara Özü⁷¹¹, Avlağa⁷¹², Tokmak Başı⁷¹³, Sarı Musluk⁷¹⁴, Kalpaklı⁷¹⁵, Kükürtlük⁷¹⁶, Kızılağaç⁷¹⁷, Esbelli⁷¹⁸, Yunak⁷¹⁹, Dua Yeri⁷²⁰, Altıkapı⁷²¹, Yassıca, Taşlıhöyük⁷²², Özce, Merdanali, Küllüce⁷²³, Küçükyağlı⁷²⁴, Kuruagıl, İmran, Hızırüşağı, Belekli⁷²⁵,

⁷⁰⁴ Kızılkaya köyümüzün adını Oğuzların ‘Kızıl Kayı’ boyundan ve çevresindeki kızıl(volkanik) araziden aldığı bilinmektedir. Bu köyümüz Selçuklular zamanında ‘Egibil’ adıyla anılmaktaydı.

⁷⁰⁵ Ürgüp’ün batısına düşmektedir. Burada mahsulünün geç yetişmesinden dolayı mevkie bu isim verilmiştir. “Geç” Nevşehir ağzında “giş, giç” şeklinde telaffuz edilmektedir.

⁷⁰⁶ Ürgüp’ün batısına düşmektedir. Yumru bir tepe olduğu için şeklinden dolayı bu isim verilmiştir.

⁷⁰⁷ Ürgüp’ün güneyine düşmektedir. Bataklık bir yer olduğu için bu isim verilmiştir. Yağmur yağdığında toprağı bataklığa dönüşmektedir. Nevşehir ağzında bataklığa “çipil” de denilmektedir.

⁷⁰⁸ Ürgüp’ün güneyine düşmektedir. Ev yapımında kullanılan kumun bu bölgeden alınmasından dolayı bu isim verilmiştir.

⁷⁰⁹ Ürgüp’ün güneyine düşmektedir. Toprağı yağmur yağdığında çamurlandığı için bu isim verilmiştir.

⁷¹⁰ Ürgüp’ün doğusuna düşmektedir. Çakmak taşı çıkarılan bir yer olduğu için mevkie bu ismi almıştır.

⁷¹¹ Ürgüp’ün doğusuna düşmektedir. Toprağının kara ve çakıllı olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁷¹² Ürgüp’ün güneyine düşmektedir. Bu bölgede keklilik vs. av hayvanları çokça bulunduğundan ve burada av yapıldığından mevkie bu isim verilmiştir. “Av yapılan yer” manasındadır.

⁷¹³ Ürgüp’ün güneyine düşmektedir. Burada eskiden tokmakla buğday öğüten değirmen olduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁷¹⁴ Ürgüp’ün doğusuna düşmektedir. Peri bacasının altından çıkan su olduğu için ve musluktan çıkar gibi su çıktığı için mevkie bu ismi almıştır.

⁷¹⁵ Ürgüp’ün doğusuna düşmektedir. Başa giyilen kalpağa benzeyen peri bacası olduğu için bu ismi almıştır.

⁷¹⁶ Ürgüp’ün doğusuna düşmektedir. Toprağı kükürtlü olup üzümün köklerine atılmak için kullanıldığı için mevkie bu isim verilmiştir.

⁷¹⁷ Ürgüp’ün kuzeyine düşmektedir. Bu bölgede kızıl çam ağaçlarının çok olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁷¹⁸ Ürgüp’ün en eski mahallesi olarak bilinmektedir. “Eskiden beri bilinen” manasında bu isim verilmiştir.

⁷¹⁹ Bu mahallede akar su vardır ve çamaşırlar da eskiden burada yıkandığı için “çamaşır yıkanan yer” manasındaki “yunak” adı verilmiştir.

⁷²⁰ Askere giden gençlerin duası burada yapıldığı için mahalle bu isimle anılmıştır. Anneler çocuklarının sağ salim yurtlarına dönmesi için bu yerde köylü ile birlikte bir hoca eşliğinde dua edilir ve baş, göz sadakası için kurban kesilmiştir. Bu kesilen kurban fakir fukaraya dağıtılmış. Bu faaliyetle bir kaynaşma sağlanır ve gençlere cesaret verilmiştir.

⁷²¹ Burada yataç vardır ve bu yataçın altı giriş kapısı olduğu için mahalleye de bu isim verilmiştir.

⁷²² Köyün bir höyük yakınlarında kurulmuş olması nedeniyle köye bu ad verilmiştir.

⁷²³ Edindiğimiz bilgilere göre köy ilk kurulduğunda gül bahçelerinin çok olması nedeniyle köye “Güllüce” adının verildiği yönündedir. Gül bahçeleri kuruduktan sonra köyün adının “Küllüce” olarak değiştirildiği belirtilmektedir.

⁷²⁴ “Küçükyağlı”, ilçede yer alan bir köyün adıdır. Köyün ilk adı küçük yağlı anlamına gelen “Yağlı-i Sagır” dir. Anlatılanlara göre eskiden bu köyde hayvancılık yapılması ve tereyağı satılması nedeniyle köye bu ad verilmiştir.

⁷²⁵ Anlatıldığına göre, köyde bulunan bir sülalenin, çocuklarını bez beleğe belemesi nedeniyle köye bu ad verilmiştir.

Doyduk, Boğaziçi, Kılılkuyu⁷²⁶, Ören⁷²⁷, Katarası⁷²⁸, Karasenir⁷²⁹, Karahasanlı⁷³⁰, Kanlıca⁷³¹, Sürmeli⁷³², Aylı Yüz⁷³³, Yapılı⁷³⁴, Çırçır⁷³⁵, Tozlar Gaçtı (Kaçtı)⁷³⁶, Üç Kardeş⁷³⁷, Çivril, Akçataş⁷³⁸, Karaburna, Kızılağıl, Fetih⁷³⁹, Hal Çarşı⁷⁴⁰, Cumhuriyet⁷⁴¹, Yeni Mahalle⁷⁴², Lale⁷⁴³, Eski Zahire⁷⁴⁴, Sebze Pazarı⁷⁴⁵, Alıçhane⁷⁴⁶, 20 Temmuz⁷⁴⁷, Barış⁷⁴⁸, Afet Evler⁷⁴⁹, Viğla⁷⁵⁰, Senirin⁷⁵¹, Borus⁷⁵²,

⁷²⁶ Adını, Kalecik köyünün yaylası olup kuyuya düşen bir kızın (göğkız) saçlarının su yüzeyinde görünmesinden almıştır. Bu kızın asıl adı Ümmü Gülsüm olup mezarı on yıl önce bu tarlanın şimdiki sahibi tarafından tahrip edilmiştir. Suyu bol bir arazi olup köyün buradaki merası yani yaylası tarla açmak haris düşüncesi ile sürülmüştür.

⁷²⁷ Yıllar önce, Damat İbrahim Paşadan öncesi yani, dedelerimiz Abdi köyüne yerleşmeden önce konar göçermiş. Nerede bol ot ve su varsa bizimkiler koyunlarla birlikte orada olurlarmış. Bir vakit de bu “Ören” dediğim yere yerleşmişler. Burada ne kadar kalmışlar bilen eden yok. Sonra toprağa yerleşince, yani Abdi Köyüne yerleşince, işte bu ilk oturdukları yere “ören” demişler. Ören, bakımsız bir eski yerleşim yeri demek oluyor ve bu sebeple “Ören” diyorlar. Günümüzde de bu yere hâlâ halk “Ören” demektedir.

⁷²⁸ Katarası, tarihler öncesinden kalma bir yerleşim yeridir. Basamak basamak, sıra kayaların kat kat görüntüsünden dolayı bu adı almış olmalıdır.

⁷²⁹ Kasabanın adının kuzey anlamına gelen “kara” ve düz arazideki çıkıntı anlamına gelen “senir” kelimelerinin birleşmesinden türediği belirtilmektedir. Kasabanın ilçe merkezinin kuzeyinde kurulmuş olması bu kanaati güçlendirmektedir.

⁷³⁰ Köye ilk yerleşenlerden olan Kara Hasan adlı kişinin, babasına çok düşkün olması nedeniyle yaşadığı yere "Sadıkali" dediği ve bu ismin sonraki dönemlerde “Karahasanlı” olarak değiştirildiği belirtilmektedir.

⁷³¹ “Kanlıca” adının nasıl verildiği konusunda çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan en yaygını, köyde sülaleler arasında çıkan kanlı kavgalardan dolayı, köye bu adın verildiği yönündedir.

⁷³² Kozaklı'nın kuzeyine düşmektedir. Bu alanda sürmeli diye anılan bir şahıstan ismini almıştır.

⁷³³ Kozaklı'nın güney batısına düşmektedir. Bu alan Aylı köyüne bakan bir yerde olmasından dolayı bu ismi almıştır.

⁷³⁴ Kozaklı'nın doğusuna düşmektedir. Bu alan üzerine çıkan sıcak suların etrafının yapılarla çevrilmesi, bunların koruma altına alınması sebebiyle mevkie bu isim verilmiştir.

⁷³⁵ Kozaklı'nın güneyine düşmektedir. Bu alanda damla damla akıp çok fazla suyu olmayan, “çır çır” diye yansıma ses çıkararak suyu akan bir çeşme olmasından dolayı mevkie bu isim verilmiştir.

⁷³⁶ Kozaklı'nın batısına düşmektedir. Bu alanda çok fazla toz bulunduğu için ve insanın gözüne kaçtığı için mevkie bu isim verilmiştir.

⁷³⁷ Kozaklı'nın doğusuna düşmektedir. Bu alan üzerinde üç tane birbirine benzeyen ve yakın kayalar bulunduğu için mevkie bu isim verilmiştir.

⁷³⁸ Eski adı Topain veya Topayın'dır ve bu ad Bizanslılar tarafından verilmiştir.

⁷³⁹ İstanbul'un fethine istinaden sokağa bu ad verilmiştir.

⁷⁴⁰ Burada hal çarşısı kurulduğu için sokağa bu isim verilmiştir.

⁷⁴¹ Burada yaşayan Rumlardan dolayı bu mahallelere Rum Baş, Rum Orta ve Rum Aşağı Mahalleleri denilmekteyken, Cumhuriyetin ilanından sonra Rumların mübadeleye tabi tutulmasından sonra bu mahallelere Cumhuriyet Baş, Cumhuriyet Orta ve Cumhuriyet Aşağı Mahalle olarak isimler verilmiştir. Daha sonra ise bu üç mahalle Cumhuriyet ismiyle tek mahalle haline getirilmiştir.

⁷⁴² Köylerden gelenler yerleştikten sonra, eski yerleşim alanları nüfusu barındıramadığından en müsait alan da bu günkü Meteris ismi ile anılan ve Alibey Hanı diye bilinen yerden, Orsan oteli iken Jandarmanın ikametene talim edilen binaya kadar olan alana ‘Yeni Mahalle’ denilmiştir.

⁷⁴³ Damat İbrahim Paşa'nın yaşadığı devre istinaden sokağa bu isim verilmiştir.

⁷⁴⁴ Bu alan üzerinde eskiden zahire pazarı kurulmuş. Bundan dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁷⁴⁵ Eskiden bu sokakta sebze pazarının olmasından dolayı sokağa bu isim verilmiştir.

⁷⁴⁶ Bu sokağa ismi, buradan eskiden alçı çıkarıldığı için verilmiştir.

Çombuz⁷⁵³, Hömert⁷⁵⁴, Çarşag⁷⁵⁵, Gâvuren, Korlan⁷⁵⁶, Havaslık⁷⁵⁷, Kisecik⁷⁵⁸, Kavroloz.

2.4.Değerlendirme

Yöredeki boy adı verilen yer adları bize şunu göstermektedir: Nevşehir tarihte birçok Türk boyunun yerleştiği mekân olarak karşımıza çıkar. Bu Türk boyları burada yaşamışlar, buraya sahip çıkıp buraları kendilerine yurt edinmişlerdir. Buradaki varlıklarını göstermek, buldukları yerin sahibi olduklarını belirtebilmek, geçmişini geleceğe taşıyabilmek amaçlarıyla da kendi boylarının, oymaklarının, aşiretlerinin, ailelerinin vs. adlarını yurt edindikleri topraklara vermişlerdir. Bu yer adları, yer adbilim açısından olduğu kadar tarih bilimi için de son derece kıymetli kaynaklardır denilebilir.

⁷⁴⁷ Herikli Mahallesinden bölünme bir mahalle olup Nevşehir'in 20 Temmuz 1954'te il olmasından sonra 20 Temmuz Mahallesi ismi verilmiştir.

⁷⁴⁸ Kıbrıs Barış Harekatı'na yönelik olarak sokağa bu isim verilmiştir.

⁷⁴⁹ Bu mahalle de Eskili ve Kayacami Mahallesinde afete maruz kalan vatandaşlara 775 sayılı Gece Kondu Kanunu gereğince kamulaştırılarak hak sahiplerine tevdi edilmiştir. Hükümetin ve vatandaşın kendi katkıları ile kurulan bu mahalleye, yapısal durumuna uygun olarak Afet Evler Mahallesi ismi verilmiştir. Ayrıca aynı şekilde "Afet Sokak" da vardır.

⁷⁵⁰ "Vıgla"nın göçe tabi tutulan Rum vatandaşlar tarafından verilen isim olduğu düşünülmektedir. Belli başlı sözlüklerde bu kelime yer almamaktadır.

⁷⁵¹ Kısmen sulak bir arazidir. Büyük bir kısmı Çat kasabası sınırları içindedir. Senirin, kelimesinin anlamı belli başlı sözlüklerde bulunmamaktadır.

⁷⁵² Borus diye anılan köprüden başlayarak, Kadirah Deresini takiben çevrilen kıyı ve terk edilen karayollarına az bir uzantısı olan yerdir. Borus isminin de Nevşehir'de göçe tabi tutulan Rumlardan kalma bir isim olduğu düşünülmektedir.

⁷⁵³ Komando taburunu takiben, ana asfalttan ayrılan bir yer olup, arazinin aşağı kısımları Nar Kasabasına ait yukarı kısımları Nevşehir iline aittir. Hastane alanının çoğunluğu Çombuz arazisine yapılmıştır. Asfalta yakın kısımlarında yapılmış büyük çapta binalar mevcuttur. Keza Çombuz ismi de Rumlardan kalmadır. Buradaki derenin sularının şelale şeklinde aşağı düşerken çıkardığı yansımaya sestene geldiğini de söylemektedirler.

⁷⁵⁴ Cumhuriyet mahallesinin Göre istikametinde bir alanını kapsamakta olup buranın ismi de eskiden orada yaşayan Rumlardan verildiği söylenmektedir.

⁷⁵⁵ Çarşag Nevşehir ağzında "İşe yaramayan" manasında kullanılmaktadır.

⁷⁵⁶ Korlan veya Gorlan, geniş bir saha olduğu için Şemşili'den Ağcaşar sınırına kadar bulunan batı doğu arasındaki araziye denir.

⁷⁵⁷ Derinkuyu'nun doğusunda birkaç dere olup yine şimal doğusunda birkaç derenin ortasında bulunan Şemşili üzerindeki dereye Havaslık denir.

⁷⁵⁸ Kisecik ismi belki de köyün bulunduğu toprağın cinsinden dolayı bu ismi almış olabilir.

Nevşehir halkı kökenlerini merak edip bu adlardan hareketle bir araştırma içine girmiş ve çalışmalar yapmıştır. Boy adı kökenli köylerini ya da kasabalarını tanıtan web siteleri açmışlar ve buralarda geçmişleriyle olan bağlantılarını ortaya koymaya çalışmışlardır. Köylerindeki sülaleleri, bunların soyadlarını ve bu isimlerin geçmişini merak ediş ve bununla ilgili bir bilgi arayışı içinde oluş göze çarpmaktadır.

Önemli bir folklor malzemesi olan yer adlarının burada çok önemli bir işlevi kendini göstermektedir. Bu ürünler günümüz insanının geçmişle bağlantı kurmasını ve kendini tanımasını sağlamaktadır. Buna kimliğini bulabilme ve bunu gelecek kuşaklara yer adı yoluyla aktarma da denilebilir. Boy adı kökenli yer adlarına halkbilimin işlevsel halk bilimi kuram ve yöntemleri çerçevesinde baktığımızda, kültürün genç kuşaklara aktarılması işlevini yer adlarının da üstlenmiş olduğunu görmekteyiz. Yer adı yoluyla kimliğini ortaya koyan toplulukların kimlikleri o yerlerde oluşan kültürel yapı hakkında bizlere bilgi verebilir. Kültürü oluşturan topluluk bilindiğinde büyük oranda oradaki kültürel yapı da kendini belli etmektedir. Boy adı kökenli yer adlarından biri olduğunu bildiğimiz İcik “İcik cemaati Kız Kapanlı taifesi”⁷⁵⁹ köyü hakkındaki halk anlatmasına baktığımızda (bk.4.1.29) halkın köyün adını bu cemaate bağlamayıp farklı biçimde veli bir kişiye bağladığını görmekteyiz. Halkın anlatması gerçek bilgiyi burada desteklememekle birlikte, anlatmada orada yaşayan ve saygı duyulan biriyle köyün adının özdeşleştirilmesi ise yöre insanının veli kimselere verdiği değeri göstermesi bakımından anlamlıdır. Orada veli kişiye ait bir türbe yapılmış olması insanların o türbe etrafında toplanmalarını ve yerleşmelerini sağlamıştır.

Yörede kişi adı verilen yer adları da oldukça fazladır. Bunlar kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Örneğin yer adı “Rasim Varol”, “Seyit Taşçı” ya da “Sucu Tahsin” gibi Nevşehir’e hizmeti bulunan bir esnafın adı olabildiği gibi, “Şükrü Süer”, “Azmi Durukanlı” gibi eski bir belediye başkanının adı da olabilmektedir. Bunun yanında Nevşehir’de birçok sokağa “Şehit Er Ahmet Pınar”, “Şehit Serkan Tosun” gibi Nevşehirli şehitlerimizin adı verilmiş ve onların hatırası yaşatılmaya çalışılmıştır. Yine kişi adı kökenli yer adları içinde “Fatih Sultan Mehmet”, “Kanuni Sultan

⁷⁵⁹ Özkan, 16.

Süleyman” gibi Osmanlı padişahlarımızın da isimleri yer almaktadır. Yine tanınmış kişiler çerçevesinde “Yunus Emre”, “Hoca Ahmet Yesevi”, “Hacıbektaş” gibi Türk dünyasının manevi hayatını derinden etkilemiş kişilerin de adları çeşitli yerlere verilmiştir. Bunların dışında “Topal Eyüp” gibi o yerde yaşadığı düşünülen herhangi birinin de adı bir sokağın ya da mevkiinin adı olabilmektedir. Görüldüğü üzere kişi adı kökenli yer adlarında çeşitlilik çoktur. Kişi adı kökenli yer adlarıyla ilgili “Hasan Emmi Türbesi” (bk. 4.1.16), “Belha” (bk. 4.1.42) gibi halk anlatmaları da mevcuttur. Yöre halkının yerlere verdiği kişi adlarına bakıldığında Nevşehir insanının memleketine hizmeti bulunan kişiler olsun, ülkesi uğruna canını ortaya koymuş şehitler olsun hepsine minnet duymuş ve onların hatırasını o yerle sonsuzlaştırmaya çalışmıştır. Yöre halkının bu vefalı tutumu onların kendi içinde kenetlenmesi, birlik ve beraberlik duygusunu, sevgi ve saygıyı beraberinde getirmektedir. Yine aynı şekilde yöre insanının tarihi kişilerin isimlerini yer adlarında kullanması da onların geçmişle olan bağını sağlamlaştırması adına son derece değerlidir. Halkın yerlere verdiği kişi adlarına bakıldığında yöre insanının “vefalı” kimliği belirgin bir biçimde kendini göstermektedir.

Kişi adlarının verildiği yer adlarıyla ilgili bir başka tespitimiz ise şudur: Kadın adlarının yer adlarında çok sınırlı kullanıldığıdır. Veriliş nedenini tespit ettiğimiz yer adları içinde “Belha” örneği dışında kadın adı kullanılan başka bir örnek yer almamaktadır.

Yapı adı verilen yer adlarına baktığımızda özellikle “çeşme, türbe, cami ” gibi yapılardan dolayı adını almış yerlerin çokluğu göze çarpmaktadır. Bunun dışında “ağıl, değirmen, kale, han, hamam vs.” adları da mevcuttur. Bu durum bize yöre insanının dini yaşayışı ve anlayışından tutun yaşadığı yerin coğrafi konumuna ve bu coğrafi konumun onun yaşantısına etkilerine kadar bilgi verebilir.

Nevşehir’de çok sayıda cami ve türbe olması yöre insanının dini anlayışının yaşantısına etkisini göstermektedir. Şöyle ki bir yere ad verirken halk için önemli ve özel adlar seçileceğinden camilerin türbelerin halk için önemi de ortaya konmuş olmaktadır. Coğrafi yapısı gereği Anadolu’nun ortasında olup doğu ve batı arasında

bir köprü oluşturan Nevşehir, Türkiye coğrafyasının da kalbinde önemli bir kavşaktır. Dolayısıyla da çağlar boyunca birçok uygarlığa yerleşim yeri olmuştur ve bu insanlar doğa ve tarihle tamamen bütünleşmiştir. Buna bağlı olarak toplumun yaşamı doğal çevrenin ona sunduğu yaşamla da örtüşmüştür. Birçok uygarlık arkasında camiler, kiliseler, türbeler, hanlar, hamamlar, çeşmeler bırakmışlardır. Kapadokya'nın doğal yapısının birçok kale ve çeşitli yükseltiler bıraktığı gibi.

Halkın verdiği isimlerden halk için hangi binaların önem taşıdığını da tespit edebiliriz: Örneğin çokça “cami, türbe, çeşme” adı dışında “hastane, itfaiye, konak, hisar, kale vb” isimlerini de görmekteyiz. Dikkat çeken bir başka yapı adı da “ağıl” dır. “Kefek Ağılı, Ağılı, Yüksek Ağıl, At Ağılı, Tatağıl” gibi örneklerini vereceğimiz bu yapıdan kaynaklanan yer adları bize gösteriyor ki yörede halk hayvancılıkla ilgilenmiş ve hayvancılığın getirdiği kültürü de oluşturmuştur. Bununla birlikte bu yerler etrafında tıpkı “Sarıhan Kervansarayı” (bk. 4.1.38) örneğinde olduğu gibi söylenceler oluşturmuş, bunlarda da gerçekler birlikte yaratıcı gücünün zenginliğini de ortaya koyabilmiştir. Kendi yarattığı “Sarıhan”ın kızı ile gerçek biri olan “Alaattin Keykubat”ı evlendirmesi halkın gerçekle hayali birleştirdiği ve ortaya mantıklı ve gerçekçi bir açıklama koyabildiğini göstermektedir.

Bitki adı verilen yer adlarına baktığımızda özellikle belli bir bitkinin adını göremeyiz. Çeşitlilik çoktur. Sadece “meşe, kavak, ceviz” gibi birkaç bitkinin adının birden fazla tekrar edildiğini görüyoruz. Genel olarak yer adları içinde yörede bitki adı kökenli adların çoğunlukta yer almadığını görmekteyiz. Bunlar, yer adlarının küçük bir bölümünü oluşturmaktadırlar.

Kırsal iklim kuşağında yer alan Nevşehir'de bitki örtüsünü bozkır bitkileri oluşturmaktadır. Hal böyle olunca da karşımıza bitki olarak “geven, çayır, karamuk, püren vs.” çıkmaktadır. Nevşehir'de geniş ve verimli nitelikte ormanlar olmasa da ilin çeşitli yerlerinde orman denilebilecek bitki toplulukları vardır ve bunların da ağırlığını “meşe”ler oluşturmaktadır. Dolayısıyla da yer adı söz konusu olunca karşımıza bunlar gibi bozkır bitkilerinin adlarını almış yer adları çıkmaktadır.

Yine bölgede en çok yetişen söğüt, kavak, ceviz gibi ağaç türleriyle geniş alanlara yayılmış kayısı, badem, elma, armut gibi türler de söz konusudur. Bunlar da yerlere ad olmuşlardır. Adlara bakınca yörede ne yetiştiğinden haberdar olmanın yanı sıra halkın uğraşlarının neler olduğunu ve neyle mücadele ettiğini tespit edebiliriz. Böylece bunların kültürüne etkisi de araştırılıp ortaya konulabilir.

Nevşehir'deki su adı verilen yer adlarına baktığımızda özellikle yapısında “dere ve pınar” sözcüklerinin olduğu yer adları karşımıza fazlaca çıkmaktadır. “Altıpınar, Akpınar, Toprak Pınar, Başdere, Dere Mahallesi, Dere Kümesi ” gibi. Bunlardan bazılarının adını alışıyla ilgili doğrudan halk anlatmaları da söz konusudur. “Altıpınar” (bk. 4.1.43) örneğinde olduğu gibi. Yine “Kurban Pınarı” (bk. 4.1.45) anlatması da su adı kökenli yer adı anlatmalarına örnek gösterilebilir.

“Su”yun toplumlar için önemi tartışılmaz derecede büyüktür. Topluluklar bir yere yerleşecekleri zaman “su” unsurunu göz önünde bulundurmuşlar ve hep suya yakın yerleri kendilerine yurt edinmişlerdir. “Su”yu kontrol edebilmek, ondan daha kolay faydalanabilmek için de pınarlar, çeşmeler yapmışlar; derelere çaylara önem vermişler ve bunlar etrafında birlik oluşturmuşlardır. Dolayısıyla da birçok yerin adı da bu yörede olduğu gibi halkın yaşayışında birinci dereceden etkili olan su ve suyla ilgili sözcüklerden oluşmuştur. Yalnız su adı kökenli yer adları yörede çok fazla değildir. Bunun da sebebinin şehrin akarsu bakımından fakir olmasıdır denilebilir. Akarsu denilince akla gelen “Kızılırmak” tır ki onun hakkında da adını alışıyla ilgili halk anlatmaları mevcuttur. Bunun dışında halk için ırmak önemlidir ve etrafında birçok söylenceler oluşmuş, üstüne birçok türkü yakılmış, birçok şiir yazılmıştır. Tüm bunlar, halkın yaşayışında “su” unsurunun etkisini ortaya koyabilmektedir.

Nevşehir'deki hayvan adı verilen yer adlarına baktığımızda hayvan isimlerinde çeşitlilik söz konusudur. Halk buralara ad verirken daha çok, adını verdiği hayvanın o yerde yaşayıp yaşamadığını göz önünde bulundurmuştur. Örneğin halk çok fazla ibibik olmasında dolayı yere “İbibik” adını vermiştir veya çok fazla böcek olmasından dolayı “Böcüklük” adını yere uygun görmüştür. Hayvan adı kökenli yer

adlarının adını alışıyla ilgili halk anlatmalarına “Devebağırtan Yokuşu” (bk.4. 1. 40) veya “Evran Burnu” (bk. 4. 1. 54) gibi halk anlatılarını örnek gösterebiliriz.

Yükselti adı verilen yer adları Nevşehir yer adları içinde çok büyük bir yer tutmaktadır. Bunda en büyük etken Nevşehir’in coğrafi yapısı olduğu bir gerçektir. Özellikle de peribacası oluşumlarından kaynaklanan yükseltelerin çokluğu yer adlarına da yansımıştır. Yörede “dağ, tepe, çukur, bel, boğaz, gedik, seki, taş, kaya vb.” sözcüklerinin yer aldığı yer adları çok fazladır. Bu çeşitlilik ve çoklu halk anlatmalarına da yansımıştır. Dolayısıyla da yükselti adı kökenli yer adlarıyla ilgili birçok halk anlatması günümüze gelebilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: “Eğerim Tepesi” (bk. 4. 1. 93), “Temenni Tepesi” (bk. 4. 1. 97), “Kalpaklı Kaya”(bk. 4. 1. 99) vb.

Yol adı verilen yer adları genellikle içinde “yol” sözcüğü olan ve herhangi bir yere, bir kişiye ya da başka bir şeye doğru yönelme durumu olan, oraya giden yolun geçtiği mevkii anlatan yer adları olup yörede de epey vardır. Nevşehir’in konumu gereği birçok yerle olan bağlantısı, ulaşım olanakları vs. düşünüldüğünde bu durum gayet normal olmaktadır. “Yol” kavramı birçok mevkie ad olmuştur. Bu yerlerde de mutlaka bir yol bulunmaktadır ve o yolun gittiği yer de yer adının içinde belirtilmiştir. “Göre Yolu”, “Avanos Yolu”, “Tuz Yolu”, “Nar Yolu ” örneklerinde olduğu gibi belirtilen yol bir ilçeye, köye ya da kasabaya gidebildiği gibi “Cami Yolu”, “Şube Yolu”, “Değirmen Yolu” gibi bir yapıya da gidebilmektedir. Yola ve yolun geçtiği alana da halk doğrudan bu isimleri vermiştir. Böylelikle yer adı içinde yol tarifi de yapmıştır.

Düzlük adı verilen yer adları yörede çok fazla değildir. Yapısında “ova, tarla, alan, yazı, bağ, bahçe” gibi coğrafi nesnelere bulunan düzlük adı kökenli yer adlarından en fazla olanı içinde “bağ, bahçe” olanlarıdır. Bunda da yörede bulunan üzüm bağlarının ve yeni yerleşim yerleri içinde oluşturulan bahçelerin fazlalığının yer adlarına yansımış olduğu görülmektedir. Nevşehir için bağcılık önemlidir ve yöre halkı kendisi için geçim kaynağı da olan “bağ”ları yer adı da yaparak daha da önemli kılmıştır. “Bakı Bağ”, “Eski Bağlar”, “Dede Bağ”, “Şen Bağ” bunlara örnek

gösterilebilir. Bunlar hakkında “Şen Bağ” (bk. 4.1. 62) gibi halk anlatması olanlar da vardır.

Tanımlayıcı karakterli yer adları yörede oldukça fazladır. Halk, yaşadığı çevreye adlandırırken o yeri belli başlı özellikleriyle ifade etmeye çalışmış, herkesçe bilinen ve kabul gören en belirgin özelliğini kullanmıştır. Örneğin “Güllüce” derken oranın adından hemen orada çokça güller yetiştiği sonucuna varabildiğimiz gibi “Kırmızı Toprak” dendiğinde de o yerin toprağının belirgin özelliğinin kırmızı olduğunu düşünebiliriz. Genelde sıfat tamlaması biçiminde karşımıza çıkan tanımlayıcı yer adları hakkında da birçok halk anlatması vardır: “Acıgöl” (bk. 4.1.5), “Derinkuyu” (bk.4. 1. 7), “Kızılırmak” (4. 1. 12) vb. hakkındaki anlatmalar bunlara örnek olarak verilebilir.

Nevşehir yöresi yer adlarında göze çarpan bir başka husus ise şudur: Halk bir yere adını verirken sıkça benzetmelerden faydalanmıştır. Bu bazen bir hayvana ait ya da insana ait bir benzetme olabildiği gibi coğrafi bir şekle de benzetme yapıldığı olmuştur. Bu benzetmeye başvuru bize halkın, gördükleriyle bildiklerini birleştirip dilin zenginliğinden de faydalanarak yaratıcılığını ortaya koymasının da bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin “Bağırsak” mevkiinin yollarının kıvrım kıvrım olması halkın buraya “bağırsak” adını vermesini sağlarken, “Gulaklı” mevkinde ise toplam arazi kabaca bir kulak şeklini andırıldığından halk buraya bu adı koymuştur. “Deve Boynu” mevki için de yine aynı durum söz konusudur. Yamaç devenin boynuna benzetilmiştir. “Göbekli” mevki ya da “Ayakdaş”, “Sırt” mevki gibi. Benzer örnekler yörenin yer adlarında oldukça fazladır.

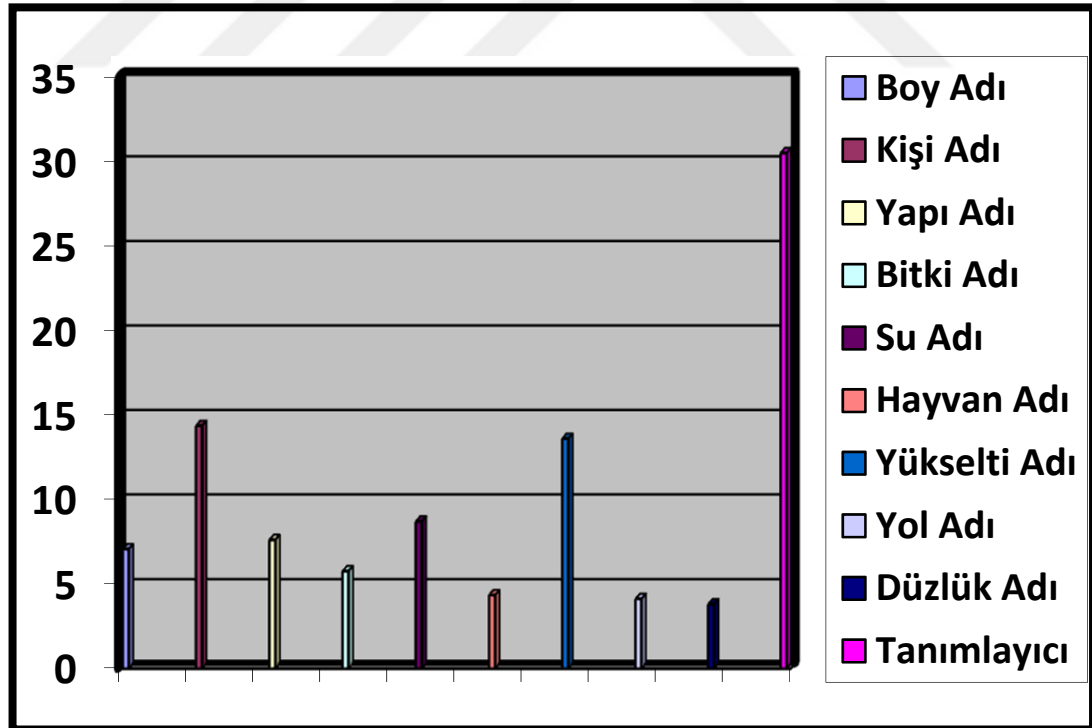
Bu benzetmeleri yöre halkı peribacası şekilleri içinde yapmıştır. Buna da çok örnek verilebilir: Bir deveye, parmağa, dervişe, Meryem Ana’ya, Nasrettin Hoca’ya, Napolyon’un şapkasına, yunus balıklarına vb. birçok nesneye ve kişiye benzetilen peribacaları oldukça fazladır. Bu benzetmelere Gülşehir’in simgesi konumundaki “Mantarkaya” çok güzel bir örnektir: “Mantarkaya” adeta bir şemsiyeyi andırmaktadır. Üzerindeki sert kaya doğa olaylarıyla erimedığı, kayanın altında yer alan tuf kaya ise eridiği için kaya, mantar biçimini almıştır. Şeklinden dolayı da

“Mantarkaya” ismiyle bilinmektedir. Yörede bu kayanın benzeri başka kaya bulunmamaktadır. Bu da onun halk tarafından bu belirleyici özelliğinin onun adı olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.

Nevşehir yöremize ait incelemiş olduğumuz yer adlarının sayısal dağılımını şu şekilde gösterebiliriz:

Ad Verilişlerine Göre Yer Adları	Sayısı	Oranı
Boy Adı Verilenler	65	%7,08
Kişi Adı Verilenler	132	% 14,37
Yapı Adı Verilenler	70	% 7,62
Bitki Adı Verilenler	53	% 5,77
Su Adı Verilenler	80	% 8,71
Hayvan Adı Verilenler	40	% 4,35
Yükselti Adı Verilenler	125	% 13,61
Yol Adı Verilenler	38	% 4,13
Düzlük Adı Verilenler	35	% 3, 81
Tanımlayıcı Karakterli	280	% 30,50
Toplam	918	%100

Tablo 1 Nevşehir Yöresi Yer Adlarının Adını Alışlarına Göre Sayıları ve Oranları

Grafik 1 Nevşehir Yöresi Yer Adlarının Adını Alışlarına Göre Dağılım Grafiği

Nevşehir ili yer adlarından, adının verilif sebebini tespit edebildiğimiz yukarıdaki adlardan 108 tanesi hakkında ise halk anlatması tespit ettik. Bunları kayıt altına aldık. Bu anlatmalar halkbilimi için son derece önemli kaynaklardır. Yere adının verilifi hakkında halka ait söylenceler olup bu metinlere çalışmamızın son bölümünde yer verdik.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NEVŞEHİR YER ADLARI VE BUNLARA BAĞLI ANLATMALAR

Bu bölümde yer adları hakkında çeşitli anlatmalara yer yerilmiş ve bunlar çalışmamızda genelden özele dizilmiştir. Sözlü kaynaklardan elde ettiğimiz anlatmaların sonunda da kaynak kişi bilgisi yay ayraç içinde gösterilmiştir. “(K.K.12)” gibi. (Bkz. s. 146)

3.1. Kapadokya (Bölge Adı)

“Antik Dönem yazarlarından Strabon 17 kitaplık 'Geographika' adlı kitabında Kapadokya'nın sınırlarını güneyde Toros Dağları, batıda Aksaray, doğuda Malatya ve kuzeyde Doğu Karadeniz kıyılarına kadar uzanan geniş bir bölge olarak belirtmektedir. Günümüzde ise Kapadokya denilince Nevşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri ve Kırşehir illerinin kapladığı alan akla gelmektedir. Daha dar bir alan olan kayalık Kapadokya Bölgesi ise Uçhisar, Ürgüp, Avanos, Göreme, Derinkuyu, Kaymaklı, Ihlara ve çevresinden ibarettir.”⁷⁶⁰ Yani yine büyük bir bölümü Nevşehir ili sınırları içerisinde yer almaktadır.

Ülkemizde resmi olarak Kapadokya adı verilen bir şehir veya coğrafi bölgemiz olmamasına rağmen burayı belli bir yerleşim yeri olarak düşünen insanlar da vardır. “Kapadokya” adının anlamı hakkında genel bilgi bilindiği üzere “Güzel Atlar Ülkesi” olduğudur. Bu konu hakkında Atıla Türker şunları belirtmektedir: “Popüler kültürde Kapadokya adının Med ve Pers dilinde “Katpatuk / Katpatuka” adından

⁷⁶⁰ <http://www.tanıtma.gov.tr/TR,22783/kapadokya.html>, 01 Eylül 2016.

geldiği ve bunu da anlamının “Güzel Atlar Ülkesi” olduğu kabul gören yaygın bir kanıdır. Gerçekte böyle midir? Yoksa popüler kültürde kabul gören Kapadokya kelimesi daha farklı bir anlamı mı ifade etmekte midir? MÖ 5. yüzyılda yaşayan yazar Ksenefon (Xsenophon), Hellen paralı askerlerinin sürgün yolculuğunun anlatıldığı “Anabasis: Onbinlerin Dönüşü” adlı eserinde ve Heredotos’un “Tarih” (Historia) çalışmasında Kapadokya adından ilk kez söz edilir. Heredotos, Persepolis’den başlayıp Sardes ve Efes’te sonlanan ünlü ticari “Kral Yolu”nun 90 günde kat edildiğini, Kapadokya Bölgesi’nde 28 istasyon bulunduğunu ve bu istasyonlarda at değiştirildiğinden bahseder. Daha sonra MS 1. yüz yılda Strabon, “Coğrafya” (Geographica) adlı kitabında Kapadokya coğrafyası ve tarihi olayları hakkında en kapsamlı ilk eseri veren yazar olmuştur. Strabon, MÖ 332 yılında Büyük İskender’in Persleri yenilgiye uğratmasından ve Kapadokya Krallığı’nı kurmasından sonrasına değindiği anlatısında “Kapadokya Krallığının Persler’e yıllık vergi olarak 150 at ve 2000 katır” ödediğini anlatmaktadır. Yine Persepolis’te bulunan ve “Taht Taşıyıcıları” olarak bilinen kabartmada Kapadokyalı elçilerin Pers kralına bir at ve beş parça elbise sundukları tasvir edilmiştir. Antik yazarların anlatı ve tasvirli sanat eserlerinden sonraki dönemlerde Kapadokya’yı at ile ilişkilendirecek başka somut buluntulara ulaşılamamaktadır. Kızılırmak’ın en uzun kolunu (425 km) oluşturan ve Çorum-Sungurlu’da nehre kavuşan Delice Irmağının adı olan “Kappadox” adından türetilmiş öneri, literatürde kabul gören en yaygın görüştür. Kelime Hellen dilinde olup “Kappadox-ia– Kappadoks Yurdu” anlamına gelmektedir. Delice Irmağı’ndan dolayı bölgenin adı eski İran belgelerinde “Katpatuka” şeklinde anılmıştır. Kapadokya adının Katpatuka adından türemiş olduğu çelişkili değilse bile, Katpatuk adının katır veya at ile özdeşleştirilmesi konusunda filolojik olarak hiçbir karşılık bulunmamaktadır. Hellen ve Pers dillerinde “Güzel Atlar” tümcesinin karşılığı gerçekte farklı sözcüklerle karşılık bulmaktadır: Hellen: EU-HIPPOS Persce: HUV ASPA Kapadokya adının kökeni konusundaki bir başka öneri, bu ismin Hitit panteonundaki Tanrı Teşup’un eşi Tanrıça “Khepat / Hepat” isminden türemiş olduğudur. Bu öneriye göre eski İranlılar tarafından kullanılan adın aslı “Khepatukh = Khepat Halkı’nın Yurdu” şeklinde olması kuvvetle muhtemeldir. Antik dönemde yeni gelinen topraklara tanrıçalarının adıyla anmak

yaygın bir gelenektir ve böylece Hepat isminin Pers diline dönüşmüş halini karşılıyor olabilir.”⁷⁶¹

Yukarıdaki bilgileri veren Türker, gerek arkeolojik gerekse filolojik buluntuların Kapadokya Bölgesi'nin at ile ilişkilendirilmesini sağlayan değişik bilgiler sunmuş olsa da, ifadeyi “Güzel Atlar Ülkesi” şeklinde zenginleştirecek, doğrudan erişilebilecek bir tarihi ve arkeolojik vesikayı açık edememiş olduğu ancak yine de Anadolu'da “Güzel Atlar Ülkesi” adının en çok da Kapadokya'ya uygun düştüğü sonucuna varmaktadır.

Her ne kadar eldeki veriler Kapadokya'yı atla ilişkilendirilse de doğrudan “Güzel Atlar Ülkesi” biçiminde açıklamaya yetersiz kalmaktadır. Ancak yöre insanı için Kapadokya'nın anlamı “Güzel Atlar Ülkesi” veya “Güzel Atlar Diyarı” biçiminde yaşamaktadır.

3.2. Nevşehir

“Nevşehir” adı üzerine kaynaklardan edindiğimiz bilgiler bizi “Yeni Şehir” anlamına götürmektedir. İbrahim Güner ve Mustafa Ertürk, Nevşehir adını “Kişilere Dayanan İl Merkezi Adları” kategorisinde değerlendirir ve şu bilgileri sunar: “Eski adı “Muşkara” olan Nevşehir, Sadrazam Damat İbrahim Paşa tarafından imar ettirilmesinden dolayı, o tarihten başlayarak bu yeni adıyla anılmaktadır.”⁷⁶²

Yine Nevşehir'in adının kaynağı konusunda Fatma Tekin'in yüksek lisans tezinde aşağıdaki bilgiler verilmiştir: “Nevşehir'in bilinen en eski ismi Muşkara'dır. Muşkara, Nevşehir'in Osmanlı Devleti dönemindeki adıdır. O dönemlerde Ürgüp'e bağlı küçük bir köyken, önce Niğde'nin ilçesi ve sonradan da 1954'te il olan Muşkara, Lale Devri'nin simgelerinden Damat İbrahim Paşa'nın da doğum yeridir.

⁷⁶¹ Atila Türker, “Kapadokya'da At Yetiştiriciliği ve Kapadokya Adının At ve Atçılıkla İlişkilendirilmesi Üzerine Bazı Notlar”, 17-20 Mayıs 2012 tarihleri arasında Nevşehir ve Erciyes Üniversiteleri tarafından müştereken gerçekleştirilen “I. Uluslararası Talas ve Kapadokya Atçılık Sempozyumu”ndaki bildiri metni.

⁷⁶² http://eski.mu.edu.tr/sbe/sbedergi/dosya/12_3.pdf , 10 Ağustos 2012.

1725 yılında Damat İbrahim Paşa'nın emri ile Muşkara köyünün adı 'yeni şehir' anlamına gelen Nevşehir'e çevrilmiştir."⁷⁶³

Nevşehir adının anlamı için "Yeni Şehir" diyebiliriz. "Nev" kelimesi ve "Şehir" kelimelerinin birlikte oluşturdukları birleşik bir yapı olan Nevşehir'deki "Nev" kelimesi Farsça bir kelime olup "Yeni, tâze, cedit. Son zamanda çıkmış."⁷⁶⁴ anlamlarını taşımaktadır. Şehrin kuruluşuna bakıldığında, sözcüğün bu şehrin yeni kurulmuş olma özelliğini belirttiğini söyleyebiliriz. Şehrin eski isimleri olan Muşkara ve Nyssa adlarını ise ayrı başlıklarda değerlendirilmiştir.

3.3. Muşkara

Muşkara, Nevşehir'in eski adıdır. Osmanlı Devleti zamanında bu ad kullanılmıştır. Muşkara, Ürgüp'e bağlı küçük bir köydür ve Nevşehirli Damat İbrahim Paşa da bu köyde doğmuş ve zaten sonrasında köyünü "yeni" bir şehir haline getirmiştir. Muşkara adının anlamı ve kökeni hakkında kaynaklarda çok fazla bir bilgi yer almamaktadır.

Nevşehir il yıllığında, "Muşkara kelimesi Arapça kökenli bir kelime, ism-i zaman, ism-i mekân olup anlamı, "kumral" olmaktadır."⁷⁶⁵ şeklinde bir bilgi yer almaktadır. Bilge Umar, Muşkara adının anlamını ve kökenini saptayamadığını⁷⁶⁶ belirtirken Muşkara kelimesinin anlamını "sağlam yapılı"⁷⁶⁷ olarak da düşünenler mevcuttur.

3.4. Nyssa

Kaynaklarda Nevşehir'in bugünkü bulunduğu yerde, eskiden Muşkara adında bir köyün bulunduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda burada Helenistik devirde Nyssa

⁷⁶³ Fatma Tekin, **Nevşehir İli Yerleşim Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009, 4.

⁷⁶⁴ <http://www.osmanlicaturkce.com/?k=nev&t=@> 21 Temmuz 2013

⁷⁶⁵ Nevşehir İl Yıllığı 1998, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1999, 107.

⁷⁶⁶ Bilge Umar, **Türkiye'deki Tarihsel Adlar**, İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1993, 589.

⁷⁶⁷ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Nev%C5%9Fehir> 10 Ağustos 2012.

adı verilen bir belde olduğunu ancak bu konuda yeterince belge bulunmadığı da belirtilmektedir.⁷⁶⁸

Yerin adı görüldüğü gibi “Nyssa, Nysa” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında Nyssa, “Nissa, Nisa, Nisa”⁷⁶⁹ şeklinde de bazı kaynaklarda yer alır.

“Nyssa’nın, Kapadokya Bölgesi’nde bir yer olduğu düşünülse bile yerinin tam olarak neresi olduğu konusunda şüpheler vardır. Bu kenti Soanda/Nevşehir’e eşitleyenler bulunmakla birlikte değişik düşünceler de savunanlar vardır. Bazı araştırmacılar Nevşehir’in hemen bitişiğindeki Nar beldesinin Nyssa olabileceğini belirtmişlerdir.”⁷⁷⁰

Ali İhsan Açıkgöz, eserinde Nevşehir’e Asur dilinden gelme olan Katpatuka denildiğini ve bu ismin Persler döneminde Kapadokya’ya dönüştüğünü belirtir. Bu adın “Güzel Atlar Ülkesi” anlamına geldiğini açıklar.

“Hitit-Tabal Krallığı at yetiştiriciliği ile ün kazanmıştır. Açıksaray’daki büyük ve geniş tavla (at damı) da o dönemde at yetiştiriminin ve atın önemli olduğunu göstermektedir. İşte bunun için bu bölgeye “Güzel Atlar Ülkesi” de denmektedir.”⁷⁷¹

Şöyle ki Tabal krallığı, Hitit Devleti’nin yıkılmasından sonra kurulan Geç Hitit Beylikleri içerisinde en batıda yer alan şehir devletlerinden biridir. Kapadokya bölgesi içinde yer alan Tabal’da at yetiştiriciliği önemlidir. Hatta Asur Devleti’nin Tabal’ı vergiye bağladığı ve bu vergileri at olarak aldığı kaynaklarda belirtilmektedir. Atın önemli olduğu bu topraklara “at”la ilgili bir isim verilmiştir.

Suzan Akkuş Mutlu bu konuda şunları belirtir: M.Ö. 1 bin yılın ortalarından itibaren Anadolu’nun orta bölümü için “Kapadokya” adı kullanılmaktadır. Kapadokya adı eski Perçe’de “Güzel Atlar Ülkesi” anlamına gelen “Katpatuka” teriminden

⁷⁶⁸ Ali Candar, **Ankara’dan Nevşehir’e**, Ankara: Halkevi Nesriyatı, 1933, 12.

⁷⁶⁹ Hild, Friedrich und Restle, Marcell, *Tabula Imperii Byzantini 2 Kappadokien Kappadokia, Caharsianon, Sebasteia und Lykandos*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien: 1981, 246.

⁷⁷⁰ Tekin, 4.

⁷⁷¹ Ali İhsan Açıkgöz, *Kapadokya’da Geçmişten Bugüne Gülşehir*, Ankara: İnkasa Matbaacılık, 2007, 7.

gelmektedir. Tabal Krallığı sınırları da bu coğrafyada yer almaktadır. Kaynaklarda at yetiştiriciliği bakımından övgüyle söz edilen Tabal Kralları Assur'a ödediği verginin büyük bir kısmını “at” olarak ödemekteydi.⁷⁷²

Ali İhsan Açıkgöz, Nevşehir'e geçmişte isim olarak verilen ve Helen diline benzeyen Nysa isminin de Hititlerden gelme olduğunu belirtir. Nysa ismi ile ilgili şu bilgileri verir: “Pont Kapadokyası Kralının kızı ve haris bir kadın olan Nysa, kraliçe olduktan sonra, kendi adına Nysa diye sikkeler bastırıldığı için bu isim ile anılmaktadır. Saltanat sürmek hırsına kapıldığı için, büyüyen oğullarının saltanatına engel olacağı düşüncesiyle, beş oğlunu da arka arkaya zehirlemek suretiyle öldürdü. Dadı ve lalaları tarafından kaçırılarak kurtarılan altıncı oğlu bir halk isyanı neticesinde Ariarathes VI Epifan (M.Ö 111-125) unvanı ile tahta çıkarıldı. Nysa'nın ihtirasını tatmin için yaptığı zulümler, bu ihtilâli körüklemişti. İhtilâlciler, evlat katili merhametsiz anayı parçalamak suretiyle, zehirlettiği oğullarının intikamını aldılar.”⁷⁷³

Nevşehir'in, Nysa ismini yukarıda sözünü ettiğimiz bu kraliçeden almış olabileceği söylenebilir. Ancak eski yerleşim yerinin şimdiki yer mi yoksa Nar Kasabası'nın bulunduğu yer mi olduğu hususu da eldeki bilgilere göre henüz kesinlik kazanmamıştır.

3.5. Acıgöl/Dobada (İlçe Adı)

Bilge Umar, Acıgöl'ün eski adının “Dobada” olduğu ve bu ismin Genç Hitit'ler Dönemi yapıtı olan bir yazıttan; Topada Yazıtı'ndan alındığı belirtilmiştir.⁷⁷⁴ Bunun dışında Acıgöl ismini ise yakınında bulunan Acıgöl'den dolayı aldığı da halk arasında söylenmektedir. Aynı bilgiye Ali İhsan Açıkgöz'ün adı geçen eserinde de rastlamaktayız: “Eski ismi Dobada olan Acıgöl ilçesi, 1952 yılında kasaba olmuş ve

⁷⁷² Suzan Akkuş Mutlu, **1.Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri**, Grafiker Ofset Yayıncılık, Ankara 2012, Cilt 7, 265.

⁷⁷³ Açıkgöz, 41-42.

⁷⁷⁴ Bilge Umar, **Türkiye'deki Tarihsel Adlar**, İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1993, 219.

1987 yılında da ilçe haline getirilmiştir. Yakınında bulunan Acıgöl'den dolayı bu ismi almıştır.⁷⁷⁵

İlçenin çevresinde volkanik olaylar sonucu sönmüş yanardağlar mevcuttur. Bu dağlar lav ve tuf püskürmüş, bu püskürük maddeler çevrede kalın tabakalar halinde tortulaşmıştır. Şu anda içinde su bulunmayan ve ilçeye adını veren Acıgöl çukurluğu da aslında yanardağ ağızıdır, yani volkanik bir göldür.⁷⁷⁶

Ali Alp, konu hakkında şu açıklamalarda bulunur: “Araştırmalarım esnasında konuştuğum, Hıdırlıların asırlık abidesi Hasan Şahin (90 Yaşında) tarihi, isim ve yer vererek şöyle anlattı: Dedelerim, 954 (Rumi) yılında (M. 1525) Konya beyi ile anlaşmazlığa düşmüşler. Oralardan kalkıp buralara gelmişler. O zamanlar oba beyimiz Piri Bey imiş. Piri Bey buraya gelince, yöreyi beğenmiş, yurt tutmaya karar vermiş. Tatlılılar (Tatların Kasabası sakinleri) buna razı olmak istememişler. Dedem Piri Bey'in 7 oğlu varmış. Obası da çok kalabalıkmış. Tatlılılar ile aralarında kavga çıkmış. Tatlılılardan iki kişiyi vurmuşlar. Bu olay üzerine Piri Bey, Acıgöl'den Tatlılara doğru akan iki derenin önünü (İnallı kasabasının kuzey tarafına set yaparak kesmiş) Tatlıların'e su vermemiş. Derelerin önü setle kesilince, biriken su küçük gölcükler oluşturmuş. Gölcüklerin arasında adacıklar meydana gelmiş. Bundan dolayı bu beldeye Topada (Toplu adalar) denilmiş. Sonraları da “Dobada” denmeye başlandı.”⁷⁷⁷

3.6. Avanos (İlçe Adı)

Avanos'un adının kaynağını edindiğimiz bilgiler doğrultusunda ortaya koymaya çalışalım: Fatma Tekin'in bu konuda şunları belirtir: “Bilinen en eski adı Venessa'dır. Eski çağ haritalarında Halis ırmağı olarak bilinen Kızılırmak kıyısındadır. Selçuklular zamanında bir yerleşme yeri olarak görülmektedir. Etiler bu beldeye Yavenassas adını verirken Romalılar buraya Venessa demişlerdir. Avanos adının kaynağı çok eskilere gitmektedir. Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Asurlu

⁷⁷⁵ Açıkgöz, 192.

⁷⁷⁶ http://tr.wikipedia.org/wiki/Ac%C4%B1g%C3%B6l,_Nev%C5%9Fehir 22 Temmuz 2013

⁷⁷⁷ Ali Alp, **ACIGÖL Acıgöl'den Dünden Bugüne Bir Köprü**, Nevşehir, 1996, 6.

tüccarlar, Kültepe'den Acemhöyük'e gitmek için 'Nenessa' adında bir kentten geçtiklerini yazmışlardı. Bahsi geçen Nenessa'nın burası olabileceği rivayet edilir. 1926'da Emile Forrer ise, Boğazköy Hitit arşivlerinde bulunan çivi yazılı tabletler üzerinde çalışırken, 'Zu-Winasa' adlı bir kentin ismine rastladı. Araştırmacılara göre Nenessa ve Zu Winasa, Venesa ve Avanos'a dönüşmüştür. Strabon da bu adı, Helen yazımıyla, Ouenasa diye aktarır. Ouenasa/Venesa anlamı ise Luwi dilinin ardıllarından, İ.Ö 1. bin yılın Anadolu Pamphylia dilinde "ece" (kraliçe) anlamına gelmektedir.⁷⁷⁸

Ali İnce, Avanos adının nereden geldiği ile ilgili ortaya konmuş çeşitli düşünceleri eleştirmekte ve yorumlamaktadır. Sonuç olarak ise şu değerlendirmeyi yapar: "Gerçeğe en yakın ihtimal şu olmalı: Yunan efsanesine göre Avanos, Euenos'tan gelmektedir. Esatire göre Tanrı Ares'in oğlu, Aitolia (Yunanistan'a bağlı bir bölge) kralı Euenos, kızı Marpessa'ya talip çıktıkça onu öldürür, kafasını Poseidon (denizlerin mutlak hâkimi sayılan tanrı) tapınağına asarmış. Kalydon Avı diye bilinen, ünlü yiğitlerin katıldığı süreklilikli avına iştirak etmiş. Argonautlar seferi diye bilinen elli beş kürekli Argo gemisi ile de sefere de çıkmış, pek çok efsanelerde adı geçen bir kahraman olan İdas, Euenos'un kızı Marpessa'ya âşık olur. Fakat ona talip olanların başına gelenleri bildiği için babasından kaçırır, evlenirler. Euenos da onların peşine düşer. İdas da Tanrı Poseidon'dan kanatlı bir araba alır, kaçarlar. Nihayet İdas'la Marpessa Euenos'tan kurtulurlar. Onları kaçırdığını gurur meselesi yapan Euenos, atlarını vurduktan sonra kendisini orada akan bir ırmağa atar. Irmak Euenos (Avanos) adını alır. Bu ırmak şu an Yunanistan'dadır ve kurumuştur. Avanos'a bu isim neden verilmiş olabilir? Kızılırmak ve onun yanındaki ormandan esinlenmiş olabilirler. Irmağın o zamanki adı Halys, ormanın ismi yok. Burada da Kalydon avına katılmış meşhur avcı İdas'ın yerine Tanrı Ares'in oğlu, aynı zamanda İdas'ın karısının babası olan Euenos'un adını vermiş olabilirler."⁷⁷⁹

⁷⁷⁸Tekin, 4-5.

⁷⁷⁹ Ali İnce, *Geçmişten Günümüze Bütün Yönleriyle Avanos*, Nevşehir: 1995, 7-8.

Görüldüğü üzere Avanos adı ile ilgili çeşitli rivayetler ve saptamalar söz konudur. Son olarak bu adla ilgili, Avanos Kaymakamlığının resmi web sitesindeki bilgileri aktarmak istiyoruz:

“Pek çok tarihe göre, Avanos'un ismi Hititler döneminde "Zuwinasa", Asurlular döneminde "Nenansa", Bizanslılar döneminde "Venessa", Selçuklular döneminde "Evenüz" dir. Osmanlı döneminde de "Uvenez, Evenez, Avanoz" olarak söylenirken, zamanla "Avanos"a dönüşmüştür. Avanos, Selçuklular döneminde Avanos ismine kaynaklık eden "Evenuz" kelimesinin ayrıştırılmasında "Evani", "kap, mutfakta kullanılan kaplar, kacaklar, mutfak eşyaları", "Evenüz" de çanak, çömlek yapan bir yer olduğuna göre "Evani-öz, Even-öz" yani kap yapan, çanak çömlek yapan kasaba anlamına gelmektedir.”⁷⁸⁰

Açıklamalardan da anlaşılacağı gibi bu kaynaktan da adla bu yerdeki uğraş arasında bir bağlantı kurularak, Avanos adı açıklanmaya çalışılmıştır.

3.7. Derinkuyu (İlçe Adı)

Derinkuyu'nun adının kaynağı konusunda Fatma Tekin, “Eski adı Melegobia/Melengübü olan Derinkuyu, ismini 1927’de su çıkarılan kuyuların derinliği dolayısıyla, bucak merkezi olunca almıştır. Derinkuyu adı Melegübü isminden önce Malakopea, Malagop, Melegop, melegobi⁷⁸¹ gibi birbirine benzer isimlerle anılıyordu, ancak resmi kayıtlarda Osmanlı dönemindeki adı Melegübü, Bizanslılar zamanında ise Melagobi veya Malakopi’dir.

Melegübü ve Malagobi isimleri farklı kaynaklara göre aynı anlam yüklenmiş olup Hitit ya da Kapadokya dilinde ‘zor geçim’ anlamına geldiği görülmektedir. B. Umar’a göre ise Malakopea, “bu kentçik hakkında bilgi veren Honigmann özetle, Malakopea “bugünkü” (kendi zamanındaki) Melegop’un Bizanslılarca kullanılan adıdır, diyor ve aynı kentçiğin Arap yazarlarınca Malakupiye diye anıldığını söylüyor.” Bu adın ise öz biçimini bilmemekteyiz.

⁷⁸⁰ http://www.avanos.gov.tr/default_B0.aspx?content=198 01 Eylül 2016.

⁷⁸¹ Hıld, 227.

C. Texier ise Derinkuyu'nun eski isminin Soatras olduğunu, burada da mağaralar ve harabelerin olduğunu söyler.”⁷⁸²

Derinkuyu'nun Rumlar tarafından Melegübü adıyla kurulduğu biliniyorsa da kuruluş tarihi hakkında açık bilgiye sahip değiliz. 1928 yılına kadar Melegübi olarak adlandırılan bu kazamızın adı 1928 yılında “Derinkuyu” olarak değiştirilmiştir. Su çıkarılan kuyuların derin olması ilçeye bu adın verilmesine sebep olmuştur.⁷⁸³

Derinkuyu'nun, daha önceleri adı Melegübü iken, Rumların mübadele ile gitmesinden sonra, içme sularını derin kuyulardan temin ettiklerinden dolayı bu ismi aldığı şeklindeki bilgi görüldüğü üzere hem yazılı kaynaklarda yer almaktadır hem de halk arasında anlatılagelmektedir.

Osman Aytekin, ilçenin adı ve anlamı konusunda şu bilgileri vermektedir: “Derinkuyu'nun tarihsel adı, yakın zamana kadar Türk ağızlarında Melengübü biçiminde kullanılıyordu. Charles Texier, bu köy hakkında Kapadokya'yı yazarken bilgi verir ve eski isminin ne olduğunu ve bunun hakkında kaynaklarda bilgi bulunmadığını söyler. Ancak yazar Mücem-ül Büldan isimli eserlere dayanarak Melekopye ‘değirmen taşı kesilen yer’ demektedir. Buranın dağlarından değirmen taşı kesilir. Civarında bütün beldelerin değirmen taşları bu dağdan temin edilir.”⁷⁸⁴

3.8. Gülşehir (İlçe Adı)

Kapadokya'da Pers ve Bizans egemenliği sırasında Gülşehir, Zoropassos adıyla anılmaktaydı. Daha sonraki yıllarda “Arapsun” adının kullanılmaya başlandığını görüyoruz. Genelde hatalı olarak 19. ve 20. yüzyıllarda önceki adı Arabissos⁷⁸⁵ diye de literatürde yer alır.

⁷⁸² Tekin, 6.

⁷⁸³ Remzi Rehber, **Neveşehir ve Göreme**, Ankara: Yeni Matbaa, 1961, 28-29.

⁷⁸⁴ Osman Aytekin, **Dünden Bugüne Derinkuyu**, Niğde: Elma Ofset Matbaacılık, 2006, 15.

⁷⁸⁵ Hıld, 309.

Gülşehir'in adının kaynağı konusunda Ayça İşcen aşağıdaki bilgileri vermiştir: "Kapadokya'da Pers ve Bizans egemenliği sırasında Gülşehir, Zoropassos adıyla anılmaktaydı. Daha sonraki yıllarda, Arapsun adının kullanılmaya başlandığını görüyoruz. 1466'da Osmanlı Devleti'nin bölgeyi ele geçirmesinden sonra bir süre daha bu ad kullanılmıştır. Arapsun, 1584'te Niğde ili Uçhisar nahiyesine bağlı bir köyken, daha sonra 18.yy. sonlarına doğru Osmanlı paşası Seyit Mehmet Paşa tarafından ismi Gülşehir olarak değiştirildi." ⁷⁸⁶

Bir anlatıya göre ise Gülşehir'in adını alışı şöyledir: "Ahmed-i Gülşehri (13. Yy.) hocası Ahi Evran Veli'yi memleketi Arapsun (Gülşehir)'a davet eder. Hocası bu daveti kabul eder. Birlikte yola koyulurlar. Arapsun'un yakınında bulunan Hırka Dağı'na geldiklerinde mola ihtiyacı duyarlar, dağın Arapsun'u gören cephesinde bir yere otururlar. O esnada hava hafif hafif esiyormuş; rüzgâr beraberinde etrafa güzel gül kokuları yayıyormuş. Ahi Evran Veli Arapsun'a doğru dönüp: "Ne güzel gül kokusu geliyor, bu şehrin adı Şehr-i Gül ola." demiş. O tarihten sonra Arapsun'a Gülşehir denilmiş." ⁷⁸⁷

Ali İhsan Açıkgöz, "Gülşehir'in ilk isminin Zoropassos olduğu söylenmekte ise de, bundan önceki isminin ne olduğu ve ismin hangi tarihte verildiğine dair, daha eski bilgilere rastlanılamamıştır. Yazar Bilge Umar'a göre, Zoropassos isminin aslının Zara wassa olabileceği ve zara-(u)wa(a)-ssa, 'altınlık kenti' anlamını bir ihtimal olarak belirtir. Yakın zamanlara dek Pasaraposya teleffuzu ile de söylenmiştir." ⁷⁸⁸

"14. yüzyılda yaşamış olan Şeyh Ahmed Gülşehri' nin doğduğu yer Gülşehir olduğu için, ismine ilaveten Gülşehir adını da mahlas olarak aldığına göre, o tarihlerde şehrin isminin Gülşehir olduğu anlaşılıyor." ⁷⁸⁹ Açıkgöz, 1948 yılında hükümet tarafından resmen Gülşehir ismi verinceye kadar buranın Arapsun olarak söylendiğinden söz eder. "İlçenin eski adı Arapsun'dur. Bu ismin de Romalılar

⁷⁸⁶ Ed. Ayça İşcen, **Peribacası Kapadokya Kültür ve Tanıtım Dergisi**, Ankara 2008, 88.

⁷⁸⁷ Hüseyin Sevindik, **İlçe Merkezlerinin Kuruluş Efsaneleri**, Nevşehir: Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları, 2005, 4, 9-10.

⁷⁸⁸ Açıkgöz, 12-13.

⁷⁸⁹ Açıkgöz, 13.

zamanından kalma olduğuna inanılmaktadır. Çünkü o devirde şehir ve köy isimlerinin sonu ekseriya “-sun” ekiyle bitmektedir. Arapsun, Gelesin, Mamasın Göstesin, Mumusun... vs. gibi”⁷⁹⁰

3.9. Hacıbektaş (İlçe Adı)

Bu yerleşim yerinin adı ile ilgili olarak Fatma Tekin, “Önceleri yöredeki höyüğün adıyla tanınan Sulucakarahöyük küçük bir köyken, 13.yy.’da Hacı Bektaş Veli’nin buraya yerleşerek dergâh kurması ile önemli bir tarikat merkezi oldu. Kent, Hacı Bektaş Veli’nin etkisiyle Hacıbektaş diye anılır oldu.”⁷⁹¹ demektedir.

Hacıbektaş’ın eski adı için Friedrich Hild ve Marcell Restle eserlerinde “Sulucakarahöyük” değil sadece “Karahöyük”⁷⁹² adını belirtirler.

Ali İhsan Açıkgöz, “Bazı kayıtlara göre Hacıbektaş’ın Bizans dönemindeki adı Andidon olup, sonradan Hacı Bektaş Veli’nin buraya gelmesiyle Hacıbektaş ismini almıştır.”⁷⁹³ şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.

“Hacıbektaş’ın ilk adı Hacım köyüdür. Sonradan Suluca karahöyük adını almıştır. Hicri 670 tarihinde Sultan Alaettin’i Selçuki tarafından Suluca karahöyük, Yunus Mükrimi adında birine yurtluk olarak verilmiştir. Yunus Mükrimi’nin İdris, İbrahim, Sarı ve İsmail adlarında dört oğlu vardı. Babalarının ölümünden sonra bu dört delikanlı ayrı ayrı ev sahibi oldular. Böylece de dört evli küçük Hacım köyü meydana geldi. Sonradan Sulucakarahöyük adını alan Hacım köyü hiçi 738 yılında Hacıbektaş adını almıştır.”⁷⁹⁴

Hacım köyünün ismi daha sonra M.S.1272 yılında Sulucakarahöyük olmuştur. Selçuklular zamanında Suluca karaögüg, Karaögüg, Suluca ögüg dendiği de görülmektedir. Bu isimler o devirde yaşamış bazı yazarların eserlerinde de

⁷⁹⁰ Rehber, 31.

⁷⁹¹ Tekin, 7.

⁷⁹² Hild, 185.

⁷⁹³ Açıkgöz, 195.

⁷⁹⁴ Rehber, 36.

geçmektedir. Büyük bir olasılıkla Sulucakarahöyük denmesinde, ilçenin merkezindeki höyüğün etrafındaki zengin su kaynaklarından etkilendiği anlaşılmaktadır.⁷⁹⁵

3.10 Kozaklı İlçesi

Kozaklı hakkında Fatma Tekin, “Eski adı Hamamorta’dır. 1954’e değin Kırşehir’in Avanos İlçesi’ne bağlı bir köyken, bu tarihte Hamamorta ve Kozaklı köylerinin birleşmesiyle ilçe oldu ve Nevşehir’e bağlandı.”⁷⁹⁶ demektedir.

Kozaklı adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Bir başka kaynaktan Kozaklı’nın adının oluşumu şöyle açıklanır: “İlçede halen türbesi bulunan Kozoğlu isimli şahıs, kayalarla sıcak suyun etrafını çevirerek burada bir hamam meydana getirmiştir. Hamam’ın çevre köylerin ortasında bulunması sebebiyle Hamamorta adını aldığı, Türbe taşlarındaki yazılardan anlaşılmaktadır. Taşların üzerinde yapılan incelemede, Kozoğlu adlı şahsın Selçuklular devrinde yaşadığı, ilçenin adının bu kişiden geldiği rivayet edilmektedir. Bir diğer rivayet ise: Aydın yöresi yörüklerinden "Kozak" isminde bir yörük beyinin geniş aile efradı ile birlikte hayvanları için yurt ve otlak bulma yolculuğuna çıkması ile şimdiki ismiyle anılan ve zamanında ormanlık bir alan olan "Kozaklı Köyü" ne yerleşmiş olmasıdır. Kozaklı adına değişik il ve ilçelerde rastlanmaktadır.(Örn; İskenderun, Manisa v.s.)İlk konaklama ve barınma yerlerinin Adana Kozan (sis sancağı) olduğu ve buradan iç ve batı bölgelerine doğru yayıldıkları için Kozaklı isminin bu beyin adından geldiği yoğun olarak kabul görmektedir. Bugünkü Kozaklı ilçesi sınırları içinde bulunan kaplıcalardan yükselen buharın Pamuk kozasına benzediğinden ileriden “Kozan” ya benzetilerek burada konaklandığı, bazılarının burada kalıp, bazı ailelerin daha batıya ve kuzeye doğru göç ettikleri de rivayetler arasında bulunmaktadır.”⁷⁹⁷

Hüseyin Sevindik ise çalışmasında Kozaklı’nın adını alışı ve kuruluşu hakkında şu bilgileri aktarmaktadır: “Kozaklı’nın adı “Kozan” dan gelmektedir. Burayı ilk

⁷⁹⁵ Şahin, Geçmişten Bugün Hacıbektas ve Köyleri, 23-24.

⁷⁹⁶ Tekin, 6.

⁷⁹⁷ <http://www.kozakli.gov.tr/-p7-r0.html>, 03 Mart 2012.

kuranların Kozan'dan geldiği söylenmektedir. İlk yerleşenler üç aşiret imiş. Bunlar: Kızılkoyunlu, Yabancı ve Mayıllı aşiretine mensup kişilermiş. İlk geldiklerinde mahallenin altındaki suyun kenarına yerleşmişlerdir. Fakat suyun kenarında sivrisinek çokmuş, halk burada uzun süre kalamamış. İlk yerleşim alanından kalkarak dağın yamaçlarına yerleşmişlerdir. Bu arada aşiretler arasında kız alışverişleri olmuştur. Sonucunda kaynaşma sağlanarak birleşik bir köy oluşturmuşlardır.”⁷⁹⁸

3.11. Ürgüp

Ürgüp adı için ulaştığımız bilgiler şunlardır: F. Tekin, “Kapadokya Bölgesi'nin en önemli merkezlerinden olan Ürgüp, Bizans Dönemi'nde Osiana (Assiana)⁷⁹⁹, Hagios Prokopios; Selçuklular Dönemi'nde Başhisar; Osmanlılar zamanında Burgut kalesi; Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren de Ürgüp adıyla anılmıştır.

Ürgüp adının, Ur ve Kup sözcüklerinin birleşmesinden oluştuğu söylenilir. Ur, 'kaya', Kup ise 'çok' anlamındadır. Ürgüp, Urkup'un (tası çok) zaman içinde ses değişimine uğramasıyla oluşmuştur. Asurlular döneminde Ürgüp'ün de içinde bulunduğu bölgeye, “atlar ülkesi” anlamında Katpatuka denmiştir.”⁸⁰⁰

Tuncer Baykara ise Ürgüp adının “Börügüp”ten⁸⁰¹ geldiğini dile getirir.

Ürgüp Belediyesinin 2011'de hazırlatmış olduğu “Ürgüp Guide” adlı eserde “Ürgüp İsmi” başlığı altında şu bilgiler verilmektedir: “Haıos veya Ayıos isminde miladi ikinci yüzyılında yaşamış bir papaz ismi olup, Latince söylenişi 'Prokopios'tur. Türkçede olduğu gibi 'geldim', 'gittim', 'kaldım' kelimelerinde '-tim', '-dım' takıları düşer, 'gel, git, kal' olur. Latince '-ios, -ım, ın' takıları düşerek Prokop kalır, Pireküp'ten değişik olarak Ürgüp denmiştir. Prokop'un Selçukça telaffuzu Pireküp'tür. Bugün Belgrad'ın güneyinde aynı isimden gelme Ürgüp adında bir

⁷⁹⁸ Sevindik, 11.

⁷⁹⁹ Hıld, 250.

⁸⁰⁰ Tekin, 5.

⁸⁰¹ Tuncer Baykara, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş**, Ankara: TKAE Yay., 2009, 71.

kasaba mevcuttur. ‘Les Eglises Rupestres de Cappadoce’ adlı eserinde ve esere ilave ettiği 2 nolu haritasında Ürgüp’ün yerine Prokopios olarak yazılmıştır. İsmail Habip Sevük’ün bir eserinde de Ürgüp isminin nereden geldiği şöyle izah edilmektedir: Eskiden Ürgüplünün birisi Türkistan’a ticaret için gitmiş. Nereli olduğu sorulunca da “Ürgüplüyüm” deyince “öyle ise sizin memlekette taş çoktur.” demişler. Ürgüplü hayretle kalmış, “doğru fakat siz bunu hem de bu kadar yıllık yoldan nasıl biliyorsunuz?” demiş Onlar, isminden anladıklarını açıklamışlar ve KÜP (KUP) çok demekmiş, UR ise kale veya kaya manasına geldiğini izah etmişler. Tarihsel süreç içerisinde çok sayıda isme sahip olan Ürgüp, Bizans Döneminde Osiana (Assiana), Hagios, Prokopios-Selçuklular Dönemi'nde Başhisar; Osmanlılar zamanında Burgut Kalesi; Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren de Ürgüp adıyla anılmıştır.”⁸⁰²

3.12. Kızılırmak

Adını suyunun renginden alan, antikçağda ise tuzlu akarsu anlamına gelen “*Halys*”⁸⁰³ adıyla anılan Kızılırmak, Anadolu’da kurulmuş medeniyetlere hep ev sahipliği yapmıştır. Bugün Kızılırmak Vadisi’nde tarihin her dönemine ait izler bulmak mümkün olup kaya mezarları ve yerleşimleri, farklı medeniyetlere ait kaleler, köprüler ve daha pek çok iz mevcuttur.

Rivayete göre “Bir gelin alayı ırmağın üzerindeki köprüden geçerken gelin attan ırmağa düşer ve boğulur. Bunun üzerine ırmağa önce *Kanlı Irmak*, daha sonra ise *Kızılırmak* denilmiştir.” (K.K.15)

Türkünün sözlerinde durum şöyle anlatılmaktadır:

Gızılırmak Türküsü

Gızılırmak belik belik olasıñ

Her beliğñ bir adada galasıñ

Sen de bizim gibi melul olasıñ

⁸⁰² Ürgüp Guide, İstanbul: Can Ajans, 2011, 10, 30.

⁸⁰³ <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1z%C4%B1Irmak> , 01 Eylül 2016

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Gerdanı beş garış telli gelini?

Silah getiriñ de şu gartalı vuralım
Dalgıç getiriñ de şu gelini bulalım
Biz gelinsiz köye nasıl varalım?

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Gerdanı beş garış telli gelini?

Gızılırmak da belik belik olasıñ
Her beliğinde bir govuğa dolasıñ
Sen de benim gibi yarsız galasıñ

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Gerdanı beş garış telli gelini?

Dolanı dolanı da akar gidersiñ
Gıyıñı büküñü de yıkar gidersiñ
Allı gelini de çeker gidersiñ

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Çevresi oyalı da telli gelini?

Köprüye vardık da köprü yıkıldı
Beş yüz atlı da suya döküldü
Nice yiğitlerin de belleri büküldü

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Gerdanı bir garış benli gelini?

Tüfek getiriñ de şu kartalı vuralımıñ

Dalgıç getiriñde Şu gelini bulalımınñ
Biz gelinsiz köye nasıl varalımınñ?

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Çevresi oyalı da telli gelini?

Gaynana da dédi gelin gelmedi
Gayınbuba dédi vakıt dolmadı
Güveyisi de dédi sabır galmadı

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Gerdanı beş gariş telli gelini?

Köprüye vardık da köprü yıkıldı
Nice baba yiğitlerin de belleri büküldü
Üç yüz atlı beş yüz yayan suya döküldü

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Gerdanı bir gariş benli gelini?

Gelin de dér ki: Elinim gınasını hamır éttiler
Gözümün sürmesini de kömür éttiler
Gidiñ gardaş gidiñ yanımdan gidiñ
Beni bu Gızılırmak'a gelin éttiler

Néttiñ Gızılırmak allı gelini?
Gerdanı beş gariş zalha gelini?⁸⁰⁴

Bir başka anlatı ise Şöyledir: “Eski Türklerde renkler çok önemlidir. Bu renklere birçok anlamlar yüklemişler ve kültürlerini bu renkler etrafında oluşturmuşlardır.

⁸⁰⁴ Adem Öger, **Tarsus Yöresi Dağ Köylerinde Geleneksel Halk Kültürü Üzerine Bir İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2003, 103-104.

Örneğin Kızıl, *güney* demektir. Türkler bu ırmağın kuzeyine yerleştikleri için ırmak güneyde kalmıştır. Bu yüzden de ırmağa Kızılırmak denmiştir. Bunu sadece Kızılırmak' ta değil Karadeniz, Akdeniz, Yeşilirmak, Kızıldeniz, Göksu(Köksu) gibi kelimelerde de görüyoruz. Kara kuzeyi, ak batıyı, yeşil(yaşıl), gök(kök) doğuyu ifade eder. Sarı ise Merkez demektir.”⁸⁰⁵

3.13. Edirek (Mevki Adı)

Edirek, Nevşehir il merkezinde bir mevki adıdır. Bu yerin çoğunluğu Nev-kur blokları içinde kalmış, arka ve iç kısımları imara açılmaktadır. Bir kısmı halen dağ yamacındadır. Burada zamanında çeşitli meyve ağaçları bulunmasından dolayı çok eskilerde “”Yedi Renk” olarak söylendiği anlatılır. Buranın bekçisinin “Y” harfini telaffuz edemediği ve “Yedi Renk” yerine “Edirek” ismini kullandığı şeklinde rivayetler vardır. Bir başka anlatıma göre de Rumlar burada mevcut iken, onların “Edirek” ismini vermiş oldukları yönündedir. (K.K.12)

3.14. Tilkilik (Mevki Adı)

Tilkilik, Nevşehir merkezde bir mevki adıdır. Bu mevki de Yapraklı Seki'nin üst kısımları olup, uzantısı eski Avanos yoluna bağlanır. Burası eskiden tilki çok olduğundan ve tilki avları yapıldığından dolayı bu ismi almıştır. Buradaki bağların da eskiden üzümleri çok sevilen ve tutulan bir üzüm olup şimdi o bağlarda köpekler dolaşmaktadır. Hatta halk arasında : “Tilkilikte bağım yok, tilki ile işim yok.” sözü dolaşmaktadır. Yani “tilki” sözü ile kötü kimseler kastedilmiş ve “Böyle insanlarla bağım yok.” denilmek istenmiştir. (K.K.12)

3.15. Gara (Kara) Yazı (Mevki Adı)

Nevşehir merkezde bir mevki adıdır. Bu bölgenin arazisinin toprağı kara olup çok verimli olduğu için bu isim verilmiştir. Nevşehir Üniversitesinin bulunduğu yerdir. Eskiden, “Bu bölgeden bağı olmayana kız verilmez.” diye bu arazilerin verimliliği üzerine bir söz söylenirmiş; çünkü bu bölgede arazisi olanların tarlalarının verimli

⁸⁰⁵ www.wikipedia.org, 03 Mart 2012.

olmasından dolayı aç kalmayacağına ve zengin bir yaşam sürüleceğine inanılmış.
(K.K.12)

3.16. Hasan Emmi Türbesi

Türbe, adını hayatı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığımız “Hasan Dede”, “Hasan Baba” ve “Hasan Emmi” isimleriyle tanınan ve on sekizinci yüzyıl Osmanlısında Nevşehir’de yaşamış Anadolu’nun önemli evliyalarından birinden aldığı söylenir. Örnek bir yaşayışı, ahlâkı ve güler yüzlülüğü ile bilinen bu kişi, medrese eğitimi almamış olup ümmî ama keramet sahibi bir zat olarak kabul edilir. Halk arasında bu kişiyle ilgili birçok keramet anlatılmaktadır.

“Hasan Dede yaşlanıp ölümüne az bir zaman kaldığında ‘Beni üç yolun ortasına koyacaksınız.’ demiştir. Günümüzde de türbesi Nevşehir’in çıkışında üç yolun ortasında yer almaktadır.”⁸⁰⁶

3.17. Avcılar (Kasaba Adı)

Efsaneye göre, Göreme’nin Peri Bacaları’nda insanlarla periler bir arada yaşamıştır. Periler her konuda insanlara yardımcı olurlar, düğünlerde saz söz eğlence her şey yapılır, eğlencelerde üzüm şirasının içine girip, insanları sarhoş ederlermiş. Nerede şenlik, eğlence varsa orada periler insanların hizmetinde olurlar. Böyle yaşayıp giderken insan padişahının oğlu, Peri Padişahının kızına sevdalanır. İnsanlar derin derin düşünür “Periler çoluk çocuğumuzun arasına karışırsa halimiz ne olur?” diye kaygılanırlar. Sonunda perilere savaş açarlar. Avcı kılığında, perilerin yaşadığı kayalara saldırırlar. Birer güvercin olup uçan periler o gün bu gündür, buralardaki sayısız güvercinlikte yaşamlarını sürdürmektedir. Avcılar Kasabası, perilere savaş açan avcıların yurdu sayılır ve bu yüzden de Avcılar adını alır.⁸⁰⁷

⁸⁰⁶ Serap Kozan, **Nevşehir Yöresindeki Ziyaret Yerleri**, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009, 19.

⁸⁰⁷ <http://www.nevsehir50.com/kapadokya/peribacalari-efsanesi.htm> , 10 Eylül 2012.

3.18. Cenkçalıları (Mevki Adı)

Cenkçalıları, Göreme’de bir mevki adıdır. Burası ile ilgili bir rivayete göre: Eskiden Gafelli mahallesinde dört hane varmış ve o dönemde burada yaşayan yabancılar da varmış. Bu dört haneyle yabancılar arasında sürekli bir çatışma olurmuş. Bu dört Türk ailesi ile diğer yabancılar arasında. Bu yabancılar biraz azaldıkları zaman Karaaya denilen yere giderler ve orada biraz daha çoğalıp geri dönerlermiş. Bu Karaaya mevkiinde de zaten mağaralar varmış. Cenkçalıları denilen mevkide çatışmalar olurmuş. Cenkçalıları mevki, Zemi vadisinin girişindeki bölgedir. Cenk kelimesinin savaş anlamından hareketle, bu mücadelerin yapıldığı yer, bu ismi almıştır. (K.K.18)

Bir başka rivayete göre: “Bizde buraya Cengiçalıları denir. Burası çalılık bir mevkiymiş. Zamanında buraya çengiler gelmişler, oturmuşlar. Orada çadır kurar kalırlarmış. Şimdi de turistlerin bile buralarda çadırlarını açıp yattıkları olmaktadır. İşte buraya gelen ve kalan çengilerden dolayı bu mevki bu adı almıştır.” (K.K.2)

3.19. Çakmaklı Sokak

Göreme’de bir sokaktır. “Burada çakmaktaşı olduğundan dolayı buranın adı Çakmak sokaktır. Burada çok sert bir cingitaş vardır ve bu taşta demirle vurulduğunda ateş çıkmaktadır. Eskiden demire pamuk sarılırdı, bu taşta vurdukça pamuk yanar ve ateş çıkardı. Çoğu zaman pamuk da bulunmaz, baharda kavaklardan dökülen pamuklar toplanır, bir keseye konur ve biriktirilir sonra da onunla ateş tutturulurdu.” (K.K.2)

3.20. Kavak (Kasaba Adı)

Kavak, merkeze bağlı bir kasabadır. “Göreme’nin krallık zamanında emekli olmuş bir bekçi buraya yerleşmiş, bekçinin ismi ‘Kavak’ olarak anılıyormuş. Bu yüzden de buraya Kavak denildiği kasabanın ihtiyarlarınca anlatılmaktadır.”⁸⁰⁸

⁸⁰⁸ <http://www.kavak.bel.tr/kavak-tarihi>, 17 Temmuz 2012.

3.21. Uçhisar Kalesi

Genellikle beyliklerin sınır bölgesi konumunda olan kale, Selçukluların doğu sınırı, Kadı Burhanettin Beyliğinin batı sınırı, Karamanoğullarının doğu sınırı hâlinde konumundan ötürü ‘Uçhisar’ adıyla anılmaya başlanmıştır. Bölgenin en yüksek noktalarına kurulmuş olan Başhisar (Ürgüp), Ortahisar ve Uçhisar Kaleleri Selçuklu döneminde Nevşehir’in üç önemli koruma noktasını oluşturuyordu.⁸⁰⁹ Bu konumundan dolayı kaleye Uçhisar Kalesi denmiş, yerleşim yeri de kaleden hareketle Uçhisar adını almıştır.

“Uçhisar Kalesi, birbirine bitişik iki sivri peribacasından oluşmaktadır. Halk arasında büyüğüne ‘Ağanın Kalesi’, küçüğüne ‘Çavuşun Kalesi’ denilmektedir.”⁸¹⁰

Halk arasında ise Uçhisar’ın adı ‘Ucasar’dır. Uçhisar Kalesi’ne çıkarken belli bir ücret alınır; ama Uçhisarlıya kale girişi ücretsizdir. Hatta öyle ki Uçhisar kalesine çıkılacağında ücret alınırken orada “Nerelisin ?” diye sorduklarında ‘Uçhisar’ derse kişi, anlarlar ki buralı değil, halk ‘Ucasar’ der ve o zaman da hemen ‘Kimlerdensiniz?’ diye sorguya başlanır. İskender Pala’nın “Od” adındaki eserinde, Yunus Emre’nin de burada yaşadığından söz edilir. O kitapta da buradan ‘Ucasar’ diye söz edilir. Aynı şekilde Hacı Bektaş-ı Velî’nin Vilâyetnâme’sinde de buradan ‘Ucasar’ diye söz edilir. (K.K.3 ve K.K.10)⁸¹¹

3.22. Kuran Kalesi (Kale ve Mevki Adı)

Nevşehir’de bir kale adıdır. Yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun yıllarca kullandığı dini kitapların eskimiş ve kullanılamayacak durumda olanlarının saklama ve depolama yeri olarak kullanıldığı söylenmektedir. Yöre halkı, atamadığı ve yok etmediği için saklama ve depolama yeri olarak kullanılan kale ismini buradan almaktadır.⁸¹²

⁸⁰⁹ Osman Süslü, **Kapadokya’nın Zirvesi Uçhisar**, İzmir: Uçhisar Belediyesi Yayını, Arena Matbaası, 2010, 21.

⁸¹⁰ Süslü, 22.

⁸¹¹ İskender Pala, **Od**, İstanbul: Kapı Yayınları, 2014, 57.

⁸¹² Süslü, 25.

3.23. Güvercinlik (Vasıl) Vadisi

Uçhisar'ın doğusunda bulunan ve Kapadokya'nın en büyük ve en uzun vadilerinden biri olan Güvercinlik Vadisi, "ortasında akan derenin adından dolayı önceleri Vasıl Deresi olarak bilinirdi. Halk arasında hâlâ bu isim kullanılmaktadır. Bu adın Aziz Vasilius'dan dolayı verildiği söylenmektedir. Vadinin doğu yamacında vadiye adını veren 'güvercinlikler' vardır. Geçmiş yüzyıllarda Uçhisarlılar kasabalarının karşısına, vadinin karşı yamacına güvercinlikler oymuşlardır. Yıllarca, kış mevsimlerinde bu güvercinliklere yem atmışlar, güvercinleri beslemişler, ardından bu güvercinliklerde biriken gübreleri bağlarında, bahçelerinde kullanmışlardır."⁸¹³ Bu güvercinliklerden dolayı vadi "Güvercinlik Vadisi" adıyla anılmaktadır.

Halk arasında ise anlatım şu şekildedir: "Güvercinlik Vadisi adı yakın bir zamanın yakıştırma adı olup, bu vadinin asıl adı "Vasıl Deresi" dir. Burada Vasilaki isminde veya Vasilus isminde bir Rum yaşamış. Geçimini de bu dereden karşılamış. Adam öldükten sonra da buraya halk 'Vasılın Deresi' demeye başlamış. Zamanla da 'Vasıl Deresi' diye kısaltılmıştır. (K.K.3)

Vasıl kelimesinin varan, ulaşan anlamı vardır ve bu dereden Göreme'ye ulaşır. Bu da ismiyle alakalıdır." (K.K.3)

3.24. Tekelli Mahalle

"Tekelli Mahalle aslında 'Tek Ali Mahalle'dir. Eskiden bir vatandaş gelmiş ve oraya bir ev yaptırmış ve teklemeye kalmış, yani bir kişi olarak kalmış. 'Tek Ali'nin olduğu yer' daha sonraları 'Tekkelli' olarak söyleyişte değişim göstermiş ve buraya da Tekelli Mahalle denilmiştir." (K.K.3)

3.25. Esvap Pınarı (Mevki Adı)

Esvap Pınarı, Uçhisar'da bir mevki adıdır. Buranın adını alışıyla ilgili şu anlatma söylenir: "Bizim aşağı mahalleye şu karşıdaki Gemil Dağı'dan tünel içerisinden su

⁸¹³ Süslü, 31-32.

gelirmiş ve şu anda da hâlâ su gelmektedir. Bu tünelin, kimi Selçuklu zamanında yapıldığını kimi ise daha evvel yapıldığını söylemektedir. O zaman köy şimdiki belediye binasının daha alt tarafındadır ve orada pınarlar vardır. Çamurdan yapılmış borular vardır ki adı künktür. Şimdiki plâstik su boruları gibi. İşte bu su, bu künklerle köye gelmiş. Suyun geldiği yer yüksek ve su tazyikli geliyor; bu yüzden su için dinlenme havuzları yapılmış. Su sert bir biçimde geldiğinde bu havuzlarda dinlenirmiş, sonra da bu havuzdan bir aşağıdaki dinlenme havuzuna akarmış, öyle öyle gelirmiş. Bu havuzlarda su bekliyor, tabanında kumlar falan kalıyor, her yıl birileri gidip bu kumları temizliyor, böyle böyle su berraklaşıyor ve bir çeşit artılıyormuş. O su hâlâ vardır ve bu sudan köyde beş altı tane de çeşme mevcuttur. Bu Esvap Pınarı da o şekilde bir pınardır. Suyun temiz olması için ‘say’ denilen küçük küçük düz taşları oraya yerleştiren kadınlar, dışarlarda kazanlarda sıcak su kaynatırlar ve tokmakla, döveçle vura vura çamaşırları yani esvapları yıkarlardı. O yüzden pınarın olduğu bu alanın adı Esvap Pınarı olmuştur.” (K.K.3)

3.26. Yazı (Mevki Adı)

Bu yerin adı ile ilgili kaynak kişinin verdiği bilgi şöyledir: “Bizim eskiden köyümüz şimdiki belediye binasından alt taraftaydı ve yukarıya da belediye yapıldı. Dükkânlar falan yapıldı, çarşı oluştu. Halk işte bu çarşı meydanına ‘yazı’ demiştir. ‘Nereye gidiyorsun? Yazıya gidiyorum. Nereden geliyorsun? Yazıdan geliyorum.’ şeklinde ifadeler mevcuttur. Fakat burada anneannemin anlattığına göre çok büyük bir dikilitaş varmış. Taşın üzerinde ‘Koyun başı, kaz ayağı’ diye Rumca bir yazı varmış. Fakat halk bunu hiç hesaba almaz ve onun etrafında, kıyıda köşede otururlarmış. Sonradan bir Rum geliyor ve bunu okuyor. Bu esasında bir şifre oluyor ve aslında bu sözle demek istediği: ‘Koy başını, kaz ayağını.’dır. Adam da gelmiş, taşa başını koymuş ve ayağına gelen kısmı da kazmış. Oradan artık harita mı almış yoksa orada altın küp mü bulmuş bilinmez. İşte bu olay da bu yazı denen yerde olmuştur ki yazı denilen yer şu anda belediye dâhil Uçhisar meydanıdır, yani çarşıdır. Yazı kelimesinin düz arazi anlamıyla da alakalı olarak halk bu alana yazı demiş olabilir. Yazıda bakkal, berber, manav vs. hepsi oradadır. Oraya gelen köyün her türlü

haberini alır, bilgi sahibi olurmuş. Meydana ya da çarşıya gidiyorum şeklinde değil yazıya gidiyorum şeklinde bir ifade biçimi söz konusudur.” (K.K.3)

3.27. Gâvuren (Mevki Adı)

Uçhisar sınırlarında olup, Avanos’a yakın bir mevkidir. Oranın esası aslında “gâvur ini” dir. Bir çeşit yeraltı şehridir. Şimdi halk dilinde kolay söylenişten ötürü gâvuren denilmiştir. Eskiler, Bakkal Ahmet adında Uçhisarlı biri Ankara’ya iki de bir heykel götürür satar derlerdi. Hatta bu bakkal Ahmet’in dedelerine bir Ermeni gelmiş ve “Yüz sarı lira vereyim de bu bağı bana sat.” demiş. Bunların yeri varmış tabi orda. Ama adam satmamış. Buranın üstü üzüm bağı olup, altı indir. Burada yaşayanlar hep yabancılardır ve belki de buradan en son gidenlerdendir. Yabancıların yaşadığı ve altı da in olduğu için, halk arasında da yabancılara “Gâvur” dendiği için, buraya “Gâvuren” denilmiştir.

Şimdi Tatların, İnikisin, Ağacain... Yani “in” kelimesi geçen yerlerin altı indir ve eskiden in, mağara anlamındadır. Buralar hep yeraltı şehridir. Örneğin burada cezaevinin arkası İnönü’dür. (K.K.3 ve K.K.10)

3.28. Sulusaray(Kasaba Adı)

Göçebe olarak gelen Türkmen boyları zor şartların insanları olarak oyma kayalar ve şırl şırl akan su kaynaklarını görünce “işte su, işte saray” diyerek bu yurtları kendilerine vatan olarak seçmişlerdir ve kasabanın ismi Sulusaray olarak kalmıştır. Su hayat, saray da medeniyettir. Kasabanın ilk ismi de budur.⁸¹⁴

3.29. İcik (Köy Adı)

İcik Köyü Nevşehir'e 17 km mesafede olup, Merkez ilçeye bağlı bir köydür. Köyün ilk kuruluşu 1650 yıllarına dayanmaktadır. Köye ilk yerleşen 7 erkek kardeşli bir aile olmuştur. Bu erkek kardeşlerden birinin adı İcip'tir. İcip Dede, veli bir kişidir. Öldüğünde köyün uygun bir yeri seçilerek mezarı yapılmıştır. Bu mezarlık zamanla

⁸¹⁴ <http://www.sulusaray.net/Tarihce.html> 16 Temmuz 2012.

kaldırılmış olup yerine camii, okul ve sağlık evi yapılmıştır. İcip Dede ve köyün kuruluşu hakkında bir hikâye anlatılmaktadır.⁸¹⁵ Bu hikâyeye göre:

“İcip Dede “veli” bir adammış, mezarının yanından yol geçmekte imiş. Tabiki, İcip Dedenin mezarı yol kenarında olduğundan üzerine basılmaktaymış. O zamanın Vezir-i Azamı olan Damat İbrahim Paşa, bu velinin mezarının üzerine basıldığını rüyasında görmüş, bu rüya üzerine hemen gelmiş İcip Dedenin mezarının üzerine türbe yaptırmıştır. Bu türbe bazı tamirler görmesine rağmen halen köy camisinin avlusundadır. İcip Dedenin türbesi yapıldıktan sonra, etraf köylerden kabile kabile göçler gelip buraya yerleşmişlerdir. Köyün adı daha sonra İCİK' olarak değişikliğe uğramıştır. Köyün ismi İcip Deden gelmektedir.” (K.K.8)

3.30. Cinali Mevki

Avanos'un doğu mevkiine düşmektedir. Dere içinde olup gelen geçen çok az olduğu ıssız bir yer olduğunu anlatmak maksadıyla “İn cin top oynuyor.” deyimine istinaden mevkie bu isim verilmiştir. (K.K.21)

3.31. Kallangıç (Kırlangıç) Fırını Mevki

Avanos'un merkezine düşmektedir. Burada bir fırın vardır. Kırlangıçların ilk geliş ve dönüş zamanlarında havaların soğuk olmasından dolayı kuşlar buradaki fırının sıcaklığından faydalanmak için bu alan etrafında çok fazla dönerler. Halk da buradaki kuşların fazlalığından dolayı bu mevkie bu ismi vermiştir. (K.K.7)

3.32. Yamanlı

Avanos'un güney batısına düşen bir mevki adıdır. Buranın toprağı verimsiz olmasına rağmen buradan başka ekim yapılacak yerleri olmayan halk, geçimini sağlayabilmek maksadıyla yine de burada tarım yapar. Bu oldukça zordur. İşin zorluğunu anlatabilmek ve bu zor şartlarda bile tarım yapılmasının önemini vurgulamak

⁸¹⁵ <http://www.frmartuklu.org> 01 Temmuz 2012.

amacıyla olsa gerek halk burada ekim yapana “yaman adam” derken buraya da “Yamanlı” denmiştir. (K.K.7)

3.33. Cin Deresi

Avanos’un kuzeyine düşen bir mevkidir. Burasının çok ıssız olmasından ve burada hayvan otlatılması sırasında bir kadının eteğinin çalılara takılması sonucu kendisini cinin tuttuğunu zannetmesinden dolayı mevkiye bu isim verilmiştir. (K.K.15)

3.34. Dede Mezarı Mevki

Avanos’un kuzeyine düşmektedir. Burasının çok ıssız olmasından dolayı buraya kimse geceleri gelememiş. Buradaki insanlar bir iddia sonucu buraya gidip kazık çakıp dönene ödül vereceklerini söylemişler. Bu bölgede yaşayan birisi de buraya gidip kazık çakabileceğini söylemiş. Bölgeye varmış ve korkusuzca kazığı çakmış. Fakat kazığı yanlışlıkla kendi entarisine çakmış. Tam dönecekken kendisini birisinin çektığını zannedip orada hayatını kaybetmiş ve oraya defnedilmiş. O kişi ve mezarından dolayı buraya Dede Mezarı mevki denmektedir. (K.K.6)

3.35. Sevincil Mevki

Avanos’un kuzey doğusuna düşmektedir. Bu topraklardan elde edilen ürünün veriminin fazla olmasından dolayı “sahibini sevindiren yer” manasında mevkiye bu isim verilmiştir. (K.K.11)

3.36. Güvendik Mevki

Avanos’un doğusuna düşmektedir. Bu alanda tarımla uğraşan insanlar ettikleri alanların verimini Allah’tan bekledikleri için “yaradana güvendik” manasında bu ismi vermişlerdir. (K.K.21)

3.37. Çeç Tümülüsü

Çeç Tümülüsü'ü Avanos ilçesi sınırlarındadır. Tümülüsü'le ilgili anlatılanlar şunlardır: “Çeç Tümülüsü'nün olduğu yer eskiden harman yeridir ve bir gün yöreden bir adam orada harmanını yapar, tınazı savurur ve çeçi (Çeç arpa buğday tanesi anlamında kullanılmaktadır.) de ayırır. Buğdayı ayırıp yığıldığı sırada adamın yanına saçlı sakalı birbirine karışmış, pejmürde halde bir kişi gelir ve çeçin sahibine “Buradan Allah rızası için bana biraz buğday ver.” der. Adam da buğday vermek istemez, “Daha yeni çıkarttım, evime bile götürmedim hiç.” der ve bunun gibi birçok sudan bahaneler üretir. Hiç buğday vermeyince de ihtiyar adam çeçin sahibine, çeçi göstererek “Allah bunu taş etsin!” diye beddua eder. Rivayete göre gelen yaşlı adam Hızır Aleyhisselam'dır ve onun yaptığı tüm iyi ve kötü dualar kabul edilir. Bundan dolayı da çeç birden taşa dönüşür. Çeç Tümülüsü'nün adının da bundan geldiği rivayet edilir.” (K.K.22)

Kaynak kişi, orada bulunmayan büyük mermer taşlardan yapılmış bir kapısı olan çeçin tepesinde de buranın havalandırma deliği gibi bir açıklık olduğunu, kaynak kişinin amcasıyla çocukluk zamanlarında, orada öküz güderken çeçin tepesine çıktıklarını ve o delikten taş attıklarını, taşın da çeçin içine yuvarlanıp gittiğini ve indiğinde de madeni bir çınlama sesi çıkardığını kendisine anlattığını belirtti. Sonradan ise bu taşlardan, yağmurdan yaştan bu deliğin kapandığını, kendisinin de bu deliği çeçe çıkıp aradığını ancak bulamadığını söylemiştir. Kenarına ardıçtan kesilme bilek kalınlığında ağaçlardan merdiven yapıldığını belirtti. Yörede ise çeçin içinde bir kadın heykeli olduğu, kucağında bir çocuk olduğu, altında da külçe altın olduğu ve bu heykelin de som altından olduğu, bu heykelin de bir kraliçenin heykeli olduğu söylentiler arasındadır.

Çeç Tümülüsü ile ilgili bir başka anlatma ise şöyledir: “Yörede hüküm süren Çeç kralının kızı Venessa Kızılırmak'ın sularında intihar eder ve kral bu duruma çok üzülür. Kızını sürekli görebilmek, seyredebilmek düşüncesiyle ırmağın yamacındaki tepeye yığma şeklinde bir mezar yaptırılmasını ister. Böylelikle yapılan yığma mezara da Çeç Tümülüsü adı verilir.” (K.K.15)

3.38. Sarihan Kervansarayı

Sarihan Avanos-Nevşehir yolu üzerinde bulunan ve Selçuklulardan kalma bir kervansaraydır. Avanos'a 5 km mesafededir.⁸¹⁶ Avanos civarında yaşayan ileri görüşlü ve varlıklı bir kişi vardır ve bu kişi kızıyla birlikte yaşar. Bu kız bekârdır. Adam ihtiyarlamış ve son günlerinde kızına "Kızım, ilerde bir kıtlık olacak, taş taşı yiyecek. Sen, eline geçen parayla saman al, saman biriktir." demiş. Babası vefat ettikten sonra kız babasının vasiyeti üzerine eline geçen bütün parayla bol bol saman almış. Aldığı samanları samanlıklara doldurmuş, samanlıklar dolunca da saman lodalarına koymuş. Saman lodası, üzeri toprakla veya otlarla örtülmüş saman yığınıymış. Birkaç yıl geçtikten sonra da kızın babasının dediği gibi ülkede kıtlık olmuş. Burada da çiftçilik yapıldığından herkesin de mutlaka davarı, sığırı, sürüsü varmış. Burahılar, hayvanlarını besleyebilmek ve onların yaşamasını sağlamak için gelip kızıdan saman almışlar. Kız, samanı satmış ve çok büyük bir para elde etmiş. Bu parayı ne yapacağını düşünmüş, düşünmüş ve adının anılması için bir eser bırakmak istemiş ve han yaptırmaya karar vermiş. Sonra da Sarihan'ı yaptırmış. Ancak yine de kızın parası bitmemiş. Artan parayı da ne yapacağını düşünmüş ve sonunda bu hana gömmeye karar vermiş. İlerde bir gün han yıkılırsa eğer, bu parayı bulurlarsa tekrar yapılsın diye düşünmüş. Rivayete göre de şunları yazdırmış ve hanın adı Sarihan diye anılır olmuş:

"Sattım sarı samanı,
Yaptırdım sarı hanı."

Kız, anlatılanlara göre bir de Sarihan'ın cümle kapısının üzerine:

"Sarihan'ın karşısının karşısında,
Bir ok atımı yerde,
Akıl yatımı(aklın yattığı) yerde,

Bu hanı yıktırıp yaptıracak kadar param var." diye yazdırmış. O günden bugüne, kalan paranın, Sarihan'ın ortasındaki büyük ve kalın sütunun altında olduğu

⁸¹⁶ <http://tr.wikipedia.org> , 02 Temmuz 2012.

düşünülmektedir. Sarıhan'ın yapılmasından sonra da bu kızın namı Alaattin Keykubat'a kadar gider ve Alaattin Keykubat Çavuşlu Mahallesi geldiği zaman kızı araştırıp soruşturur ve onu buldurur. Seferden döndüğünde de onunla evleneceğini ve kızı Hanım Sultan yapacağını söyler ve sefer dönüşü de kızla evlenir ve onu alır gider. (K.K.22)

3.39. Avanos Alaattin Mahallesi

Alaattin Mahallesi, Avanos'un ilk mahallesidir. Ancak bu mahalle daha önceden de Çavuşlu Mahallesi olarak anılmaktadır. Bunun sebebi, bu mahalleden bir kişinin Alaattin Keykubat'ın çavuşluğunu yapmış olmasından ileri gelmektedir. Konya başkentken, buradan bir kişi gider ve onun çavuşluğunu yapar. Alaattin Keykubat, bu yöreye sefere geldiğinde çok sevdiği çavuşuna “Çavuş, övüp duruyorsun bir de senin memleketi görelim.” deyip, bu kişiyi ziyaret etmek ister. Buraya gelirler ve konaklarlar.

Bugünkü Alaattin İlköğretim Okulu ve Alaattin Camisi karşısında bulunan bir oymak vardır ve oraya da eskiden Çavuşlu Mahallesi denilmektedir. Avanos'un kurulduğu yer orası olup, Avanos ilerleyen zamanlarda yayılmış ve bugünkü yerleşim şeklini almıştır. Keykubat ve ordusu buraya gelir ve halk orduya çok iyi davranır; et, süt, yoğurt, ayran ikram ederler, bu ilgi de Alaattin Keykubat'ın çok hoşuna gider ve çavuşuna “Çavuşum, sizin memlekette çok hürmet gördüm, benim de buraya bir hediyem, hatıram olsun.” der ve buraya bir cami yaptırır. Bu camiye de “Alaattin Camisi” adı verilir. Mahalleye de halk tarafından “Alaattin Mahallesi” denir.

Avanos'un ilk merkezi durumunda olan bu mahalleden başlayarak da Avanos genişleyip, büyür. İlk zamanlarda Sultan Alaattin Mahallesi denilmekte iken zamanla Sultan kelimesi kaldırılıp sadece Alaattin Mahallesi olarak anılır. (K.K.22)

3.40. Devebağirtan Yokuşu

Tuzköy'den Kayseri'ye doğru tuz taşıyan develer bu dik yokuşta zorlandıklarından dolayı burada hep bağırp dururlarmış. Bundan dolayı da halk arasında bu yokuşa “Devebağirtan” adı verilmiş. (K.K.15)

3.41. Mahmatlar

Avanos İlçesi'ne bağlı belde olan “Mahmatlar” ile ilgili anlatma şöyledir: Mahmut ve İpşir isimli iki kardeş bir mekân kurarlar ve kurdukları bu mekânda anlaşamazlar. Bu sebeple Mahmut ailesini toparlayıp bugünkü Ortamahalle' ye yerleşir. Kurulan bu yeni yerleşim yerine Tatar denilir. Mahmatlar ise bu iki köyün birleşimiyle oluşur.⁸¹⁷

3.42. Belha

Belha Avanos'un Özkonak beldesine 10 km uzaklıkta küçük bir derenin suladığı mevkîdir. Bu derenin bulunduğu yer ile ilgili Belha efsanesi şöyledir:

Şimdi “Urumsa” diye anılan bu bölgeye asırlar önce bir kabile gelmiştir. Reisleri zekî ve iyi bir idareci idi. Reisin çok güzel fakat talihsiz bir kızı varmış. Bu talihsiz kızın tek tesellisi tabiat idi. Ayazman'ın serin sularında yıkanır ve kendi kendine şarkılar söylermiş. İşte bu kızın adı Belha imiş. Yine bir gün, banyodan çıkmış ve elbisesini giymişti ki yanında bir erkeğin belirdiğini gördü. Erkek: “Ziyaret Dağı'nın ardından geliyorum, oranın reisiyim. Günlerdir seni yıkanırken seyrediyorum, sana gönül verdim.” der. Belha önce kaçmak istese de zamanla birbirlerini severler. Güzel Belha'nın hayranları ise günden güne çoğaldığı için zekî baba kurnazca bir karar verir. Kızını alamayanların ilerde kendisine düşman olmamaları için; yok olmaları gerekmektedir. Sarayın önünde yapılacak cirit oyununda rakipler çarpışacak ve sağ kalabilen Belha'yı alacaktır. Mücadele sonunda, Ziyaret Dağı'nın reisi ile Aliyli Beyi karşı karşıya kalmıştır. Kız Ziyaret Dağı'nın reisine âşıktır. Ya karşısına Aliyli Beyi çıkarsa ne yapacaktır? Son anda Aliyli Beyinin okunun sevgilisine saplandığını

⁸¹⁷Tekin, 34.

gören kız, büyük bir çığlık atarak kendini taraçadan okun üzerine atar. Ve oda aynı okun kurbanı olur. Bu duruma çok üzülen Belha'nın babası; "Onları sarayımın önündeki bahçeye beraber gömün" der. İki sevgiliyi ölüm bile ayıramamıştır. Bundan böyle de bu yere Belha adı verilir.⁸¹⁸

3.43. Altıpınar Köyü

Altıpınar, Nevşehir'in Avanos ilçesine bağlı bir köydür. Köyün yerleşim yeri hâline gelmesi ve adını almasıyla ilgili olarak kaynaklarda şu bilgilere rastlıyoruz:

Altıpınar'da henüz yerleşim yokken köyümüz arazisi komşu Özkonaklılar tarafından mera ve tarla olarak kullanılmaktaymış. Özkonaklılar bahar aylarında köyümüz arazisine gelir eker biçer, hayvanlarını otlatıp sonbaharın sonunda da köylerine dönerlermiş. Yılın birinde kış aylarında da Altıpınar'da kalmaya karar vermişler. İşte ilk bu olaydan sonra Altıpınar yerleşim yeri olmaya başlamış. Ardından değişik yerlerden diğer göçlerle beraber Altıpınar bir köy hâline gelmiş. Altıpınar ismine gelince, adından da anlaşıldığı üzere köyün ismi su ile ilgilidir. Bu konuda iki rivayet vardır. Birinci rivayete göre, köye ilk gelenler barınmak için çadır kurmaya başlarlar. Çadırların direklerini diktikleri her yerden su çıkar. Bunun üzerine "Buranın da hep altı pınarmış." derler ve köyün adı "Altıpınar" kalır. İkinci rivayete göre, yine ilk gelenler atlarının yayılması için atların bir zincirle bağlı olduğu zikke adı verilen ucu sivri demir çubuklar otlağa çakılır. Bu zikkelerin altısının dibinden su çıkar. Bunun üzerine köyün adı "Altıpınar" kalır.⁸¹⁹

3.44. İsmail Sivrisi

Altıpınar köyünün doğusunda yer alan bu tepe, adını burada mezarı bulunan ve köyün kurucusu olup, Anadolu'nun Türkleşme döneminde savaştan önemli komutanlardan biri ve keramet sahibi olduğuna inanılan İsmail Baba/Dede'den almaktadır. Köy halkı için kıymetli bir kişinin mezarının bulunması sebebiyle kutsal

⁸¹⁸ <http://www.nevsehirkultur.gov.tr/belge/1-45607/anlatmalar.html>, 03 Mart 2012.

⁸¹⁹ Öger, 100.

kabul edilen bu tepe, köyün yüksek bir tepesi olması nedeniyle de “sivri” olarak kabul edilir. Bu sebeple de bu tepeye köy halkı “İsmail Sivrisi” adını vermiştir.⁸²⁰

3.45. Kurban Pınarı

Altıpınar köyünde eskiden özellikle çobanlar ve bazı köylülerin Kurban Pınarı adını verdikleri çeşmeye, köyün doğusunda “İsmail Sivrisi” adıyla bilinen tepenin en uç noktasında mezarı bulunan ve köyün kurucusu olduğu kabul edilen İsmail Baba/Dede'nin bu tepeden inip, çeşmeden su aldığını gördüklerini anlatırlarmış. Ayrıca orada bulunan ağaçlardan kesenin, evine getirenin ve yakanın zarar göreceğine de inanılıyormuş. İşte, eskiden burada çeşme varken köy halkı kurbanlarını, adak kurbanlarını burada keser ve dağıtırlarmış. Bu yüzden de o pınarın olduğu yere “Kurban Pınarı” denilmiş. Pınarın suyu kesilip köye alınınca, burada kurban kesme geleneği de yavaş yavaş sona ermiş.⁸²¹

3.46. Bozca Köyü

Köyün adının Bozca olmasının sebepleri çeşitli şekillerde açıklanır. Rivayete göre, eskiden köyün yerleşim alanı boz çalılarla kaplıdır. Zamanla yöre halkı yakacak ihtiyacını karşılamak için bu çalıları söker ve böylece artık boz çalılar kalmaz. Bu çalılardan dolayı buraya halk “Bozçalı” demiş ve zamanla değişerek “Bozca” şekline dönüşmüştür. (K.K.22)

Bir başka rivayete göre ise çok eskiden bir kabile varmış ve bu kabilenin develeri şimdi Bozca'ya yakın bir köy olan Karakaya'nın bahçelerinde otlarmış. Karakaya'nın halkı bunlara kızarmış; ama bunlarla da baş edemezmiş. Karakaya'nın imamı bu kabileye “Yer yurt tutmayın emi!” diye beddua etmiş. Kısa bir zaman sonra da bu kabile oradan Bağlıdere' ye göç etmiş. Oradan da Asımönü'ne gitmişler. Oralarda da barınamayıp Camiönü'ne gelmişler. Ardından Çağılı'ya gitmişler; ancak orada da bir türlü barınamayıp yer yurt tutamamışlar. Her gittikleri yerde başlarına türlü işler gelmiş. Bu yüzden de soluğu bu kez Karakaya imamının yanında

⁸²⁰ Kozan, 35.

⁸²¹ Kozan, 35.

almışlar. İmama yalvarmışlar. Nereye gittilerse yer yurt tutamadıklarını ve imamdan kendilerine ettikleri bedduayı geri almasını, onlara yurt göstermesini istemişler. “İmam Efendi, bize bir yer göster orada kalalım artık.” demişler. İmam da onlara boz çalılarla kaplı bir alanı göstermiş ve orada kalıp, oraya yerleşebileceklerini söylemiş. Onlar da boz çalıların olduğu yere gidip orada yaşamaya başlamışlar. Civar köylerde yaşayanlar onlara “Bozçalılılar” der olmuşlar. Bunu söylemek dile zor geldiğinden, uzun olduğundan herkes kısaca “Bozca” demiş ve köyün adı böylece verilmiş. (K.K.17 ve K.K.23)

3.47. Çavuşin Köyü

Göreme eskiden merkezmiş, şimdinin vilayeti. Çavuşin de önceden “in” yani mağara olup burada yerleşim yokmuş. Bir gün Göreme’de bir çavuşun oradakilerle arası açılmış. Göreme’den buraya bu çavuş gelmiş ve burada saklanmış. Aramışlar, “Çavuş nerde, çavuş nerde? Çavuş “in”de.” demişler. Buranın adı ondan sonra hep “Çavuşin” diye anılır olmuş. (K.K.5 ve K.K.13)

3.48. Deli Muhtar Mehmet Gürbüz Meydanı

Çavuşin’de bundan otuz kırk sene öncesinde bir muhtar vardır ve bu kişi burada yirmi beş yıl muhtarlık yapmıştır. Kapıları teperek açan, herhangi bir resmi daireye gittiğinde eğilmeyen, kimseye aman demeyen başı dik bir muhtarmış. Onu gelirken görenler “Dikkat edin, galeminizi, defterinizi cebinize goyun Çavuşin’in deli muhtarı geliyor.” derlermiş. Hatta bir gün, Ürgüp’e yeni bir kaymakam gelmiş ve kaymakam ceketini çıkarıp asmış. Sonrasında da bu “deli” muhtar kaymakamın ceketini bir fırsat bulup giymiş. Kaymakam bir bakmış ki ceket yok. Nüfus müdürü kaymakama “Çavuşin’in Deli Muhtarı giydi herhalde.” demiş. Sonra da bu muhtar bir gün bu ceketini giyip kaymakama gitmiş. Kaymakam ceketini tanıyınca bakmış kalmış. Muhtar da “Ne bakıyon, bi sende mi olur ceket, ben gendim aldım.” demiş. Böylesine deli dolu bir kişiliği olan o muhtarı sevdiğimiz için biz de bu sokağa onun adını koyduk. (K.K.13)

3.49. Gelin Cingisi Mevki

Derinkuyu'nun batısına düşmektedir. Gelinin çocuğunu bazlamayla yıkamasından dolayı cezalandırılıp kayaya dönüştürüldüğü rivayet edilmektedir. Cingi, Nevşehir ağzında “kaya, taş” anlamlarına gelmektedir. (K.K.20)

3.50. Suvermez

Nevşehir ilinin güneybatısına düşmekte olup ve il merkezine uzaklığı 34 km'dir. Derinkuyu ilçesine bağlı Suvermez kasabasının ilk adı ise “Flidonos” veya “Flodonos” olarak bilinmektedir. Bu isme Rum Ortadoks Kilisesi kayıtlarında rastlandığı ileri sürülmektedir. Köyün bu ismi hangi çağda aldığı bilinmemektedir. Derinkuyu ve çevresinde suların azlığı, derin kuyularda oluşu, suların önemini artırmış ve hatta suların eski zamanlarda da para ile satıldığı ileri sürülmüştür. Suvermez, adını bir rivayete göre şöyle almıştır: Buradan geçen bir devlet adamının su istediği halde kendisine su verilmemesi üzerine: “Ne su vermez yer burası!” der ve o zamandan beri buranın isminin “Suvermez” olduğu söylenir. Köyün Rum halkı da bu yeri Suvermez olarak bildikleri ve Rum ile Türk ailelerin burada birlikte yaşadığı söylenir.⁸²²

Rivayete göre, yine önceki dönemlerde civar köylerle bu kasaba arasında sulama suyu ile ilgili problemler yaşanmıştır. Su azlığı söz konusudur ve suyu köyler paylaşamaz. Bu köy halkı sulama suyunu komşu köylere vermemek için derelerin önünü keserlermiş. Bu sebepten dolayı da buraya çevre tarafından “Suvermez” denmiş ve kasabanın adı bu şekilde konmuştur. (K.K.15)

3.51. Kuyulutatlar Köyü

Bir kervanla iki aile burada konaklamış ve daha sonra da buraya yerleşmişler. Bu ailelerin lideri zor konuşan iki kardeş olduğundan “Tatar” denmiş. Açılan kuyular sebebiyle kuyu ile tatarın birleşmesiyle köyün adı da Kuyulutatlar olmuş.⁸²³

⁸²² AYTEKİN, 34.

⁸²³ AYTEKİN, 44.

3.52. Til Köy

Til, Nevşehir'in Derinkuyu ilçesine bağlı bir köydür. Adı "Diokaisareia"⁸²⁴ olarak da geçmektedir. Anadolu'da aynı adı taşıyan başka köylerin de olduğunu ve "Til" adının değiştirilen Türkçe köy adlarından olduğu anlaşılmaktadır.⁸²⁵

Köy ve çevresi boş iken sadece yayladır. Buraya gelen yaylacılar, köyün bulunduğu yerdeki bir kuyudan telin ucuna bağlı tulumla su çekerek koyunlarını sularlarmış. Bu yaylacı yörükler memleketlerine dönüp "Nerede yayladınız?" denildiğinde Telli kuyuda diye cevap verirlermiş. Telli kuyu, zamanla yerleşme olunca, Til köyü olarak isim değiştirmiştir. Böylece köyün ismi "Til Köyü" olarak anılagelmiştir.⁸²⁶

3.53. Gümüşkent (Salanda) Kasabası

Gümüşkent, Nevşehir'in Gülşehir ilçesine bağlı bir kasabadır. Kasabanın çok eski bir yerleşim yeri olup, MÖ 2000'li yıllarda Luviler tarafından kurulmuştur. Salanda isminin onlar tarafından verildiği sanılmaktadır.⁸²⁷ "Gümüşkent'in daha önce adı Salu-wanda iken sonradan Salanda'ya dönüşmüştür. Salu-wanda ismi, Hititlerden de önce Anadolu'da yaşamış olan Hatti kavminin dilinden gelmedir. Bunun 'ışıklı yer-kent' anlamına geldiği söylenmektedir. Bundan dolayı da bugün Gümüşkent ismi verilmiştir. Eskiden, bu havalide gümüş madeni çıkartılmaktaymış."⁸²⁸

Yukarıdaki bilgilerden hareketle bu kasabanın adını almasında hem Salu-wanda isminin "ışıklı yer-kent" anlamı hem de bu bölgede eskiden gümüş madeninin olması ve çıkartılmasının payının büyük olduğunu söyleyebiliriz.

Kasabanın eski adı "Salanda" ile ilgili olarak şunlar anlatılmaktadır: Köye isim bulmak üzere tüm ahali toplanır. Ama köye ne isim vereceklerine bir türlü karar veremezler. Sonunda köyün ismini, yoldan ilk geçene sormaya karar verirler. O ne derse köyün ismi o olacaktır. Beklemeye başlarlar, sonunda uzaklardan bir deve

⁸²⁴ Hild, 171.

⁸²⁵ Gülensoy, 62.

⁸²⁶ <http://www.tilkoyu.com/til.asp>, 20 Temmuz 2012.

⁸²⁷ Açıkgöz, 79.

⁸²⁸ Açıkgöz, 188.

kervanı geçtiğini görürler, içlerinden birini (Bu kişi bir rivayete göre çocuk, bir rivayete göre kekeme biri) kervana gönderirler. O da kervanbaşına durumu anlatmaya çalışır; ama bir türlü anlatamaz. Kervanbaşı kızar ve “Suç sende değil, seni buraya salanda” der ve köyün ismi “Salanda” olur.⁸²⁹

3.54. Evran Burnu

Tuzköy yolu üzerinde, havaalanının yakınında “Evran Burnu” denen uzun bir dağ silsilesi vardır. Oldukça uzun, üzeri düz; fakat belli bir yerden sonra o burun kısmı oyuktur. Rivayete göre bir evran yani yılan, halkı mahvetmek için Kızılırmak’ın önüne gerilecek, set, baraj vazifesi görecek, buradaki halkı öldürecektir. Hz. Ali bunu fark edip, görür; yılanı kılıcıyla vurur. Orası da o şekilde taş olup kalır. Gerçekten de buranın baş kısmına yakın olan bölümde böyle kılıç değmiş gibi bir oyuk vardır. Bu oyuk, belki yirmi metre uzunluğunda yılan şekillidir. (K.K.1)

3.55. Gedikkaya

Gülşehir’e bağlı Tuz Köyü Sarıtaş Mahallesi’nde yaklaşık iki kilometre uzunluğundaki kayalık bir tepedir. Kızılırmak’ın suyunu içerek tüketmek isteyen bir yılan, Hacı Bektaş-ı Velî’nin kılıcıyla vurması üzerine yılanı taşa çevirdiğine ve bu taşın da Gedikkaya olduğuna inanılmaktadır.⁸³⁰

3.56. Emmiler Köyü

Emmiler, Gülşehir ilçesine bağlı bir köydür. Köyün eski ismi Çerdiğin’dir. Orta Asya’dan dağılan Türk boyları, Şam’a gelmişler, Şam’dan da Anadolu’ya yerleşmişler. O kabilelerden bir beyin kabilesi köyün altındaki yeşillik yere yerleşmiş. Etraftan gelenler ise bu beyin kabilesine “ Bu düzlüğü sel alır, siz en iyisi kalkıp karşıya oturun.” demişler. Bu insanlara hitap olarak “Emmiler (amcalar) kalkın, karşıya oturun.” denmesinden dolayı köye “Emmiler” ismi verilmiştir.⁸³¹

⁸²⁹ http://www.gumuskent.bel.tr/viewpage.php?page_id=1 25 Haziran 2012.

⁸³⁰ Kozan, 45.

⁸³¹ **Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir**, Avanos: Kızılırmak Ofset Tesisleri, 117.

3.57. Eskiaylacık Köyü (Deller)

Eskiaylacık, Gülşehir ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adını alışı köy halkı tarafından şu şekilde de anlatılmaktadır: “Hacı Bektaş Veli bir gün bu köye gelmiş. Köylülerden de bir kap yemek istemiş. Bir Allah’ın kulu da malına kıyıp da ona yemek vermemiş. Bunun üzerine de Hacı Bektaş Veli onlara şu bedduayı etmiş:

Ardıç göğün gitmesin

Kadın işin bitmesin

Deller karnın doymasın.” (K.K.14)

Bir başka rivayete göre ise köy adını, buraya gelen Hacı Bektaş Veli’ye köy halkının misafirperver yaklaşmaması sonucunda almıştır. Hacı Bektaş Veli’yi hoş tutup misafir etmedikleri gibi bir de onu köy halkı taşlar. “Anlatıldığına göre Hacı Bektaş Veli kendisini taşıyanlara “Deliler siz kimi taşıdığımızı biliyor musunuz?” diyor. Bunun üzerine de bu köyün isminin Deliler olarak kaldığı belirtiliyor.⁸³²

3.58. Gökçetoprak Köyü

Gökçetoprak, Nevşehir’in Gülşehir ilçesine bağlı bir köydür. Araştırmacı Ali İhsan Açıkgöz, Hans Rott’un anlatımıyla Gökçetoprak, eski adı Sivasa⁸³³ ile ilgili şu bilgiyi vermektedir:

Köyün Hıristiyanlık döneminin ismini de bulduğuma inanmaktayım. Kral Leo’nun metropolit listesinde Prokopion-Ürgüp’ten önce, yeni oluşturan metropolis Caesarea (Kayseri) rahipliklerinin yanı sıra Soebson da anılmaktadır. Bu kelime çoğul hali ile Suvasa (Sivasa) olarak korunmuştur.⁸³⁴

Bir başka kaynakta ise köyün ilk adı hakkında şu bilgilere yer verilmiştir: Köyün eski ismi Suvasa’ dır. Suvasa ismi, ‘Büyük kralın oturduğu yer merkezi, krallık yeri’ anlamındadır. Kral Saad adındaki hükümdar çok ünlü ve bölgeye hâkim bir idareciymiş. Birçok zaferler kazanmış, kayalara o zamanın resimli yazısıyla

⁸³² Kozan, 35.

⁸³³ Hild, 281.

⁸³⁴ Açıkgöz, 145.

yaptıklarını ve zamanın yaşam tarzını anlatan resimler yaptırmış. Ayrıca kayadaki yazılarda da güç ve kuvvetini anlatmıştır. Batılı araştırmacı yazarlar bu krallık kavmine; Anadolu'nun ilk milleti, diğer bir deyimle proto- Hıristiyan Türkler adını vermişler.⁸³⁵

3.59. Hacıhalilli Köyü

Hacıhalilli, Nevşehir'in Gülşehir ilçesine bağlı bir köydür. Hacıhalilli köyü halkının Türkmen boyunun "Karakeçili Aşireti" ne mensup olduğu bilinmektedir. Köyün bulunduğu yere Hacı Halil yerleşir. Bir kilometre kuzeydeki mağaraya ise Hacı Osman yerleşir. Köyün iki kilometre güneyine ise Hacı Fuat yerleşir. Daha sonraları bu üç kardeş bir araya gelerek birlik oluştururlar. Köye de Hacı Halil ismini koyarlar.⁸³⁶

Bu köy de Nevşehir yöresindeki pek çok köy gibi adını kurucularından almıştır.

3.60. Terlemez Köyü

Terlemez, Gülşehir ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adını alışı şu şekildedir: Köy kurulmadan önce, köy halkının "Hacılar" denilen mağaralarda yaşadıkları bilinmektedir. Yaz mevsimi gelince bu mağaralardan çıkıp, köyün şimdiki yerine gelip oturduklarından ve şimdiki yerinin yaz mevsiminde serin olmasından dolayı oraya gelip oturanlara "Terlemez" ismini vermişlerdir.⁸³⁷

3.61. Yakatarla Köyü(Nernek)

Gülşehir ilçesine bağlı bir köydür. Köyün önceki adı Nernek'tir. Nernek, ismini Narnek' (Kralın ikinci eşinin adı, sarayın önünden akan suyun adı) ten alır. Narnek (Camuzlu Özü), yerleşim bölgesinin güney doğusundan kuzeyine doğru akmaktaydı.⁸³⁸ Yani bölgede kelimenin anlamına uygun olarak akan bir su vardır.

⁸³⁵ Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir, 118.

⁸³⁶ Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir, 118.

⁸³⁷ Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir, 119.

⁸³⁸ Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir, 119.

Bunun yanında Narnek adlı bir kraliçe de vardır: “Yakatarla köyünde iki höyük bulunmaktadır. Bunlardan ilki Çerdiğin Özü ve Taşdeller doğusunda ve Nernek’in batısında bulunan Yığma Höyük’tür. Bu höyük, Narnek adlı kraliçenin saray hazinesi (Hazine: Bahçe) içindedir.⁸³⁹ Köyün “Yakatarla” adı ile ilgili elimizde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

3.62. Şen Bağ Mevki

Hacıbektaş’ın kuzey doğusuna düşmektedir. Burada bulunan bağların çok verimli olması ve hasat zamanında üreticisine adeta şenlik yaşatıyormuş gibi olması sebebiyle bu isim verilmiştir. (K.K.15)

3.63. Hırka Dağı

Hırka Dağı, Hacıbektaş'ın güneyinde ve ilçeye yaklaşık 15 kilometre uzaklıkta olup 1670 metre yüksekliği olan volkanik bir dağdır.

Günlerden bir gün Hacı Bektaşî Veli, kendi adamlarıyla birlikte dergâhtan ayrılarak Hırka Dağı’nı seyre çıkar, dağda üşüyünce büyük bir ateş yakarlar ve orada ibadet ederler. O sırada Hünkâr hırkasını çıkarıp ateşe atar. Hırka tamamen yanarak küle dönüşür, Hünkâr bu külleri avucuna alarak savurur. Küllerin düştüğü yerden odun düşmesi için dua eder. O andan itibaren bölgede ağaç günden güne çoğalır. Bu yüzden o dağa “Hırka Dağı” dendiği söylenmektedir.⁸⁴⁰

Bu dağın ağacının kıyamete kadar bitmeyeceğine inanılır. Günümüzde de bu dağ meşe ağaçlarıyla kaplıdır ve bu mevki halk tarafından ziyaret edilmektedir.

3.64. Atkaya

Hacıbektaş’ın güneyinde, Bala Mahallesindeki büyükçe bir kaya parçasıdır. Hacı Bektaş Veli'nin, üzerine çıkıp at gibi yürüttüğü söylenen bu kaya "Atkaya" olarak

⁸³⁹ Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir, 119.

⁸⁴⁰ Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir, 110.

bilinmektedir. Bu kayanın yanında, mezar taşında "Buharalı Şeyh Hacı Hamza Efendi" adının ve "3 Nisan 1328 (M.1912)" tarihinin yazılı olduğu bir mezar vardır. Buharalı Şeyh Hacı Hamza Efendi'nin, dergâha gönderilen Nakşî şeyhlerinden olduğu bilinmektedir.

Atkaya'ya dair Vilayetname'de anlatılan söylence şöyledir: Akşehir'de oturan erlerden Seyyid Mahmud Hayrani'nin, bir arslana at gibi binmiş, eline de bir yılan alıp kamçı gibi kullanarak, üç yüz dervişi ile gelmekte olduğu Hacı Bektaş Veli'ye bildirilir. Hacı Bektaş Veli, bahse konu kayanın üzerine binerek, gelen erenleri karşılamaya gider. Hayrani Seyyid Mahmud, Hacı Bektaş Veli'yi bir kayaya binip kendilerini karşılamaya geldiğini görünce, ona büyük bir saygı duyar. Bu söylenceden hareketle bu kaya parçasına "Atkaya" adı verilmiştir.⁸⁴¹

Remzi Gürses'in Hacı Bektaş Rehberi'nde bu kayanın arka tarafında bulunan küçük taşlara da "Tay Taşlar"⁸⁴² denildiği anlatılmaktadır.

3.65. Akpınar

Akpınar, Balımevi'nin Karahöyük'e bakan tarafında ve hemen aşağısında, kesme taştan yapılmış bir çeşmedir. Yuvarlak kemerli çeşmenin üzerindeki yazılardan, 1774'te Derviş İbrahim tarafından ve 1961 yılında Anıtlar Derneği tarafından onarım yaptırıldığını anlıyoruz.

Hacı Bektaş Veli'nin eliyle toprağı deşip üç kere "Ak Pınarım" demesi ile suyun akmaya başladığına ilişkin Vilayetname'de yer alan söylence, bu çeşme ile ilgili olup, çeşmenin adının da bundan dolayı Akpınar olduğu söylenegeldir.⁸⁴³

Akpınar çeşmesi Hacıbektaş'ta Savat Mahallesi'ndeki Kadıncık Ana Evi'nin alt tarafında yer alan bir çeşmedir. Vilâyetnâme' de geçtiğinden söz edilen bir menkıbeye göre Hacı Bektaş-ı Velî, Kadıncık Ana'nın evinde oturmaktaydı. Sarı

⁸⁴¹ http://www.hacibektas.com/index.php?id=tarihi_yerler , 03 Mart 2012.

⁸⁴² Gürses, 88.

⁸⁴³ http://www.hacibektas.com/index.php?id=tarihi_yerler 03 Mart 2012.

İsmail'e, saçım uzamış, dışarıya çikalım beni tıraş et, dedi. Sarı İsmail taşı ve usturayı aldı. Köyün alt ucundaki höyüğe karşı bir yere oturdular. Hünkâr, Sarı'ya haydi tıraş başla dedi. Tam başının yarısını tıraş etmişti ki Hünkâr yeter dedi. Sarı İsmail tıraştan elini çekti. Hünkâr bir yere vardı, eliyle kazdı. Ak pınarım diye üç defa seslenince, üçüncüde Hünkâr'ın kerametiyle yerden, arı duru bir su çıktı. Höyüğe doğru akmaya başladı. Hünkâr suya: "Ak pınarım, diye neden üç kere söyledin? Bir kere söylediğimiz yetmez miydi? Ne diye gelip yetişmedin?" dedi. Sarı der ki kulağımla işittim. Hünkâr bu soruyu sorunca sudan bir ses geldi. Su diyor ki: Erenler şahı ilk defa söylediğiniz zaman Horasan'dan, Nişabur şehrinden aktım, Erciyes'e geldim; ikinci emrinizle Erciyes'i yedi kere tavaf ettim, üçüncü buyruğunuzla eştiğiniz yerden çıktım. Pınarın bu cevabından sonra Sarı'ya buyurdu ki, bu pınar Horasan'da bizimle beraberdi, nerede ve ne vakit ihtiyacımız olsa gel derdik, gelirdi. Şimdi gel dedik, geldi. Nefsimizi kırmadı.⁸⁴⁴

Yukarıdaki anlatmadan da anlaşılacağı üzere, çeşmenin Akpınar adını alması Hacı Bektaş-ı Velî'nin "Ak pınarım!" diye seslenmesi sonucunda aktığı inancından kaynaklanmaktadır.

3.66. Beştaşlar

Hacıbektaş'ın merkezinin kuzeyinde, 5 km. uzaklıkta, Çivril köyü yakınlarında beş adet büyükçe taşın bulunduğu yerdir. Hacı Bektaş Veli hayatta iken, bu taşların konuştuğu ve şahitlik yaptığına ilişkin bir efsane anlatılmaktadır. Vilayetnâme de yer alan efsane şöyledir:

O zaman otlaktaki sığırlara, köyden her gün bir kişi nöbetle bakarmış. İdris Hoca'nın otlaktaki sığırlara bakma sırası geldiği bir gün önemli bir işi çıkmış. Hacı Bektaş Veli hayvanlara bakma işini üstlenmiş. Hayvanlar otlayarak Mucur istikametine doğru yayılırlarken, İdris'in kardeşi Sarı kendi öküzlerini getirip bunlara katmış. Hacı Bektaş Veli de "Ben bunları görüp, gözetemem, bir zarar gelirse karışmam" demiş. Sarı dinlememiş, bırakmakta ısrar etmiş. Bunun üzerine Hacı Bektaş Veli, çevredeki

⁸⁴⁴ Kozan, 56.

beş tane büyük taşa hitaben "Siz tanık olun, Hacet vaktinde şahadet edersiniz" demiş. Sarı'nın öküzlerini kurt parçalamış. İş Kadı'ya düşmüş. Hacı Bektaş Veli, beş tane şahidim var demiş. Onları otlak yerine götürüp, taşlara seslenince hepsi yuvarlana yuvarlana huzura gelmiş ve tanıklık etmişler. İşte, bu taşların olduğu yere bu söylenceden hareketle Beştaşlar adı verilmiştir."⁸⁴⁵

Hacı Bektaş'ın suçsuz olduğuna şahitlik yaptığına inanılan bu taşlara bu yüzden, "Yürüyen Taşlar" veya "Konuşan Taşlar" da denilmektedir.⁸⁴⁶

3.67. Kulunç Kaya

Kulunç, kelimesinin sözlük anlamı: "Şiddetli omuz ve sırt ağrısı, dal, sırt, omuz"⁸⁴⁷ şeklindedir. Hacı Bektaş'ta ziyaret yerleri arasında yer alan Kulunç Kaya, "Hafif meyilli bir kayadır. Üzerinde yatıldığı veya üzerinden sırt üstü kayıldığı takdirde bel ve sırt ağrılarına her türlü romatizmal rahatsızlıklara iyi geldiğine inanılmaktadır. Bu kaya üzerinde sırt üstü yatmak veya üst taraftan aşağıya doğru sırt üstü kaymak suretiyle buradan şifa aranmaktadır."⁸⁴⁸ Bu kullanım amacına uygun olarak, anlamı doğrultusunda kaya bu adı almıştır.

3.68. Kadıncık Ana Mevkii

Çilehâne'nin kuzeyinde yer alan ve günümüzde olmayan Alıç Ağacı'nın bulunduğu yerdedir. Hacı Bektaş-ı Velî, Çilehâne'de iken Kadıncık Ana'nın burada ona bazlama yapıp getirmesinden dolayı buraya Kadıncık Ana Mevkii denilmektedir.⁸⁴⁹

⁸⁴⁵ http://www.hacibektaş.com/index.php?id=tarihi_yerler , 03 Mart 2012.

⁸⁴⁶ Hasan Yavuzer, **Hacıbektaş Yöresi Bektaşî İnançlarının Din Sosyolojisi Yönünden İncelenmesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1993, 40.

⁸⁴⁷ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 20 Temmuz 2012.

⁸⁴⁸ **Doğumunun 800. Yılında Hacı Bektaş Veli Sempozyumu**, Nevşehir, Yayına Hzl. Filiz Kılıç, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2009, 153.

⁸⁴⁹ Kozan, 61.

3.69. Minder Kaya

Çilehâne'nin kasabaya bakan tarafında bitişik iki kaya bulunmaktadır. Bunlardan birincisi minder biçiminde olup halk arasında Minder Kaya olarak isimlendirilmektedir. Diğer kaya ise bu kayanın arkasındadır. Hacı Bektaş-ı Velî, minder biçiminde olana birinci kayanın üzerine oturduğunda karşısındaki kayanın da ayna görevi yaparak oradan dünyayı seyrettiğine inanılmaktadır.⁸⁵⁰

3.70. Kesikbaş Türbesi

Rivayete göre Hacı Bektaş Velî'nin müritlerinden bir tanesinin savaşta başı gövdesinden ayrılır fakat ölmez. Sonunda savaş kazanılır. Savaş sonunda başı koltuğunun altında geri dönen müridin öldüğü yere bu türbe yapılır. Bu yüzden de kendisine Kesikbaş, buraya da Kesikbaş Türbesi ismi verilmiştir.⁸⁵¹

3.71. Âşıklar Köyü

Âşıklar, Hacıbektaş ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adının nereden geldiği ve geçmişi hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte bu konuda şu rivayet söz konusudur:

Köyün bulunduğu karşı tepeye nereden geldiği bilinmeyen Ali ve Hasan adında iki âşık gelmiş ve orayı mesken tutmuş. O zamanlar orada yaşayan kimse yokmuş, oraya ilk yerleşen bu iki âşıkmiş. Daha sonraları Hacıbektaş'ın Bala Mahallesi'nden 2-3 aile gelip yerleşmiş. Âşıklarımız yamaçlardan orada oturan sakinlere saz çalıp, türküler söylemiş. Zaman içerisinde bu köye bir isim verilmesi gerekmiş, âşıklar kendi aralarında “Âşıklar” adının konulmasını kararlaştırmışlar, sonra köy sakinlerine bu adın konulmasını rica etmişler, onlar da kabul etmiş. Böylece Âşıklar Köyü olmuş.⁸⁵²

⁸⁵⁰ Dede Baba, **Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevîlik**, Cilt 1, 498.

⁸⁵¹ **Hacıbektaş Kılavuzu**, Kültür Bakanlığı ve Nevşehir Valiliği İşbirliği ile Hazırlanmıştır, Ankara, 128.

⁸⁵² Aydın Şimşek, Düünden Bugüne Âşıklar Köyü, **Suluca Karacahöyük Gazetesi**, Sayı 688, 6.

3.72. Arzu Gediği ve Oğlan Pınarı

Bu mevki, Hacibektaş ilçesinde yer almaktadır. Eski zamanlarda Avuç köyünden bir delikanlı, komşu kızı Arzu'ya gönlünü kaptırır ve kızı kaçıtır. Kızın kardeşleri başta olmak üzere, akrabaları kaçan gençleri takip ederler. Kurtbeli Yenyapan köyü yakınındaki hâlen kızın adıyla anılan “Arzu Gediği” denilen yerde kızı bulup öldürürler. Kızı kaçıran genci de “Oğlanpınarı” denilen yerde vururlar. Bu olaydan sonra iki taraf arasında başlayan kavga sonucu köy dağılır. Bir kısmı 1750’lerde şimdiki Hacibektaş’a bağlı İlice köyüne gelirler. Bir müddet burada kaldıktan sonra şimdiki Avuç köyünün olduğu yere gelip yerleşirler. Bazı aileler ise eski köylerinin yanındaki Karıncalı, Karahıdır (o zamanın köyleri)kasabasına göçerler.”⁸⁵³

3.73. Kurubaba Ağacı

Hacibektaş ilçesinde bir mevkinin adıdır. Yaklaşık beş altı yüz yıllık olduğu kabul edilen ağacın kesildiği zaman içinden kırmızı bir su aktığı ve bunun kan olduğu inancından hareketle bu ağaç köy halkı arasında kutsal sayılmaktadır. “Kurubaba isimlendirmesinin ise aynı zamanda köyün eski yerleşim yeri olan ve Hacı Bektaş tekkesiyle çağdaş bir tekke kurulduğu bilinen bu mevkiye gelen bir şahsa, yanındakilerin “Kur Baba, köyü buraya kur Baba.” demiş olabileceklerinden hareketle verilmiş olabileceği söylenmektedir.”⁸⁵⁴

3.74. Hasanlar Köyü

Hasanlar, Hacibektaş ilçesine bağlı bir köydür. Selçuklu Hükümdarı I. Alaaddin Keykubat (1220- 1237) zamanında paşalarından Hasan Paşaoğlu'na temlik (yurtluk) olarak verilen Hasanlar köyüne Hasan Paşaoğlu kardeşi ve yakınları gelerek yerleşmişler ve köyün ismi de Hasanlar köyü olmuştur.

Hasanlar köyü ihtiyarlarınca anlatılan bir söylentiye göre, Hasan Paşaoğlu ve kardeşi ile diğer yakınları Hasanlar'a geldikten sonra köyün, Hasan Paşaoğlu ve kardeşine istinaden iki parçalı olması nedeniyle Hasanlar şeklinde isimlendirildiği veya önce

⁸⁵³ Hasan Şahin, **Geçmişten Bugün Hacibektaş ve Köyleri**, Ankara: Kalkan Matbaacılık, 2005, 160.

⁸⁵⁴ Kozan, 66.

Hasanpaşaoğlu iken; Hasan Paşaoğlu'nun oğullarının veya torunlarının iki mahalle halinde oturmaları nedeniyle bu ismi aldığı tahmin edilmektedir.”⁸⁵⁵

Hasan Şahin'in adı geçen eserinde köyün isminin nereden geldiği ile ilgili olarak bir alt başlık altında şu bilgiler verilmektedir: Etiler(MÖ 1800-1200) zamanından beri iskân yeri olarak kullanılan Hasanlar köyünün Etiler'den Anadolu Selçukluları zamanına kadar yaklaşık 3000 yıl süre ile (MÖ 1800- MS 1200) isminin ne olduğu veya hangi isimleri aldığı şimdilik kesin olarak bilinmemektedir. Bunun için köyün belli kesimlerinde kazılar yapmak gerekmektedir. Anadolu Selçukluları (1075-1318) zamanında Selçuklu paşalarında Hasan Paşa oğluna yurtluk verildiğine göre, Hasanlar adını bu devirde aldığı kuvvetle olasıdır. Başka bir söylentiye göre Rumların oturduğu bu köye başlarında Hasan isimli iki amcaoğlunun bulunduğu Selçuklu Türklerinden bir grubun geldiği ve iki amcaoğlunun iki grup halinde birbirine yakın iki ayrı yere yerleştikleri söylenir. Biri şimdiki Süllüoğlu Mehmet'in varislerinin köyün güney yakasındaki taşlı tarla dedikleri yere, biri de şimdiki mezarlıkla aşağı köprü arasındaki çayın batı kısmına şimdiki Hasanlar köyünün olduğu yerdeki inlerdir. Üst kısmında ise Rumların yaşadığı, iki parça halindeki köyün isminin de iki amcaoğlunun isimlerine istinaden Hasanlar köyü adını aldığı belirtilmektedir. Kanuni devrindeki kayıtlarda köyün çeşitli nedenlerle boşaldığı, Hasanlar ekinliği (mezrası) olarak belgelerde yer aldığı görülmektedir. Köyün isminin; Karacayurt (Karacayurtlu veya Karacakurt) aşiretinin 1727/30'lu yıllarda köye gelmesiyle Hasanlar Başköy olduğu, burası kendisine yurtluk olarak verilen Kadir Bölükbaşı'nın yazmış olduğu bir şiirden anlaşılmaktadır. Başköy ilavesinin Karacayurt aşiretini idare edenlerin bu köye yerleşmeleriyle mi, yoksa etrafındaki diğer Hasanlar ismi ile anılan köylerden ayırt etmek için yanı başındaki Başköy'ün isminin Hasanlar'ı etkilemesinden dolayı mı verildiği kesin olarak bilinmemektedir.

856

Köy, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra sonundaki Başköy adı kaldırılmış ve Hasanlar olarak kalmıştır.

⁸⁵⁵ Şahin, Geçmişten Bugün Hacıbektaş ve Köyleri, 126.

⁸⁵⁶ Şahin, Geçmişten Bugün Hacıbektaş ve Köyleri, 131-132.

3.75. Hırkatepesidelik Köyü

Hacıbektaş'ın köyü olan Hırkatepesidelik isminin nereden geldiğini kaynak kişimiz, büyüklerinden şöyle dinlediğini anlatır: Bir gün Hacıbektaş-ı Velî bu köye gelmiş oranın ahalisinden yemek istemiş. Her bir köylü ona evini açmış. Bu köy halkını çok seven Hacıbektaş Veli, orada bulunan tepesi delik dağın üstüne çıkmış ve hırkasını dağın üstüne örtmüştü. Bu dağın adı buradan gelmekte olup dağa Hırka Dağı, Hırka Tepesi denilmiş. Köy de adını bu dağın adından almış ve “Hırkatepesidelik” olmuş.” (K.K.19)

3.76. İlicek Köyü

İlicek, Hacıbektaş'ın bir köyüdür. Hacı Bektaş Veli'nin 1300 yıllarında Anadolu'ya, Hacıbektaş-Suluca Karahöyük köyüne gelirken, Yukarı İlicek köyü Şahveli deresinden geçişinde buradan su içer, mevsim gereği bu su için “İlica ak” der. Köyün adı “İlicak” olur. Zamanla bugünkü adı olan “İlicek” şekline dönüşür.⁸⁵⁷

3.77. Köşektaş Köyü

Köşektaş, Hacıbektaş ilçesine bağlı bir köydür. Geçmiş bir zamanda dervişin birisi devesiyle beraber, şu anki Köşektaş köyü civarından geçerken namaz kılmak için pınar başında durur. Abdestini alır ve namazını kılmaya başlar. Bu sırada deve ve yavrusu (köşek) bir şeylerden ürkererek kaçarlar. Bu olay dervişin namaz kılma esnasında olduğu için namazını bırakıp deve ve yavrusuyla ilgilenemez. Namazdan sonra onları aramasına rağmen bulamaz. Çok sinirlenerek, deve ve köşegine “Allah sizi olduğunuz yerde taş etsin.” diye beddua eder. Deve ve köşegin oldukları yerde taş hâline dönüştükleri rivayet edilir. Taşın bulunduğu bölgede kurulan köye Köşektaş ismi bu rivayetten etkilenerek konulmuştur. Bahse konu olan taş Köşektaş köyü içinde korumaya alınmıştır.⁸⁵⁸

⁸⁵⁷ <http://www.ilicek.com/web1/content/view/29/24/>, 20 Temmuz 2012.

⁸⁵⁸ Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1, Simtel Ofset Matbaacılık, Nevşehir 2011, 94.

3.78. Kütükçü Köyü

Kütükçü, Hacıbektaş ilçesine bağlı bir köydür. Köyün adı “Beydili” boyundan Türkmenlerin yerleşerek kurdukları ve geçimini kütük satarak kazanan bir Türkmen’in Hacıbektaş'ta ‘kütükçü amca’ olarak anılmasından geldiği söylenmektedir.⁸⁵⁹

3.79. Yenice Köyü

Yenice, Hacıbektaş ilçesine bağlı bir köydür. Eski adı “Engel” dir. Yaygın olarak hâlâ Engel adı kullanılır. Gerçek adı “Kadim Engel”dir. İlk kurulan köy Engel Kadim köyüdür. Hacıbektaş Veli tarafından dokuz hane olarak Horasan’dan getirilmiş ve tekkenin ihtiyaçlarını karşılamakla görevlendirilmişler, Hacıbektaş’ı ziyarete gelenleri ağırlamışlardır. Yıllar sonra Bolu Geygel’ den gelen Geygeloğulları geri dönmemiş, yerleşip kalarak muhtarlık olmuşlardır. Daha sonra Kadim Engel’le birleşmiş ve Yenice Engel olmuştur. “Gülşehir tarafına geçmek isteyenlere bir engel olan Hırka Dağı bu köyden başladığı için bu adı aldığı tahmin edilmektedir.”⁸⁶⁰

3.80. Mendilli Mevki

Kozaklı’nın kuzey batısına düşmektedir. Bu mevki ile alakalı çok fazla bilgi elde edilememiştir. Fakat bu alanda hayvan otlatılmış. Çobanlar yemeklerini ortak yemek için mendillerinin üzerine erzaklarını kor öyle yemek yerlermiş. Bu sebeple Mendilli Mevki adı verildiği rivayet edilmektedir. (K.K.15)

3.81. Kanlıca

Kanlıca, Kozaklı’da bulunan bir kasabanın adıdır. “Kanlıca” adının nasıl verildiği konusunda çeşitli rivayetler vardır. Bunlardan en yaygını, köyde sülaleler arasında çıkan kanlı kavgalardan dolayı, köye bu adın verildiği yönündedir.⁸⁶¹

⁸⁵⁹ http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BCt%C3%BCk%C3%A7%C3%BC,_Hac%C4%B1bekta%C5%9F, 20 Temmuz 2012.

⁸⁶⁰ http://tr.wikipedia.org/wiki/Yenice,_Hac%C4%B1bekta%C5%9F, 15 Temmuz 2012.

⁸⁶¹ Hilal Demir, **Nevşehir’in Kozaklı İlçesinde Ad Verme Geleneği**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ün., Ankara 2010, 63.

3.82. Develarkacı

Develarkacı, Abdi köyünde bir mevki adıdır. “Yıllar önce bizim Herikli Türkmenlerinin develeri varmış. O yıllarda deve çok kıymetli bir yük aracıymış; katır ve at ise pek yokmuş. Aynı şekilde bizim ailenin de develeri varmış ve dedelerimiz evimizin bulunduğu yere “Develik Damı” demişler. Şöyle ki develerin barındığı yere “Develik” adı veriliyordu. Bu develiğin iki çatal kapısı vardı ve bunlar develerin rahatça girip çıkabilmeleri için yüksekti. Develerin beslenmesi ve dinlenmesi için dedelerimiz develeri “Develarkacı” denen yere götürüyorlardı. Develer orada hem yayılıyor hem de dinleniyordu. “Arkacı” denmesinin sebebi şu: Bizim köylerde hayvanların bir arada bulunduğu yere “arkac” derler. Tıpkı koyun arkacı gibi. Bir veya birden fazla sürü orada bir arada yatar, dinlenir, yayılır. İşte bu “Develarkacı” denen yerde de develer bir arada olurdu. Develer orada hep birlikte dinlenir ve yayılır çünkü orada ot ve su bol olur. Şimdilerde bu bölge, bizim bahçe yaptığımız, söğüt ve elma diktiğimiz yerdir. (K.K.4)

3.83. Ören

Yıllar önce, Damat İbrahim Paşadan öncesi yani, dedelerimiz Abdi köyüne yerleşmeden önce konargöçermiş. Nerede bol ot ve su varsa bizimkiler koyunlarla birlikte orada olurlarmış. Bir vakit de bu “Ören” dediğim yere yerleşmişler. Burada ne kadar kalmışlar bilen eden yok. Sonra toprağa yerleşince, yani Abdi Köyüne yerleşince, işte bu ilk oturdukları yere “ören” demişler. Ören, bakımsız bir eski yerleşim yeri demek oluyor ve bu sebeple “Ören” diyorlar. Günümüzde de bu yere hâlâ halk “Ören” demektedir.

3.84. Musluğun Altı

Kozaklı’da bir mevki adıdır. “Bizim köyde, elmalığımızın olduğu yerde bir pınar var ve pınarın çok az suyu var. Suyun akışı bugünkü musluk suyu gibi, çok az. İşte, o sudan dolayı “Musluğun Altı” deniyor.” (K.K.4)

3.85. Sehimler

Bizim bağıın olduğu bir yöreye “Sehimler” denmiştir. Buraya Sehimler bağı dememizin sebebi şudur: Orayı yaklaşık 20 dönüm bir yer kabul edelim. Bağıın tamamı bize aitmiş ve orada çok iyi bağı olurmuş. Bundan dolayı da herkesin orada bir bağı yeri olsun diye köylüler bize başka yerden toprak vermişler ve bu adı geçen bölgeyi de taksim etmişler. Herkese eşit olarak buradan bağı yeri vermişler ve halk sehimine düşen yere bağı yapmış. Bundan dolayı da o bağı “Sehimler Bağı” denilmektedir. (K.K.4)

3.86. Çalıbalma

Çalıbalma bir mevki adıdır. Yıllar önce ulaşım bu şekilde değildi. Deve ya da at arabası veya merkeple(eşek) yolculuk yapılıyordu. O zaman Kozaklı yok, Avonos var. İhtiyaç görmek, alış veriş yapmak, gelin alırken pazarlık bozmak gibi işler Avonos'ta oluyordu. Bu geliş gidişlerde insanlar dinlenmek için, su ihtiyacı için, bu Çalıbanma denilen yerden geçecek ve o dönem eşkıyalar çok. Şimdiki hırsızlar gibi. İşte, bu eşkıyalar oraya geliyor ve pazarlıktan dönen veya az buğdayını satıp köyüne dönen insanları soyuyor. “Çalıp Alma” dan gelen bu “Çalıbalma” bölgesine kimisi “Çalıbanma” kimileri de “Çalıbamma” diyorlar. Burada eskiden bol su vardı ama son on yıldır kesikti. Şimdilerde yine eskisi kadar olmasa da bir yıldır su var.(K.K.4)

3.87. Belekli Köyü

“Belekli”, Kozaklı'da bulunan bir köyün adıdır. Anlatıldığına göre, köyde bulunan bir sülalenin, çocuklarını bez beleğe belemesi nedeniyle köye bu ad verilmiştir.⁸⁶²

3.88. Çayıçi Köyü

“Çayıçi”, Kozaklı'da yer alan bir köyün adıdır. Köyün önceki adı “Finili” dir. Köyün adı 1954 yılında değiştirilmiş olsa da, ilçede ve ilçenin diğer köylerinde hâlâ “Finili” adı kullanılmaktadır. Köye “Finili” adının verilmiş nedenini halk, çok eskiden köyde fillerin bulunmasıyla açıklıyor. Köy halkı “Filli” olan köyün adına sonraları “Finili”

⁸⁶² Demir, 63.

dendiğini, 1954'den sonra da köyün adının “Çayıçi” olarak değiştirildiğini belirtiyor. Köye “Çayıçi” adının verilmesi gelişigüzel olmamıştır. Köyün içinden bir çay akması nedeniyle köye bu ad verilmiştir; ancak ilçe halkı tarafından yaygın olarak Finili ismi kullanılmaktadır. Bu ad ilçe halkı tarafından “Pinili” şeklinde telaffuz edilmektedir.⁸⁶³

3.89. Dedenin Dağı

Doyduk köyünde Dede Türbesi olarak bilinen bir ziyaret yeri vardır. Köy halkı, bu mezarda yatan kişinin tarihi şahsiyetini bilmemektedir. Sadece atalarından burada yatan şahsın, evliya ve Allah dostu biri olduğunu duymuşlardır. İşte, mezarın bulunduğu bölgeye de “Dede'nin Dağı”⁸⁶⁴ adını vermişlerdir.

3.90. Kapaklı Köyü

Kapaklı, Kozaklı'ya bağlı bir köyün adıdır. Anlatıldığına göre, eskiden köyde halkın su ihtiyacını karşılayan kapaklı bir su kuyusu bulunması nedeniyle köye bu ad verilmiştir.⁸⁶⁵

3.91. Küllüce Köyü

Bu köyümüz de Kozaklı'ya bağlıdır. Edindiğimiz bilgilere göre köy ilk kurulduğunda gül bahçelerinin çok olması nedeniyle köye “Güllüce” adının verildiği yönündedir. Gül bahçeleri kuruduktan sonra köyün adının “Küllüce” olarak değiştirildiği belirtilmektedir.⁸⁶⁶

3.92. Peribacası

Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1 adlı eserde araştırmacı yazar Mustafa Kaya, Ürgüp Yer Adları Üzerine ana başlığı altında Ürgüp'teki yer adı anlatmalarına örnekler vermektedir: Bölgeyi gezen turist gruplarınca en çok sorulan sorulardan biri

⁸⁶³Demir, 61-62.

⁸⁶⁴Kozan, 68.

⁸⁶⁵Demir, 62.

⁸⁶⁶Demir, 62.

“peribacası” kelimesinin anlamı ve ortaya çıkış hikâyesidir. Yabancı seyyahların “koni”, “dikit” gibi isimlerle andığı, yerli halkın da “kale”, “asma”, “ãsar” gibi çeşitli adlar verdiği “peribacası” sözcüğünün kökeni Türk halkı tarafından bilinemeyince yer altında perilerin yaşadığı ve bu kayaların da onların bacası olduğu şeklinde efsane ortaya çıkmış, zamanla bu efsane halk kitlelerinin belleğine nakşolmuştur. Öyle ki yerli ve yabancı turistler de bu ismi çok anlamlı ve çok etkileyici bulmuşlardır.⁸⁶⁷

M. Kaya, Erciyes Dağı'nın dik kayalarının olduğu bölümlerinde “Perikartın”, “Periferi” gibi kayalık isimlerin olduğunu ve bunun da “peri” kısmının dik ve konik kaya anlamına geldiğini açıklamakta olduğunu belirtir.

3.93. Eğrim Tepesi

Ürgüp'ün güneydoğusunda bir tepenin adı “Eğrim-Eğrim” Tepesi'dir. Ürgüp'te tepenin at eğrine çok benzediği için bu ismin verildiği söylenir. Bu dağın doruğunda küçük, elle oyulma bir oda vardır. Burada “Hacı Efendi” isminde Müslüman bir adamın yaşadığı ve bu kişinin uçarak Ürgüp'e geldiğini bir Rumlardan bir de Türklerden iki kişinin gördüğü söylencesi süregelmiştir. Eğrim, Yunan dilinde “doruk” anlamındadır ve Anadolu'da aynı isimde dağlar ve tepeler çoktur.⁸⁶⁸

3.94. Araslan Mevkisi

M. Kaya, “Ürgüp'ün kuzeybatısında Aktepe Dağı'nın güney yamaçlarında “Araslan” isimli bir bağ mevkisi vardır. Halk bu ismin “Eraslan” olduğunu ve 1266'da Selçuklu Sultanı IV. Rüknettin Kılıç Arslan'ın bu mevkideki çatışmada yakalanarak öldürüldüğü için buraya “Eraslan” ismi verildiğini söyler.” şeklinde bu yerin adını alışını anlatır. Türkçede “Er Arslan” sözünün “Araslan”a dönüşümü biraz zor görüldüğünden “Araslan” sözcüğünün kökeni bilinebilirse, bu adlandırmanın efsane ya da tarihsel bir gerçek olup olmadığının ortaya çıkabileceği görüşünü ifade eder.

⁸⁶⁷ Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1, 76.

⁸⁶⁸ Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1, 76.

3.95. İmran Suyu

Mustafa Kaya, bu konuda şunları açıklamaktadır: Şimdiki Ürgüp PTT binasının altında çay bahçesinin çay ocağına isabet eden yerinde İmran Suyu vardı. Bir tünelin çıkış yerinde kurşun kalem kalınlığında akan suda gençler sabah erkenden gelerek boy abdesti alırlardı. Bu suyun Cuma günleri ayran gibi beyaz aktığına inanılır ve dabaz hastalığı (kurdeşen) olan çocuklara bu beyaz sudan testi ile alınarak bir ayva ağacının altına götürülür ve orada yıkanırsa dabazın geçeceğine inanılırdı. Bu beyaz suyun Kadı Kalesi'nden geldiği söylenirdi.

“Kadı Kalesi” kelimesinin “Katu Gala” (Ana Tanrıça Tapınağı olan yer) sözcüğünden geldiği ve “İmran” sözcüğünün de Kapadokya dilinde “Kuwa-Mura”, “Kutsal Yüce Ana” anlamında olduğu düşünüldüğünde İmran Suyu'nun günümüzde kaile alınmayıp kapatılan, basit ve lüzumsuz bir yer olmadığı anlaşılır.

3.96. Gelebidir Delikleri

M. Kaya, Gelebidir Delikleri için adı geçen eserde şu bilgileri aktarır: Ürgüp Mustafapaşa yolu üzerinde iki km sağ ve solda dik kayalarda ve batı yönü olarak arka tarafta çokça kaya oyma yer vardır. Burada cinlerin yaşadığına, sık sık “çalgılı-çengili” eğlenceler yaptıklarına inanılır. Aslında Kapadokya Kayalık Bölgesi'nin birçok yerinde buna benzer efsaneler mevcuttur. 1940'lı yıllarda, şimdiki Ürgüp Lisesi yanında, bir kişinin gece tarla dönüşünde, ağlayan bir çocuğu kucağına aldığı ve çocuk Gelebidir Delikleri'ndeki evine gitmek istediğini söyleyince çocuğu oraya götürdüğünü ve orada ailesine teslim ettiğini anlatır. Bu iyiliğe karşılık da onu ziyafete aldıklarını ve çokça yiyip içip eğlendiğini anlatır; bunu anlattığında bir arkadaşının da ziyafet alayım diye birkaç gün sonra oraya gittiğinde cinlerle karşılaştığı ve zor kurtulduğu anlatılır.

Halk bu mevkiye “Şeytan Kayaları” der. “Gelebidir” sözcüğünün eski dillerde “şeytanın yemek kırıntıları” anlamına geldiği göz önüne alındığında, hâlen sürüp gelen efsane ile sözcüğün köken anlamının uyduğu görülür.

3.97. Temenni Tepesi

M. Kaya, Temenni Tepesi için adı geçen eserde şu bilgileri aktarır: “Ürgüp’ün kent merkezinin hem eski, hem yeni yerleşimlerini kapsayan alanın tam ortasında, 50 metre yüksekliğinde Rumların “Büyük Kaya” dedikleri alan 40 yıl öncesinde mezarlıktı. 1852’de buraya Kayseri valisi Vecihi Paşa tarafından IV. Rükneddin Kılıçaslan’ nın Ürgüp’te yakalanarak katledilmesinin anısına bir türbe yaptırıldı. Derviş evi statüsü verilerek dergâh binası da eklendi. IV. Rükneddin’in annesinin Hıristiyan olması nedeniyle Rum ve Türk halkının bir bakıma uzlaşmasının temini düşünüldüğü bellidir.

“Temenni-Guru” sözcüğünün Sümercede “tapınak adı” olarak kullanılması, buranın eski dönemlerden beri önemli bir adak alanı olduğunu gösterir.

IV. Rükneddin’in Türbesi (1852) yapıldıktan sonra 1970’te mezarlık kaldırılana dek dergâh evinin yeni sahipleri tarafından da buraya her gün sabah namazından önce ibrikle su konduğu ve Kılıçaslan’ nın türbede bu suyla abdest aldığı söylenir. Bazı günler de sabah namazına gittiğini görenlerin olduğu da yine söylencelerdendir. Hâlen bu türbeye dilekte bulunmak isteyenler gelir ve dua ederler. Bu tepeye bir çıkanın artık sürekli çıkmak istemesi hatta Ürgüp’e yerleşeceği söylencesi birçok yer gibi burası için de rivayet olarak günümüze dek gelmiştir.

Denilebilir ki Temenni Tepesi, “dilek, istek, dini ululardan dilekte bulunma tepesidir, Türkler, Kılıç Aslan IV’ ün türbesini ziyaret edip dilekte bulunmaktadır.”⁸⁶⁹ Tepenin ismini de bu işlevinden hareketle almış olduğu sonucuna varabiliriz.

3.98. Tepe, 12 Ermiş

Mustafa Kaya, Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1 adlı eserde bu konudan şöyle söz eder: “ Ürgüplüler kentlerinin önünde sadece İstanbul’u kabul ederler. Her

⁸⁶⁹ Kemal Talih Türkmen, **Bilinmeyen Kapadokya’dan Bir Kesit Ürgüp**, Ankara: Ürün Yayınları, 1999, 21.

sülalenin İstanbul'da sarayda bir yakını olduğundan İstanbul'la adeta bütünleşmişlerdir. Ürgüp'ün de İstanbul gibi yedi tepeye kurulduğu bu anlatımlardan biridir. Bu tepeler şimdiki saptamamıza göre şunlar olabilir: Esbelli, Temenni, Çimenli, Dedeli, Ürgüp Kalesi, Kadı Kalesi, Devrentbaşı (Devletbaşı).

12 Havari'ye seçenek oluşturmak babından olsa gerek 12 tane de ermişi-Ürgüp'te 'erilmiş' denir- olduğu anlatımı vardır. Kayakapı'daki Osios Yuhannes İslamlaştırılıp adı Cezayirli Hasan Eser yapılarak aslında bir Müslüman ermişi olduğu işlenmiştir. Aktepe Dağı'ndaki Arap asıllı Halil Dede; Büyük Otel yanında Arif Dede; Ulaşlı köyünde Ulaş Baba; Askerlik Şubesi yanında kaldırılan tepede Yusuf Dede; 370 Evler'de, Sofular ve Demirtaş köyünde; Esbelli Mahallesi ve Yahya Efendi Medresesi üzeri ile Altıkapı Türbesi'ndeki üç kız kardeşle 12'ye tamamlamışlardır ermişlerini de.

3.99. Kalpaklı Kaya

Mustafa Kaya, bu yer hakkında şöyle söyler: “ Ürgüp'ün mücavir alanında Ulaşlı yolu üzerinde yüksek bir peribacası, gemi direği kabul edilerek vapura benzetilen bir kaya kütlesi vardır. Bir olasılıkla kayanın bu şeklinden dolayı bir efsane söylenegedir: Şam'da pamuk üzerinde yatan ve adı 'Pamuk Dede' olan bir ermiş varmış. Mezarının etrafı demirle çevriliymiş, bir ayda dört kitap hatmedermiş. Elli senede bir ay konuşur, mezarı mis gibi kokarmış. Buradan giden hacı adaylarına Ürgüplü olduğunu ve 'yine Ürgüp'ten Ulaşlı'ya gemiler çalışıyor mu?' diye sorarmış.⁸⁷⁰

3.100. Hızır'ın Üç Köy İçin Dedikleri

Karlık, Tahar ve Karain köyleri Nevşehir'in Ürgüp ilçesine bağlıdır. Bir gün dilenci kılığında bir kişi bu civarlara gelmiş. Önce ilk baştaki köye uğramış. Köyde birkaç gün kalmak istediğini söyleyince köylüler kendilerinin bile karınlarını doyuramadıklarını, misafir edemeyeceklerini söylemişler. Köyün adını sorunca “Garin” demişler. Adam da “başınıza gelsin garın ağrısı” demiş. Sonra sıradaki

⁸⁷⁰ Ed. Adem Öger, *Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1*, Nevşehir: Simtel Ofset Matbaacılık, 2011, 78.

Karlık köyüne gelmiş. Karlıklılar da gelirimiz az, yerimiz dar diye kabul etmemişler. Bu köyün adını sorduğunda “Karlık” deyince adam “başınızdans gitmesin darlık” demiş. Son köy olan Tahar’a gelmiş dilenci kılığındaki adam. Taharlılar kabul edip misafir etmişler. Adam giderken adını sormuş köyün ve “Tahar” dediklerinde “başınızdans gitmesin yağar” demiş. Aslında bu adam Hızır’mış. Bu olaydan sonra Karainlilerde hastalık başlamış, Karlıklılar darlıktan kurtulamamış. Taharlılar ise mutlu yaşamışlar.

3.101. Sultan Sazlığı

Kasabanın beş yüz metre kadar doğusunda Sultanımönü denilen bir yer vardır. “Eskiden burada Sultan Köyü varmış. Yavuz Sultan Selim 1514 yılında Çaldıran’da İran hükümdarı Şah İsmail ile savaşmak için Konya’dan Kayseri üzerinden doğuya giderken bu civardan geçmiştir. Belki de bu civarda konaklamıştır. Sultan Sazlığı ismi de bu olayla ilgili olabilir. Kasabalılar Sultan Sazlığının kendi sınırları içinde olduğunu ileri sürmektedirler.”⁸⁷¹

3.102. Mazi Köy

Ürgüp ilçesine bağlı bir köydür. “Mazi” ismi için iki rivayet söz konusudur. Bunlardan ilki: Köyde çok eskiden yetişen “Mazi” ağacındandır. Bu ağaç, öyle bir ağaç ki çok sağlam olduğu söylenir ve hatta eski “Kağrı Dingilleri” de bu ağaçtan yapılmış. Köyde şu anda mazi ağacı iki tane kalmış durumdadır. Bu ağacın köyde eskiden çok olması ve köylü için önemli olmasından dolayı köye “Mazi” adı verilmiştir.

Köyün adını almasıyla ilgili ikinci söylenti ise şudur: Mazi köyü “Mataza” isminden gelmedir. Kelime, “Antik kent” anlamındadır. Köyün farklılık gösteren yer altı şehri, kaya mezarları, seramik fırınları ve yerleşim yerini çağrıştırdığı için “Mataza” ismi ile de eskiden anılmaktaymış.

⁸⁷¹ Türkmen, 176.

3.103. Sarıhıdır Köyü

Ürgüp ilçesine bağlı Sarıhıdır köyünün hemen önünden geçen Kızılırmak'ın kenarına gezmek, eğlenmek ve balık tutmak için isimleri *Sarı* ve *Hıdır* olan iki arkadaş gelirler. Balık tutmak için ırmağa ağlarını attıktan sonra bir kayanın üzerine oturup beklemeye başlarlar. Bu sırada Sarı'nın ayağı kayarak ırmağa düşer. Arkadaşı Hıdır ona "Sarı!" diye seslenir ve Sarı da "Hıdır!" diye ona seslenir. Hıdır, arkadaşını kurtarmak için çok çabalar ama kurtaramaz. Sarı, ırmakta boğularak ölür.

Bu olay kısa sürede bütün çevreye duyulur. Daha sonraları da buraya yerleşenler, Sarı ile Hıdır'ın yaşadığı bu acı olayın hatırlanması için olayın kahramanlarının isimlerini birleştirerek köylerine Sarıhıdır ismini verirler. Köy, halen Sarıhıdır köyü olarak varlığını sürdürmektedir. (K.K.6)

3.104. Sofular Köyü

Mustafa Kaya, bu köyün adını alışı şöyle anlatır: "Sofular aşireti İpek Yolu'nu takip ederek Sarıhan'a gelmişler. Burada Pazar Gediği Panayırı'nda alışverişlerden sonra yakınındaki İprağıl denilen yere gelirler. Büyük kardeş Sofu, kendi cemaatinin kalabalık olduğunu, buraya yerleşeceğini söylemiş. Kardeşlere "Sofu" olarak hitap edildiğinden ve Sofular Aşireti mensubu olduğundan bu ilk köye "Sofular" demişler. Söylenceye göre diğer kardeşler yoluna devam eder ve Ürgüp'ün diğer köylerinden Çökek'in ve Ulaşlı'nın adını alışı açıklanmaya çalışılır."⁸⁷²

3.105. Taşkınpaşa Köyü(Damsa)

"Damsa Nevşehir ilimizin Ürgüp ilçesine bağlı 900 nüfuslu şirin bir köydür. Bugünkü adı Taşkınpaşa'dır. Taşkınpaşa Köyü'nün M.Ö. çağlarda en eski adı Dam-a-issa 'dır. "Tamisos"⁸⁷³ olarak da geçmektedir. Anlamı sevgili ana tanrıçanın yurdu olarak anlaşılır. Bu isim zamanla değişikliğe uğramış Hitit ve Tabal Krallığı döneminde Damsa şeklinde telaffuz edilmiştir.

⁸⁷² Ed. Öger, Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1, 78.

⁸⁷³ Hıld, 290.

Bu isimde zaten yerleşim yerinin işlevine uygundur. Zira köyün üst kesimindeki savunmaya elverişli kalede bulunan erzak depoları ve hububat ambarları bir bakıma Damsa'dır. Hititçe "sa,şe" buğdayı tanımlar; "dam" bizim dilimizden gelmektedir. Buna göre köyün adı üst kaledeki buğday ve hububat depolarından kaynaklanmıştır. Halk değişik rivayetlere dayanan bilgiler vermekte ve köyün adının yakından geçen bir suya bağlayıp Lem'se diye adlandırmaktadır. Oysa Karacaoğlan'ın bir şiirinde geçen Lem'se Avusturya'da bir kesimin ismidir. Oranın krallığına atfedilen bu deyişi köylüler yanlış anlamış ve Damsa adıyla Lem'se'yi karıştırmışlardır.⁸⁷⁴

Taşkın Paşa ve Ağmaz'ın son ahalisi hakkında halkın uzun yıllardan beri anlatageldiği hikâye şu şekildedir: "Karamanoğulları'nın uç beylerinden olan Taşkın Paşa (Taşhun Paşa)'nın idare merkezi Damsa (Taşkın Paşa Köyü) imiş. Camiyi yaptırırken taş çıkarma ve taşımada Ağmazlıları angaryada çalıştırıyormuş. Ancak bu köylüleri o kadar zorlamış ki bir gece bütün köylüler kaçıp gitmiş. Giderken de bir eleğin altına tüyleri yolunmuş bir canlı tavuk bırakmışlar. Bunun anlamı şöyleymiş: Bizi o kadar soydun ki tüyü yolunmuş tavuğa döndük."⁸⁷⁵

Ağmaz adının bir Türkmen aşiretinden geldiği söylenmektedir. Damsa (Taşkın Paşa Köyü) ise adını Karamanoğulları'nın bu uç beyinden aldığı sonucuna ulaşılabilir. "Köy Taşkınpaşa adını Anadolu Selçuklu Beylerinden Emir Taşhun Paşa'nın buraya yerleşerek bir cami, bir medrese ve bir kümbet yaptırıp yöreyi ihya etmesi nedeni ile almıştır."⁸⁷⁶

3.106. Kesikbaş Türbesi

Taşkınpaşa köyü ile Şahinefendi köyü yolu üzerinde, eskiden mezarlık olan boş bir arazide bulunan bu türbe halk arasında Kesikbaş Türbesi olarak bilinmektedir. Türbenin bu adı almasına ilişkin olarak şu bilgileri edinmekteyiz: Türbenin kime ait olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, halkı irşad etmek amacıyla buraya gelen Ahmet Yesevî dervişlerinden ve Horasan erenlerinden olduğuna inanılmaktadır.

⁸⁷⁴ <http://www.damsalilar.com/tarihi.asp>, 17 Temmuz 2012.

⁸⁷⁵ Türkmen, 167.

⁸⁷⁶ http://www.urgup.bel.tr/default2.asp?link=pages&page_id=163, 17 Temmuz 2012.

Selçuklular döneminde yaşadığına inanılan bu şahsın kafası kesilerek öldürüldüğü için Kesikbaş olarak adlandırıldığı söylenmektedir.⁸⁷⁷ Bu türbe adını bu şekilde alırken Kesikbaş hakkında halk arasında birçok menkıbe anlatılmaktadır.

3.107. Ulaşlı ve Çökek

Ürgüp ilçesinden birkaç arkadaşı, avlanmak ve gezmek için yola çıkarlar. Bu kişiler bir müddet yürüdükten sonra yorulunca, içlerinden biri “Yorulduk, biraz dinlenelim.” der. Diğerleri de ona bugünkü *Ulaşlı* köyünün olduğu yeri gösterip “*Şu tepeyi ulaşalım da orada dinlenelim.*” diye cevap verirler. Tepeye varınca da orada oturup bir süre dinlenirler. Dinlendikten sonra tekrar yürümeye devam edip bir yandan da avlanırlar. Bir süre sonra da yine dinlenme ihtiyacı hissederler. “*Şu ileride çöküp, dinlenelim.*” diyerek bugünkü *Çökek* köyünün olduğu yere gelirler. Oraya varınca da çöküp (oturup) dinlenirler.

Avlanma ve gezme işi bitince, o gün yaşadıklarını çevrelerindeki kişilere anlatırlar. Zamanla avcılar arasında da bu gezi bir hayli dallandırılıp budaklandırılır. Daha sonraları ise bu bölgeye yerleşenler, avcılarının ilk dinlendikleri yere *Ulaşlı*, ikinci dinledikleri yere de *Çökek* adını verirler. O günden bugüne bu köylerin ismi *Ulaşlı* ve *Çökek* olarak geçmektedir.” (K.K.6)

Benzer olarak bu köylerin adını alışıyla ilgili Mustafa Kaya şunları anlatır: “Sofular aşireti İpek Yolu’nu takip ederek Sarıhan’a gelmişler. Burada Pazar Gediği Panayırı’nda alışverişlerden sonra yakınındaki İprağıl denilen yere gelirler. Büyük kardeş Sofu, kendi cemaatinin kalabalık olduğunu, buraya yerleşeceğini söylemiş. Kardeşlere “Sofu” olarak hitap edildiğinden ve Sofular Aşireti mensubu olduğundan bu ilk köye “Sofular” demişler.”

İkinci kardeş Sofu’ya da ‘Topuz Dağı’na doğru gidin bir yer bulun’ demiş. İkinci Sofu da beş kilometre kadar güneyde Yapay Mağaraları’nı yurt seçerek ‘buraya çökelim’ demiş. Bundan sonra burası da köy olmuş ve adı Çökek olmuş.

⁸⁷⁷ Çayırdağ, *Kayseri’de XIV. ve XV. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi*, 139.

Üçüncü kardeş de dört kilometre kadar güneye ilerleyerek Asmadere ve Derecik'e yerleşmişler. Bu mağaraları çukurda ve susuz bularak birkaç kilometre geriye dönüp suyu bol ve tepede bir vadi keşfetmişler. Böyle güzel bir yere kavuşmanın sevinciyle 'Çok şükür ulaştık.' demişler. Burası da köy olmuş ve adı 'Ulaşlı' konmuş.⁸⁷⁸
"Çökek, adını 18. ve 19. Yüzyılda buraya yerleşen çökek Türkmenlerinden alır."⁸⁷⁹

3.108. Düğün Yurdu Mevki

Senirin Mevki ile komşudur. Burada peribacalarının çok büyük ve ilkel şekilleri vardır. Bunların içleri oyulmuştur. Bu yerlerde de perilerin düğün yaptığı söylentilerine dayanılarak, "Düğün Yurdu" ismini aldığı efsaneler arasındadır.

⁸⁷⁸ Ed. Öger, Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1, 78.

⁸⁷⁹Türkmen, 219.

SONUÇ

Çalışmamızda Nevşehir ilinde adının veriliş nedenini saptayabildiğimiz bin civarı yer adı incelenmiştir. Bunlara ne adları verildiğine göre bir gruplandırma yapılmış ve yer adları on başlık altında sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan yer adları incelenmiş ve değerlendirme yapılmıştır. Adını alış sebebi de gerek dipnotlarda gerekse adlarla ilgili anlatmalarda verilmeye çalışılmıştır. Görülmüştür ki yöre insanı kendi yaşayışını, yaşadığı çevreyi, geçmişini, kültürünü, birçok halkbilimi ürününde olduğu gibi yer adlarında ortaya koymuş, yer adlarıyla geçmişinden geleceğine bir köprü oluşturmuştur.

Nevşehir tarihte birçok Türk boyunun yerleştiği bir yer olarak karşımıza çıkar. Bu Türk boyları burada yaşamışlar, buraya sahip çıkıp buraları kendilerine yurt edinmişlerdir. Buradaki varlıklarını göstermek, buldukları yerin sahibi olduklarını belirtebilmek, geçmişini geleceğe taşıyabilmek amaçları doğrultusunda da kendi boylarının, oymaklarının, aşiretlerinin, ailelerinin vs. adlarını yurt edindikleri topraklara vermişlerdir. Bunun sonucu olarak da karşımıza boy adının verildiği çok sayıda yer adı çıkmaktadır. Bu adlar bize o boyun özelliklerinden hareketle yöre halkının yaşayışı, kültürü vb. hakkında bilgi sağlamaktadır.

Kadın adları çok az olmakla birlikte kişi adlarının verildiği yer adları Nevşehir yöresinde oldukça fazladır. Kişi adlarında da bir çeşitlilik olduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki şehitlerimizin, şair ve yazarların, siyaset adamlarının, eşraftan bazı kişilerin, bazı tarihi şahsiyetlerin, çeşitli mesleklerde başarılı olmuş kişilerin, herhangi bir niteliği olmayan kişilerin vb. adlarının yerlere verildiği görülmektedir. Yöre insanının insana verdiği değer, saygı ve vefa duygusu bu yer adlarında kendini göstermektedir.

Yörede yapı adlarının verildiği yer adları içinde “Çeşme, türbe, cami ” gibi yapılardan dolayı adını almış yerlerin çokluğu göze çarpmaktadır. Böylece yöre insanının özellikle de dini yapılara sahip çıkıp bunları günlük yaşantısında belirleyici unsurlar, adlar olarak kullandığı sonucuna ulaşabiliriz.

Kırsal iklim kuşağında yer alan Nevşehir’de bitki örtüsünü bozkır bitkileri oluşturmaktadır. Hal böyle olunca da karşımıza bitki olarak “geven, çayır, karamuk, püren vs.” çıkmaktadır. Bunların da birçok yere ad olduğunu görmekteyiz.

“Su” tüm toplumlar için önemli olduğu gibi yöre için de önemlidir ve bunun etrafında da suyla ilgili birçok ad yer adlarının verilmesinde yörede belirleyici olmuştur. Yukarıda “çeşme” adlarının da çokluğunu belirtmiştik. Buna Kızılırmak gibi bir nehrin de Nevşehir ili sınırlarından geçiyor olmasını dâhil ettiğimizde halkın “su” ile olan bağı kaçınılmaz olmuştur. Dolayısıyla da birçok yere hem ad vermiş hem de “su” etrafında birçok söylenceler dile getirmiştir.

Hayvan adlarının verildiği yer adları çok büyük oran oluşturmasa da yörede bu şekilde oluşmuş yaklaşık %5 oranında yer adı mevcuttur. Belirgin biçimde karşımıza çok fazla çıkan bir hayvan adı yoktur. Yörede halkın hayvancılıkla çok uğraşmıyor olmasının bunda etkisinin olduğunu düşünmekteyiz.

Yükselti adı verilen yer adları Nevşehir yer adları içinde çok büyük bir yer tutmaktadır. Bunda en büyük etken Nevşehir’in coğrafi yapısı olduğu bir gerçektir. Özellikle de peribacası oluşumlarından kaynaklanan yükseltelerin çokluğu yer adlarına da yansımıştır. Yörede “dağ, tepe, çukur, bel, boğaz, gedik, seki, taş, kaya vb.” sözcüklerinin yer aldığı yer adları çok fazladır. Halk kayalıklardan, peribacalarından, kayadan oyma yapılardan oluşmuş, etrafı yükseltileyle çevrilmiş bir coğrafyada yaşamaktadır ve bunun sonucunda da bu alanlar onun yaşamında önemli bir yer oluşturmuştur. Bu durum da kaçınılmaz olarak yer adlarına büyük ölçüde yansımıştır.

Yol adı verilen yer adları genellikle içinde “yol” sözcüğü olan ve herhangi bir yere, bir kişiye ya da başka bir şeye doğru yönelme durumu olan, oraya giden yolun geçtiği mevki anlatan yer adları olup yörede de epey vardır. Coğrafi konumu itibariyle doğu ve batı arasında bir geçiş yolu olan, geçmişten bugüne merkezi bir konuma sahip olan Nevşehir için “yol” önemlidir. Halk da bunu yer adlarına yansıtmıştır.

Düzlük adı verilen yer adları yörede çok fazla değildir. Bunda da yörenin coğrafi yapısı çok etkilidir. Düzlük alandan çok peribacaları, kayalar, tepeler olan bir yerde de dolayısıyla düzlük adının çok olmaması normal bir durumdur. Ancak yörede halkın uğraş alanlarından biri olan “bağcılık”ın düzlük adı verilen yer adlarında kendini açık bir biçimde gösterdiğini söyleyebiliriz. Halk, hem geçimini sağladığı hem de zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği bağı bahçesini belirleyici kılmış ve ad olarak kullanmıştır.

Halk, yaşadığı çevreye adlandırırken o yeri belli başlı özellikleriyle ifade etmeye çalışmış, herkesçe bilinen ve kabul gören en belirgin özelliğini kullanmıştır. Böylece de yörede en fazla (yaklaşık %31) tanımlayıcı karakterli yer adları oluşmuştur.

Halk, yer adlarını verirken belirgin bir biçimde ve yoğun olarak benzetmelerden faydalanmıştır. Yörede peribacalarının çokluğu ve onlarla iç içe yaşıyor olmanın etkisi, onları sanki canlı birer varlık gibi görüp, yaşamlarının bir parçası haline getirmeleri, halkın yaratıcı hayal gücünü zenginleştirmiş ve bu da yer adlarında benzetmeler olarak karşımıza çıkmıştır.

Hakkında halk anlatmaları olan yüzün üzerinde yer adı tespit edilmiştir. Bu da zaten “Masallar ve Efsaneler Diyarı” olarak adlandırılan Kapadokya’nın birçok efsaneye ve mucizeye tanıklık etmiş bir periler şehri olduğunun göstergesi olarak karşımıza çıkmıştır.

Yer adı anlatmalarında halk yere adını verirken bunu her ne olursa olsun mantıklı bir nedene bağlamaya çalışmış ve gerçeklerden uzaklaşmamaya uğraşmıştır. O yerin işlevi, özellikleri, halk için önemi, adlandırmada etkin rol oynamıştır.

Nevşehir halkı efsanelerden masallara, kılık kıyafetten yemek kültürüne, manilerinden ninnilerine, yaptığı çanağından çömleğine, dokuduğu kilimine kadar daha birçok halkbilimi ürünü içinde kendini ifade edebilmeyi başarmıştır. Bu anlamda, yer adlarının da onun kendini anlatıp tanıtmasında, geçmişten bugüne yaşama biçimini ortaya koyabilmesinde, ona kültürel araç olmuş çok önemli bir halkbilimi ürünü olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak; yer adlarının çok önemli bir kültür unsuru olduğu unutulmamalıdır. Bundan dolayı da gerek kültürel gerek sosyolojik gerek tarihi gerekse coğrafi olsun bütün yönleriyle ayrıntılı biçimde incelenmelidir. Çalışmamızın muhakkak eksik yönleri vardır, araştırmacılar tarafından yapılacak başka çalışmaların da eklenmesiyle birlikte, Nevşehir yöresi yer adlarının birçok açıdan değerlendirilebileceğini ve sonuçlarının kültürel zenginliğimizi artırırken bilime de katkısının eşsiz olacağını düşünmekteyiz.

NEVŞEHİR⁸⁸⁰

Ateş ve su, zaman ve rüzgâr
Anlaşmış nasılsa bir olmuş.
Biraz tarih, biraz şarap, biraz tabiat
Derken Nevşehir olmuş.

Laleler açarken akla hep,
Damat İbrahim Paşa gelir olmuş.
Mağrur Bizans, mamur Selçuklu, şanlı Osmanlıdan
Ak güvercinler yükselir olmuş.

⁸⁸⁰ Nüzhet Erman, **Anadolu 1970**, İstanbul: Ceylan Yayınevi, 1970, 64.

Düşüncelerde gençleşen Hünkârı Veli
Bu topraklarda Pir olmuş.
Bir hoş saltanat sürmede İsa'dan beri
Şarap bu ülkeye emir olmuş.

Avanos testilerinde oldum olasıya
Erciyes erir olmuş.
Anlatsan Nevşehir'i hiç övmeden kısaca,
Bakarsın şiir olmuş.

Nüzhet Erman'ın "Nevşehir" adlı bu şiiri cana yakın bir anlatımla Nevşehir'in resmini kelimelerle çizer ve okuyucuya Anadolu'nun bu efsanelerle dolu şirin şehrini dupduru bir Türkçe ile tanıtır. Nevşehir, şairimizin ifadesiyle baştanbaşa bir "şiir" dir. Bu "şiir" de onu, her yönüyle okuyacak araştırmacıları beklemektedir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar:

Açikel A (2003) Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi / Cilt: 20 / Sayı:2

Açıkgöz Aİ (2007) Kapadokya'da Geçmişten Bugüne Gülşehir (İnkasa Matbaacılık, Ankara).

Akkuş Mutlu S (2012) 1.Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri (Grafiker Ofset Yayıncılık, Ankara).

Aksan D (2000) Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim (Türk Dil Kurumları Yayınları, Ankara).

Aksan D (1973-1974) Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Ankara).

Alagöz CA (1984) Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler (Türk Yer Adları Bildirileri Sempozyumu, 11-13 Eylül, Başbakanlık Basımevi, Ankara).

Alp A (1973) Acıgöl'den Dünden Bugüne Bir Köprü, (Acıgöl).

Ana Britannica (2004) (Ana Yayıncılık, Ankara).

Aytekin O (2006) Dünden Bugüne Derinkuyu (Elma Ofset Matbaacılık, Niğde).

Baykara T (2009) Anadolu'nun Tarihî Coğrafyasına Giriş (TKAE Yay., Ankara).

Bilge A (1966) Nevşehir ve Lale Devri Tarihi (Nazımbey Basımevi, Konya).

Bilinmeyen Kapadokya Gülşehir (Kızılırmak Ofset Tesisleri, Avanos).

- Bulut İ (1996) Sorgun Yöresi Köy ve Mevkii Adlarının Kaynakları, Akademik Araştırmalar.
- Candar AA (1933) Ankara'dan Nevşehir'e (Ankara Halkevi Nesriyatı, Ankara).
- Coşkun H (2017) Sarıveliler Ve Başyayla (Karaman) İlçeleri Yer Adları, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Karaman.
- Çayırdag M (2002) Kayseri'de XIV. ve XV. Yüzyıllarda İki Emir Ailesi, (Makale).
- Çayırdag M (2001) Şeyh Turesan Velî Hazretleri (Netform Matbaacılık, Kayseri).
- Çelik M (2005) Enver Uzun Akçaabat Yer Adları: Karadeniz Araştırmaları Dergisi, 7: 145.
- Dedebaba BN (1998) Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevîlik (Ardıç Yayınları, c. I., Ankara).
- Demir H (2010) Nevşehir'in Kozaklı İlçesinde Ad Verme Geleneği (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniv., Ankara).
- Eren H (1989) Yer Adlarımızın Dili (TDAY Belleten 1965, TDK Yay. : 246, 2.Baskı, Ankara)
- Erman N (1970) Anadolu 1970 (Ceylan Yayınevi, İstanbul).
- Eröz M (1984) Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (KBY, Ankara).
- Gülensoy T (1984) Elazığ, Bingöl ve Tunceli İlleri Yer Adlarına Bir Bakış (Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, KBY, Ankara).
- Gülensoy T (1999) Türk Kişi Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi (Türk Dili, S:565, Ocak).
- Gülensoy T (1995) Türkçe Yer Adları Kılavuzu (Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu Yayınları, Ankara).
- Gürses R (1964) Hacı Bektaş Rehberi (Sanat Matbaası, Ankara).

Hacıbektaş Kılavuzu (Kültür Bakanlığı ve Nevşehir Valiliği İşbirliği ile Hazırlanmıştır, Ankara).

Hıld F, Restle M (1981) Tabula Imperii Byzantini 2 Kappadokien Kappadokia, (Caharsianon, Sebasteia und Lykandos, Österreichische Akedemie der Wissenschaften, Wien).

İnce A (1982) Geçmişten Günümüze Bütün Yönleriyle Avanos.

İşcen A (2008) Peribacası Kapadokya Kültür ve Tanıtım Dergisi (Ankara).

Karaboran HH(1984) Türkiye’de Mevki Adları Üzerine Bir Araştırma, Türk Yer Adları Bildirileri Sempozyumu, 11-13 Eylül (Başbakanlık Basımevi, Ankara).

Karaçetin H (1984) Antik Çağda Anadolu’da Yer Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (KBY, Ankara).

Kılıç F (2009) Doğumunun 800. Yılında Hacı Bektaş Veli Sempozyumu, Nevşehir, 17-18 Ağustos:2009:Bildiriler (Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara).

Kozan S (2009) Nevşehir Yöresindeki Ziyaret Yerleri (Yüksek Lisans Tezi, Kayseri).

Kurgun L (2002) Denizli İli Yer Adları Doktora Tezi (Pamukkale Üniv. Denizli).

Nevşehir İl Yıllığı 1998 (1999) (Başbakanlık Basımevi, Ankara).

Öger A (2011) Nevşehir Halk Kültürü Araştırmaları 1 (Simtel Ofset Matbaacılık, Nevşehir).

Öger A (2003) Tarsus Yöresi Dağ Köylerinde Geleneksel Halk Kültürü Üzerine Bir İnceleme (Yüksek Lisans Tezi, Denizli).

Parla T (1982-1983) Nevşehir Yurt Ansiklopedisi (Nevşehir Anadolu Yayınları, Nevşehir)

Püsküllüoğlu A (2004) Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınevi, Ankara)

Rehber R (1961) Nevşehir ve Göreme (Yeni Matbaa, Ankara).

- Sakaoğlu S (1984) İnsan Adlarından Kaynaklanan Yer Adlarımız, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (KBY, Ankara).
- Sevindik H (2005) İlçe Merkezlerinin Kuruluş Efsaneleri (Nevşehir Kültür ve Tarih Araştırmaları, S.4 Nevşehir).
- Sevindik H (2009) Ürgüp Yeşilöz Köyü Efsanelerinin Halkbilimsel Açından Tetkiki ve Efsane Metinleri, Türk Halk Kültüründen Derlemeler (Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara).
- Süslü O (2010) Kapadokya'nın Zirvesi Uçhisar (Uçhisar Belediyesi Yayını, Arena Matbaası, İzmir).
- Steward GR (1975) Names On The Globe (Oxford University Pres, Oxford).
- Şahin G (2010) Türkiye'de Yapılmış Toponomi Çalışmaları, (Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Haziran ayı 4. Sayı Adıyaman).
- Şahin H (2005) Geçmişten Bugün Hacıbektaş ve Köyleri (Kalkan Matbaacılık, Ankara).
- Şimşek A Dünden Bugüne Âşıklar Köyü, Suluca Karacahöyük Gazetesi, S.688.
- Tekin F (2009) Nevşehir İli Yerleşim Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi (Yüksek Lisans Tezi, Kayseri).
- Tunçel H (2000) Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, Elazığ).
- Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri(1984) (KBY, Ankara).
- Türkay C (1979) Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler (Tercüman, İstanbul).
- Türker A (2012) Kapadokya'da At Yetiştiriciliği ve Kapadokya Adının At ve Atçılıkla İlişkilendirilmesi Üzerine Bazı Notlar (I. Uluslararası Talas ve Kapadokya Atçılık Sempozyumu açılış konuşması, 17-20 Mayıs).

Türkmen KT (1999) Bilinmeyen Kapadokya'dan Bir Kesit Ürgüp (Ürün Yayınları, Ankara).

Umar B (1993) Türkiye'deki Tarihsel Adlar (İnkılap Kitapevi, İstanbul).

Ürgüp Guide, Can Ajans, İstanbul, 2011.

Yalçın O (1961) Nevşehir (Özyürek Yayınevi, s. 23-24. İstanbul).

Yavuzer H (1993) Hacıbektaş Yöresi Bektaşî İnançlarının Din Sosyolojisi Yönünden İncelenmesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri).

Yediyıldız B (1984) Türkiye'de Yer Adı Verme Usulleri (Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, KBY, Ankara).

Yıldırım D (1984) Coğrafya'dan Vatan'a Geçiş ve Vatan İle Göç Ediş Problemi (Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, KBY, Ankara).

Yıldırım M (2006) Uşak ili ve ilçeleri yerleşim yeri adları (Orun)'nın yapı ve köken bakımından incelenmesi (Afyon Kocatepe Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü - Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Afyon).

Özdemir N (2004) "Çivril Bozdağ Yer Adlarına Genel Bir Bakış" makale.

Özkan İE (Türk Soy, Boy ve Oymak Adlarının Nevşehir Yöresi Yer Adlarına Yansıması (1.Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, Nevşehir).

Genel Ağ Adresleri:

Altıpınar (2012). Yer Adları. <http://altipinar.blogcu.com/yer-adlari/2373684> (12 Ağustos 2012).

http://www.avanos.gov.tr/default_B0.aspx?content=198 (01 Eylül 2016).

Avuçköyü (2012). Yer Adları. <http://www.avuckoyu.com/hakkimizda.asp> (12 Ağustos 2012).

Belbarak (2012). Yer Adları. <http://www.belbarak.com/koyumuz/> (12 Ağustos 2012).

Damsalılar (2012). Yer Adları. <http://www.damsalilar.com/tarihi.asp> (17 Temmuz 2012).

http://www.edebiyatogretmeni.net/ahmet_rasim.htm (08 Temmuz 2012).

http://eski.mu.edu.tr/sbe/sbedergi/dosya/12_3.pdf (10 Ağustos 2012).

<http://www.frmartuklu.org> (01 Temmuz 2012).

Gümüşkent Belediyesi (2012). Yer Adları.
http://www.gumusken.bel.tr/viewpage.php?page_id=1 (25 Haziran 2012).

Hacıbektas (2012). Yer Adları.
http://www.hacibektas.com/index.php?id=tarihi_yerler (03 Mart 2012).

<http://www.ilicek.com/web1/content/view/29/24/>, (20 Temmuz 2012).

<http://www.kavak.bel.tr/kavak-tarihi> (17 Temmuz 2012).

<http://kaymakli.com/delalzade.htm> (10 Ağustos 2012).

<http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2658> (12 Ağustos 2012).

<http://www.kozakli.gov.tr/-p7-r0.html> (03 Mart 2012).

http://www.kozaklikalecik.com/?&Syf=15&cat_id=9&baslik_name=S0FMRUPESesgVEFSxLBIxLA=&/KALECİK-TARİHİ (12 Ağustos 2012).

<http://www.kozaklikalecik.com/?Syf=14&Id=44740&konu=S0FMRUPESesgQVJBWsSwU8SwTkRFS8SwICBNRVZLxLDEsCDEsFPEsE1MRVLEsA==> (12 Ağustos 2012).

<http://www.kurgun.com/wp-content/uploads/2010/12/sivas.swf> (25 Temmuz 2012).

http://www.kurgun.com/wp-content/uploads/2010/12/turk_toponimisi.swf (05 Ağustos 2012).

http://www.nar.bel.tr/viewpage.php?page_id=14 (17 Temmuz 2012).

<http://www.nevsehirkultur.gov.tr/belge/1-45607/anlatmalar.html> (03 Mart 2012).

<http://www.nevsehir.web.tr/50-forum/iz-birakanlar/ata-atalay-bey-t16463.html> (12 Ağustos 2012).

<http://www.nevsehir50.com/kapadokya/peribacalari-efsanesi.htm> (10 Ağustos 2012).

<http://ovaoren.blogspot.com/> (12 Ağustos 2012).

http://www.sarilarli.com/sarilar_tarihi.htm (03 Mart 2012).

<http://www.sulusaray.net/Tarihce.html> (16 Temmuz 2012).

<http://www.tanıtma.gov.tr/TR,22783/kapadokya.html> (01 Eylül 2016).

TDK (2012). Terimler Sözlüğü. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (20 Temmuz 2012).

<http://www.tilkoyu.com/til.asp> (20 Temmuz 2012).

http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/metin_ekici_turk_sozlu_gelenegi_anlaticilar_anlatmalar_artzamanli_ve_es_zamanli_bakis.pdf (26 Temmuz 2012).

http://www.turkceciler.com/ahmet_yesevi.html (10 Ağustos 2012).

<http://www.turkish-media.com/forum/topic/265111-sosyoloji-toplum-bilim-nedir/> (01 Eylül 2016).

http://www.urgup.bel.tr/default2.asp?link=pages&page_id=163 (17 Temmuz 2012).

http://www.urgup.bel.tr/default2.asp?link=pages&page_id=165 (17 Temmuz 2012).

http://www.urgup.bel.tr/default2.asp?link=pages&page_id=148 (17 Temmuz 2012).

<http://www.yunusemre.net/hayati> (12 Ağustos 2012).

<https://tr.m.wikipedia.org/wiki/K%c4%B1z%C4%B1I%C4%B1rmak> (01 Eylül 2016).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Barak_T%C3%BCrkmenleri (12 Ağustos 2012).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Balc%C4%B1n,_Nev%C5%9Fehir (12 Ağustos 2012).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Basansarn%C4%B1%C3%A7,_Nev%C5%9Fehir (12 Ağustos 2012).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Sad%C4%B1k_Ahmet (10 Ağustos 2012).

http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BCt%C3%BCk%C3%A7%C3%BC,_Hac%C4%B1bekta%C5%9F (20 Temmuz 2012).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Yenice,_Hac%C4%B1bekta%C5%9F (15 Temmuz 2012).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Ac%C4%B1g%C3%B6l,_Nev%C5%9Fehir (22 Temmuz 2013).

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Nev%C5%9Fehir> (10 Ağustos 2012).

Sözlü Kaynaklar:

K.K.1 Ahmet Cavit Çankaya, 1949 doğumlu, lise mezunu, 2017.

K.K.2 Ahmet Kantar, 1950 doğumlu, ortaokul mezunu,2017.

K.K.3 Ahmet Kutlar, 1949 doğumlu, ortaokul mezunu, 2017.

K.K.4 Ali Terazı, 1954 doğumlu, meslek yüksek okulu mezunu,2017.

K.K.5 Emin Coşkun, 1955 doğumlu, ilkokul mezunu,2017.

K.K.6 Emrullah ERCAN, 1965 doğumlu, üniversite mezunu, 2017.

K.K.7 Fadime Ünal, Avanos, 1933 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.

K.K.8 Fatih Yurdusev, 1982 doğumlu, lise mezunu, 2017.

K.K.9 Hamdi Sucu, 1946 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.

- K.K.10 Hasan Turan, 1951 doğumlu, üniversite mezunu, 2017.
- K.K.11 Hatice Aydın, 1966 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.
- K.K.12 İbrahim Çerçi, 1936 doğumlu, üniversite mezunu, 2017.
- K.K.13 Kazım Çopur, 1947 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.
- K.K.14 Makbule Güneş, 1947 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.
- K.K.15 Metin İnanan, 1963 doğumlu, üniversite mezunu, 2017.
- K.K.16 Musa Savaş, 1977 doğumlu, yüksekokul mezunu, 2017.
- K.K.17 Mustafa Akkoyun, 1936 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.
- K.K.18 Mustafa Aygördü, 1968 doğumlu, lise mezunu, 2017.
- K.K.19 Numan Yılmaz, 1956 doğumlu, lise mezunu, 2017.
- K.K.20 Osman Aytekin, 1959 doğumlu, lise mezunu, 2017.
- K.K.21 Sadakat Üvez, 1928 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.
- K.K.22 Sinan Şenel, 1949 doğumlu, üniversite mezunu, 2017.
- K.K.23 Süleyman Akdoğan, 1949 doğumlu, ilkokul mezunu, 2017.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı : Serpil YUMUŞAK
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi: Antalya/Korkuteli -18.02.1978
Tel :0533 636 3436
E-posta : yumusak.serpil@gmail.com
Yazışma Adresi : Kızıltoprak Mah. 916.Sokak Ülgen Sitesi
8B B Blok 2/7 Muratpaşa/ ANTALYA

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet
İlk Öğrenim	Yelten Dallar Ortaokulu	1992
Orta Öğrenim	Açıköğretim Lisesi	1996
Lisans	Süleyman Demirel Üniversitesi	2002

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2002	Kütahya/Tavşanlı Gazelyakup İlköğretim Okulu	Türkçe Öğretmeni
2004	Nevşehir/Avanos M.Akif Ersoy İlköğretim Okulu	Türkçe Öğretmeni
2012	Antalya/Korkuteli Osman Önal Ortaokulu	Türkçe Öğretmeni
2013	Antalya/Kepez Hüseyin Avni Çöllü Ortaokulu	Türkçe Öğretmeni
2013	Antalya/Muratpaşa N.Havva Manavuşak Ortaokulu	Müdür Yardımcısı
2014	Antalya/Korkuteli Bozova Şht.Öğrt.M.Kaynar Ortaokulu	Okul Müdürü

YABANCI DİL

YAYINLAR